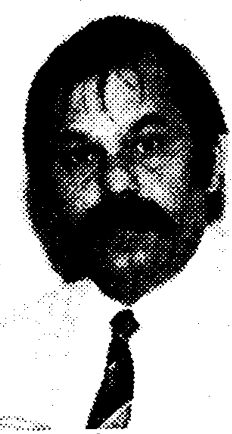
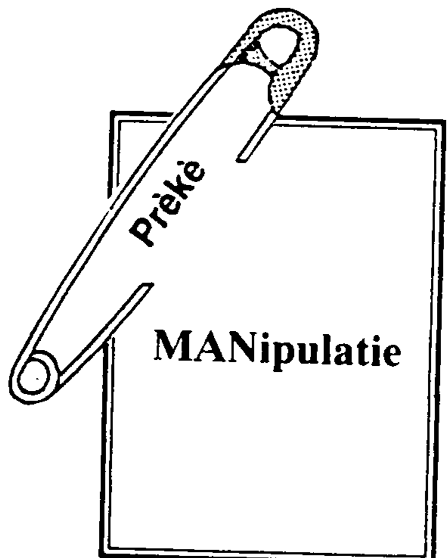

MINISTER SMITS
...geen reden...

110E JAARGANG — NO.: 180 ZATERDAG 21 AUGUSTUS 1993

AMIGOE

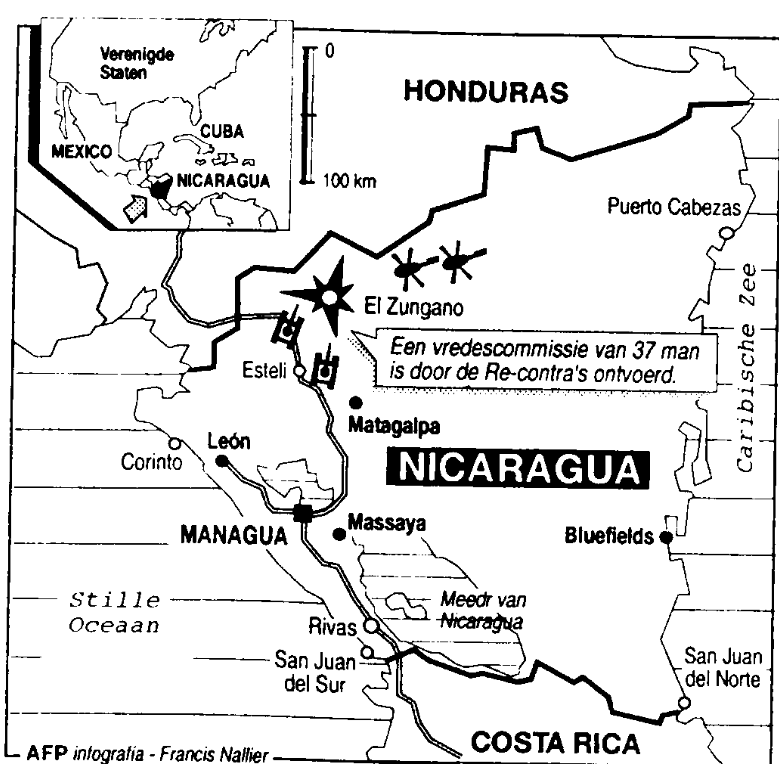
MANipulatie

..proep' vrijlaten gijzelaars

..MANAGUA - De Nica..aanse regering van ..oleta Chamorro, de ..egere regeringscoa.. ..e UNO en het Sandi..tische Bevrijdings..nt (FSLN) hebben ..erdag een gezamen.. ..oproep gedaan aan ..e groepen gijzelaars .. acties te beëin..

..idens een persconfe..tie verklaarde Cha..orro zaterdagmorgen .. hulp in te zullen ..epen van de ..anten van de Orga..satie van Ameri..aanse Staten (OAS) .. de vrijlating van ..n 75 politici en mili..functionarissen in ..anagua en het ..oorden van het land .. bewerkstelligen.

De 'Groep 40 voor de ..ationale souvereini..teit' gaf de rebellen in ..t noorden van Nica..agua, die zich Frente ..orte 380 noemen, tot ..ijdag middernacht de ..jd hun gevangenen ..ij te laten, maar het ..ltimatum verstreek ..onder dat er iets ..ebeurde. De groep liet ..in de nacht van vrijdag ..op zaterdag een gijze..laar vrij, het liberale ..parlementslid Adolfo ..García Esquivel.

Gijzelingsacties, radio bezet, soldaten in hinderlaag

Chaotische situatie in Nicaragua door milities

MANAGUA - Vice-president Virgilio Godoy van Nicaragua en tientallen andere politieke leiders zijn in gijzeling genomen door leden van een organisatie die zich "Groep 40 voor de nationale souvereiniteit" noemt, een tot nu toe onbekende groepering. Dit heeft Radio Sandino bekendgemaakt. De situatie in Nicaragua lijkt steeds chaotischer te worden. Terwijl de regering onder fel protest van de UNO-oppositie alsnog probeert het gewapende verzet via een amnestiewet ontwapend te krijgen zijn er niet minder dan drie uiteenlopende acties aan de gang van zwaar bewapende groeperingen. De UNO is daarbij een der doelwitten, de regering op zijn beurt ook bij een gijzeling door Re-contra's. Toch probeert president Violeta Chamorro nog een dialoog tot stand te brengen om uit deze netelige situatie te komen. Van de andere kant wil de regering als zodanig niet gaan onderhandelen met de actievoerders.

Minstens acht gewapende opstandelingen bestormden vrijdag het hoofdkwartier van de politieke partij Nationale oppositie unie (UNO), waar vice-president Godoy zich op dat moment bevond. UNO is een coalitie van elf politieke partijen die Violetta Chamorro als hun kandidaat hadden voor het presidentschap bij de verkiezingen welke zij met UNO won in 1990 toen zij tot president werd gekozen. Later keerde UNO zich van haar af toen zij zich verzoeningsgezind opstelde tegenover de linkse Sandinistische partij. Zo nam zij generaal Humberto Ortega over als minister van Defensie, die broer zijnde van haar Sandinistische voorganger Daniel Ortega, commandant was van de Sandinistische strijdkrachten.

RADIOSTATION BEZET

De in militaire kleding en witte maskers uitgeruste commando's, die bij UNO in actie kwamen, eisten de vrijlating van de 38 mensen, onder wie Sandinistische parlementsleden, die nu worden vastgehouden door opstandelingen in de stad El Zungano in het noorden. Onbekenden vernielden vrijdag ook bij een gewapende actie een deel van de installatie van Radio Corporacion, het radiostation in Managua dat banden onderhoudt met Nicaraguaansrechts. Een aantal mannen uitgerust met zware wapens onderbrak de uitzendingen om half acht 's avonds plaatselijke tijd en vernielde een deel van de apparatuur, waarna de zaak in brand werd gestoken.

Volgens radioberichten bevinden zich ongeveer vijftig mensen in handen van de commando's. Ooggetuigen meldden dat enkele 'Recontras' een poging deden de gegijzelden in het gebouw van UNO te bevrijden. Er is geschoten, maar er zijn geen berichten over slachtoffers.

EIS RE-CONTRA'S

De gijzelnemers in Managua eisen de vrijlating van de regeringsfunctionarissen die donderdag in het noorden van Nicaragua gevangen werden genomen door Recontraleider Jose Angel Talavera (bijgenaamd de Jakhals), die eist dat legerleider Humberto Ortega en Antonio Lacayo, met de rang van minister die de leiding heeft over de staf van president Chamorro, worden ontslagen. Lacayo is een schoonzoon van de president.

President Chamorro zei vrijdag eerder dat zij niet zal onderhandelen over het ontslag van mensen. Zij wees er op dat "het de president is die beslist", over het al dan niet aanblijven van de functionarissen.

Vier militairen zijn om het leven gekomen en vijf anderen zijn verdwenen toen een konvooi van het leger in een hinderlaag liep van opstandelingen. Dat is vernomen in militaire kringen. De overval vond plaats in de sector Zompopera, vlakbij Jinotega, 160 kilometer ten noorden van de hoofdstad.

De 'Groep 40 voor de nationale souvereiniteit' heeft de rebellen in het noorden van Nicaragua, die zich Frente Norte 380 noemen, tot vrijdag middernacht de tijd gegeven hun gevangen vrij te laten, zo meldden lokale radiostations. Wat er gebeurt als daar niet aan wordt voldaan werd niet bekend gemaakt.

De regering van Nicaragua heeft overigens internationale onderhandelaars gevraagd contact op te nemen met een groep rebellen die al enige dagen een regeringsdelegatie had gegijzeld. "De regering heeft ons gevraagd een communicatiekanaal met de rebellen te openen," zei Sergio Caramagna, een Argentijnse diplomaat bij de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS).

Saudische koning geeft burgers meer zeggenschap

RIYAD - Koning Fahd van Saudi-Arabie heeft vrijdag de zestig leden van de Nationale vergadering (of consultatieve raad) benoemd, waarin voor het eerst burgers die niet tot de koninklijke familie behoren zeggenschap in staatszaken krijgen.

De koning vaardigde vier decreten uit waarin hij onder meer het intern reglement van de vergadering en die van de raad van ministers vastlegde. Hij bepaalde dat de regering een ambtstermijn van vier jaar heeft. Sommige leden van het huidige kabinet bekleden hun post al meer dan tien jaar. De nationale vergadering wordt geleid door de voormalige minister van Justitie sheik Mohammad bin Ibrahim bin Jubeir, die in september 1992 werd beedigd toen koning Fahd de politieke hervormingen aankondigde. Uit de namen die het Saudisch persbureau SPA publiceerde blijkt dat geen van de geheel uit mannen bestaande raad een directe afstammeling is van wijlen koning Abdel-Aziz, de vader van koning Fahd, die Saudi-Arabie in 1932 stichtte.

Diplomaten zeggen dat de stationering van honderdduizenden Amerikanen en niet-islamitische militairen in de Golfoorlog tegen Irak (1990-1991) een eind gemaakt heeft aan de isolatie van Saudi-Arabie en de hervormingen versneld heeft. Saudi-Arabie, met een bevolking van zeventien miljoen onder wie 3,5 buitenlanders, is de grootste olie-producent en -exporteur ter wereld. De sleutelministeries en de politieke en financiële zaken van het land zijn geheel in handen van vooraanstaande leden van de koninklijke familie.

■ *MOSKOU - De betogingen voor en tegen Boris Jeltsin zijn weer begonnen in Moskou. Bij het parlementsgebouw kwamen een paar duizend tegenstanders bijeen om de mislukte coup van twee jaar geleden te herdenken welke uiteindelijk Jeltsin aan de macht bracht en welke een einde maakte aan het bestaan van de Sovjetunie.*

Betoging tegen Jeltsin

Aan Nationaal archief van de VS

CIA draagt groot deel Kennedy-documenten over

WASHINGTON - De Amerikaanse inlichtingendienst CIA zal voor maandag negentigduizend pagina's dossiers over de moord in 1963 op president John Kennedy overdragen aan het Nationale archief. Dat is in overeenstemming met een wet betreffende de gegevens over deze moord, die in 1992 is aangenomen door het congres.

Afgezien van deze negentigduizend pagina's zijn rond 23.000 pagina's over de tot moordenaar van Kennedy gedoodverfde Lee Harvey Oswald al vorige maandag overgedragen.

Nog eens ongeveer twaalfduizend pagina's waren al eerder aan de openbaarheid prijsgegeven, zei CIA-woordvoerder David French vrijdag.

De CIA beschikte aanvankelijk over 162.000 pagina's tekst over de moord. Na maandag zijn dat er 37.000 en daarvan zullen er in de toekomst vermoedelijk nog eens 27.000 openbaar gemaakt worden. Tienduizend pagina's blijven echter in het bezit van de CIA, omdat zij elementen bevatten die "een inlichtingendienst nooit openbaar zou maken", aldus woordvoerder French.

Twijfels groeien over haalbaarheid belofte Fujimori

Lima: Tweehonderd Senderisten omsingeld na bloedbad indianen

LIMA - Het Peruaanse leger en de politie hebben vrijdag tweehonderd leden van de terroristische beweging Sendero Luminoso (Lichtend pad) omsingeld die een dag eerder een bloedbad aanrichten onder een indianenstam. Bij de slachting zijn al zeker 72 indianen om het leven gekomen en raakten er 34 gewond.

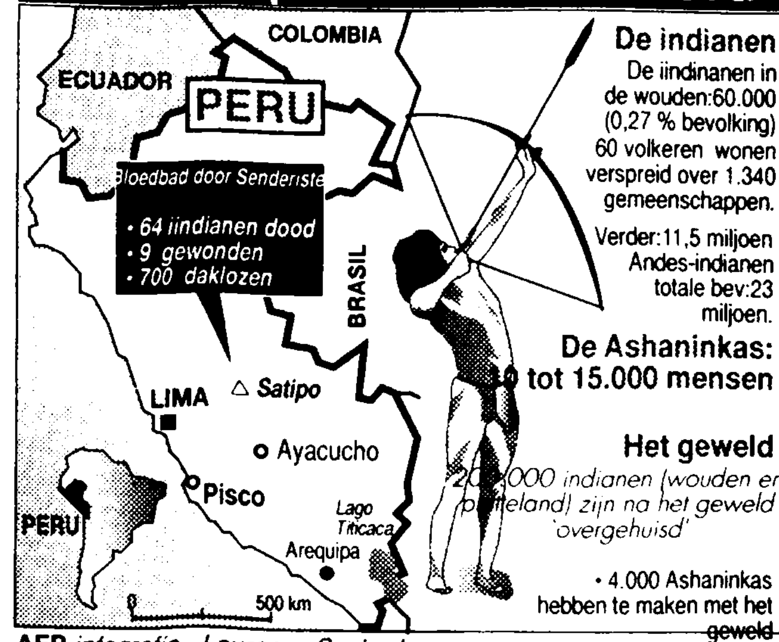
Leger en politie ontdekten de guerrilleros in een bos in de regio Huancayo, op 250 kilometer ten oosten van Lima. De autoriteiten hebben nog geen melding gemaakt van een aanval op de Senderisten. Het bloedbad, dat plaats vond in het Amazonegebied in het centrale deel van het land, werd door zo'n tweehonderd Senderistas uitgevoerd. Volgens Lucila Shinzato, presidentin van het district Andres Avelino Caceres, waren de slachtoffers, Ashaninka-indianen, [illegible] Sendero Luminoso en later bevrijd door veiligheidstroepen die hen hadden teruggebracht naar hun dorpen. Daar werden zij afgemaakt met kapmessen, speren, bijlen en stenen.

Veertien kinderen, van wie de oren waren afgesneden, zijn overgebracht naar een ziekenhuis in Satipo, vierhonderd kilometer ten oosten van Lima. Volgens Shinzato "toonden de leden van Sendero Luminoso een wreedheid zonder weerga". De aanval werd uitgevoerd op de dorpen Santa Isabel, Santa Rosa, Monterrico, Sol de Oro, Chirriari en Tahuantisuyo, langs de rivier Ene.

Het bloedbad van de Peruaanse guerrillastrijders heeft in Lima geleid tot een nieuw debat over de belofte van president Alberto Fujimori dat in 1995 het terrorisme tisch geweld geheel uitgeroeid zou zijn. Na de arrestatie van de leider van Sendero Luminoso, 'El Presidente' Abimael Guzman, op 12 september van vorig jaar en de overgave van veel van zijn volgelingen, heerste in Peru een zekere euforie dat de terreurorganisatie verslagen was of op zijn minst ernstig verzwakt. Het aantal aanslagen nam inderdaad zienderogen af, maar een explosie eind juli bij de Amerikaanse ambassade - het best bewaakte gebouw in Lima - temperde het optimisme. "Men moet verblind zijn als men gelooft dat de hoofdstad gepacificeerd is. Men kan niet praten over pacificatie, noch in Lima, noch in het binnenland", zei oud-president Fernando Belaunde Terry. Ook buitenlandse diplomaten menen dat Sendero Luminoso nog sterk genoeg is om op grote schaal dood en verderf te zaaien.

MAO-MODEL

De organisatie, die Peru volgens het recept van de voormalige Chinese partijleider Mao wil omvormen tot een "Maoistische boeren - en arbeidersstaat" en daarbij de gehele Peruaanse "oude orde" wil vernietigen, zou de strijd tegen de autoriteiten en het leger de afgelopen maanden hebben verplaatst van de stad naar het platteland.

AFP infografia - Laurence Saubadu

Info-minister van Moskou afgetreden

MOSKOU - De Russische minister van Pers en Informatie, Michail Fedotov, heeft vrijdag ontslag genomen, zo meldt het persbureau Itar-Tass.

De Russische media heeft de afgelopen weken Fedotov het bekritiseerd. Volgens commentatoren bij kranten en televisie zou hij incompetent zijn. De minister werd ervan beschuldigd onvoldoende weerstand te kunnen bieden aan de pogingen van het Russische parlement haar invloed op de media te vergroten.

ÑAPA

DEZE WEEK in Ñapa:

* DE CHAPI di plata, een tweejaarlijkse prijs van de Fundashon Pierre Lauffer, toegekend aan personen die zich onderscheiden hebben bij het bevorderen van het Papiamentu, gaat dit jaar naar Sidney Joubert. In een interview met Norbert Hendrikse laat Joubert blijken dat er nog een lange weg te gaan is voordat het Papiamentu zijn definitieve plaats heeft gevonden in onze gemeenschap. pag. 1

* FECO GOMES is voorzitter van de jubilerende Asociashon di Músiko van Curaçao, o.m. bekend om het organiseren van het jaarlijkse tumba-festival. N.a.v. de viering van het vijfde lustrum vertelt Gomes in een gesprek met Dennis Pikero het een en ander over verleden, heden en toekomst van de vereniging van musici. pag. 3

* N.A.N.A., de stichting Culturele Manifestaties Nederlandse Antillen, is in de maanden september en november weer aktief op Curaçao en Aruba. Met films, lezingen en een kinderboekenfestival probeert zij de 4 tot 16-jarigen in contact te brengen met de Nederlandse taal en cultuur. Elisabeth de Montsouris sprak over dit project met vader en dochter Ruud en Marga Bosch. pag. 8

* Verder in Ñapa een reportage over het verschrikkelijke eiland Jan Mayen en de rubrieken Buitenland, Literatuur, Kerk en Wereld, Wetenschap, Liever Heimwee dan Holland, Impressies, Dieettips, Onderwijs nader bekeken, Onder de loupe, Schaken en de wekelijkse Kruiswoordpuzzel.

ÑAPA wordt wekelijks gratis bezorgd aan Amigoe-abonnees en is in de losse verkoop verkrijgbaar met deze zaterdagkrant voor het totaalbedrag van één gulden.

Algerijnse eerste minister ontslagen

ALGIERS - De regerende Hoge staatsraad van Algerije heeft premier Belaid Abdessalem zaterdag ontslagen. Dat heeft het Algerijnse persbureau APS gemeld. Minister van Buitenlandse zaken Redha Malek werd als zijn vervanger genoemd.

Wiesenthal voor vrijlaten Demjanjuk

PARIJS - Het hoofd van het joodse documentatiecentrum in Wenen, Simon Wiesenthal, heeft zich uitgesproken voor de vrijlating van de van oorlogsmisdaden verdachte John Demjanjuk.

In een zaterdag gepubliceerd gesprek met Wiesenthal in de Franse krant Liberation zei Wiesenthal: "Ook ik denk dat hij een moordenaar is. Maar de Oekrainer is niet Iwan de Verschrikkelijke". Het Israëlische hooggerechtshof schortte vrijdag de vrijlating van Demjanjuk op en gaf opdracht de procedure tegen de vermeende kampbewaker uit de Tweede Wereldoorlog voort te zetten.

..Javaans.. ..aamse.. ..chten.. ..si, bami, ..p, petjil, ..ka-bana ..belegde ..djes

..ta..

..-grilled ..n, or a ..of the ..on a ..et of ..; and ..rs. ..d by ..tillas, ..our ..o de ..lish) ..as ..ngat ..5 ..wn ..It!

Martina houdt voet bij stuk

Smits: Geen sprake van manipulatie begroting

WILLEMSTAD — Minister Cornelis 'Chucho' Smits van Financiën zegt dat noch hij noch het departement een motief heeft om te manipuleren met cijfers in de ontwerp-Landsbegroting 1994. "Dat zouden mijn accountants er wel uithalen." MAN-leider Don Martina blijft er echter bij dat er geknoeid zou zijn.

"Ik vind de aanval van Martina een beetje lààg", zo zei Smits tijdens een persconferentie. "Waarom zouden we manipuleren. Daar is geen enkele reden voor." Om de bewering van Martina te ontkrachten toonde de minister een brief (dd. 20 augustus 1993), gericht aan de gedeputeerde van Financiën van Curaçao, waaruit blijkt dat dat er voor dit jaar 17 miljoen gulden zal worden gestort ten gunste van het eiland. De minister van Financiën bevestigt daarmee een afspraak dat aan Curaçao de helft van de inkomsten uit de verhoging van de invoerrechten met 6 procent aan Curaçao dient te worden overgemaakt. De resterende 10 miljoen zei Smits te hebben opgenomen in de begroting.

Martina zei eerder deze week dat het tekort op de Landsbegroting niet 5 miljoen gulden maar 35 miljoen bedraagt. Smits zou naar de mening van de MAN-leider 30 miljoen tekort hebben verzwegen. Geld dat ten goede komt aan het Eilandgebied Curaçao, aldus Martina.

Over de financiële verhouding tussen het Land en de eilandgebieden wordt met de decentralisatieplannen sedert 1991 hard nagedacht. Met name de verdeling van de opbrengsten uit belastingen vormen een probleem. Er kunnen echter pas echte exercities gaan plaatshebben als duidelijkheid bestaat over de staatkundige structuur van het Koninkrijk.

In deze overbruggingsperiode bestaat echter wel de wenselijkheid om de uitbreiding van de taken van het Bestuurscollege op sociaal en economisch terrein vergezeld te doen gaan van een verruiming van de inkomsten. Met de toenemende bemoeienis van de eilandsbesturen in genoemde sectoren heeft de 'liquiditeitenbehoefte van de eilandgebieden zich op zorgelijke wijze ontwikkeld', schrijft voormalig minister De Paula in september 1991 aan de Staten. De eilanden hadden - en hebben - hard geld nodig.

Verhoging van de inkomsten heeft de minister indertijd gerealiseerd door de accijnzen op invoerrechten, bier en sigaretten te verhogen. De meeropbrengsten zouden ten goede komen aan de respectievelijke eilanden en dat zou volgens Martina nou juist niet gebeurd zijn. "Curaçao wordt zo benadeeld en daar protesteer ik tegen."

Het is volgens de MAN-leider buiten kijf dat de Landsoverheid 'een onbetrouwbare boekhouder' is. Hij herinnert eraan dat de Centrale Bank de Landsoverheid op het matje heeft geroepen omdat er teveel werd geleend. "Er werd toen een kredietbeperking ingesteld." Martina zegt zich niet neer te leggen bij de zaak. "Ik kan bewijzen dat er geknoeid is en dat zal ik spoedig laten zien."

Bubbels voor Freezone-gids

■WILLEMSTAD — *Ter verdere promotie van de Curaçaose Freezone, presenteerde de associatie Frezacur op vrijdag 20 augustus de eerste Freezone-gids. Daarin staat alle informatie die bezoekers van dit kopersparadijs nodig hebben.*

De voorzitter van Frezacur, Ramesh Daryanani, zei ter gelegenheid van de presentatie dat de zaken op de Freezone momenteel wat traag lopen. Dit zou te wijten zijn aan de wereldwijde recessie.

Gedeputeerde van Economische Zaken Mendes de Gouveia doopte de gids met champagne. Hij werd daarbij geholpen door Aimée de Lannooy (public relations) en Daryanani (rechts).

Lopez: "Bedrijven kunnen zichzelf beschermen tegen interne fraude"

WILLEMSTAD — Bedrijven kunnen zichzelf in hoge mate beschermen tegen interne fraude door werknemers. De belangrijkste mogelijkheden zijn het preventief natrekken van antecedenten van nieuw personeel, het analyseren van fraudegevoelige punten binnen het bedrijf, het invoeren van controle-mechanismen en procedures en het aanstellen van een interne veiligheidsdienst met vergaande bevoegdheden. Vice-president van de ING Bank Curaçao, C.G. Lopez, gaf tijdens het NIVRA-symposium in de UNA-gehoorzaal donderdag een aantal adviezen.

■*C.G. Lopez, vice-president van de ING Bank Curaçao.*

Fraude constateren is op zich al erg, maar de gevolgen kunnen minstens zo vervelend zijn. Ontdekking kan de werksfeer aantasten, onderling wantrouwen scheppen, een dalende produktiviteit tot gevolg hebben en de goede naam van de onderneming verloren doen gaan. Heuglijk zijn de Slavenburg-Bankmedewerkers die 200 miljoen gulden frauduleus wisten over te boeken en de BCCI die tot witwasser en financierder van duistere zaken bestempeld werd.

Een wetenschappelijke analyse van fraude lijkt het halve werk voor Lopez. Het begint met de vraag waarom zou iemand fraude willen plegen. Antwoord: uit geldnood, uit winstbejag, voor een goed doel (ten behoeve van minderbedeelden), vanwege ziekelijk koopgedrag of kleptomanie, vanwege een verslavingsprobleem, of uit rancune of zelfs haat. Het laatste komt voor bij hen die zich tekortgedaan voelen, onder meer bij ontslagen medewerkers die hun ex-baas chanteren met het in de publiciteit brengen van voor de organisatie kwade informatie.

Een volgende analyse betreft de soorten fraude. Voorbeelden van zichtbare schade veroorzakende fraude zijn diefstal (de PC van een andere afdeling meenemen en verkopen), verduistering (uit het magazijn), valsheid in geschrifte (valse declaraties, valse boekingsstukken), oplichting (twee keer zo hoge verkoopresultaten opgeven met het oog op hogere provisie, het aannemen van steekpenningen, verzwegen giften of beloften), het opzettelijk vernielen van bedrijfseigendom en het manipuleren van gegevens via de computer.

Onzichtbare schade veroorzakende fraude betreft bedrijfsspionage al dan niet tegen betaling, misbruik van voorwetenschap, sabotage en subversie (zo handelen dat bedrijfsactiviteiten kunnen worden ondermijnd).

GEVAARLIJKSTE SOORT

De meest gevaarlijke soort is de combinatie van interne en externe fraude, aldus Lopez. Hij noemt het voorbeeld van drugvervoer als luchtvracht, waaraan werknemers van vliegtuigmaatschappijen hebben meegewerkt, en de zogenoemde *inside-jobs*.

In de analyse is ook belangrijk te onderkennen wat de fraudegevoelige functies en plekken binnen de bedrijfsvoering zijn.

Na de analyse volgen de maatregelen ter voorkoming:
• het *screenen* van nieuw personeel door een onderzoek naar de opgegeven identiteit, de antecedenten, de psyche en de financiële positie van de sollicitant en desgewenst ook de stagiair, de uitzendkracht, de medewerker van de onderaannemer, de vakantiekracht en de vrijwilliger (referenties moeten altijd nagetrokken worden);
• het opleggen van een concurrentiebeding (bij voorbeeld: bij ontslag niet binnen een bepaald aantal jaar bij soortgelijke werkgever beginnen), het waarschuwen voor ontslag en aangifte bij fraude en het laten ondertekenen van geheimhoudingsverklaringen, zoals bij banken reeds gebruik is;
• het verplicht stellen van het opnemen van vakantie;
• het invoeren van toegangscontrole en bewaking en het introduceren van selectieve toegangsbevoegdheid en selectieve functiebevoegdheden;
• het instellen van een interne accountantsdienst en bedrijfsveiligheidsdienst met vergaande bevoegdheden als het *screenen* van personeel, het inzien van personeelsdossiers, het toegang hebben tot geautomatiseerde systemen, het doorzoeken van panden, afdelingen en kasten na geconstateerde onregelmatigheden, het controleren van administratie en van uitvoering van beveiligingsprocedures en ten slotte de bevoegdheid tot het doen van aangifte. Lopez denkt hierbij aan een team dat onaangekondigd een afdeling inspecteert aan de hand van controlelijsten.

Verder moet een organisatie altijd letten op beheer en transport van waarden, op declaraties, relatiegeschenken, nevenfuncties van personeel en op personeelsaankopen. Witwas-fraude is volgens Lopez het beste tegen te gaan door het goed opleiden van medewerkers en het 'kennen' van de cliëntèle.

Fraudeurs zijn inventief maar soms zijn ze op te sporen via regelmatig voorkomende kasverschillen, diefstallen uit het magazijn, *big-spender*-gedrag of via de net aangeschafte exclusieve sportwagen.

SANCTIES

Uit de rede van Lopez valt op te maken dat ontslag op staande voet niet noodzakelijkerwijs de beste sanctie is voor een fraudeur. Soms speelt de goede naam van het bedrijf een rol. Ook telt het nadeel van een te kleine leef- en werkgemeenschap waarin een ontslagen medewerker minder makkelijk opnieuw kan beginnen dan in grotere en daardoor minder persoonlijke samenlevingen. Andere sancties zijn ontslag met wederzijds goedvinden, degradatie, intrekking van bevoegdheden, overplaatsing of inhouding op het salaris.

EIGEN SCHULD

Lopez maant bedrijven ook tot eigen verantwoordelijkheid: soms is het de eigen schuld van een bedrijf dat fraude mogelijk was. Soms kan de rechter bij een ontslagprocedure die verwijtbare nalatigheid zwaar laten wegen en een ontslag nietig verklaren.

Soms ook begint fraude heel onschuldig met toestemming van het management. De directie kan bij voorbeeld toestaan dat beschadigde onderdelen van inferieure waarde mee naar huis genomen mogen worden. Als dit een gewoonte wordt, kan personeel opzettelijk onderdelen gaan beschadigen.

Lopez waarschuwt ook voor bescherming van het bedrijfsimago: "Interne fraude in organisaties wordt nog steeds als 'vuile was' beschouwd en daarmee loop je niet te koop."

Lezing over koralen

WILLEMSTAD — Manfred van Veghel geeft op woensdag 25 augustus om 20 uur een lezing over de voortplanting van koraaldieren en andere belangrijke organismen op het rif. De organisatie is in handen van Reef Care Curaçao. De lezing is vrij toegankelijk en vindt plaats in de openbare bibliotheek te Scharloo.

Twee jaar geleden heeft de marien bioloog Van Veghel van de Universiteit van Amsterdam de exacte voortplantingstijd van koralen op Curaçao vastgesteld. Daarvoor kreeg hij de hulp van rond de 75 lokale sportduikers. Naar aanleiding van dit onderzoek heeft Van Veghel enkele nieuwe vragen opgesteld. In het kader van de Reef Care-activiteiten wil hij nu weer een beroep doen op de lokale duikers.

Na de lezing volgt een diavoorstelling over de unieke massale voortplanting, die slechts eenmaal per jaar te zien is.

Na de pauze krijgen de sportduikers informatie over de dagen waarop de voortplanting plaatsvindt en welke gegevens Reef Care graag boven water zou willen krijgen. Daarover is tevens een folder gemaakt.

Het onderzoek vindt tegelijkertijd ook op Bonaire en Saba plaats. Duikers op deze eilanden kunnen contact opnemen met de beheerder van het plaatselijke onderwaterpark.

Voorafgaand aan de lezing (19:30 uur) vindt er een openbare bijeenkomst van de Reef Care schildpaddenwerkgroep plaats. Ook daar is iedereen welkom.

"Reddingsplan EMG in strijd met overheidstaak"

WILLEMSTAD — Het reddingsplan van de Effective Management Group om het failliet van de Curaçaose Dok Maatschappij af te wenden is voor de overheid geen haalbare kaart gebleken.

Dat schrijft president-commissaris Mendes de Gouveia in de nota 'Privatisering van de NV CDM: Een strategische oplossing'. Het zogeheten Alternatief II voorziet in de afvloeiing van 380 van de 500 man die in dienst zijn bij de huidige CDM-Holding. Het resterende deel zou volgens de nota voornamelijk uit kantoorpersoneel bestaan 'waardoor het bedrijf dan in feite een administratieve eenheid is geworden ontdaan van al het produktieve personeel'.

In een schrijven van de EMG wordt de 120 man die resteert echter omschreven als een 'kerngroep van werknemers die essentieel is voor de supervisie en kwaliteits/*know-how* behoud'.

In een reactie zei Mario Evertsz (EMG) het te betreuren dat de eilandsoverheid, die 70 procent van de aandelen van CDM in haar bezit heeft, niet alle 500 man laat afvloeien en niet een kerngroep bewaart.

Ook PWFC-voorzitter Doy Gijsbertha heeft zijn bedenkingen bij de totale afvloeiingsoperatie. Hij zei in een interview met TeleCuraçao te vrezen dat met het ontslag van alle 500 werknemers 'de besten wel naar Nederland zullen vertrekken om een baan te vinden'.

De overheid stelt in de nota dat het EMG-model 'op gespannen voet staat met een van de uitgangspunten van de overheid, omdat de overheid dan een administratieve eenheid in stand houdt die niets te maken heeft met het uitvoeren van wezenlijke overheidstaken'.

Mendes de Gouveia heeft besloten dat alle werknemers van de holding ontslagen moeten worden teneinde de holding te reduceren tot een facilitair bedrijf van de scheepsreparatiesector.

Wat er precies gaat gebeuren met de ontslagen dokwerkers is nog onduidelijk. De overheid acht het niet haar taak 'in te grijpen op het marktmechanisme door een *pool* van arbeiders in te stellen. Wel behoort tot haar taak 'het creëren van de juiste omstandigheden en voorwaarden om de werf te behouden voor Curaçao."

KAE viert 65 jaar zoutloos drinkwater

WILLEMSTAD — Met een feestelijke ceremonie luidde op vrijdag 20 augustus de festiviteiten in ter gelegenheid van 65 jaar waterproduktie op Curaçao.

Het huidige water- en elektriciteitsbedrijf KAE werd pas op 26 september 1928 opgericht. In 1928 bouwde de regering de eerste zeewaterontziltingsinstallatie bij het Riffort. In 1929 volgde de tweede installatie in de ... straat. De huidige locatie in Mundu Nobo, waar in 19.. werd gestart, werd in 19.. uitgebreid.

De eerste installatie had een capaciteit van ... kubieke meter per dag. Tegenwoordig stroomt er 47.... kubieke meter ontzilt water uit de kranen van de KAE.

Kwart eeuw voor Tropical Motors

WILLEMSTAD — Tropical Motors bestaat in oktober 1993 vijfentwintig jaar.

Het bedrijf laat zijn klanten delen in de feestelijkheden met een jubileumactie in de maanden augustus tot en met november.

In 1968 richtten de broers Ivan en René Moreno en ... Chumaceiro Tropical Motors op. Van de oprichters zijn de kinderen van wijlen René Moreno en Leo Chumaceiro nog aandeelhouder in de zaak.

In de 25 jaar is het bedrijf uitgegroeid van een zaak met een manager en drie employees tot een zaak met meer dan dertig werknemers.

Opvang Antilliaanse studenten in Utrecht

Leren omgaan met drank, drugs en discriminatie

WILLEMSTAD — Passieve discriminatie is moeilijk te bestrijden, krijgen vijftien eerstejaars studenten van de Antillen in Utrecht te horen. Tijdens een twee weken durende opvangperiode leren zij met die discriminatie te leven en zich ook anderszins in de nieuwe cultuur te handhaven. De opvang wordt verzorgd door de stichting Studiecommissie Nederlandse Antillen (SSNA).

Het *Utrechts Nieuwsblad* besteedt in zijn editie van 6 augustus aandacht aan de vijftien overzeese nieuwelingen die in Utrecht een universitaire, mbo- of hbo-opleiding gaan volgen.

Derdejaars studente van de Amsterdamse VU, Debby Sasso, geeft hun adviezen over de omgang met discriminatie. Tegelijkertijd waarschuwt ze ervoor dat je niet achter elke foutieve handeling discriminerende motieven moet zoeken. "Een goede methode om discriminatie te bestrijden", zegt ze, "is praten met de discriminatoir handelende persoon".

Naomi Williams, die dit jaar haar havo-diploma aan het Peter Stuyvesant College behaalde, meent dat ook op de Antillen discriminatie voorkomt. "Het valt daar allemaal een niet erg op. In Nederland gebeurt het openlijk".

Een andere student heeft hier gehoord dat de Nederlanders slecht over Antillianen zouden denken, maar daar heeft hij nog niets van gemerkt.

De discriminatie neemt in Nederland in elk geval heel andere vormen aan dan in het naburige Duitsland, waar de racistische uitingen gewelddadige proporties aannemen, aldus het *Utrechts Nieuwsblad*.

De begeleidster van de studenten, C. Panneflek, verwacht geen ernstige problemen op het gebied van het onderwijs. Zij noemt in dit verband de aan Nederland gelijke examens die op de Antillen worden afgenomen. De aanpassing aan de Nederlandse maatschappij baart haar meer zorgen. Die wordt volgens haar het grootste struikelblok, waardoor de studenten vaak enige vertraging oplopen.

Panneflek wijst op de problemen waarmee de studenten in Nederland plotseling worden geconfronteerd: drugs, alcohol en besmettelijke ziektes. Gewend als ze zijn aan een beschermd en gesloten milieu, moeten zij leren daarmee om te gaan.

De studenten intussen vergapen zich aan de grootsheid van Nederland. Julio Abraham uit Bonaire: "Er gaat een heel andere wereld voor je open. Je komt hier in aanraking met verschillende culturen. Toch wil ik terugkeren of misschien ergens in Afrika gaan werken".

Schuldig aan inbraak en diefstal

Geheel voorwaardelijke straf voor verdachte

WILLEMSTAD — De 22-jarige verdachte A.D. kreeg een geheel voorwaardelijke straf van acht maanden vrijdag opgelegd door rechter mr. F.W. Stuger. Dit was conform de eis van officier van justitie mr. H.J. Donker. Een bijkomende voorwaarde was, dat de verdachte zich voorbeeldig blijft gedragen in het rehabilitatiecentrum 'Ban Stop Awor' te Dein.

De verdachte A.D., inmiddels al ruim twee maanden op vrije voeten, stond terecht voor het plegen van diefstal in een toko (kruidenierswinkeltje) in juni jongstleden. Sinds zijn vrijlating is hij opgenomen in het rehabilitatiecentrum voor drugsverslaafden, gevestigd te Dein.

In de rechtszaal verscheen de 22-jarige zonder een advocaat doch in het gezelschap van rehabilitatie-directeur Schoop. Deze verklaarde op navraag door rechter Stuger het een en ander over het centrum. 'Ban Stop Awor' is een rehabilitatie-project voor met name drugsverslaafden. Binnenkort hoopt de directie, aldus directeur Schoop, het derde filiaal op Curaçao officieel in gebruik te nemen.

Over de verdachte vertelde Schoop dat die een van de weinigen is, die tot nu toe geen deviant gedrag heeft getoond. Met andere woorden toonde hij in twee maanden tijd een voorbeeldig gedrag en begeeft zich alleen na vergunning van zijn begeleiders of met dezen buiten het centrum.

Gezien dat goede gedrag van de verdachte, nadat hij vrij is gekomen, besloot rechter Stuger conform de eis van de officier van justitie om de verdachte een geheel voorwaardelijke straf op te leggen. Hij blijft dus op vrije voeten, maar moet zich netjes blijven gedragen in het centrum 'Ban Stop Awor'.

Nicholson biedt ontslag aan

WILLEMSTAD—Staatssecretaris van Algemene Zaken Max Nicholson heeft op 20 augustus officieel zijn ontslag aangeboden aan de gouverneur van de Nederlandse Antillen, mr. J. Saleh.

De gouverneur heeft het verzoek in beraad genomen. Hij heeft Nicholson verzocht zich te blijven belasten met zaken die voor het landsbelang noodzakelijk zijn en met hem te blijven samenwerken, totdat de gouverneur over zijn ontslagaanvraag heeft beslist.

Overleg met Tweede Kamer

WILLEMSTAD — De delegatie die naar Nederland vertrekt voor bilateraal overleg met Nederland inzake de staatkundige herstructurering (30 en 31 augustus), zal ook met de vaste commissie voor Antilliaanse/Arubaanse Zaken in de Tweede Kamer gaan praten.

De ontmoeting vindt plaats op 2 september, zo wordt vanuit Den Haag bevestigd.

Een week later vindt er een overleg plaats tussen Antilliaanse en Arubaanse Statenleden en leden van de Nederlandse Eerste en Tweede Kamer.

Eindelijk begraven

■ *WILLEMSTAD — Vrijdagmiddag vond op de begraafplaats van Brievengat de teraardebestelling plaats van het stoffelijk overschot van de doodgeschoten Venezolaanse bankovervaller. Drieëneenhalve week nadat hij bij een politieomsingeling in Normandie uitgeschakeld werd, toen hij op het punt stond een handgranaat te gooien.*

MAN en NVP verwijten elkaar 'ondemocratisch handelen'

Verkiezingsstrijd barst los met ruzie over brief Römer

WILLEMSTAD — Zo'n acht maanden voor de verkiezingen vliegen de MAN en de NVP elkaar in de haren. MAN-leider Don Martina beticht de regeringspartij van 'een gevaarlijk beleid ten aanzien van het Openbaar Ministerie, dat de kop moet worden ingedrukt'. De NVP-er Rufus McWilliam verwijt Martina de brief van minister Römer, waarop Martina zijn aantijgingen richt, 'opzettelijk foutief te interpreteren'. Beiden noemen elkaars handelen 'ondemocratisch'.

Martina zei eerder deze week problemen te hebben met een brief van de minister van Justitie, die op 6 augustus is verzonden aan de Voorzitter van de Staten. Daarin schrijft de minister dat zij in antwoord op vragen van de Staten, gesteld in een vergadering van december 1992, de wenselijkheid zal onderzoeken 'van een persoonlijke aansprakelijkheid van leden van het OM die naar aanleiding van valselijk gebleken beschuldigingen van derden vruchteloos strafvordelijke acties contra - ten onrechte - als verdacht aangemerkte personen hebben ondernomen'.

Zij laat erop volgen een en ander in een nota nader te zullen beschouwen in het kader van een door haar 'voorgestane privacy-wetgeving'. Die nota zal evenwel op zich laten wachten 'vanwege de gecompliceerdheid van de materie'. Zij noemt verder als reden voor vertraging dat drugbestrijding en het aanpakken van witwassen van geld prioriteit genieten boven de genoemde nota.

Voor Martina is het zo klaar als een klontje dat de minister het gewraakte voorstel, dat het OM in haar werkzaamheden zou beknotten indien het zou worden overgenomen, 'niet bij voorbaat afwijst'. "Het is duidelijk een politiek voornemen." De minister had een dergelijke vraag vanuit de Staten al tijdens de vergadering moeten afkappen en naar het land der fabelen moeten verwijzen, zo meent hij. Dat zij de persoonlijke aansprakelijkheid van OM-leden überhaupt al aan een nadere beschouwing wil onderwerpen, noemt hij 'ongehoord'. De MAN-leider leidt daaruit af dat de minister 'niet geschikt is voor haar taak'.

De discussie omtrent de persoonlijke aansprakelijkheid van OM-leden deed zich voor in een periode dat er behoorlijk wat commotie was omtrent het oppakken van de politicus Louis Gumbs en de ex-politicus Ephraïm Cijntje en vanwege het Kodela-onderzoek 'oude waterschulden'.

MOND SNOEREN

McWilliam wees er tijdens een gisteren inderhaast bijeengeroepen persconferentie op dat hij weliswaar vragen stelt bij bepaalde onderzoeken van het OM, maar daar nooit aan zou willen toevoegen dat 'ze dan maar de mond zou moeten worden gesnoerd'. "Dat zou hoogst ondemocratisch zijn." Toch wilde hij wel kwijt dat geruchtmakende zaken als de Tankigate van zeven jaar geleden en het oppakken van notaris Elco Rosario 'veel schade aanrichten', terwijl er uiteindelijk niets is uitgekomen. "Rosario schrijft nu vergeldingsbrieven als een Don Quichote maar zijn naam blijft aangetast."

De NVP-er noemt het Amerikaanse systeem 'veel democratischer dan het Nederlandse' waar het Antilliaanse rechtsbestel op gebaseerd is. In de VS is de officier van justitie (*public prosecutor*) een vertegenwoordiger van het staatsbelang en heeft een sterke binding met het ministerie van justitie. Het OM hier dient het algemeen belang. Zo kan op de Antillen een bestuurder heel wat makkelijker aangeklaagd worden dan in de VS. Pikant detail is dat minister Hirsch Ballin enige tijd geleden sterk gepleit heeft voor een Amerikaanse rol van het OM. Dat leidde indertijd in Nederland tot veel beroering in juridische kringen.

De ruzie tussen de partijen doet zich voor in een periode waarin de deugdelijkheid van het Antilliaanse bestuur een punt van discussie vormt met minister Hirsch Ballin van Antilliaanse en Arubaanse Zaken en premier Ruud Lubbers. De Nederlandse bewindvoerders hebben ernstige twijfels geuit tijdens een in mei gehouden Toekomstconferentie.

St. Maarten werd ruim een jaar geleden onder curatele gesteld. Op Curaçao leeft de verholen angst dat ook dit eiland mogelijk een Algemene Maatregel van Rijksbestuur boven het hoofd hangt. De minister van justitie Römer verklaart dan ook regelmatig dat er hard wordt gewerkt aan het op orde stellen van het Antilliaanse bestuur. Oppositieleider Martina betwijfelt haar 'bekwaamheid en oprechtheid' in deze.

Expositie leerlingen kunst-academie

WILLEMSTAD — Vanaf volgende week dinsdag exposeren drie leerlingen van de Akademia di Arte in het St. Thomas College aan de Rooweg. De expositie zal nog tot 1 september te bezichtigen zijn.

Werken van Nelly Picus, Carmin Belioso en Cedric Obispo zullen dagelijks te zien zijn van 9.00 tot 12.00 uur, van 13.30 tot 16.30 en 's avonds van 19.00 tot 22.00 uur.

DMCE wil faillissement voorkomen

"Emoties bij vrijwillig ontslag"

WILLEMSTAD — Op zo'n vijftien mensen na heeft het voltallig personeel (320 werknemers) van Drydock Marine Construction & Engineering, een dochter van de Curaçaosche Dok Maatschappij, voor vrijwillig ontslag getekend. Dat ging gepaard met de nodige emoties, aldus general manager Theo Lendering.

Het personeel kreeg twee dagen de tijd om de knoop door te hakken. Wel of geen vrijwillig ontslag nemen?, dat was de pijnlijke vraag. Afgelopen woensdag meldden zich reeds 290 man; de dag daarna volgden nog enkelen. Het handjevol mensen dat niet heeft getekend loopt volgens Lendering het risico geen loon over de afgelopen maand te ontvangen.

Lendering liet gisteren tijdens een nieuwsuitzending van TeleCuraçao weten dat hij nog steeds hoopt op het voorkomen van een faillissement. Het bedrijf heeft enkele honderdduizenden guldens schuld. "We gaan proberen onze schulden te betalen en derhalve zullen we ook onze debiteuren gaan manen hun rekeningen aan ons te betalen." De general manager hoopt dat deze operatie zal resulteren in een bedrijfsliquidatie en niet in een faillissement. "We willen de zaken netjes afronden."

De DMCE kreeg in navolging van de malaise van de CDM eveneens te maken met een drastische vermindering van de bedrijvigheid. Zelfs zo hevig dat het bedrijf elk moment failliet kan worden verklaard. Dat moment wilde de directie niet afwachten, omdat de werknemers dan alle rechten op uitbetaling van salaris zouden verliezen.

De beslissing een afvloeiingsregeling in te stellen werd vorig weekeinde genomen, nadat gebleken was dat er geen geld meer was om de werknemers hun salaris uit te betalen. Een lokale bank heeft een lening van 1,2 miljoen gulden beschikbaar gesteld om de 320 werknemers hun laatste lonen en vakantiegelden uit te kunnen betalen.

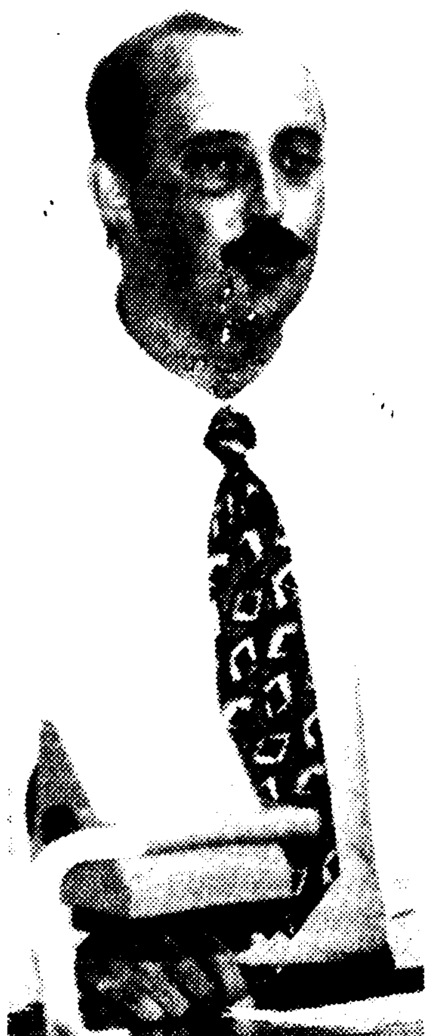
Het massaal ontslag bij een van de CDM-dochters is de eerste in een reeks. Bij de CDM-dochter Carnefco Marine staan de banen van veertig man op de tocht. Gisteren kondigde president-commissaris Mendes de Gouveia aan dat de 500 werknemers van de CDM-Holding ten dele zullen worden overgeheveld naar de NV CDM. Hoeveel mensen aan het werk kunnen blijven is nog niet duidelijk. Een privatiseringoperatie moet een zo groot mogelijk deel van de werknemers weer aan een baan helpen.

Rechter Goossens op symposium:

Van fraudeonderzoek gaat een preventieve werking uit

WILLEMSTAD — Fraude is een groot maatschappelijk kwaad, maar moet tegelijkertijd worden gerelativeerd, vindt rechter mr Ludo Goossens. Op het symposium Fraude, dat donderdagmiddag door de Antilliaanse kring van het NIVRA (Nederlands Instituut voor Register Accountants) werd georganiseerd, bracht Goossens naar voren dat er verschillende soorten fraude zijn. Elk met hun eigen mate van ernst, zoals dat bij alle delicten het geval is. Desondanks zal de samenleving eraan moeten wennen dat fraude zonder aanziens des persoons wordt onderzocht. En: "Onderzoek alleen, is geen schande."

"Uiteindelijk zal de maatschappij er beter van worden", aldus Goossens. Omdat door de kans op onderzoek de corrumperende werking die van fraude uitgaat, zal worden afgeremd. In dit verband wees Goossens op het geval Slavenburgbank, waar uiteindelijk niet meer dan vier van de twintig verdachten werden veroordeeld, "maar waarvan de positieve maatschappelijke effecten, vooral in de bankwereld, enorm zijn geweest."

■ *Rechter Goossens: 'Uiteindelijk zal de maatschappij er beter van worden'.*

De afgelopen anderhalf jaar zijn er diverse fraudeonderzoeken door het Openbaar Ministerie gestart. Advokaat Ernst Soliana had ze eerder die middag genoemd: Point Pirouette op Sint Maarten (waarbij een Amerikaanse projectontwikkelaar illegale activiteiten gepleegd zou hebben en waarbij een notaris en en een hypotheekbewaarder mede-verdachten zijn); het geval Gumbs/Cijntje (terzake vermeende omkoping en valsheid in geschrifte van oud-bestuurders); Kodela (in verband met vermeende oplichting van klanten bij het innen van rekeningen); de haven en luchthaven op Sint Maarten (mogelijke omkoping van bestuurders en/of ambtenaren bij de uitvoering van bouwprojecten); de botica's (vermeende valsheid in geschrifte waarvan de overheid het slachtoffer zou zijn); en sociale steunfraude (mogelijke oplichting bij toekenning van onderstandbijdragen).

Allemaal zaken die de nodige aandacht hebben getrokken en die Soliana deden opmerken dat het erop lijkt 'dat we moeten wennen aan het beeld van grote publiciteitsvangende fraudezaken' en dat dit het 'aan de weg timmeren van de public relationsafdeling van het O.M. is', welke afdeling de publieke opinie 'bewerkt' met persberichten. Daarbij al dan niet geïnspireerd door -zo suggereerde Soliana- politieke druk uit Nederland.

Volgens Goossens is het in de Antilliaanse maatschappij echter een kwestie van wennen, dat fraude voor het eerst meer structureel (en zonder aanzien des persoons) wordt onderzocht. Ook in het geval Slavenburgbank, in de jaren zeventig in Nederland, ontstonden door de opsporing en vervolging grote maatschappelijke spanningen, met name tussen de politiek en de top van het Openbaar Ministerie.

Fraude, een juridisch niet-bestaand begrip dat in jasjes als 'bedriegelijke bankbreuk', 'valsheid in geschrifte' en dergelijke moet worden gestoken, is een bovendien steeds breder maatschappelijk begrip geworden. Hieronder valt nu ook milieu- en computercriminaliteit, ambtelijke en politieke corruptie en het witwassen van criminele gelden.

Goossens ging uitgebreid in op de rol van de rechter-commissaris, zoals ook Soliana al had gedaan. Maar waar Soliana vindt dat de r.c. te snel een zaak verder laat onderzoeken met alle dwangmiddelen vandien, stelt Goossens dat hoe ingrijpender het toe te passen dwangmiddel is, des te zwaarder de verdenking moet zijn. Met andere woorden: de r.c. zal op vordering van de officier van justitie niet zomaar tot huiszoeking of aanhouding overgaan. Bovendien staan er tegen de meeste beslissingen van de r.c. rechtsmiddelen open en waar dat niet het geval is, kan men een kort geding aanspannen. Bovendien is een r.c. geen beginneling in het rechtersvak en mag hij zich tot slot met de behandeling van de zaak zelf niet bemoeien.

Omdat het een accountantssymposium was, ging Goossens ook in op de rol van de accountant bij grote en internationale fraudes; als deskundige van de r.c., als contra-expert, of als superexpert. "Indien de accountant wordt ingeschakeld in het strafrechtelijk onderzoek, moet hij zich terdege bewust zijn van het feit dat hij wordt ingeschakeld bij het vinden van de materiële waarheid," aldus Goossens. "Hij dient zich bewust te zijn van het feit dat dat spanning kan opleveren met de gedrags- en beroepsregels voor registeraccountants." Een accountant kan zich immers voor de rechter niet beroepen op het beroepsgeheim, al hanteren accountants dat beroepsgeheim volgens hun erecode wel.

Secretaresses leren krachtig communiceren

WILLEMSTAD — De Curaçaose secretaressen-associatie houdt op zaterdag 28 augustus vanaf 9 uur in het ITC een studiedag. Onderwerp is 'Powerful Communication Skills for Women'.

De studiedag is in april wegens onvoorziene omstandigheden uitgesteld. Op zaterdag krijgen de secretaresses te horen hoe zij zich krachtig moeten presenteren op vergaderingen en lezingen; hoe zij met moeilijke mensen en situaties moeten omgaan en hoe zij mensen in hun omgeving kunnen motiveren en beïnvloeden.

DSM prikte in 1992 bijna vijfduizend schoolkinderen

WILLEMSTAD — De afdeling Jeugdgezondheidszorg (DSM) van de GGD heeft in 1992 91 procent van alle schoolkinderen gevaccineerd tegen difterie, kinkhoest, tetanus, mazelen, rode hond en de bof. Dat zijn 4833 kleuters en tienjarigen.

Het resultaat is beter dan de voorgaande jaren. DSM streeft voor het komend jaar naar een nog hoger percentage gevaccineerde kinderen. De nieuwe campagne start in de eerste week van oktober.

DSM wijst er nu al op dat het belangrijk is dat ouders hun kinderen dan de inentingskaart meegeven. Daaraan kunnen de zusters zien voor welke vaccinatie het kind in aanmerking komt.

BVO peilt mening in bedrijfsleven

WILLEMSTAD — Het secretariaat Beroepsvoorbereidend Onderwijs (BVO) wil op woensdag 25 augustus de mening van het bedrijfsleven peilen over de leerplannen die voor de verschillende afdelingen zijn opgesteld. Daartoe houdt het secretariaat die dag twee conferenties.

Tijdens de eerste conferentie worden de plannen voor de richtingen toerisme en consumptieve technieken besproken. De aanvang is 15 uur.

Vanaf 19:30 uur komen de overige afdelingen aan de orde: verkoop & commercie, mode & kleding, verzorging en uiterlijke verzorging.

De workshops staan onder leiding van Humphrey Senior en Eric Schoop, beiden van het secretariaat BVO, en Rob van den Bergh van Curconsult.

ORANJESTAD — De zeventiende Caribbean Tourism Conference (CTC-17) en de Aruba Travel Exposition (ATEX) worden dit jaar gelijktijdig gehouden van 8 tot 12 september onder het thema 'The Caribbean - Where to go'. Organisatoren zijn de Caribbean Tourism Organization (CTO), the Aruba Tourism Authority (ATA) en the Aruba Hotel and Tourism Association (AHATA).

Gedurende de conferentie zal een produkt presentatie worden gehouden, een *trade show* in Radisson, en de gelegenheid voor alle reisagenten om drie laagbouw en drie hoogbouw hotels te bezichtigen. Ook zullen interessante forums worden gehouden.

AHATA-president Ed Malone: "Het is een interessante taak om deze conferentie te organiseren. Dit is een unieke kans om ruim 600 reisagenten uit Noord- en Latijns Amerika kennis te laten maken met Aruba. Wij vertrouwen er op dat ze Aruba in hun land zullen promoten en veel toeristen zullen sturen. De reisagenten zullen van 's morgens vroeg tot 's avonds laat bezig zijn, gezien het drukke programma."

Maar heeft 32 Caribische bestemmingen als lid van de CTO, dat zijn hoofdkantoor in Barbados heeft, met bijkantoren in New York en Londen.

ORANJESTAD — In Seaport Market Place opent Manuel Moenborst aanstaande maandag een OshKosh B'Gosh 'concept store', die exclusief kinderkleding van één merk verkoopt.

De firma OshKosh B'Gosh bestaat al 88 jaar en ter handhaving van haar internationale imago en ter voorkoming van imitatie van OshKosh-kleding, worden OshKosh-produkten alleen in de zogenaamde 'concept stores' verkocht. De OshKosh-zaken zijn overal ter wereld op dezelfde manier ontworpen en ingericht.

In de zaak op Aruba is met medewerking van Interbank een bedrag van een kwart miljoen florin geïnvesteerd.

Moenborst nam het initiatief de zaak te beginnen toen hij tijdens een vakantie in het buitenland een OshKosh B'Gosh concept-winkel binnenstapte om kleding voor zijn kinderen te kopen.

Hij was zo onder de indruk van de grote sortering kwaliteitskleding van alleen één merk dat onmiddellijk het idee ontstond om op Aruba ook zo'n winkel te beginnen. De voorbereidingen namen anderhalf jaar in beslag, nadat Moenborst de exclusieve vertegenwoordiging van OshKosh B'Gosh voor Aruba had gekregen.

Voor de officiële opening van OshKosh-Aruba op maandag om 17.30 uur, worden verschillende gasten uit het buitenland verwacht.

ARUBA
AGENDA

KANTOORUREN AMIGOE
open van 08.30-12.00/14.30-17.30 uur; zaterdag gesloten.

TELEFOON
24333.
Voor spoedgevallen na kantoortijd: 21639, 22316 en 24508. **Pageboy 127-0379.**

TELEFAX: 22368.

BANKREKENINGNUMMER
20.815.445 Banco di Caribe.

POLITIE
11100 (centrale) en 11141 (informatie).

ALARMCENTRALE
115.

* * * * * * * *

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven; behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

* * * * * * * *

WACHTREGELING DOKTOREN
(maandag tot zaterdag van 18.00-07.00 uur)
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki Leendert, Paradera en Sta. Cruz: dokter Van Veen via Dr. Horacio Oduber Hospitaal (tel.: 24300) of via Alarmcentrum (115).
Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas: dokter Cheung via Centro Medico San Nicolas (tel.: 48833) of via Alarmcentrum (115).

* * * * * * * *

BOTICA'S
(nachtdienst)
Beneden de brug:
Eagle, L.G. Smith Blvd. z/n. Tel.: 29011.
Boven de brug:
Savaneta

* * * * * * * *

VOOR BRANDGEVALLEN, ongelukken of een of ander ongeluk gelieve Alarmcentrale (tel.: 115) op te bellen.

* * * * * * * *

CENTRO MEDICO CARABOBO
(Engelandstraat 7, tel.: 21777)
De wacht heeft dra Lili G. Beke-Martínez, tel.: 24696.

* * * * * * * *

WIT GELE KRUIS ARUBA ZUIGELINGENBUREAU
(Koningstraat 22, tel.: 24444)
Dagelijks geopend van 07.30-12.00/13.50-17.00 uur; maandag te Paradera (tel.: 25543) van 08.00-11.00 uur; dinsdag: San Nicolas (45906)/Noord (23425) van 08.00-11.00 uur; woensdag: Santa Cruz 28288) van 08.00-11.00 uur; donderdag: Dakota (29008), Oranjestad (23168), Savaneta (47020) en Brazil (48301) van 08.00-11.00 uur.

* * * * * * * *

ZWANGER? STICHTING CIZKA geeft informatie en brengt u in contact met leden die zwangerschapsbegeleiding, verloskundige hulp en kraamzorg bieden. Bel 37687.

* * * * * * * *

INFORMATIECENTRUM KONINGIN WILHELMINA FONDS (voor de kankerbestrijding op Aruba)
Geopend van maandag t/m vrijdag van 08.30-11.30 uur - J.E. Irausquinplein 3 (vlak achter de pastorie van Oranjestad).

* * * * * * * *

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE
Tel.: 38989 (24 uur per dag).

* * * * * * * *

AIDS-HOTLINE
Vragen? Bel dan 23040/27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

* * * * * * * *

FADA/PRIDE
(Van Walbeeckstraat 25, tel.: 32999)
Open van maandag tot en met vrijdag van 08.00-16.00 uur voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik.

* * * * * * * *

AMNESTY INTERNATIONAL ARUBA
P.O. Box 1029, tel.: 27808/48124.

* * * * * * * *

DIERENARTSEN
P. Barendsen en T.J.M. Wools, tel.: 21720. Voor spoedgevallen buiten kantooruren tel.: 115.

* * * * * * * *

BRIDGECLUB ARUBA ARIBA
(Tivoliclub, Wilhelminastraat 16)
Dinsdagavond om 19.30 uur speelavond. Voor opgave/informatie tel.: 24953.

* * * * * * * *

TELEARUBA
ZATERDAG: 18.00 Cartoons; 18.30 Heatcliff and Marmaduke; 19.00 Aquare One; 19.30 Elsa Klensch; 19.50 Big Story; 20.10 Artic Refuge Vanishing Wilderness; 21.20 CNN News; 21.30 Movie: 'That's Entertainment'; 23.40 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

ZONDAG: 15.45 Studio Sport; 17.00 Miss Aruba 1993; 19.00 Special; 19.30 Showtime; 20.30 CNN News; 20.50 Movie: 'With Orson Welles Story of a Life Time'; 23.50 Sluiting.

* * * * * * * *

MAANDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM: geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.

BUREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19): iedere werkdag van 07.30-12.00/13.00-16.30 uur (ook mogelijk afspraak te maken via tel.: 23145 0f 25111).

BEGELEIDINGSCENTRUM GEESTELIJK GEHANDICAPTEN 'MAN NA OBRA': elke maandag en donderdag van 09.00-12.30 uur gelegenheid om produkten te kopen in het oude gebouw van Bibito Pin, t/o protestantse kerk, Piedra Plat.

* * * * * * * *

KERKDIENSTEN
BRAZIL: zon.: 09.00 en 19.00 uur.
DAKOTA: zat. 19.00 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
EMANUELKAPEL: zat.: 19.00 uur.
NOORD: zat.: 19.00 uur; zon.: 07.30 en 18.00 uur.
ORANJESTAD: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 10.00 en 19.00 uur.
PARADERA zat: 19.00 uur; zon.: 10.00 en 17.30 uur.
POS CHIQUITO: zon.: 08.00 uur.
SAN NICOLAS: zon.: 08.30 en 18.30 uur.
SANTA CRUZ: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAVANETA: zat.: 19.00 uur; zon.: 17.30 uur.
TANKI LEENDERT: zon.: 09.00 uur.

* * * * * * * *

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD: 10.00 uur ds A. van den Doel (crèche en zondagsschool).
SEROE COLORADO: 08.30 uur ds A. van den Doel.
SAN NICOLAS: 09.00 uur ds G.J. Dekker.
PIEDRA PLAT: 10.30 uur Zondagsschool; 17.30 uur ds G.J. Dekker.

Bij ministeriële beschikking
Regering benoemt commissie voor sanering begroting

ORANJESTAD — Bij ministeriële beschikking heeft de regering een commissie benoemd, met als taakopdracht de regering gekwantificeerde aanbevelingen te doen om op korte, middellange en lange termijn de begroting van het Land te saneren. Een dringend beroep wordt gedaan op de werkgevers- en werknemers organisaties, in het belang en het welzijn van Land bij de handhaving van de sociale rust, om de namen van leden die in deze commissie zitting nemen, aan de minister-president bekend te maken.

Rekening houdende met het advies van de Commissie Financiële Situatie, d.d. 4 juni, de visie van werkgevers- en werknemers organisaties op de Arubaanse economie d.d. 21 juli 1993, de alternatieven van SEPA en STA d.d. 30 juli en handelende in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad, heeft premier Nelson Oduber deze commissie ingesteld. De betrokken organisaties, alsmede de Staten en gevolmachtigd minister en minister mr. Hirsch Ballin, zijn van deze instelling op de hoogte gesteld.

Uit de ministeriële beschikking blijkt dat de commissie ernaar streeft binnen een maand de aanbevelingen voor korte termijn af te ronden. De aanbevelingen door die eerste termijn vervangen de belastingmaatregelingen van 17 juli 1993, indien zij kunnen worden geoordeeld tot eenzelfde of beter resultaat te leiden.

De aanbevelingen voor de middellange en lange termijn worden overgenomen, indien zij in 's Lands belang kunnen worden geoordeeld. De regering neemt binnen twee weken na de presentatie van de aanbevelingen daarover een beslissing. Bij geheel of gedeeltelijke afwijzing van de aanbevelingen worden deze alsmede aan de afwijzing ten grondslag liggende argumenten openbaar gemaakt.

De commissie bestaat uit ten hoogste twaalf leden. De regering wijst vier leden, waaronder de voorzitter, aan. De werkgeversorganisaties wijzen vier leden aan: de FTA, ABV, SEPA en STA elk een lid, terwijl de commissie uit haar midden een secretaris aanwijst.

De commissie is bevoegd voor haar werkzaamheden de medewerking in te roepen van de organen van openbaar bestuur en de onder deze ressorterende instellingen, diensten en bedrijven. De commissie is bevoegd deskundigen uit te nodigen om haar van raad te dienen. De commissie streeft bij haar werkzaamheden naar consensus.

De regering, werknemers en werkgevers organisaties dragen ieder de kosten die door of op voorstel van hen aangewezen leden worden gemaakt in het kader van de werkzaamheden van de commissie. Tenslotte wordt in de ministeriële beschikking er nog op gewezen dat wanneer leden inlichtingen krijgen waarvan zij weten dat deze vertrouwelijk zijn, terzake van die gegevens geheimhouding geldt.

Behoudens voor zover enig wettelijk voorschrift hem of haar tot bekendmaking verplicht of uit zijn of haar taak bij de uitvoering van de werkzaamheden van de commissie de noodzaak tot bekendmaking voortvloeit. Verwacht wordt dat wergevers- en werknemers organisaties dit weekeinde zullen overleggen wat hun standpunt is ten aanzien van deze door de regering ingestelde commissie.

Zoals bekend hebben de werkgevers en de gezamenlijke vakbonden (SdU) steeds als eis gesteld dat eerst de genomen maatregelen moeten worden ingetrokken, hetgeen door de regering om technische en praktische redenen steeds is geweigerd.

Eis van twaalf jaar in cruisemoord Zweedse vrouw

ORANJESTAD — Twaalf jaar gevangenisstraf luidde de eis tegen verdachte A.D. in de zaak waarbij de 61-jarige cruise passagiere Ingrid Margret Larson aan boord van het cruise schip 'Vasco da Gama' van het leven werd beroofd en over boord werd gezet. De uitspraak door rechter mr. H. van der Griendt is over twee weken.

Op 14 februari jongstleden, toen het cruiseschip in de haven van Oranjestad lag, werd in de haven het stoffelijk overschot van het slachtoffer gevonden. Uit het onderzoek volgde de aanhouding van het Hondurese bemanningslid A.D.

In eerste instantie vertelde hij de politie dat hij gezien had dat een collega de vrouw over boord zette. Uiteindelijk gaf hij toe dat hij de vrouw zwaar mishandelde en daardoor van het leven beroofde. Hij kneep haar keel dicht en sloeg haar op het hoofd. Daarna gooide hij het lijk over boord.

A.D. vertelde bij verhoor dat hij een nachtmerrie had en een antipathie tegen vrouwen. Het slachtoffer, dat hem gedurende de gehele reis zou hebben achtervolgd, was in de ochtenduren bij hem gekomen en werd handtastelijk, waarna verdachte haar mishandelde.

Officier van Justitie, mevrouw mr. Lugo, achtte het ten laste gelegde van levensberoving en zware mishandeling de dood ten gevolge hebbende, bewezen. Zij eiste twaalf jaar gevangenisstraf. Advocaat van verdachte, O. Flanders, bestreed de beweringen van de Officier van Justitie dat hier sprake was van voorbedachte rade. Hij wees op het rapport van de psychiater dat verdachte minder toerekeningsvatbaar moet worden geacht en lijdt aan een verborgen agressie.

Moordzaak Jamaicaanse aangehouden

ORANJESTAD — Behandeling van de zaak tegen A.F. (29), die verdacht wordt van moord op de Jamaicaanse toeriste Dovaline Mcbean, die op 26 maart op het strand werd gevonden, is aangehouden om nog enige getuigen te horen.

Verdachte A.F. bleef voor rechter mr. van der Griendt ontkennen dat hij schuldig was aan deze moord. Hij had wel een vrouw thuis gebracht om kennis te maken, maar dit was niet het slachtoffer dat op het strand werd gevonden.

A.F.'s advocaat, mr. Fingal-Ecury, had drie getuigen opgeroepen, waarvan twee niet verschenen waren. De enige getuige die gehoord werd wist niet veel over de vrouw te vertellen. Besloten werd behandeling van de zaak uit te stellen om de politie alsmede twee getuigen, die niet waren gekomen, alsnog te horen. Dat vindt op 17 september 1993 plaats.

Zangfestival journalisten

ORANJESTAD — De Arubaanse persvereniging APAR organiseert ook dit jaar een zangfestival voor personen die werkzaam zijn bij de publiciteitsmedia. Dit is op vrijdag 3 september om 20 uur in de Caiquetio Club te Paradera.

Miki Gravenhorst, Roberto Geerman en Astrid Petrochi zijn de hoofdfiguren achter de organisatie van het zangfestival. Volgende week beginnen de trainingen voor de deelnemers, die verdeeld worden in een A- en een B-categorie. Er wordt een entree-prijs van vijftien florin gevraagd voor het festival dat volgens de organisatoren door de Sonesta Press Club wordt gesponsord.

In kringen van de publiciteitsmedia vindt men het een vreemde zaak dat APAR het hele jaar niets van zich laat horen en nu met een festival komt om geld te krijgen, terwijl APAR een behoorlijk bedrag van het vorig festival op de bank heeft staan en niet gebruikt.

Zwemlessen

ORANJESTAD — De lessen van zwemschool 'Ban Progresa' zijn vanmorgen weer van start gegaan en worden elke vrijdag, zaterdag en zondag in het POVA-zwembad gegeven. Nadere informatie is elke zaterdag tussen 9 en 14 uur verkrijgbaar bij het POVA-zwembad of bij Robert Falconi, Bakval 15-A, telefoon 61184.

Hockeyers naar Barbados

■ *ORANJESTAD — Deze leden van de Arubaanse Mixed Hockey Club zijn vandaag in alle vroegte vertrokken naar Barbados om aldaar Aruba te vertegenwoordigen in een internationaal hockeytoernooi. Een en ander is mogelijk gemaakt door Café the Plaza en Aruba Trading, die het team in een fraai tenue hebben gestoken. De uitreiking van dit tenue vond afgelopen donderdag plaats in Café the Plaza onder het genot van een heerlijk flesje Grolsch. De Arubaanse hockeyclub, opgericht in 1960, telt veertig leden. Thans maken zij dankbaar gebruik van het veld van S.V. Mercurius maar hopen in de nabije toekomst ook gebruik te kunnen maken van het kunstgrasveld in het Wilhelminastaion, wat de kwaliteit van het spel enorm ten goede zou komen.*

Oudercommissie Colegio ongerust over resultaten

ORANJESTAD — De Oudercommissie van het Colegio Arubano (OCCA) maakt zich ongerust over de slechte studieresultaten van veel leerlingen gedurende dit schooljaar. OCCA heeft de ouders van de leerlingen voor een bijeenkomst in Casa Del Mar uitgenodigd. Aanstaande dinsdagavond wordt om 19.30 uur een en ander besproken.

De OCCA vraagt zich af wat de oorzaak is van deze slechte resultaten. "Is het soms te wijten aan de motivatie van de leerlingen, of de minimale betrokkenheid van de ouders, de onverschillige houding van diverse leerkrachten, de studie omstandigheden die verre van ideaal zijn of het Nederlands, waarin de lessen worden gegeven?" zo vraagt OCCA zich af.

De oudercommissie wijst erop dat dergelijke vragen nogal generaliserend klinken, maar zeer zeker zal een complex van deze mogelijke redenen met eventuele mogelijke andere redenen de nu al jaren durende malaise veroorzaken.

Aangezien de verwachting is dat ook dit nieuwe schooljaar wederom een te grote groep leerlingen slechte studieresultaten zal boeken, rijst bij de OCCA de vraag wat er moet gebeuren. De commissie heeft, gezien de kritieke situatie, daarom besloten om meer aandacht te gaan besteden aan problemen die zich op school afspelen. Hierdoor zal de OCCA meer de spreekbuis moeten worden van alle ouders.

OCCA stelt in haar oproepbrief dat wordt gerekend op de medewerking van alle ouders. Het is natuurlijk niet de bedoeling dat de OCCA individuele problemen zelf gaat oplossen. De OCCA wil tot een totale verbetering van het onderwijsklimaat komen, uiteraard ten behoeve van de leerlingen.

De voorzitter van de OCCA, Humphrey Hardeveld, doet in de uitnodigingsbrief aan de ouders om de vergadering bij te wonen, een beroep dat wanneer zij moeite hebben met de dagelijkse gang van zaken op Colegio Arubano, hun ontevredenheid te uiten. Gezamenlijk moet deze malaise opgelost worden. De vergadering wordt in het Nederlands en Papiaments gehouden en dient tevens om de ouders op te roepen actief deel te nemen aan de OCCA.

Penningmeester bij gouverneur

■ *ORANJESTAD — De penningmeester van de Stichting Culturele Manifestatie, R.W. Bosch (tweede van links), bracht deze week, vergezeld van zijn dochter Marga, een beleefdheidsbezoek aan gouverneur mr. Olindo Koolman. Bij dit bezoek was ook mr. Willem van Doornmalen, de nieuwe directeur van het kabinet van de gouverneur, aanwezig.*

FAVI-vrijwilligers op pad voor jaarlijkse donateursactie

ORANJESTAD — Voor de achttiende maal gaat een grote groep vrijwilligers van de Stichting voor Visueel Gehandicapten (FAVI) weer op pad om alle bij de FAVI ingeschreven jaarlijkse donateurs te bezoeken om hun bijdrage voor dit jaar in ontvangst te nemen. Ook dit jaar is er een leuk kadootje voor al degenen die de stichting trouw steunen.

Het is bij FAVI vrijwel onmogelijk dat onscrupuleuse lieden misbruik maken van de donateursactie. Alle FAVI-collectanten hebben een kwitantieboekje bij zich, afgestempeld met een FAVI-stempel, een lijst met namen en adressen, ook voorzien van een stempel en het FAVI-kadootje, waarop het embleem van de stichting is afgedrukt, en een slagzin. Wie deze attributen niet bij zich heeft, is geen collectant van de FAVI.

Zoals inmiddels traditie is geworden, is ook in 1992 weer een recordbedrag aan donaties geïnd en steeg ook het aantal donateurs opnieuw. De FAVI heeft nu meer dan 1500 vast ingeschreven jaarlijkse donateurs, die vorig jaar het prachtige bedrag bijeenbrachten van ruim 52.000 florin. Dat wil zeggen, een gemiddelde donatie van ongeveer 35 florin per donateur.

Het FAVI-bestuur is dik tevreden met dit resultaat. De waardering gaat niet alleen uit naar de trouwe donateurs, maar met name ook naar de groep vrijwilligers. Het is een geweldige prestatie van de vrijwilligers om ieder jaar opnieuw de opbrengst flink te verhogen.

Natuurlijk worden bij lange na niet alle kosten van de FAVI gedekt met de opbrengst van de donateursactie. Zonder de steun van de overheid, die de salarissen van de FAVI subsidieert, zou de stichting haar werk niet naar behoren kunnen doen.

Er dreigen, financieel-economisch gezien, weer slechte tijden voor Aruba. Dat houdt ook in dat de kosten van een stichting als de FAVI drastisch zullen stijgen. De FAVI heeft echter uit het verleden de moed gevende ervaring, dat de vaste donateurs zich daar heel goed van bewust zijn en ervoor zullen zorgen dat de inkomsten van de stichting weer stijgen.

Wie nog geen donateur van de FAVI is en dat wel wil worden, kan telefonisch contact opnemen met Margo Croes (25152).

Seminar over voorkomen fraude

ORANJESTAD — American Express en haar vertegenwoordiger SEL Maduro & Sons (Aruba) n.v., hielden deze week in Cas di Cultura twee seminars over het voorkomen van fraude met credit cards en travellers cheques.

De seminar, bijgewoond door 200 personen, werd gegeven door Paul Bolivar, chef van de afdeling Onderzoek en Veiligheid van American Express Latijns Amerika en Caribisch gebied.

In de kapel van mariniers-kazerne Savaneta wordt op zondag 22 augustus om 9.30 uur een kerkdienst gehouden. Na afloop van de dienst is er gelegenheid tot het drinken van een kopje koffie. Iedereen is van harte welkom.

Het bloem en de stinkbom

DE CBS gebruikt een pakket consumptiegoederen om de levensstandaard te bepalen. Arbeiders hun netto loon. Bakkers doen het in aantal zakken meel per maand.

Op Aruba zijn de overheidsmaatregelen inclusief de aanpassing van de tarieven voor waterlevering door de WEB n.v. nog steeds goed om alle kranten te vullen. Iedereen doet mee, zelfs met stinkbommen. Wordt er hierbij echt in het belang van de bevolking nagedacht?

Bloem (meel) moest vroeger verplicht bij Continental Milling worden gekocht. De bakkers vonden dit prachtig: reden om de broodprijs drastisch te verhogen. Arubaanse delegaties waren zelfs in de fabrieken gaan neuzen om de bevolking te overtuigen dat het de schuld van Willemstad was dat meer moest worden betaald voor brood. Met de status aparte hadden zowel de politici als bakkers hun brood goedkoper kunnen bakken.

Om een lang verhaal kort te maken wil ik U Vertellen hoeveel de tariefsverhoging van dit jaar onze lieve leveranciers werkelijk kost. De winkelier betaalt vastrecht om zijn winkel van water te voorzien. Dit is met vier cent per dag verhoogd. Alle bakkers samen gebruiken ongeveer tien ton water per dag om pakweg zestig zakken meel om te toveren in hun produkten.

Alleen al voor misbaksels en onverkochte produkten treffen zij een voorziening die overeenkomt met een paar honderd kipashi per dag. De prijsstijging van water is van 4,85 naar 5,25 per ton water. Dit komt overeen met twee kipashi per dag. Er zijn bijna tien bakkers.

Zal de vier cent een winkelier wurgen? En zijn vier florin meerkosten per dag voor alle bakkers samen te veel om heel het eiland van brood te voorzien?

Boy Croeze
Aruba

Kleinzoon van Tsjiang K'ai-Sjek in China

TAIPEI - Een kleinzoon van de Chinese Nationalistische leider 'generalissimo' Tsjiang K'ai-Sjek is vrijdag aan een bezoek aan China begonnen. Hij is de eerste telg uit de Tsjiang-familie die China bezoekt in meer dan veertig jaar tijd.

Winston Tsjiang (51) is voorzitter van de particuliere Soochow-universiteit in Taiwan en leidt een delegatie van ongeveer zestig Taiwanese juristen naar een conferentie in Peking die maandag begint. Winston Tsjiang zal ook zijn moeders graf bezoeken in Kwilin, in de zuidelijke provincie Kwansi. Naar een oude Chinese traditie zal hij het graf reinigen en offerandes brengen om de zielen van dode familieleden goed te stemmen. Tsjiang vertelde voor zijn vertrek vrijdag aan journalisten dat de Taiwanese president Lee Teng-Hui geen bezwaren had en dat alle politieke hindernissen genomen waren. Winston Tsjiang is geen parlementslid meer en ziet zijn reis uitsluitend in het licht van onderwijs en juridische wetenschappen en niet als politiek.

Respijt voor failliet Antwerpse scheepsreparatiebedrijf

BRUSSEL - Antwerp Shiprepair, de laatste werf voor scheepsreparaties in Antwerpen, mag zijn activiteiten voorlopig tot 17 september voortzetten. Dat heeft de handelsrechtbank van Antwerpen donderdag besloten.

Het failliete bedrijf is gedeeld eigendom van het Nederlandse Damen Shipyards en de Vlaamse overheid. Er werken bij de onderneming bijna zeshonderd mensen. De curator wil een aantal dringende werkzaamheden aan drie schepen nog laten uitvoeren. Dat houdt voorlopig zo'n 75 werknemers aan de slag. Inmiddels is de curator bezig met een overlevingsplan voor de reparatiewerf.

China wil met Vaticaan betere relaties aangan

PEKING - De Chinese regering heeft donderdag laten blijken bereid te zijn tot verbetering van de betrekkingen met het Vaticaan.

Een woordvoerder van het Chinese ministerie van Buitenlandse zaken zei tegenover het officiële persbureau Xinhua dat een betere relatie mogelijk is, als het Vaticaan de diplomatieke banden met Taiwan verbreekt en zich onthoudt van inmenging in de interne zaken van China. De woordvoerder reageerde op een bericht dat China met het Vaticaan overlegt over de normalisering van de bilaterale relaties en over godsdienstige kwesties. Het ministerie is gewoonlijk snel met het tegenspreken van berichten die de regering niet welgevallig zijn. Het bericht van Xinhua is volgens sommige westerse diplomaten een teken dat China inderdaad met het Vaticaan in gesprek is.

Portugese asielwet toch doorgezet door regering

LISSABON - Het Portugese parlement heeft zijn goedkeuring gehecht aan een asiel- en immigratiewet, die eerder deze maand was verworpen door president Mario Soares. Voor stemden de Sociaal-democratische regeringspartij van premier Anibal Cavaco Silva, die over de meerderheid in het parlement beschikt, en de rechtse oppositiepartij CSD/PP. De socialisten en andere oppositiepartijen stemden tegen de nieuwe maatregel omdat ambtenaren nu kunnen beslissen over asielaanvragen en het niet meer mogelijk is tegen zo'n besluit bij de rechter in beroep te gaan.

Nieuw wereldrecord voor Engelsman

Jackson wint de 110 meter WK-hordenloop

STUTTGART — Colin Jackson wist het van tevoren en Gail Devers had er rekening mee gehouden. Direct nadat Jackson de 110 meter horden had gewonnen en de nieuwe wereldrecordhouder met 12,91 seconden was geworden, kreeg hij een nieuw t-shirt aangereikt. *At last English Gold* (eindelijk Engels goud) stond erop te lezen. Gail Devers zegevierde op het korte hordennummer bij de vrouwen en behaalde daarmee haar tweede wereldtitel in Stuttgart.

Colin Jackson's wereldrecord was vrijdag het tweede van Britse makelij. Precies 24 uur tevoren was Sally Gunnell, wereldkampioene en -recordhoudster op de 400 meter horden geworden. Voor de 26-jarige perfecte technicus uit Wales was het de tweede recordverbetering in korte tijd. Op 28 juli stelde hij zijn Europese record met zeven-honderdste seconde scherper.

In de Italiaanse wintersportplaats kondigde Jackson toen ook de verbetering van het wereldrecord (12,92) van de Amerikaan Roger Kingdom aan, dat vier jaar had stand gehouden en met een-honderdste seconde werd verbeterd. Kingdom had vier jaar geleden precies evenveel gewonnen op de topprestatie van Renaldo Nehemiah, die acht jaar had stand gehouden.

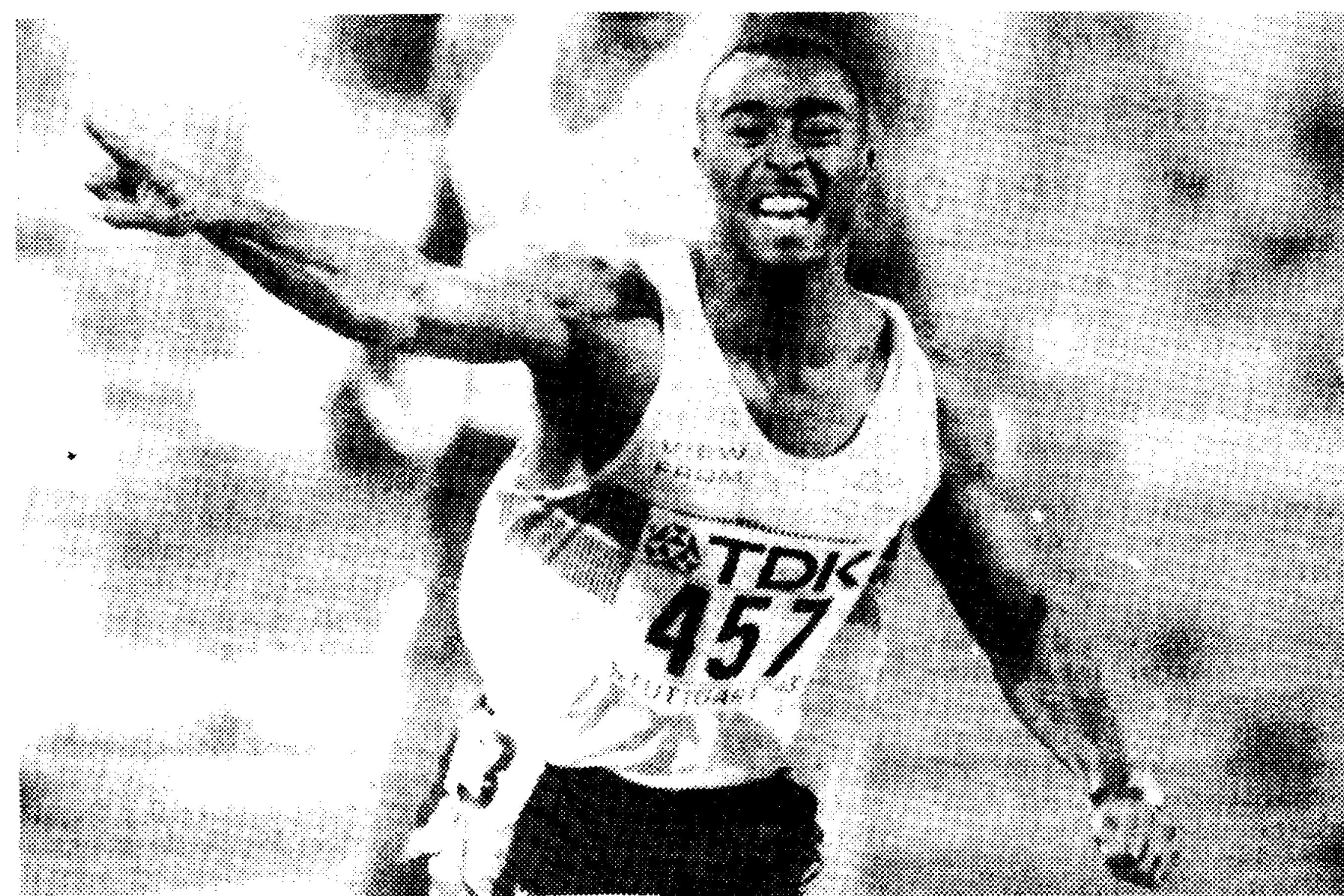
Twee jaar geleden bij het WK in Tokyo raakte Jackson geblesseerd. In Barcelona eindigde hij als zevende in de finale. Vooral dat laatste was een bittere teleurstelling omdat hij vier jaar eerder in Seoul zilver had veroverd.

De finale van de 110 meter horden was niet alleen in absolute zin de snelste ooit gelopen, maar ook in de breedte met vijf lopers binnen de 13,30 seconden. Begin deze maand had Jackson nog om zijn deelneming in Stuttgart gevreesd. Hij vertrok op 4 augustus halsover kop uit Zürich, waar de vorige twee wereldrecords verbeterd waren. Achter Jackson werd zijn landgenoot Tony Jarrett tweede. De Amerikanen, die de hordensprint vrijwel altijd beheersten, moesten door veteraan Jack Pierce genoegen nemen met het brons.

Jackson betreurde het dat zijn trainingsparter en Olympisch kampioen Mark McKoy niet in Stuttgart kon starten. De Canadees die zich in Oostenrijk gevestigd heeft omdat hij vindt in eigen land niet de waardering te krijgen die hij verdient, weigerde naar de Canadese selectiewedstrijden te gaan. Zijn nationale bond schreef hem daarop niet in voor het WK.

Bij de overwinning van Gail Devers kwamen herinneringen op aan Fanny Blankers-Koen, die in 1948 in Londen vier gouden medailles behaalde. Zij was de eerste en tot nu toe enige vrouw die erin slaagde zowel de 100 meter als de horden, toen 80 meter, te winnen. Devers had die dubbelslag vorig jaar al in Barcelona willen maken. Na winst op de 100 meter raakte zij in de finale echter een horde en kwam ten val. Het goud ging daarop naar de Griekse eendagsvlieg Paraskevi Patalidou.

"Het is geen eenvoudige opgave deze twee nummers te combineren", vertelde Devers bij de persconferentie waar zij later verscheen omdat haar coach Bob Kersee aanvankelijk niet werd toegelaten. "Even vreesde ik dat hier hetzelfde zou gebeuren als in Barcelona toen ik een horde raakte. Gelukkig kon ik nu wel mijn evenwicht bewaren."

■ *STUTTGART — De Brit Colin Jackson viert feest nadat hij de 110 meter hordenloop had gewonnen (zie foto). Hij vestigde een wereldrecord op dat onderdeel. Hij liep de 110 meter met obstakels in een recordtijd van 12,91 seconden.*

■ *STUTTGART — Gail Devers was bij de vrouwen ongenaakbaar op de honderd meter hordenloop. Ze registreerde een tijd van 12,46 seconden.*

NAC en Cambuur spelen aantrekkelijk voetbal

LEEUWARDEN — Een populaire slogan in zowel Leeuwarden als in Breda luidt als volgt: "Nooit meer eerste divisie". In het streven naar een consistent verblijf op het hoogste niveau is NAC sinds vrijdagavond twee punten verder dan Cambuur (1-3). Niet alleen om de 7.000 toeschouwers, blijken beide ploegen een vaste stek in de eredivisie waard. Cambuur was vorig seizoen al een blijvertje, NAC hoopt dit seizoen op een deugdelijke vergelijking.

In voetbaltaal zorgden opportunisme (Cambuur) en slimheid (NAC) voor een aantrekkelijke wedstrijd die, vooral in de eerste helft, boeide. Cambuur zoekt het succes graag via afstandsschoten, aan spelers met een goede trap heeft trainer De Jong dan ook geen gebrek.

In het eerste kwartier van de eerste thuiswedstrijd werd al vijf keer afgevuurd. NAC bezit in Karelse echter een doelman, die daarmee wel raad weet. Hij kreeg alle gelegenheid zich te onderscheiden bij pogingen van Van Oostrum, De Gier, Keizer en Konterman.

De eerste poging tot enige variatie leverde Cambuur direct succes op. Van Oostrum dolde Wilnis. Dantuma bleek nog te onervaren om de voorbereiding af te ronden, De Gier miste niet: 1-0. Trainer Spelbos slachtofferde de falende linksachter Wilnis al binnen het half uur voor Desmit. De verdediging van NAC, niet het sterkste gedeelte van de nieuwkomer, zal de trainer nog wel vaker zorgen baren. Karelse wordt een belangrijk man.

In Ton Lokhoff bezit NAC ook een vaste waarde. De routinier toonde daarna in de eerste divisie nog niets van zijn inventiviteit te hebben verloren. Zijn solo naar 1-1 was niet te stoppen, de hoekschop naar Van Hooijdonk (1-2) voor het inkoppen.

In de tweede helft zag NAC op basis van de ervaring van het middenveld duo Zondervan - Lokhoff het energie-verbruik van de thuisclub rustig aan. Karelse kwam niet meer in gevaar, Lammers bepaalde de eindstand tien minuten voor tijd op 1-3.

In Duitse Bundesliga

FC Köln brengt KSC tweede nederlaag toe

KEULEN — Karlsruher SC (KSC), tegenstander van voormalige landskampioen PSV in de eerste ronde van het toernooi om de UEFA-beker, heeft vrijdagavond zijn tweede uitwedstrijd in de Bundesliga verloren. Na de nederlaag van 1-2 in Dortmund op de eerste speeldag, won FC Koln met dezelfde cijfers van KSC.

In Keulen was Karlsruhe echter geen kansloze ploeg tegen het elftal dat in zijn eerste twee wedstrijden nog geen doelpunt had gemaakt. Kwaliteitsverschil was er nauwelijks en na de snelle openingstreffer van de Pool Rudy, organiseerde de sterke Karlsruher *libero* Jens Nowotny zijn verdediging zodanig dat KSC meer aan aanvallen kon gaan denken.

Pas in de tweede helft leidde dat tot kansen op de gelijkmaker. Schmitt werd gestuit door Illgner, Steinmann liet een gave mogelijkheid voorbij gaan voor Schmitt twintig minuten voor tijd voor de gelijkmaker zorgde. Kolns coach Morten Olsen stuurde in de slotfase zijn tweede Pool, Kobylanski, in het veld voor de teleurstellende Oostenrijker Polster. Een wissel met gevolgen, want Kobylanski maakte zes minuten voor tijd de treffer, die de eerste Keulse overwinning van dit seizoen betekende.

Bayer Leverkusen bleef in de pass met kampioen Werder Bremen, dat in het begin van de week al van Leipzig had gewonnen door winst met 2-1 bij Wattenscheid '09. Worns en Hapal scoorden voor Leverkusen, Wolters maakte een keer gelijk voor Wattenscheid dat vlak voor tijd verdediger bach met twee gele kaarten kwijt raakte.

Slechts brons op 200 meter sprint

Carl Lewis heeft geen rol van betekenis meer

STUTTGART — De vedette Carl Lewis blijft altijd lachen, zoals het een showman betaamt. Ook al is hij de grote verliezer van het wereldkampioenschap atletiek in Stuttgart. Na zijn tweede nederlaag tijdens het WK, hervond hij spoedig zijn rol van de onaantastbare. Het was echter slechts een rol van een figurant, want onoverwinnelijk is hij niet meer.

Even was Carl Lewis verbijsterd, nadat tot hem doordrong dat hij slechts derde was. Sinds 1983 behaalde hij altijd goud op Olympisch- en wereldtoernooien. Zestien hoofdprijzen heeft hij in de wacht gesleept. Hij trok zijn shirt uit en keek naar het scherm in het stadion, wachtende op de herhaling.

Toen die uitbleef, zocht hij het publiek op, gooide het truitje in de tribunes en lachte de tanden bloot. Zijn torso is nog indrukwekkend, op de snelheid zit sleet. Toen het volkslied klonk voor landgenote Gail Devers, stond Lewis in een hoek van het stadion met de hand op het hart mee te zingen.

Frankie Fredericks, tijdens de Olympische Spelen tweede op de honderd en 200 meter, verraste Olympisch kampioen Marsh, de Britse spierbundel Regis en vooral Lewis. Na de honderd meter kon de 32-jarige Texaan nog zeggen dat hij zich vooral had gericht op de dubbele afstand. Met 19,99 seconden was hij daarop ook de snelste van het seizoen.

Waar Lewis echter in het verleden op de slotmeters over een verbluffende versnelling beschikte, was het nu Fredericks die de turbo liet werken. Na marathonloper Swartbooi (zilver) bezorgde de 25-jarige sprinter Namibië de tweede medaille. In 19,85 seconden, een continentaal record. Regis liep 19,94 en Lewis bleef weer steken op 19,99.

Fredericks stapte als zeventien-jarige over van voetbal op atletiek en verdiende spoedig een beurs in de Verenigde Staten. Door de onafhankelijkheid van Namibië van Zuid-Afrika in 1990 ontsnapte hij aan de sportboycot. Onlangs verklaarde hij nog dat een WK per twee jaar te veel is.

Mike Powell heeft Carl Lewis nodig voor een prestatie van wereldformaat. Thuis, in Rancho Cucamonga, Californië, hing hij zijn garage vol foto's en knipsels van de rivaal. De tweestrijd leverde twee jaar geleden in Tokyo het hoogtepunt van het WK op. Lewis sprong de beste serie aller tijden, Powell verbeterde het 23 jaar oude wereldrecord van Bob Beamon tot 8,95 meter. Een sprong in de volgende eeuw, was het cliche.

Vrijdag ontbrak de Lewis als aanjager van extreem geweld. Bovendien viel de Cubaan Ivan Pedroso, een van de belangrijkste concurrenten, na een sprong geblesseerd uit. Powell kwam de eerste poging verkeerd op de balk, maar bouwde vervolgens aan een degelijke serie met 8,59 meter als hoogtepunt. Tussendoor had hij alle tijd om lacherig te converseren met zijn coach. De Rus Tarasenko, tweede met 8,16, vormde geen enkele bedreiging.

Over dopingaffaire Erik de Bruin

Technisch direkteur Paauw wist al van dopingaffaire De Bruin

STUTTGART—Echt vrolijk was technisch directeur Bert Paauw van de Koninklijke Nederlandse Atletiek Unie (KNAU) niet naar Stuttgart afgereisd. Op het feestje van marathonloper Bert van Vlaanderen was hij gedwongen te liegen over het wel en wee van broer en zus Erik de Bruin. Hij wist dat de dopingaffaire van discuswerper De Bruin tijdens de wereldkampioenschappen zou losbarsten en moest tot die tijd de schone schijn ophouden.

Toneelspelen viel hem slecht, de aandacht van het sportieve aspect was vlot afgeleid. "Los van Erik de Bruin had ik van de ploeg niet veel meer verwacht dan is gepresteerd. Ik had wel op meer gehoopt." Eigenlijk was het de bedoeling vrijdag, voor aanvang van het toernooi, bekend te maken dat De Bruin positief was bevonden. Verzoeken van diens advocaat aan de KNAU echter om in verder overleg met de IAAF te treden, deden anders beslissen.

Bert Paauw sluit niet uit dat het de opzet van de IAAF is geweest De Bruin aan te pakken. "Het is opmerkelijk dat we een maand voor het WK een fax kregen van de IAAF, met de vraag of we een trainingskamp hielden en zo ja waar. We moesten opgeven waar elk individu te bereiken was en kregen te horen dat de wereldbond van plan was *out-of-competition controles* te houden en Nederland daarin nadrukkelijk wilde opnemen. Dat werd niet verder toegelicht. Ik heb me daar toen verder niet zo in verdiept."

De Bruin werd 1 augustus op naam, samen met de Amerikaan Washington, gecontroleerd na de Grand-Prixwedstrijd in Keulen. Zou de IAAF Nederland hebben aangepakt, omdat de knau nauwelijks controles buiten wedstrijden uitvoert? Paauw weet het niet.

De Bruin, de beoogde drager van de ploeg, viel dus weg. Wat bleef over? De KNAU had besloten Nederlandse kampioenen die hadden voldaan aan de B-limiet uit te zenden naar Stuttgart. De bedoeling was dat vooral talenten van die regeling zouden profiteren, maar ook routinier Elly van Hulst wist zich op die manier te kwalificeren.

Via de B-limiet in combinatie met de nationale titel kwalificeerden ook Jacqueline Goormachtigh (discuswerpen) en Ine Langenhuizen (honderd meter horden) zich. Gezien de internationale maatstaven had de werpster weinig te zoeken in Duitsland. Paauw vond het echter belangrijk dat de jonge atlete (23 jaar), die al een paar toernooien juist had gemist, ervaring zou opdoen. "Ik denk dat, als ze niet via deze deur was toegelaten, het bergafwaarts was gegaan met haar loopbaan. Haar optreden is me niet meegevallen. Na een mooie eerste worp zette ze een aflopende reeks neer, waar ik graag had gezien dat ze over zestig meter was gekomen."

Langenhuizen was alleen al kansloos wegens haar nervositeit, maar haar deelneming was volgens Paauw goed voor het hordenlopen in Nederland. Sprintster Jacqueline Poelman, die in de aanloop naar Stuttgart 0,01 seconde boven de B-limiet op de 100 meter bleef, haalde op beide sprints de tweede ronde en liep, ondanks het ontbreken van een persoonlijk record, een toernooi als verwacht.

Voor Europees jeugdkampioen Robin Korving was het volgens Paauw misschien wel goed, dat het met hem afliep zoals het afliep: Een volledig mislukte race, resulterend in 14,88 als tijd. "Zelfs op de dag van zijn wedstrijd liet hij nog aan iedereen zijn gouden medaille zien. Hij zweefde door het dorp. Hij was onverstoorbaar, met een houding van 'kijk mij'. Het viel hem wat tegen dat hij alleen een handje kreeg toen hij arriveerde. Misschien had hij gedacht dat we de rode loper zouden uitleggen. Na zijn race vertelde hij dat het publiek zo veel herrie maakte, dat de start vier keer mislukte. Maar hij weet nu dat een europese jeugdtitel heel wat anders is dan een wereldtitelstrijd bij de senioren. Het is goed dat hij de entourage heeft kunnen meepakken. Ik denk dat we daarmee een jaar hebben gewonnen."

Anne van Schuppen en John Vermeule vielen onder zware omstandigheden, warm en vochtig, uit tijdens de marathon. Frans Maas bleek geblesseerd aan de achillespees en kon nauwelijks afzetten bij het verspringen. Bert van Vlaanderen, die zich perfect had voorbereid, redde het gezicht van de ploeg. Hij pakte de medaille die eigenlijk van de bruin was verwacht. Koers presteerde goed door de halve finale te bereiken. "Hij is een van de toekomstige vaandeldragers."

Ondanks de magere prestaties ziet Paauw de toekomst met redelijk optimisme tegemoet. Volgend jaar is het ek in helsinki en zijn de eisen wat soepeler. Immers Kenyanen, Amerikanen, Chinezen ontbreken. Van Langen en Toonstra zijn komend seizoen terug, Poelman, Korving, Looije en eventueel Corrie de Bruin zijn beloften voor de toekomst. "Maar we moeten beseffen dat Nederland een marginale rol zal blijven spelen in de wereldatletiek."

* * * **

WIELRENNEN / MADRID — Miguel Indurain, winnaar van de Giro en de Tour de France, is kopman van de Spaanse wielerequipe die op 29 augustus in Oslo deelneemt aan de wereldtitelstrijd op de weg voor professionals. In totaal werden vijf coureurs uit de Banesto-ploeg van Indurain geselecteerd. Onder hen bevindt zich onder meer voormalig Tour-winnaar Delgado. De selectie ziet er als volgt uit: Indurain, Delgado, Gorospe, Alonso, Uriarte, Echave, Mauleon, Uzaga, Escartin, Zabala, Zarabeitia, Camacho. Reserves: Edo, Guttierrez, Hernandez.

* * * * *

IJSHOCKEY / GELEEN — International Rob van Steen heeft zijn ijshockeycarrière beëindigd. De verdediger van Geleen kan de sport niet langer met zijn maatschappelijke activiteiten combineren. Zijn door de Limburgse club beoogde vervanger, Steve Hynes, koos inmiddels voor een contract in de international hockey league.

Dan O'Brien wint met alle gemak tienkamp

STUTTGART — Dan O'Brien doorstond nog twee maanden geleden helse pijnen in de Amerikaanse stad Eugene. Het is de moeite waard geweest. De op dat moment nog 26 jaar oude Amerikaan verbeet bij de selectiewedstrijden op 16 en 17 juni de pijn van een ontstoken prostaat. Zijn overwinning met 8331 punten betaalde zich vrijdagavond in Stuttgart uit. O'Brien prolongeerde zijn wereldtitel tienkamp met overmacht in de Duitse WK-stad.

De zoon van een Amerikaanse vader en een Finse moeder, die zijn ouders nooit echt gekend heeft en van Ierse pleegouders de achternaam O'Brien kreeg, had zich in Stuttgart elf opdrachten gesteld. In eerste instantie de tien onderdelen van de het allroundnummer in de atletiek en vervolgens revanche voor het feit dat hij een jaar geleden niet in Barcelona kon deelnemen.

De Amerikaanse Olympische selectiewedstrijden van 1992 in New Orleans zal O'Brien nooit vergeten. Bij het polsstokhoogspringen miste hij zijn aanvangshoogte van 4,80 meter. Bij het inspringen hadden zijn trainers Mike Keller en Rick Sloan hem nog gemakkelijk over 4,90 meter zien gaan. Die misser kostte O'Brien de uitzending naar Barcelona.

Een maand nadat de Tsjech Robert Zmelik, hij viel in Stuttgart na het hoogspringen geblesseerd uit, het Olympisch goud had opgeëist, sloeg O'Brien terug. In het Franse meerkamp-paradijs Talence ontnam hij Daley Thompson na acht jaar het wereldrecord. Met een score van 8891 kwam hij 47 punten hoger uit dan het Britse tienkamp monument. O'Brien's wens in Stuttgart het wereldrecord boven de 9000 punten te brengen, ging niet in vervulling. Daarvoor leed de 1,89 meter lange 84 kilogram wegende model atleet op de eerste dag te veel verlies.

Op vier van de vijf onderdelen raakte hij achter bij zijn prestaties van Talence. Vrijdag boekte hij alleen winst bij het polsstokhoogspringen (twintig cm) en de 1500 meter (twee seconden). Hij bleef met zijn score van 8817 punten slechts 74 punten verwijderd van zijn recordprestatie. Dat was in een tienkamp, die in totaal bijna 24 uur vergde een enorme prestatie.

O'Brien zette zijn naaste concurrent Eduard Hamalainen op bijna 100 punten. Het enorme talent uit Wit-Rusland, dat in Barcelona na vier onderdelen opgaf en een maand later in Talence na het discuswerpen moest stoppen, was dit seizoen met 8604 punten de beste. Wanneer hij in Stuttgart even ver had gesprongen als in mei in Gotzis (7,67 m) was O'Brien danig in gevaar gekomen.

Nog nooit hebben de tienkampers zo'n enorme steun gehad als van het publiek in Stuttgart, dat uiteraard wel zijn voorkeur voor de Duitse deelnemers had, maar de andere *allrounders* ook van harte steunde en toejuichte. Twee dagen lang was het stadion, ook in de ochtenduren, met ruim 52.000 toeschouwers gevuld.

BASKETBAL / MEPPEL — Eredivisieclub Red Giants heeft zich versterkt met de Amerikaan Chuck Penn. De 23-jarige forward speelde het afgelopen seizoen voor Lehigh University. Penn (1,93 m en 90 kg) maakte gemiddeld 21,6 punten en pakte 4,7 rebounds. Hij werd gekozen in het all conference-team van de Patriot league.

■STUTTGART — De Amerikaan Mike Powell bleef wereldkampioen op het onderdeel verspringen van het WK-Atletiek. Op de foto de Amerikaan tijdens een van zijn rare doch welbekende aanlopen alvorens ver te springen.

Kraft Mixed Doubles Tennis van start

Agnes van Wilgen en Gilbert Medema winnen openingsduel in B-klasse

WILLEMSTAD — Agnes van Wilgen en Gilbert Medema hadden vrijdagavond in het openingsduel in de B-klasse van het Kraft Mixed Doubles Tennis Tournament, geen kind aan Mieke Korevaar en Raymond Windsant. Dit tweetal werd in een oersaaie tenniswedstrijd, die meer op een dubbelefoutenfestijn leek, simpelweg aan de kant gezet: 6-2 en 1-0. Tennisclub Asiento tekent voor de organisatie van dit tenistoernooi.

Op de eerste competitiedag zagen maar liefst tachtig deelnemers actie. In totaal hebben zich 128 tennissers ingeschreven voor het, door het mayonaise-bedrijf Kraft gesponsorde, evenement. Het toernooi zal de komende vier weken in het weekeinde worden afgewerkt op de tennisbanen van Sport- en Ontspanningsvereniging Asiento te Rust & Burgh. De wedstrijdleiding, in handen ondermeer van Sonia Paula, heeft gekozen voor een competitie-systeem in twee klassen. De 128 tennissers zijn namelijk evenredig verdeeld (32 paren) in een B- en C-klasse. De finale van het 'mayonaise' toernooi staat gepland voor 11 september.

Na de officiële plechtigheden op vrijdag, werden op de vier Asiento-tennisbanen de eerste wedstrijden afgewerkt. In de B-klasse beten de paren Agnes van Wilgen/Gilbert Medema en Mieke Korevaar/Raymond Windsant het spits af.

Het was een wedstrijd met veel dubbele fouten. Vooral het duo gevormd door Korevaar en Windsant maakte zich schuldig aan de vele begane dubbele fouten in de wedstrijd, die eigenlijk ook niet vol zat met actie. Dit in schril contrast met het reclame-spandoekje van Kool-Aid. Daarop stond namelijk de kreet *Oh Yeah*, maar de keren dat het publiek en spelers zelf enthousiast reageerden op mooie ballen was miniem.

Het begin van de wedstrijd en eigenlijk de hele confrontatie karakteriseerde zich met de talloze deuce-gevallen. Al op de eerste serve van Raymond Windsant, werd het duidelijk dat de serve hard bevochten moest worden en met andere woorden lang zou gaan duren.

In de tweede game van Gilbert Medema bij voorbeeld, werd maar liefst zeven keer deuce gespeeld. Gilbert Medema en Agnes van Wilgen kwamen in vijf gevallen in het voordeel (advantage), terwijl Raymond Windsant en Mieke Korevaar op die serve van de tegenpartij tweemaal bijna op het punt stonden de service te winnen.

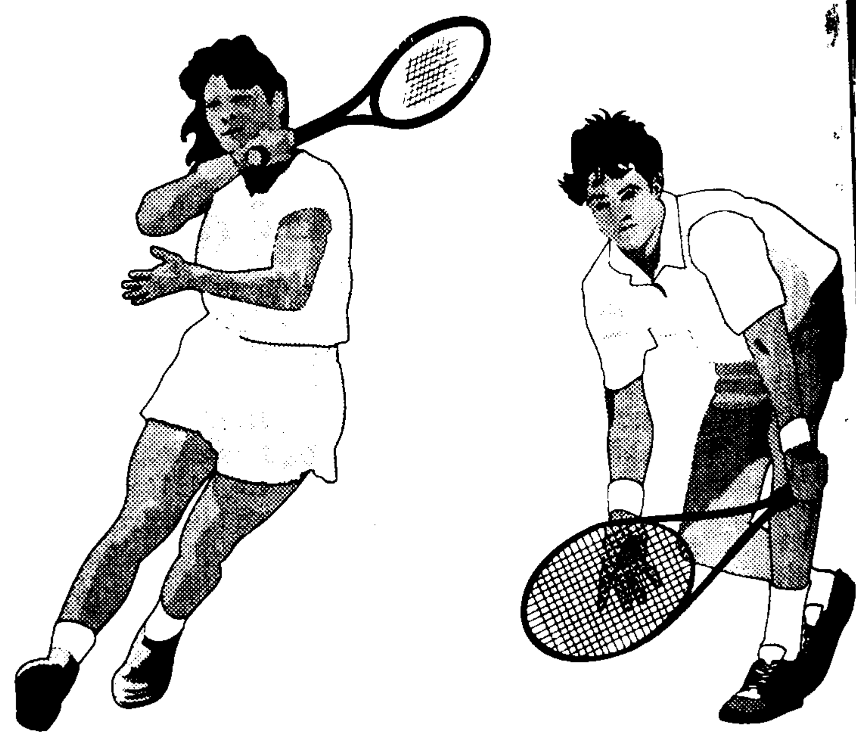
In de derde game wisten Medema en Van Wilgen op de service van Korevaar te winnen. Dit nadat het totaal op via 15-40 en 30-40 het laatste punt binnenhaalde, nadat de terugbal van Korevaar in het net belandde.

De vijfde game werd ook een marathon. De twee paren speelden zesmaal deuce op de service van Windsant. In de ontstane strijd voor dat beschikbare game-punt, sloeg Windsant maar liefst drie keer een ace. De ballen waren namelijk te hard geslagen, waardoor Agnes van Wilgen geen kans kreeg om op die aces te reageren. De service van Raymond Windsant was dan ook het enige wat indruk maakte tijdens het openingsduel.

In de zevende game wisten Medema en Van Wilgen wederom door te breken in de service van de tegenpartij. Met de score 5-2 in hun voordeel, pakte het duo op de eigen service van Van Wilgen de setwinst. De volgende service van Windsant, werd ook gewonnen door Medema en Van Wilgen en met de score 0-1 in hun voordeel klonk de gongslag een einde makend aan de wedstrijd: 6-2 en 1-0 in het voordeel van Gilbert Medema en Agnes van Wilgen.

De andere uitslagen op de eerste competitiedag in de B-klasse: Van de Blom/Wilsoe-Soliana/Bakhuis 9-3; Bromet/Van Wilgen-Kassenaar/Luc Hansen 0-8; Martha/Bertinus-Middelbeek/Liem 9-5; Ravenstein/Engelhardt-Henriquez/Henriquez 6-6; De Miranda/Pedro-Van Zwolgen/Van Zwolgen 8-5; Russel/Paula-Buth/Molina 12-2; Ching Yong/Parisius-Mau Asam/Mau Asam 7-5; Klijver/Klijver-Klein/Kampsteeg 9-2 en Lobo/Ravenstein-Tseng/Corsen 7-6.

C-klasse: Reynaert/Reynaert-Rockland/Tunk 8-5; Hilhorst/Quast-Vongert/Davelaar 4-8; Best/Best-Genee/Genee 9-7; Rienhart/Tseng-Geene/Evertsen 14-0; Goede/Neslo-Van Daal/Emanuels 7-6; Yung/Thomson-Peiliker/Paula 7-4; Phelipa/Benjamin-Haal/Winkel 4-8; Thielman/Thielman-Pimentel/Pablo 5-8 en Phelipa/Camelia-Quast/Hollander 3-10. Het toernooi wordt vanavond voortgezet op de tennisbanen van Asiento.

Centro Dominguito scoort alweer niet

Sithoc speelt gelijk en plaatst zich voor finale

WILLEMSTAD — Geen franjes, geen pretenties, maar sober, simpel en solide defensief voetbal. Dat was het concept dat Sithoc-trainer Nooi Girigorie heel realistisch koos om gisteravond tegenstander Centro Dominguito in de tweede semifinale wedstrijd te bestrijden. Deze strategie werd met succes toegepast door zijn pupillen en leverde het gewenste resultaat op in de vorm van een doelpuntloos gelijkspel waarmee de overgang naar de eindstrijd werd verzekerd.

De Collegialen hadden zoals bekend het eerste duel met het nodige geluk met 1-0 gewonnen en hadden — met deze wedstrijd nog vers in het geheugen — er helemaal geen behoefte aan een open strijd aan te gaan met het gevaarlijke Centro. Met de conservatieve 4-4-2 opstelling werd de verdediging afdoende afgegrendeld zodat het aantal reële kansen voor de Dominguitoploeg ondanks verwoede pogingen zeer beperkt bleef. In feite deed zich gedurende de gehele wedstrijd slechts eenmaal een-op-een situatie voor het Sithoc-doel voor.

Centro had praktisch geen ruimte om zijn spel op te bouwen. De taktiek van de Collegialen was immers vanaf het middenveld, zo ver mogelijk van het eigen doel af, in te grijpen. Mochten de Centrospitsen toch door de eerste linie komen dan vonden zij een tweede lijn van vier spelers op hun weg waarin vooral Geertruida en Poppen resoluut optraden. Wat het eigen aanvalsspel betreft, beperkten de Collegialen zich tot het lanceren van counters. Als onderdeel van de verdedigingsstrategie om de acties zo ver mogelijk van het eigen doel te verplaatsen, gebeurde dat met lange passes vanuit de verdediging. Er werd slechts sporadisch kort naar het middenveld toe gespeeld.

Tegenover een dergelijke mate van doeltreffendheid, bleven de Centro-spitsen met Olange Alberto en Stephen Emelina als belangrijkste gangmakers, het antwoord schuldig. Begrijpelijk dat de frustratie van de Centrospelers met het verloop van de minuten steeds groter werd. Volkomen afkeurenswaardig was echter de wijze waarop Clifford Braafhart een zestal minuten voor het einde hieraan uiting meende te moeten geven. Na een gefaalde doorbraak poging diende hij Angelo Evertsz een vuistslag toe en startte daarmee een vechtpartij die bijna volkomen uit de hand liep omdat zich ook supporters in de strijd mengden. Het incident was wel aanleiding voor scheidsrechter Harry Davelaar om de wedstrijd af te fluiten.

Ook in de tweede divisie is gisteravond de eerste finalist bekend geworden. Het was Streanan Uni dat zich met een 2-1 overwinning op Centro Deportivo Porta Blancu voor de finale plaatste. Streanan Uni had zoals bekend de eerste wedstrijd reeds op zijn naam gebracht en wel met de score van 1-0.

De andere semifinalisten komen vanavond in actie. Jong Colombia en SUBT deelden zoals bekend in de eerste wedstrijd de punten met 0-0 terwijl Undeba een voorsprong op Centro Barber nam met een overwinning van 3-1. Deze wedstrijden werden oorspronkelijk geprogrammeerd voor zondag. De wijziging houdt verband met het voornemen van TeleCuraçao om zondagmiddag een rechtstreekse uitzending te verzorgen van de WKO voorronde wedstrijd tussen Brazilië en Ecuador.

* * * * *

VOETBAL / MILAAN — De winstpremies zijn voor de spelers van AC Milan sterk verlaagd. Het bestuur heeft een korting van bijna veertig procent doorgevoerd. De prolongatie van de landstitel levert nog maar 380.000 gulden aan extra geld op. Vorig seizoen ontvingen de spelers ruim zes ton voor het kampioenschap in de serie A. De premie op de Europa Cup voor landskampioenen is vastgesteld op 440.000 gulden, veertig procent minder dan het afgelopen seizoen.

In groot internationaal schaaktoernooi

Jeugdige schaker Sherman Maduro verrast concurrentie in Trinidad

WILLEMSTAD — Sherman Maduro heeft het onlangs gepresteerd om gedeeld derde te worden op een groot internationaal open schaaktoernooi te Trinidad & Tobago. Samen met de voormalige Antilliaans kampioen Amindo Naarden en een van de Janwe-talenten Fabio Mensingh nam hij deel aan het evenement voor schakers beneden de twintig jaar. Naarden slaagde er ook in de top-tien te behalen door de zevende plaats te claimen. Dit allemaal uit een deelnemersveld van 39 schakers.

De drie jeugdige schakers van Curaçao konden aan het internationaal toernooi in Trinidad & Tobago deelnemen, dank zij de Curaçao Chessplayers Foundation. Deze organisatie stelt zich ten doel de schaaksport op het eiland te propageren, door het onder andere mogelijk te maken Curaçaose schaaktalenten aan internationale toernooien te laten deelnemen.

De organisatie wordt voorgezeten door Antilliaans schaak kampioen en Janwe-trainer Alvin Smith. Hij wordt ondermeer geassisteerd door Jossy Blanken en Edler de Castro. De Curaçao Chessplayers Foundation tekende in het verleden al voor de uitzending van Curaçaose schakers naar een schaakolympiade.

De drie schakers die voor deelname aan het grote evenement in Trinidad & Tabago werden ingeschreven, zijn allemaal jeugdige talentvolle schakers van Schaakschool Janwe. Elke zaterdag van negen tot en met 13.00 uur kunnen met name jongeren terecht in Buurtcentrum Janwe voor de clubdag van de schaakschool.

Op het Caribisch eiland had Sherman Maduro een uitstekend begin gekend. Na de eerste drie rondes had hij namelijk een perfecte score van drie punten uit eveneens drie wedstrijden. Uiteindelijk eindigde hij met vier punten uit vijf afgewerkte partijen en claimde een gedeelde derde plaats.

Maduro moest Jade Ruth uit Engeland naast zich dulden. De zeventienjarige Maduro heeft de Nederlandse Antillen in twee eerdere gevallen vertegenwoordigd in het buitenland. Op de eerste plaats zijn Terren Fowly uit Barbados en Jamo Pieters uit Jamaica gelijk geëndigd. Ze hadden beiden een score van 4½ punten uit vijf wedstrijden.

Naarden bezette de zevende plaats met drie punten uit vijf wedstrijden, terwijl clubgenoot Fabio Mensing met zijn vijftig procent score (2½ punten uit vijf) genoegen moest nemen met de 23ste positie op de ranglijst. Het drietal nam deel in de hoogste klasse van het toernooi. In totaal speelden 39 van het totaal van honderd schakers mee in die klasse.

De achttienjarige Naarden vertegenwoordigde de Antillen, als Antilliaans kampioen in 1992, op de schaakolympiade gehouden in Manila. Hij registreerde een toen zestig procent score. Voor Mensing was het toernooi in Trinidad & Tobago het allereerste internationale optreden. De achttienjarige Janwe-schaker, winnaar van het jubileumtoernooi van Schaakschool 'Agedres na Plaka Chiki', boekte dan ook een zeer verdienstelijke prestatie.

Deze drie schakers vormen op Curaçao de harde kern van Schaakschool Janwe. Ze staan allemaal onder begeleiding van Janwe-trainer Alvin Smith, die onlangs nog in Landhuis Zeelandia voor de zevende keer in zijn loopbaan schaakkampioen is geworden van de Nederlandse Antillen.

Van Vossen wordt geveld door trombose

AMSTERDAM — Peter van Vossen is opgenomen in het VU-ziekenhuis in Amsterdam. De 25-jarige Ajacied is door vaatchirurg prof. Rauwerda behandeld aan trombose in de linker arm ader met stolsel oplossende therapie (streptokinase).

De international zal vermoedelijk een week in het ziekenhuis moeten blijven. Zaterdag volgt mogelijk overplaatsing naar het ziekenhuis van Goes. Op langere termijn is waarschijnlijk een operatie noodzakelijk om herhaling te voorkomen, aldus clubarts Peter Bon van Ajax.

Het is de tweede keer dat de aanvaller geveld wordt door trombose. Vorig jaar miste hij het EK in Zweden door een bloedprop in de zelfde arm. Hij was net aangetrokken door Anderlecht. De genezing vergde door de te late diagnose twee maanden.

Van Vossen verhuisde in de zomer van Anderlecht naar Ajax. Hij arriveerde in Amsterdam met een blessure in de lies. Spelen deed hij slechts twintig minuten, in de vriendschappelijke wedstrijd in Lissabon tegen Sporting. Bij Ajax gaat de technische staf er van uit dat hij over twee à drie weken weer de training zal hervatten.

Courier weer nummer één

INDIANAPOLIS — Een week voor de US Open heeft Jim Courier zijn plaats aan de top van de wereldranglijst heroverd. Courier loste zaterdag Pete Sampras af, die op 12 april aanvoerder van de wereldranglijst werd.

Sampras verloor zijn positie door de Nederlaag in de kwartfinales van het toernooi in Indianapolis tegen de Australiër Rafter, nummer 139 van de wereld. De Amerikaan had de voorgaande twee jaar Indianapolis op zijn naam gebracht. Courier passeerde Sampras door zijn zege op de Fransman Pioline.

Atleet betrapt op doping

STUTTGART — De speerwerper Dmitri Poljoenin uit Oezbekistan is de eerste atleet die na controle tijdens de wereldtitelstrijd in Stuttgart is betrapt op doping. In het onderzoek van het A-monster en bij de contra-expertise is de anabole steroïde stanozolol gevonden.

Poljoenin werd maandag derde in het speerwerpen, achter de Tsjech Zelezny en de Fin Kinnunen. De bronzen medaille is nu voor de Brit Mick Hill, met 82,96 meter.

De dopingcontroles van dinsdag hebben ook een positieve uitkomst opgeleverd. Het onderzoek bij Lilja Noeroetdinova, zevende in de finale van de 800 meter voor vrouwen, toonde net als bij Poljoenin sporen van stanozolol. De Russische atlete was twee jaar geleden wereldkampioen op dit nummer en veroverde in Barcelona de zilveren Olympische medaille. Tina Paulino (Moz) wordt als zevende geklasseerd in de 800 meter van Stuttgart.

SPORT AGENDA

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
Zwembad:
open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur; dinsdag- en donderdagmorgen gesloten

PISINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z.n. Rif)
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vrijdag van 20.00-22.30 uur; zaterdag van 14.00-17.00 uur en zondag van 12.00-17.00 uur.

SENTRO DI BARRIO JANWE
Dammen:
elke donderdag van 15.00-18.00 uur damles en -training voor de jeugd vanaf acht tot achttien jaar en van 19.30-23.00 uur voor geïnteresseerden vanaf zestien jaar.
Schaakvereniging Janwé:
elke zaterdag van 09.00-12.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf zeven tot 23 jaar.

DAMACOR BOWLING CLUB
(Chuchubiweg)
openingstijden: maandag t/m donderdag van 17.00-02.00 uur; vrijdag en zaterdag van 16.00 uur tot na 02.00 uur; zondag vanaf 13.00 uur.

RUST & BURGH
(Schaakvereniging Curaçao)
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

ZATERDAG

BASKETBALL
(Wijken Basketbal toernooi)
16.00-21.00 uur - Sentro Deportivo Korsou (Sporthal).

VOETBAL
(playoff FFR-IBM)
18.00 uur Undeba vs Centro Barber; 20.00 uur SUBT vs Jong Colombia - Sentro Deportivo Korsou

SUNFISH
(CSSA)
15.00 uur kampioenschap Sunfish

ZONDAG

SUNFISH
(CSSA)
15.00 uur kampioenschap Sunfish

SOFTBALL
(Liga Amistad
10.00 uur Happy Time vs Gevangenis; 12.00 uur Veteranos vs Bati Bala; 14.00 uur Nos ku Nos vs Garoti; 16.00 uur Caterpillar vs Carpatula - Chirino Ballpark.

BASEBALL
(playoff semi-final)
14.30 uur Groot Kwartier vs Sta. Rosa - Tio Daou.

VOETBAL
(Best of the best)
10.00 uur (A) Forstafi vs Posterijen; 11.15 uur (C) Pan Americano vs Sikkens; 12.30 uur (D) Bonam vs Mundu Nobo; 13.45 uur (A) Gevangenis vs Douane; 15.00 uur (D) Markita vs The Champs; 16.15 uur (B) Brandweer vs Setel N.V.; 17.30 uur (B) Selikor vs Hospitaal - Voetbalveld Mundu Nobo.

INGEZONDEN

Natte vinger

HET BESTUURSCOLLEGE heeft afgelopen maandag bij monde van de gedeputeerden Raymond Bentoera en Stanley Betrian laten weten, dat er bezuinigingen zullen komen op de gesubsidieerde zorgensector; elf instellingen zullen vanaf 1995 niet langer gesubsidieerd kunnen worden. Bovendien moeten de andere instellingen meer volgens het profijtbeginsel gaan werken — hetgeen betekent dat ze een hogere vergoeding zullen moeten gaan vragen voor hun diensten aan het publiek. Tevens zal de overheidssubsidie voor de andere organisaties steeds minder worden.

Welk streefbedrag er met deze bezuinigingen gemoeid is, konden de gedeputeerden niet zeggen. Wel verwacht het Bestuurscollege hiermee een geen grote kostendaling op korte termijn.

Ik vind deze ontwikkeling zorgwekkend; cultureel en sociaal gerichte instellingen spelen een zeer belangrijke rol in onze maatschappij; ze hebben een grote vormende en verzorgende functie voor ons volk. In onze kleinschalige maatschappij zijn ze de enige reële kans die velen hebben op bepaalde vormen van dienstverlening. En ze zijn grotendeels afhankelijk van financiële steun van de overheid.

De aangekondigde bezuinigingen betekenen dat veel Curaçaoënaars verstoken zullen blijven van of veel meer zullen moeten gaan betalen voor de diensten die deze organisaties bieden. Is het wel verantwoord om zo diepgaand te gaan bezuinigen op deze sector, terwijl het Bestuurscollege niet eens weet, wat het eigenlijke nuttige effect van deze operatie zal zijn? Ja, het Bestuurscollege verwacht zelfs "geen grote kostendaling op korte termijn"!

Deze vraag krijgt des te meer relevantie, als we in een ander bericht lezen, dat het Eilandgebied zes ton meebetaalde aan de vervaardiging van een maquette van het project dat Eduardo Halabi op het Rif wilde ontwikkelen, maar dat om ons allen bekende redenen niet is doorgegaan. De heer Halabi spreekt in dit verband zelfs van "weggegooid gemeenschapsgeld" — en terecht! En hoeveel rapporten worden er niet gereageld in opdracht van het Eilandgebied geproduceerd tegen forse bedragen, welke rapporten dan in de beruchte onderste la verdwijnen?

Op die posten moet er bezuinigd worden en niet op cultuur en de sociale sector! Wat nu gaat gebeuren getuigt van een beleid zonder visie — als het al de naam van beleid mag hebben! Hier wordt gewerkt met de natte vinger! En daarvoor betaal ik nou belasting!

JULES MARCHENA
Curaçao

Wieldoppen

OP DINSDAG 17 augustus jl. begaf ik mij na afloop van een honkbalwedstrijd te Sentro Deportivo Korsou (SDK) naar mijn auto op de parkeerplaats, alwaar ik constateerde dat de wieldoppen van mijn gloednieuwe Toyota Tercel waren ontvreemd. Dit verbaasde mij eigenlijk niet zozeer daar ik ten tijde van de aankoop van de auto door de Toyota dealer werd gewaarschuwd dat de wieldoppen zeer in trek zijn bij dieven.

Op de avond van 18 augustus stopte er voor mijn woonhuis een auto met daarin twee heren van de kinder- en zedenpolitie, die mij — tot mijn grote vreugde — meedeelden dat zij mijn wieldoppen kwamen bezorgen. Het bleek dat de dieven bij het oversteken van de grote weg bij SDK (met de wieldoppen van mijn auto bij zich) op heterdaad zijn betrapt door deze twee heren. Ter plaatse is mijn auto door de dieven aangewezen als zijnde de auto waarvan zij de doppen hebben ontvreemd.

De politie heeft toen mijn kentekennummer achterhaald en zo zijn de wieldoppen bij mij thuis bezorgd. In deze tijden waar er zoveel wordt geklaagd over het functioneren van de politie is hier een compliment zeker op zijn plaats. Dank u politie voor deze goede service!

R. WIJNGAARDE
Curaçao

BONAIRE AGENDA

POLITIE: 8000/
Alarmnr.: 11
BRANDWEER: 8222/
Alarmnr.: 11
TAXICENTRALE: 8845
HOSPITAAL: 8900/
7446/
Alarmnr. 14
BEJAARDENTEHUIS: 8350

****

OPENBARE BIBLIOTHEEK
Openingstijden voor het publiek:
maandag en donderdag van 14.00-18.00 uur; dinsdag en vrijdag van 08.00-12.00/14.00-20.00 uur; zaterdag van 10.00-12.00 uur.

Openingstijden voor lezers:
woensdag van 14.00-19.00 uur.

****

POSTSLUITING
maandag t/m vrijdag aangetekende stukken om 15.30 uur; gewone stukken om 16.30 uur.

****

SERVICE CLUBS
Lions: informatie H. van Bommel, tel.: 8896.
Rotary: woensdag 12.00 uur - Restaurant Beefeater.

****

SLACHTHUIS LVV
(tel.: 4393)
Open van maandag t/m vrijdag van 06.00-09.30 uur. In verband met planning van te voren aantal slachtdieren bij keurmeester melden.

****

DIERENARTS
(Kaya Lagoen 24-A, Antriol)
Spreekuren maandag, woensdag en vrijdag van 13.30-14.30 uur; spreekuur te Rincon elke donderdag van 17.00-17.30 uur bij Hulpbestuurskantoor.
Voor spoedgevallen gelieve tel.: 4255 te bellen of fax 7655.

STICHTING DIERENASIEL BONAIRE
Bonaire Animal Shelter Foundation
(Lagunweg 26. Tel.: 4989)
Openingstijden maandag t/m zaterdag van 08.00-12.00/15.00-17.00 uur.

****

KLACHTEN(BEZORGING)
Shon Ma Carolina, Blvd. J. Abraham 15, tel.: 8204 (na 18.00 uur tel.: 8342).

Donatie voor wijkcentrum

KRALENDIJK — De Federatie Antilliaanse Jeugdzorg heeft het Buurtcentrum Tera Cora een donatie gegeven in verband met het 5e lustrum van dit centrum. Vivian Delannoy van de kring Bonaire (FAJ) overhandigde de cheque aan buurtcentrum-voorzitter E. Goeloe. FAJ kringvoorzitter Richi Pietersz zei te hopen dat het goede werk van het bestuur van de wijk Tera Cora nog vele vruchten zal afwerpen.

Gezaghebber mr. Frits Goedgedrag:

'Criminaliteit begint niet altijd met gewapende overval'

KRALENDIJK — "Relatief gezien kunnen we nauwelijks zeggen, dat de criminaliteit op Bonaire dezelfde vormen heeft aangenomen als in Europa en Amerika. Maar wie Bonaire van nu vergelijkt met 5 tot 10 jaar geleden, ziet dat er toch een enorm verschil is. Bonaire is in een ontwikkelingsfase en dat brengt ongetwijfeld vormen van criminaliteit met zich mee. Dat is de prijs die wij sociaal-economisch moeten betalen voor de economische ontwikkeling in het algemeen". Dat waren de openingswoorden van gezaghebber mr Frits Goedgedrag ter gelegenheid van de studiedag bestrijding en voorkoming van criminaliteit die vrijdag gehouden werd in het Harbour Village Resort.

Vertegenwoordigers uit vrijwel alle geledingen van de gemeenschap hadden hun vertegenwoordiger gestuurd voor deze goed opgezette studiedag, waar inleidingen werden gehouden door de ex-brigadecommandant van politie op Bonaire, inspecteur Gabi Da Costa Gomez en Stanley Kwidama. Ook een inleiding van MCB-directeur Lionel Capriles die de criminaliteit belichtte vanuit het bedrijfsleven en scheidend procureur generaal mr Pietersz. Gezaghebber Goedgedrag beet precies om half negen 's morgens de spits af, van een lange vermoeiende dag, die bestond uit vier inleidingen en een drietal werkgroepen in de middaguren.

Ondanks de relativerende woorden van gezaghebber Goedgedrag, beaamde hij toch, dat de criminaliteit enorm was gestegen. Op Bonaire bleek dat meestal verband te houden met het gebruik van drugs. Goedgedrag attendeerde er op, dat er wel degelijk iets gedaan werd aan het voorkomen van criminaliteit: de politie in samenwerking met de bewakingsdienst en enkele andere particuliere bedrijven zijn uiterst alert, terwijl de Staten van de Antillen tien miljoen gulden hebben goedgekeurd voor de strijd tegen de criminaliteit.

"Maar daarmee alleen redden we het niet. Wij kunnen niet zonder de hulp van de bevolking en de handel. Het gebeurt maar al te vaak dat de bevolking weet wie de schuldigen zijn, maar uit angst over andere overwegingen geen enkele informatie aan de politie geeft". Dat constateert gezaghebber mr Frits Goedgedrag. Hij attendeert er op, dat de overheid in samenwerking met de TELBO een alarmnummer zal installeren. Iedereen die een misdaad ziet of vermoedt, kan anoniem de politie bellen om inlichtingen te verschaffen. De anonimiteit wordt gewaarborgd.

Een belangrijke zaak vindt de gezaghebber de sportactiviteiten voor de jeugd. "De overheid heeft al aanzienlijke bedragen beschikbaar gesteld voor de sport, zowel op school als in de wijken. Onze sportafdeling Indebon heeft extra geld en extra materiaal gekregen om dat doel te bereiken. Wij zijn al heel ver om in samenwerking met Nederland een werkelijke droom te verwezenlijken. Een eigen sporthal met twee instructiezwembaden. Wij zullen daarbij echter wel de hulp van ons bedrijfsleven moeten hebben".

Gezaghebber Goedgedrag beaamt, dat georganiseerde criminaliteit nog niet echt voet aan de grond heeft gekregen op Bonaire. Hij benadrukt echter wel, dat de bestrijding daarvan geen afwachtende houding toleréert."Als wij bepaalde ontwikkelingen niet in de hand houden, zal de criminaliteit ongetwijfeld een negatieve invloed hebben op onze economie, op onze toeristenindustrie en op de rust onder de bevolking".

"Criminaliteit begint niet altijd als een gewapende overval", zegt gezaghebber Goedgedrag. "Het zijn vaak de kleine dingen, zoals parkeren waar het niet mag. Of werk geven aan een buitenlander die geen vergunning heeft om te werken. Of mogelijkheden scheppen dat familieleden, vrienden of kennissen bepaalde voordelen trekken. Als wij slagen een goed voorbeeld te geven aan onze jeugd, dan zal onze kracht om de jeugd op het goede pad te houden, des te sterker zijn". Met die woorden opende gezaghebber mr Frits Goedgedrag de studiedag ter voorkoming van criminaliteit.

KRALENDIJK — De Arubaanse delegatie die woensdag een bezoek bracht aan Bonaire bestond uit de voorzitter van de Staten van Aruba F.B. Flanegin, R. Lacle (MEP), E. Nicolaas (PPA), P. Kelly (ADN), M. Croes (AVP), G.F. Croes (OLA) en de griffier van de Staten T.P. Sommer. Voor Bonaire waren aanwezig de gedeputeerden Booi, De Jongh en Gomes en de raadsleden Papy Cecilia (UPB) en Nochi Willem (Paboso).

Arubaanse statenleden op informatiebezoek aan Bonaire

KRALENDIJK — Afgelopen woensdag heeft een Arubaanse groep politici een werkbezoek gebracht aan Bonaire. Op het zustereiland werd namelijk de behoefte gevoeld aan een grotere samenwerking op politieke terrein. Op korte termijn zal er een werkgroep worden geïnstalleerd die gestalte zal moeten geven aan een vorm van samenwerking.

Gesprekken over de staatkundige struktuur tussen Bonaire en Aruba zullen moeten plaats vinden voordat de besprekingen tussen de Antillen en Aruba gehouden zullen worden. Tijdens het bezoek werd duidelijk, dat Aruba de staatkundige banden met het Koninkrijk wil behouden. In dat geval zal de (eerder verplichte) onafhankelijkheid voor Aruba op 1 januari 1996 in feite niet meer nodig zijn. De afspraken die in 1986 gemaakt werden over Aruba's komende onafhankelijkheid werden opgenomen in artikel 62 van het Statuut.

Zou er een verandering komen in de gemaakte afspraken, dan kunnen dat geen bilaterale afspraken zijn tussen Nederland en Aruba, maar zullen ook de Nederlandse Antillen accoord moeten gaan.

Volgens een bericht van de voorlichtingsdienst waren de besprekingen op Bonaire vruchtbaar. Zowel Bonaire als Aruba gaven hun mening over het onderwerp en zeiden elkaars wensen te zullen eerbiedigen. Woordvoerders voor Bonaire waren gedeputeerde Ramoncito Booi en fractieleider van de oppositie Nochi Willem.

Beiden brachten de ideeën van Bonaire naar voren, waarbij ook geattendeerd werd op de steun die gegeven kon worden aan het streven van Aruba. Bonaire wenst echter ook verzekerd te zijn van de steun van Aruba, wanneer het Uniemodel, waarvoor het eiland opteert, inderdaad niet uitvoerbaar zou zijn. Bonaire wil dan dezelfde status als Curaçao en Aruba en dat is de status aparte. Er zal overigens nog diepgaand gesproken moeten worden over de gelanceerde ideeën en daarvoor zal een politieke werkgroep samengesteld worden. Zo spoedig mogelijk zullen de politici van Bonaire en Aruba opnieuw bij elkaar komen om van gedachten te wisselen.

Onderwijs eindelijk op agenda Raadsvergadering

KRALENDIJK — De anderhalf jaar geleden aangekondigde vergadering over onderwijs zal op 10 september gehouden worden. Het is een vergadering die werd aangevraagd door de heren Booi (UPB), Willem en Gijsbertha (Paboso).

Tijdens de voorlaatste eilandsraadsvergadering waarin de begrotingsbehandeling plaatsvond, weidde oppositieraadslid Willem uit over onderwijs. Gedeputeerde Booi die belast was met onderwijs verzocht Willem een speciale vergadering aan te vragen over onderwijs, aangezien het onderwerp van te groot belang was om in een begrotingsvergadering te worden afgedaan. De tweemansfractie van de Paboso kon overigens de vergadering niet aanvragen omdat daarvoor 3 handtekeningen nodig zijn. Booi beloofde dat hij de derde ondertekenaar zou zijn. Hij mocht ook zelf de datum invullen.

Het heeft precies 18 maanden geduurd voordat deze vergadering gehouden zal worden. Eerder merkte gedeputeerde Booi al op, dat de vertraging niet door hem was veroorzaakt, omdat niet hij, maar gezaghebber Goedgedrag de datum moest bepalen. Tijdens de vergadering over onderwijs zullen ook de ontwerpnotulen van de openbare vergadering van 14 december gepresenteerd worden.

NAVO in bij helft bevolking van Slowakije

BRATISLAVA - Bijna de helft van alle inwoners van Slowakije is voorstander van een NAVO-lidmaatschap van hun land. Dat blijkt uit een peiling door het Slowaakse ministerie van Buitenlandse zaken, waarvan de uitkomsten vrijdag zijn gepresenteerd.

Slechts twintig procent van de ondervraagden keerde zich tegen een eventueel NAVO-lidmaatschap, 35 procent had geen mening. Opvallend was dat vooral zakenlieden en hoger opgeleiden zich voor aansluiting bij het westers bondgenootschap uitspraken. Een aantal landen in Midden- en Oost-Europa zoekt sinds het uiteenvallen van het Warschau pact toetreding tot de NAVO. Het bondgenootschap is echter op dat punt uiterst terughoudend, uit angst betrokken te raken bij conflicten tussen de voormalige satellietstaten van de ex-Sovjetunie.

Toeriste overlijdt in Moskou aan difterie

BRUSSEL - Een Belgische toeriste is woensdag in Moskou aan difterie overleden. Het gaat om een 61-jarige alleenstaande vrouw. Volgens Russische epidemologen zijn er dit jaar in Rusland al vierduizend gevallen van difterie geconstateerd, waarvan meer dan honderd met dodelijke afloop. De Russische autoriteiten bereiden een campagne voor van massale vaccinatie.

CAIRO - Een Egyptische militaire rechtbank heeft zaterdag vier radicale moslims tot de dood veroordeeld. De vier werden verdacht van illegaal wapenbezit, aanvallen te hebben gepleegd op de politie en de regering te hebben willen omverwerpen.

Cecilia: 'Staatkundige virus mag geen verdeeldheid zaaien'

KRALENDIJK — "Hoe een gezamenlijke staatkundige struktuur bereikt moet worden waarbij ieder toch een zeker mate van zelfstandigheid kan behouden, is vooralsnog niet duidelijk. De laatste 25 jaar is steeds getracht om de Antillen als eenheid te handhaven. Het ziet er niet naar uit, dat dit nu nog zal lukken. Immers wat er niet meer is, kan niet gehandhaafd worden". Dat is de mening van PDB-voorzitter Willem Cecilia.

Hij refereert daarmee aan Curaçao, waar geopteerd wordt voor een status aparte. Ook Bonaire wil een grotere zelfstandigheid, hoewel het hem nog niet geheel duidelijk is, wat dat precies zal gaan worden. Cecilia is er echter wel van overtuigd, dat een unie tussen de eilanden een utopie is, die op Bonaire en in de rest van de wereld wel vergeten kan worden.

"De huidige bestuursstruktuur op de Antillen heeft een grote verwijdering gemaakt tussen de politici en hun kiezers. Van de Statenleden noch van de minister wordt op Bonaire erg veel gehoord. Een feit is wel, dat zij niet uitsluitend voor Bonaire kunnen werken, aangezien zij een verantwoordelijkheid dragen voor de gehele Antillen", zegt Cecilia.

De PDB-leider stelt duidelijk, dat in een democratisch systeem het volk de leiders kiest. Hij gelooft echter niet dat dit ook voor de volle honderd procent geldt voor de Antillen. "Als je op Curaçao woont, kun je niet stemmen op iemand die uitsluitend voor Bonaire werkt. Maar in feite is dat een aanslag op de democratie. Het plaatst de kleinere eilanden telkens weer op de tweede plaats. Dit is dus een schending van de regel dat wij allen gelijke rechten hebben". Dat is de mening van Willem Cecilia van de Partido Democratico Bonairiano.

Naar zijn mening zullen alle eilanden op een gegeven ogenblik autonoom moeten zijn. Dan pas ziet hij een mogelijkheid dat zij weer kunnen samenwerken. Hij verklaart dat, omdat er op dat moment op regeringsniveau geen politieke rivaliteit meer bestaat. "Dat betekent, dat er samengewerkt kan worden op sociaal, cultureel en economisch terrein. Nu de komende staatkundige struktuur nog in een turbulente fase verkeert, is het goed wanneer het virus van haat en vijandschap niet in ons volk zal dringen. Dat zal verdeeldheid zaaien tussen de bevolkingen van onze eilanden die momenteel de Antillen en Aruba vormen. Er komt een dag dat wij met zijn allen aan tafel moeten gaan zitten en als gelijkwaardige partners in alle harmonie moeten trachten om samenwerkingsmogelijkheden tussen de eilanden te bespreken". Dat is de mening van PDB-woordvoerder Willem Cecilia.

FESBO houdt workshop

KRALENDIJK — De Federashon Sentronan di bario Bonaire (FESBO) houdt op 22 augustus een 'workshop', waar getracht zal worden om met de wijkcentra tot een meer samenhangend beleid te komen. Deelnemers aan deze studievergadering zijn de bestuursleden van de wijkcentra en de leden van de FESBO.

De 'workshop' wordt gehouden in de aula van de Scholengemeenschap Bonaire (SGB). Er zijn 3 inleiders uitgenodigd. Ofnes Piar en Elvio Piar spreken over beleidsplannen en Walter Coffie spreekt over voorbereidingen van een werkgroep. Na de lunch zal er in groepen vergaderd worden. Aan het eind van de workshop is er een plenaire zitting waar de verschillende werkgroepen hun plannen op tafel zullen leggen.

Toekomstig Bosnië-Herzegowina:

Twaalf lappen grond vormen Unie van drie republieken

GENEVE - Het toekomstige Bosnië-Herzegowina wordt een unie van drie republieken die zelf zijn onderverdeeld in twaalf stukken. Dat valt op te maken uit het document dat vrijdagavond werd vrijgeven door de bemiddelaars Lord Owen (EG) en Thorveld Stoltenberg (VN).

De Bosnische republiek van de moslims zal 28 procent van het totaal omvatten. Daarbij moet twee procent worden opgeteld van het district Sarajevo dat aan hen toevalt. De Bosnische Serviërs krijgen een aaneengesloten gebied dat 52 procent van het totaal omvat en de Kroaten moeten zich tevreden stellen met achttien procent, gelegen in Herzegowina en twee Kroatische stukken in Novi Grad en Bosanski Samac in het noorden bij de grens met Kroatië.

Sarajevo en Mostar worden twee speciale regio's onder internationaal toezicht. Mostar is voorbestemd om de hoofdstad te worden van de Bosnisch-Kroatische republiek en het grootste deel van Sarajevo blijft in handen van de moslims die daar in de meerderheid zijn.

De enclaves Srebrenica en Zepa zullen met het moslim-gebied worden verbonden met wegen die door Servische territorium lopen, maar gecontroleerd worden door door de moslims. De Serviërs krijgen wel plaatsen waar deze routes kunnen worden overgestoken. De enclave Gorazde zal verbonden zijn met Sarajevo, maar het staat nog niet vast waar het district wordt vastgekoppeld aan de hoofdstad. De enclave staat eigenlijk in verbinding met Trnvo, een buitenwijk van Sarajevo, maar die is onlangs veroverd door de Bosnische Serviërs. Toegang tot de rivier Sava voor de moslimrepubliek wordt mogelijk bij Brcko, een plaats waarvan het grootste deel zich bevindt op het aan de moslims toegewezen gebied.

De plaats Gornji Vakuf zal "indien mogelijk" komen te liggen in de moslimrepubliek, op voorwaarde dat de Bosnisch-Kroatische republiek toegang blijft houden tot Prozor vanuit het gebied ten noorden van Gornji Vakuf en tot Novi Travnik, aldus het ontwerp. Het plan wijst er op dat "de bouw van nieuwe wegen wellicht nodig is".

Willem wacht op antwoord

KRALENDIJK — Het Paboso-raadslid Nochi Willem heeft het Bestuurscollege gevraagd zijn eerder verzoek om beantwoording van zijn vragen zo spoedig mogelijk te honoreren. Al eerder (15 juli 1993) vroeg hij om beantwoording van zijn vragen van 7 juni 1993 over de verschillende projecten van het eiland.

Ook vraagt hij beantwoording van zijn schrijven van 2 juni 1993, waarin hij vraagt naar het besluit de beerputlediger over te dragen aan een particulier bedrijf. Volgens Willem is het de vraag of dit volgens de vigerende wetten is gebeurd. Ten slotte wil hij antwoord op zijn vragen van 18 maart, waarin hij een overzicht verzoekt van alle dienstreizen die het Bestuurscollege heeft gemaakt in de begrotingsjaren 1992 en 1993.

Kabul: Russen moeten weg uit Tadzjieks grensgebied

TEHERAN - De Afghaanse premier, Gulbuddin Hekmatyar, heeft vrijdag Rusland opgeroepen onmiddellijk zijn troepen terug te trekken uit het grensgebied tussen Tadzjikistan en Afghanistan. Hekmatyar zei dit in Iran waar hij voor het eerst als regeringsleider op bezoek is.

Moskou heeft troepen naar de voormalige Sovjetrepubliek Tadzjikistan gestuurd om de communistische regering te helpen tegen islamitische oppositiegroepen die vanuit Afghanistan aanvallen in Tadzjikistan uitvoeren. De islamitische rebellen vluchtten vorig jaar naar het noorden van Afghanistan, waar veel Tadzjieken wonen. Het Tadzjiekse regeringsleger en Russische troepen hebben herhaaldelijk aanvallen uitgevoerd op de opstandelingen in het grensgebied. De oorlog in Tadzjikistan heeft al duizenden mensenlevens gekost. Ruim vierhonderdduizend mensen zijn gevlucht.

Winnaars verkiezingen vragen sancties

Nigeriaanse vakbeweging steunt democratie-actie

LAGOS/PARIJS - De Nigeriaanse vakbonden hebben zich met hun volle gewicht achter de campagne voor democratisering gegooid en hun 3,5 miljoen leden opgeroepen in staking te gaan als de militaire leider Ibrahim Babangida niet zoals beloofd op 27 augustus de macht overdraagt aan een burgerregering.

Het Nigeriaanse vakbondscongres (NLC), waarbij de 42 voornaamste bonden zijn aangesloten, verklaarde dat Babangida de grondwet moet nakomen en de macht over moet dragen aan Iyorchia Ayu, de voorzitter van de senaat. De grootste vakbond van werknemers in de olie-industrie Nupeng had al aangekondigd in staking te gaan als Moshood Abiola, de zakenman die naar algemeen wordt aangenomen de verkiezingen heeft gewonnen, volgende week vrijdag niet wordt beedigd. Een succesvolle staking van Nupeng zou de olie-industrie, de vitale sector van de economie, kunnen stilleggen.

Abiola riep de internationale gemeenschap vrijdag op sancties te treffen als de militaire regering voorkomt dat hij aan de macht komt. De Verenigde Staten en Groot-Brittannie hebben al beperkte sancties ingesteld. Canada voegde zich vrijdag bij hen en schortte een aantal militaire programma's op.

Pressiegroep: Dit is pas begin van incidenten

'Abortusarts' in Arkansas beschoten door een vrouw

WICHITA - Een 37-jarige vrouw heeft donderdag in Arkansas het vuur geopend op een arts die werkzaam is in een Amerikaanse abortuskliniek. De man raakte aan beide armen gewond. Het incident voltrok zich voor de kliniek in Wichita, waar in het verleden al talrijke anti-abortus-betogingen hebben plaatsgehad.

De dader, die inmiddels door de politie is aangehouden, behoort tot een groep demonstranten die pleit voor een verbod op abortus. De vrouw is al tweemaal eerder aangehouden, nadat zij zonder toestemming was binnengedrongen in abortusklinieken in San Francisco en Milwaukee. Het is de tweede keer dat een arts het doelwit is geworden van een anti-abortus-activist. In maart dit jaar werd in Florida een specialist doodgeschoten buiten een abortuskliniek in Pensacola, waar op dat moment een demonstratie tegen abortus werd gehouden. Ook toen kwam de dader uit kringen die falikant tegen vruchtafdrijving zijn.

Een pressiegroep tegen abortus waarschuwde vrijdag dat de beschieting in Arkansas pas het begin is van een hele reeks incidenten. Volgens Don Treshman, die zichzelf uitgaf voor vertegenwoordiger van "Red Amerika", staat de schietpartij niet op zichzelf. Hij voorspelde nog meer van dergelijke geweldplegingen tegen voorstanders van abortus.

VS dringen aan op aanvaarding

Moslims ongelukkig met Bosnië-plan bemiddelaars

LONDEN - Minister van Buitenlandse zaken Haris Silajdzic van de Bosnische regering heeft vrijdag gezegd te verwachten dat het Bosnische parlement het jongste vredesplan voor Bosnië-Herzegowina zal afwijzen. In een vraaggesprek met de Britse televisie zei Silajdzic: "Dit is geen compromis. Ik noem het een ultimatum en een dictaat"

De bewindsman zei dat hij de uitkomst niet wilde beïnvloeden, maar zei dat hij er van uitging dat zijn parlement het zou afwijzen. De internationale bemiddelaars Owen en Stoltenberg hebben de drie oorlogvoerende partijen tien dagen de tijd gegeven om zich over het plan, dat de moslims ongeveer dertig procent van het grondgebied van Bosnië toekent, te buigen. De Bosnische Serviërs krijgen de helft en de Kroatische Bosniërs de rest. "Wat mij betreft is het volstrekt onaanvaardbaar....Maar wij gaan terug om onze mensen in te lichten, de assemblee van het plan op de hoog te stellen, om hen te raadplegen", aldus Silajdzic.

PIJNLIJK COMPROMIS

De Bosnische moslims hadden vrijdag al laten weten "niet tevreden" te zijn over een nieuw compromisvoorstel van de internationale bemiddelaars David Owen en Thorvald Stoltenberg. Het "vredespakket" werd wel gesteund door de Bosnische Serviërs en Kroaten. De drie partijen hebben tien dagen om hun plan aan hun mensen voor te leggen. De vredesbesprekingen worden op 30 augustus in Geneve voortgezet.

De Kroatische president Franjo Tudjman en de Servische president Slobodan Milosevic verklaarden het nieuwe plan te ondersteunen en ook de leiders van de Bosnische Kroaten en de Bosnische Serviërs, respectievelijk Mate Boban en Radovan Karadzic, stelden zich achter het nieuwe voorstel op. "Wij hebben iets bereikt wat je een pijnlijk compromis zou kunnen noemen, maar het is een compromis dat deze oorlog kan doen stoppen", verklaarde Karadzic.

De woordvoerder van de delegatie van de Bosnische moslim-president Alija Izetbegovic zei "niet tevreden" te zijn over het voorstel. "Op grond van dit plan zullen de Serviërs niet de etnisch gezuiverde gebieden opgeven die zij met geweld veroverd hebben. Daarbij komt dat ook het beleg van Sarajevo nog niet is opgeheven", aldus Mirza Hajric, de woordvoerder van de delegatie, nadat Izetbegovic met stijf opeengeklemde lippen was vertrokken. Hajric voegde er wel aan toe: "Wij gaan terug naar Sarajevo en wij zullen de mogelijkheid aangrijpen om het plan voor te leggen aan het parlement van Bosnië en Herzegowina".

BASIS

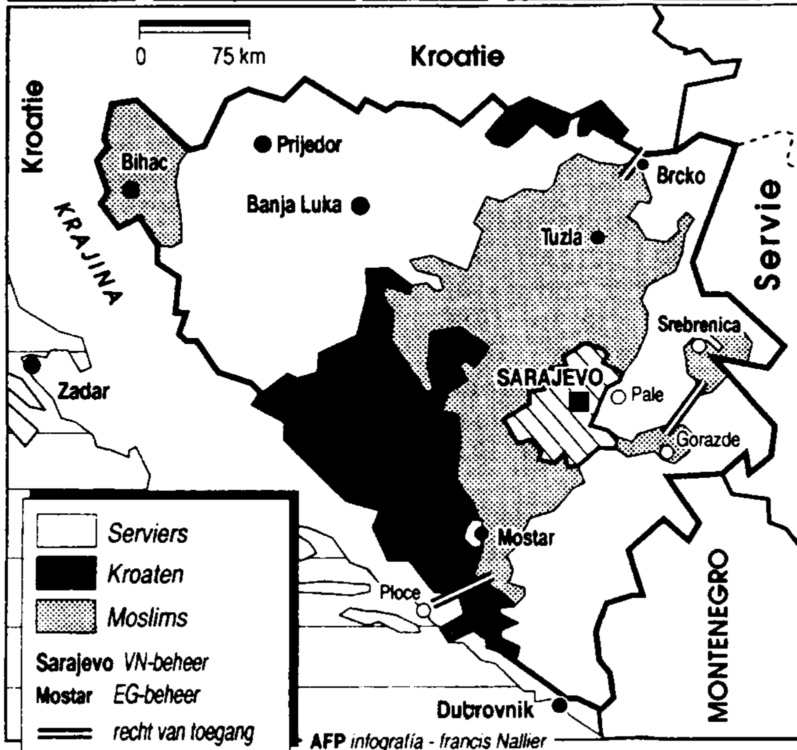
John Mills, woordvoerder van Owen en Stoltenberg, zei dat het plan is gebaseerd op documenten die de afgelopen twee dagen al waren uitgewerkt en besproken. Het voorstel, dat zo'n vijftig pagina's beslaat, omvat een akkoord over een constitutionele unie zonder vergaande bevoegdheden die uit drie republieken bestaat, een Servische, Kroatische en een moslim-republiek. Verder is er in het pakket een overeenkomst over militaire terugtrekking en ontwapening opgenomen en een kaart. Het is de landkaart die de onderhandelaars de meeste hoofdbrekens heeft gekost. Volgens het plan vallen drie moslim-enclaves in oost-Bosnië onder een moslimrepubliek. Hoewel de moslims volledige territoriale toegang krijgen tot Gorazde, hebben zij alleen over de weg toegang tot de twee andere enclaves Zepa en Srebrenica.

Ook hebben de bemiddelaars met het oog op de omstreden moslim-Kroatische grenzen in midden-en zuid-Bosnië voorgesteld dat de moslims wat recent veroverd land aan de Kroaten teruggeven. Volgens Owen mogen de Serviërs zo'n 52 procent van het gebied behouden, krijgen de moslims rond 30 procent en de Kroaten 17. Hij erkende dat het voorstel niet ideaal was "maar meer was in de gegeven omstandigheden niet mogelijk".

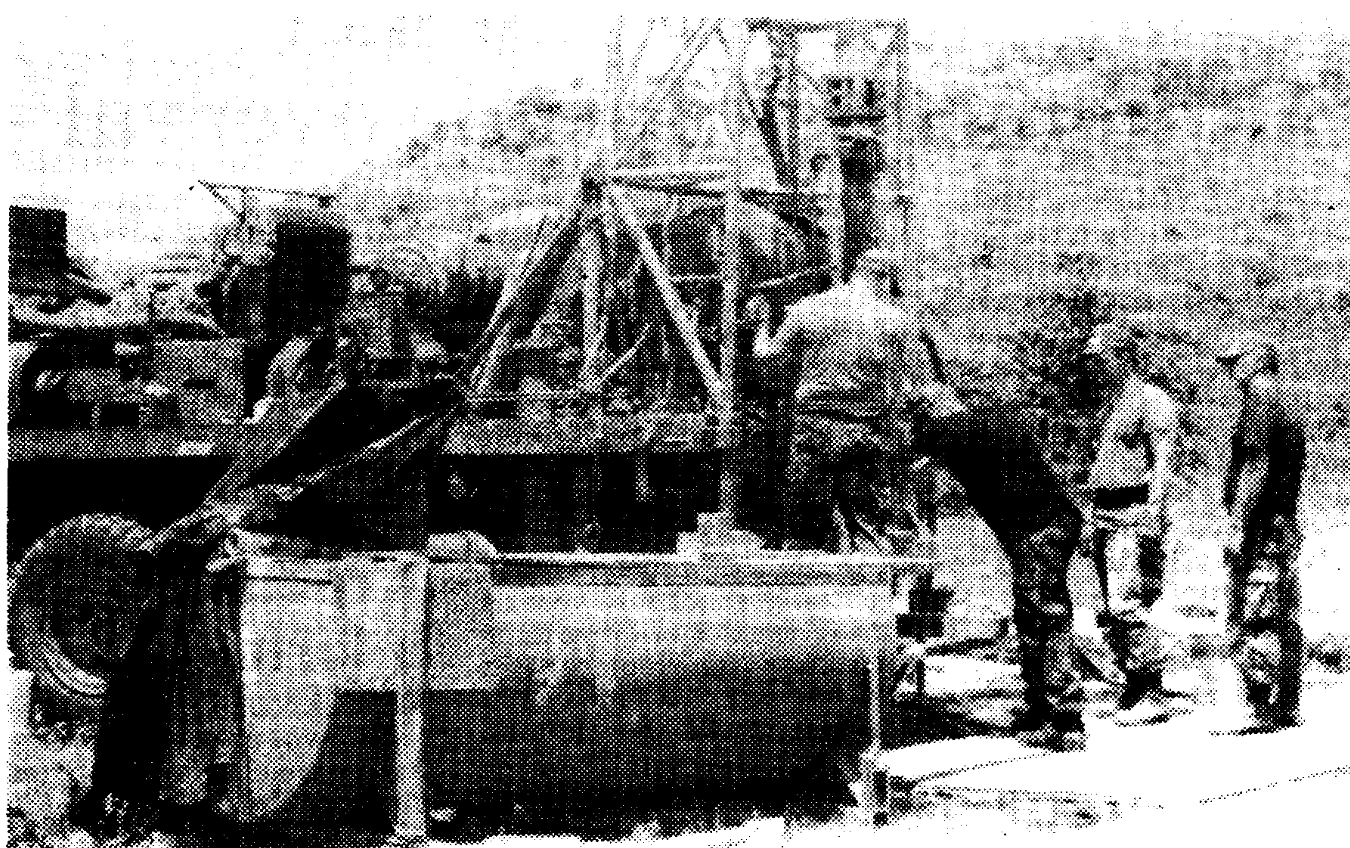
OPROEP VS

De Verenigde Staten (VS) hebben alle strijdende partijen opgeroepen het nieuwe voorstel serieus te overwegen. Minister van Buitenlandse zaken Warren Christopher heeft Milosevic, Tudjman en Izetbegovic brieven gestuurd, verklaarde een woordvoerder van de minister.

De VN-vredesmacht (Unprofor) in Bosnië meldde vrijdag dat de Bosnische Kroaten het hulpkonvooi van de VN alsnog toestemming hadden gegeven naar de moslim-wijk in Mostar te gaan. Unprofor-chef Burgerzaken Cedric Thornberry sloot een overeenkomst met de Kroatische commandant Milivoj Petkovic en legerleider Bruno Stojic waarin zij toezegden het VN-konvooi alle steun te geven. Het is de bedoeling dat het konvooi zaterdag in Mostar aankomt. Met de pantserwagens reizen ook vertegenwoordigers van de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR en het kinderfonds van de VN (Unicef) mee om de directe humanitaire nood onder de moslims in kaart te brengen.

Stevige wegen in aanbouw in El Salvador

■ *ZACATECOLUCA - Noordamerikaanse soldaten zijn bezig met het boren van een waterput in Miraflores ten zuidwesten van de hoofdstad San Salvador. Meer dan vierhonderd Amerikaanse geniesoldaten zijn ingezet voor het burgerlijk-militaire project Stevige wegen.*

(AFP-satellietfoto)

Voorzitter Russisch parlement:

'Bescherming democratie meer dan ooit geboden'

MOSKOU - De voorzitter van het Russische parlement Roeslan Chasboelatov heeft vrijdag scherp uitgehaald naar president Boris Jeltsin en hem voor de voeten geworpen dat "de bescherming van de democratie nu een dringender probleem is dan in augustus 1991".

Chasboelatov zei dit in een rede voor parlementariers ter ere van de tweede verjaardag van de mislukte Augustuscoup van de conservatieven tegen Sovjetpresident Michail Gorbatjsov. Chasboelatov verweet Jeltsin dat hij probeert "onrechtmatig de macht naar zich toe te trekken om te beslissen over de toekomst van Rusland en zijn burgers. Voor de jonge democratie dreigt een dictatuur van de ergste soort: Zelfingenomen, onbeschaafd en haast crimineel". De parlementsvoorzitter, die tijdens de coup aan de kant van Jeltsin stond maar nu een van zijn voornaamste tegenstanders is, betoogde dat "deze overwinning van de democratie, als het er al een was, door de incompetentie van ambitieuze politici in een drama voor het land is veranderd".

Bonn vraagt Turkse hulp voor Duitse gegijzelde toeristen

MUNCHEN - De Duitse minister van Buitenlandse zaken Klaus Kinkel heeft Turkije om hulp gevraagd bij het bevrijden van twee door Kurden in oost-Turkije ontvoerde Duitse toeristen.

Kinkel vertelde journalisten in Munchen dat hij zijn Turkse collega Hekmat Cetin per brief heeft gevraagd om "werkelijk alles" te doen om de twee vrij te krijgen. Het militaire commando van de Kurdische Arbeiderspartij PKK heeft bekendgemaakt dat de twee worden vastgehouden samen met een Nieuwzeelander.

PKK heeft donderdag in de omgeving van Dogubeyazit bij de Turks/Iraanse grens twee Italiaanse en twee Zweedse toeristen ontvoerd.

De Zweden en Italianen worden volgens de krant door de Kurdische strijders vastgehouden omdat ze zonder toestemming van de PKK oost-Turkije waren binnengereisd waar de separatistische Kurden felle gevechten voeren met het Turkse leger.

Excuses Praagse leger voor neerslaan van demonstraties

PRAAG - Het Tsjechische leger heeft publiekelijk excuses gemaakt voor het gewelddadig neerslaan van demonstraties in 1969, een jaar nadat het Sovjetleger met een invasie een einde had gemaakt aan de "Praagse lente". Dat heeft de Tsjechische krant Mlada Fronta Dnes vrijdag gemeld.

De krant citeerde de nieuwe stafchef van het Tsjechische leger, generaal-majoor Jiri Nekvasil, die zei namens de gehele generale staf van het leger van de Tsjechische republiek excuses te maken voor de interventie van het leger in augustus 1969. De in juni tot stafchef benoemde generaal verwees naar het feit dat het leger toen betogingen de kop in had gedrukt die werden gehouden om de Sovjetinvasie van een jaar eerder te herdenken. In de straten van Praag, Brno en Zlin verschenen opnieuw tanks. Drie mensen werden doodgeschoten.

Teheran voor 28e keer aangeklaagd

VN-commissie veroordeelt Irans mensenrechtenbeleid

GENEVE - De commissie voor de bescherming van minderheden van de Verenigde Naties (VN) heeft vrijdag de voortdurende mensenrechtenschendingen in Iran opnieuw scherp veroordeeld.

De commissie van 25 deskundigen zei in een resolutie dat in Iran nog steeds geweld tegen de oppositie wordt gebruikt, politieke tegenstanders worden geëxecuteerd en tegenstanders in het buitenland worden vermoord. Ook worden familieleden van de politieke vluchtelingen achtervolgd om de vluchtelingen ertoe te bewegen terug te keren of mee te werken met de veiligheidsdienst.

De Iraanse regering wordt opgeroepen een eind aan deze praktijken te maken.

Zuid-Korea's TGV

...nst in 2003

Totale kosten: 2.372 miljoen dollar voor46 treinen, signalerting, electronica,; zes miljoen arbeidsuren;1000 arbeidsplaatsen voor 4 jaar; de helft van het materiaal is Zuidkoreaans.

Rusland · N.Korea · Z. KOREA · JAPAN · Stille Oceaan · SEOUL · Chonan · Taejon · Taegu · Kyongju · Pusan · MAR DEL JAPON · Z-KOREA · 100 km

Treinen van 18 wagons voor en achter motor 1.038 pass.per trein (120 milj pd in 2011) max.snelheid:300 km/p u traject van 411 km

AFP infografía - Fred Garet

Het Frans-Britse consortium GEC-Alsthom heeft het contract in de wacht gesleept voor de bouiw van de supersnelle trein TGV voor Zuid-Korea. Deze trein is identiek aan de AVE welke verleden jaar in Spanje van start ging.

Fiscus en steekpenningen: Onderste steen hoeft niet boven

DEN HAAG - De affaire rond het betalen van steekpenningen aan politici in Suriname mag de gemoederen volop bezighouden, smeergeld is en blijft voor de bedrijven in Nederland de gewoonste zaak van de wereld.

Een ondernemer voert steekpenningen in de boeken op als "commissie" of "aanbrengpremie" en de fiscus beschouwt ze dan gewoon als kosten, waarover dus geen belasting betaald hoeft te worden. De belastingdienst doet pas moeilijk als zij vermoedt dat dit soort posten wordt opgevoerd om zwart loon uit te betalen of dat het geld gewoon verdwijnt in de zakken van de directeur.

Het aannemen van steekpenningen is een misdrijf, maar of dat ook geldt voor het uitbetalen ervan aan niet-ambtenaren is afhankelijk van de omstandigheden, schreef mr. G. Meussen, beleidsmedewerker van het ministerie van Financiën op persoonlijke titel in *Belastingmagazine*.

Steekpenningen zijn volgens hem in ondernemend Nederland niet weg te denken, zowel op nationaal als internationaal niveau. Een ondernemer dient voor de belastinginspecteur "aannemelijk te maken" dat de uitgaven aan "commissies", "fooien" of "anonieme betalingen" op zakelijke overwegingen berusten. Die aannemelijkheid wordt verhoogd, aldus Meussen, als er een betrouwbare boekhouding is en er een redelijke verhouding bestaat tussen de omvang van de steekpenningen en de gerealiseerde omzet.

"Persoonlijk" vindt hij dat onder die redelijke verhouding moet worden verstaan "minder dan een tot enkele procenten". De bedragen die in de Surinaamse zaak genoemd worden gaan zo'n redelijke verhouding overigens ver te boven.

Ook kan de belastingdienst rekening houden met wat gebruikelijk is in de branche. Bekende voorbeelden van branches waar met steekpenningen wordt gewerkt zijn de bouw en de scheepvaart. Ook wordt een uitbetaling als aannemelijker gezien als die gepaard gaat met een piek in de omzet.

De discussie rond steekpenningen laait van tijd tot tijd op. De Kamercommissie voor Financiën heeft afgelopen voorjaar nog besloten vergaderd over "de aftrekbaarheid van steekpenningen". Het aannemelijk maken van steekpenningen tegenover de belastingdienst kan de ondernemer in een lastig parket brengen. Hij zou zich immers gedwongen kunnen voelen namen te noemen. Meussen betwijfelt of een ondernemer de plicht heeft om man en paard te noemen: "Voor de loonbelasting is immers voldoende dat de ondernemer aannemelijk maakt dat de gelden zijn uitbetaald aan personen voor wie voor hem geen inhoudingsplicht bestaat."

In de documentatie van de Kamercommissie zaten ook artikelen van de drs. J.C. De Zeeuw, belastingadviseur te Sittard. Ook hij wijst erop dat de ondernemer die zich genoodzaakt voelt steekpenningen te betalen om opdrachten te verwerven, in een lastig parket kan komen.

Volgens hem blijkt uit diverse gerechtelijke uitspraken dat een betaler van "tipgeld" alleen dan de namen van de ontvangers hoeft te melden, als hij er niet op een andere wijze in slaagt de omstreden uitgaven aannemelijk te maken. Bovendien mag volgens De Zeeuw de inspecteur inlichtingen over de ontvangers niet "misbruiken" om die ontvangers te belasten.

De Zeeuw stelt voor steekpenningen te behandelen als relatiegeschenken. Voor de betaler zijn ze dan niet aftrekbaar bij het bepalen van de winst, maar de ontvanger hoeft er geen loon- of inkomstenbelasting of sociale premies over te betalen.

De fiscus komt dan aan zijn trekken, doordat er in ieder geval belasting wordt betaald. Het onderzoek van de belastingdienst hoeft dan niet de onderste steen boven te brengen. Maar dat laatste is natuurlijk wel wat steekpenningen-affaires, zoals nu de Surinaamse affaire en het onderzoek door onder meer de Fiod, voor het publiek interessant maakt.

Dollar levert weer in

AMSTERDAM - De Amerikaanse dollar is de handel op de Europese wisselmarkten op de laatste handelsdag van de week weliswaar voortvarend begonnen, maar in de middag zakte de koers in. Per saldo veranderde de Amerikaanse munteenheid maar weinig met een slotkoers in Amsterdam van f 1,8880 tegenover f 1,8870 aan het einde van de handel op donderdag.

De hogere koers, die tot in de middag stand hield, was het gevolg van onverwachte interventies door de Amerikaanse centrale banken. Die steunaankopen werden donderdag in New York gedaan omdat de VS de hoge koers van de yen tegenover de dollar gevaarlijk vinden worden met het oog op het herstel van de Japanse economie en daarmee van de wereldeconomie.

Die interventies haalden niet alleen de dollar omhoog tegenover de yen, maar ook tegenover de andere munteenheden. Toen in de middag de wisselmarkt van New York opening, ging de koers naar beneden. Kennelijk willen de handelaren in de VS uitvissen in hoeverre het de Amerikaanse autoriteiten ernst is met het opvijzelen van de dollarkoers.

De koersdaling werd tevens toegeschreven aan winstnemingen en aan een grote verkooporder van een Japanse exporteur. Ten opzichte van de yen was de dollar ook wat lager. Aan het eind van de middag stond de koers in Amsterdam op 105,05 yen. In New York eindigde de dollar donderdag op 105,95 yen.

Het pond sterling ging naar beneden. De slotkoers in Amsterdam werd afgemaakt op f 2,8530 tegenover f 2,8645 op donderdag. Zoals gebruikelijk ging het Ierse pond mee omlaag, van f 2,6600 naar 2,6560. De koersen van de andere valuta's waren allemaal hoger.

Eurotunnel: Schadeclaim tegen Frans/Britse spoorwegen

LONDEN - Eurotunnel, de maatschappij die de spoortunnel onder het kanaal exploiteert, is een procedure begonnen tegen de Britse en de Franse spoorwegen. Een in 1987 ondertekend contract met British Rail (BR) en Société Nationale des Chemins de Fer (SNCF) is volgens Eurotunnel niet meer geldig. De Internationale Kamer van Koophandel in Parijs is aangezocht als bemiddelaar.

In het contract is onder meer vastgelegd dat de twee spoorwegmaatschappijen de verplichting hebben te zorgen voor de spoorverbindingen van en naar de tunnel. In Frankrijk is het tracé klaar, maar in Groot-Brittannië is het nog niet eens duidelijk waar de spoorlijn moet komen te liggen. Eurotunnel claimt een niet nader genoemd bedrag, maar ingewijden spreken over enkele honderden miljoenen.

De helft van de capaciteit van de Kanaaltunnel is ter beschikking gesteld van BR en SNCF. Die betalen volgens het contract Eurotunnel een bedrag dat afhankelijk is van het vervoersvolume en de exploitatiekosten. Eurotunnel gaat zelf over de andere helft van de capaciteit van de tunnel beschikken.

Volgens de verklaring van de tunnelexploitant kan er nu geen sprake meer zijn van de voordelen die voor alle betrokken partijen in het oorspronkelijk contract zijn vastgelegd. Er is al sinds vorig jaar met de twee vervoerders overlegd, maar resultaat heeft dat niet opgeleverd.

Een woordvoerder van British Rail, die ook namens SNCF sprak, verklaarde de claim van Eurotunnel te betreuren en er vertrouwen in de te hebben dat de claim ongegrond wordt verklaard. De procedure van Eurotunnel komt nog geen maand nadat de maatschappij overeenstemming bereikte met de bouwers van de tunnel, Transmanche Link (TML) over het zoveelste financiële conflict. Eurotunnel zegde TML een fors voorschot toe om het project op 10 december op te leveren. De officiële opening is op 10 mei volgend jaar, een jaar later dan de bedoeling was.

FINANCIEEL NIEUWS

Lagere dollar haalt vaart eruit

AMSTERDAM - Werd de beurs tijdens de ochtendhandel vrijdag nog aangedaan door kopers, in de loop van de dag veranderde het beeld en werd er winst genomen. Het merendeel van de fondsen was lager met uitzondering van de zogenaamde defensieve waarden. De expiratie van de optie-series op het Rokin zorgde niet voor turbulentie op de aandelenmarkt. Eerder was het terugzakken van de dollar van belang. "Niet onverstandig", oordeelde een handelaar over de huidige stabilisatie op de beursvloer.

De EOE-index en de koersindex konden dit keer geen record halen. Donderdag sloot de koersindex voor de 37ste keer op een record na een zeer bescheiden stijging. Vrijdag echter daalde de index van 246,9 naar 246,2 punten. De EOE-index leverde 0,25 punt in op 355,28. In totaal werd er voor ruim f 3 miljard verhandeld, waarvan f 978 miljoen aan aandelen.

Nedlloyd lag vrijdag zeer slecht in de markt. Volgens handelaren zorgde een buitenlandse verkoper voor veel aanbod, waarna de neergang van Nedlloyd niet meer te stoppen was. Nedlloyd verliet de markt met een verlies van maar liefst f 3,90 op f 42, ofwel een min van ruim acht procent. Daarmee was dit kneusje de sterkste daler onder de hoofdfondsen. Begin deze week werden de teleurstellende halfjaarcijfers gepubliceerd. Woensdag schoot de koers zelfs naar een hoogste punt van het jaar op f 48,50. Nedlloyd heeft dit jaar al een flinke stijging achter de rug. In februari noteerde Nedlloyd nog een laagste koers van f 22,90.

Opvallend was het gedrag van het havenfonds Van Ommeren. Deze publiceerde donderdag een forse daling van het resultaat maar was optimistisch over het tweede halfjaar en zag toch de koers met f 2 zakken. Er volgde eerherstel. "De cijfers zijn nog een keer bekeken", aldus een handelaar, "die daling van donderdag was onbegrijpelijk". Van Ommeren stond tijdens de ochtendhandel vrijdag zelfs op een winst van f 2,10. Daarna zakte de winst iets terug tot f 1,60 op een slot van f 39,70. Vooral de handhaving van het interimdividend stemde de beleggers tevreden.

Fokker lag ook op de laatste dag van de beursweek slecht in de markt. Nu de kopers sinds het midden van de week verdwenen zijn en de baissiers hun posities afgedekt hebben, daalt Fokker met procenten tegelijk. Vrijdag leverde de vliegtuigbouwer f 0,70 in op f 20,80. Begin augustus werd er nog f 23,70 geboden. Sindsdien is de notering met ruim twaalf procent gedaald.

CSM kon opnieuw aantrekken. Dit defensieve fonds, dat van een eventueel herstel van de economie kan profiteren, was gevraagd. De koers ging met f 1,40 omhoog tot f 62, ofwel een plus van ruim twee procent. Daarmee wordt het hoogste koerspeil van f 63,80 in maart dit jaar aardig benaderd. In de laatste drie dagen wordt er flink gehandeld in CSM. De gemiddelde omzet schommelt boven de 100.000 stuks.

De uitgeverssector was eveneens favoriet, zij het dat de winsten uit de ochtendhandel wegsmolten. Wolters Kluwer was dit keer de sterkste stijger onder de uitgevers en verliet de beurs f 1,50 hoger op f 97,50. Elsevier boekte een winst van f 0,40 op f 144,40, een nieuw jaarrecord. Collega VNU, die volgens geruchten samen zou gaan werken met Elsevier, schoof zes dubbeltjes naar boven op f 140,60.

De flink hogere halfjaarcijfers van Fugro zorgden voor een winst van f 1 op f 33,80. De slechte cijfers voor aluminiumverwerker Aalberts Industries lieten de koers 's morgens achteruitgaan met maar liefst f 4. Daarna volgde een wonderbaarlijk herstel tot f 54,70, een winst van twee dubbeltjes. De omzet in het Utrechtse fonds was zeer hoog. ACF klom door de hogere halfjaarwinst met f 1,80 op f 44,70. Daarmee sneuvelde het oude jaarrecord.

Op een levendige expiratiebeurs werden op de EOE 74.000 contracten verhandeld, waarvan 54.000 calls.

Bonden akkoord met loonoffer bij Sabena

BRUSSEL - De vakbonden in België zijn vrijdag alsnog akkoord gegaan met een collectieve arbeidsovereenkomst bij de luchtvaartmaatschappij Sabena. Met die cao kan een besparing op de loonkosten worden bereikt van omgerekend ruim f 100 miljoen.

Nadat de christelijke, liberale en socialistische bonden hun handtekening hadden gezet trok Sabena-voorzitter Pierre Godfroid zijn eerder aangekondigde ontslag weer in. Het loonoffer maakt onderdeel uit van een besparingsplan ter grootte van ongeveer f 300 miljoen. Sabena is volgens eigen zeggen in de rode cijfers gekomen door de tarievenslag in de luchtvaart, de politieke instabiliteit in Afrika en de koersdaling van een aantal Europese munteenheden.

De ondertekening van de cao vormt, aldus de Sabena-directie, een eerste belangrijke stap in de uitvoering van het plan dat Sabena in staat zal stellen de bedrijfslasten af te stemmen op de vermindering van de omzet. Zij voegt eraan toe erop te rekenen dat de Belgische en Europese overheden snel initiatieven nemen om de toekomst van de 550.000 werknemers in de Europese luchtvaart veilig te stellen.

Antwerp Shiprepair kan nog even voort

BRUSSEL - Antwerp Shiprepair, de laatste werf voor scheepsreparaties in Antwerpen, mag zijn activiteiten voorlopig tot 17 september voortzetten. Dat heeft de handelsrechtbank van Antwerpen donderdag besloten.

Het failliete bedrijf is gedeeld eigendom van het Nederlandse Damen Shipyards en de Vlaamse overheid. Er werken bij de onderneming bijna zeshonderd mensen. De curator wil een aantal dringende werkzaamheden aan drie schepen nog laten uitvoeren. Dat houdt voorlopig zo'n 75 werknemers aan de slag.

Inmiddels is de curator bezig met een overlevingsplan voor de reparatiewerf, waarbij volgens de Belgische krant De Morgen de Nederlandse scheepsbouwer Afschrift-De Keyser een kandidaat-investeerder is.

***

Kay Whitmore stapt op als topman van het VS-fotografie- en chemieconcern EASTMAN KODAK. Zijn beleid stond al enige tijd bloot aan kritiek. Whitmore legt zijn functie neer zodra er buiten het concern een opvolger is gevonden. Zij lieten verder weten dat er meer werk moet worden gemaakt van kostenbesparing en vergroting van de winst. Eastman Kodak maakte eerder bekend dat de chemiedivisie aan het eind van het jaar wordt verzelfstandigd.

Wall Street op valreep naar zoveelste record

NEW YORK - De handel op de effectenbeurs van New York werd vrijdag geheel bepaald door technische factoren. De Dow Jones-index van de dertig toonaangevende fondsen ging met 3,35 punten naar boven tot 3615,48 punten en bereikt daarmee weer een record. De winst werd vlak voor het sluiten van de handel bereikt. Daarvoor had de index steeds op verlies gestaan. De omzet bedroeg 276 miljoen aandelen tegenover 290 miljoen op donderdag. Over de hele week genomen steeg de beursindex met bijna 46 punten.

De handel stond de hele dag in het teken van het aflopen van opties op de Standard and Poors-index van de 500 aandelen. De aandelenmarkt kon niet worden geïnspireerd door de obligaties. Nieuws dat de handel kon doen opveren was er niet. Het enige fonds dat opviel was Fisher-Price, waarin fors werd gehandeld. Deze speelgoedfabrikant gaat fuseren met Mattel, bekend van onder meer de Barbiepoppen.

De dollar ging naar beneden. Tegen het slot van de handel in New York stond de koers op f 1,8845 na f 1,8985 op donderdag. De handelaren hielden zich rustig omdat ze beducht waren voor interventies van de Amerikaanse centrale banken, die donderdag zeer verrassend ingrepen om de koersdaling ten opzichte van de yen een halt toe te roepen. Van interventies was vrijdag geen sprake. Geruchten erover waren voldoende om de dollarkoers even te laten stijgen. Tegenover de yen deed de dollar het einde 104,15 na 105,95 yen op donderdag. Het uitblijven van steunaankopen verklaart de koersdaling.

De presidentiele race in Chili

Eduardo Frei	Concertación de Partidos por la Democracia	christendemocraat
Arturo Alessandri	Pacto Unión por Chile	rechts
Manfred Max-Neef	Independiente	linkse christenen
José Piñera	Independiente	Ex-minister Pinochet
Christian Reitze	Alianza humanista verde	Dissident van Aylwin
Eugenio Pizarro (sacerdote)	Movimiento de Izquierda Democrático Allendista	links radikaal
Gonzalo Townsend Pinochet	Alianza Pinochetista Unitaria	neef van Pinochet

23 augustus: Beslissing van kiesraad over de kandidaten

11 november: Begin van stembuscampagne

8 december: Einde van campagne

11 december: Verkiezing van president 18 senatoren en 120 afgevaardigden

4 februari 94: Eventuele tweede ronde presidentsverkiezi

Inhuldiging van president en parlement

Stemgerechtigden: 8 miljoen (tot.bev:13,2) Huis afgevaardigden:120, om 4 jaar gekozen Senaat:38 direct gekozen;8 door leger;deze keer in zes van 12 districten verkiezing. De verkiezing van het huis maakt het mogelijk de verkiezingenn te synchroniseren.

AFP infografía - Fred Garet

Zuid-Korea verkiest Franse TGV boven het Duitse Ice

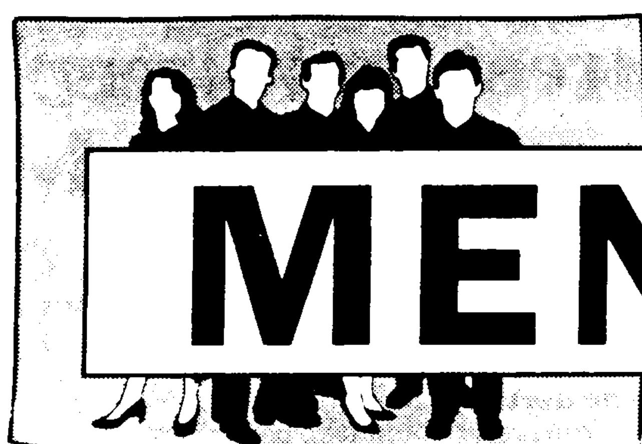
SEOEL/PARIJS - Zuid-Korea verkiest voor de aanleg van een traject voor hoge-snelheidstreinen de Franse TGV boven de Duitse ICE, zo heeft minister van verkeer Lee Ke-Ik vrijdag bekendgemaakt. De keus is nog niet definitief, maar het staat vrijwel vast dat een consortium onder leiding van de Brits-Franse groep GEC Alsthom kan rekenen op een opdracht van 2,4 miljard dollar (f 4,55 miljard) voor de levering van 46 treinen en andere uitrusting.

Zuid-Korea gaat een spoorlijn van 410 kilometer aanleggen van de hoofdstad Seoel naar de zuidelijke havenstad Pusan. Volgens de jongste ramingen is met het project in totaal achttien miljard dollar gemoeid. De verbinding moet rond de eeuwwisseling zijn voltooid.

Er waren oorspronkelijk drie gegadigden voor de levering van snelle treinen. Het Japanse concern Mitsubishi was echter al maanden uit de race. De Duitsers, geleid door Siemens, hadden volgens minister Lee Ke-Ik een aanbod dat in technologisch opzicht overtuigde, maar de grotere efficiëntie van de TGV en de ervaring van de Fransen gaven de doorslag. De twee concurrenten zijn op 302 punten vergeleken. De Fransen scoorden het hoogst op 143 punten en de Duitsers op 105. Bij de overige aspecten waren de offertes gelijkwaardig.

De Zuidkoreaanse regering gaat nu verder onderhandelen met GEC Alsthom en denkt aan het eind van het jaar een definitieve overeenkomst te sluiten. Mochten zich alsnog problemen voordoen, dan komen de Duitsers weer in beeld. Dat lijkt echter slechts een theoretische mogelijkheid.

De plannen voor een ingrijpende hervorming van LLOYD'S of London, de grootste verzekeringsmarkt ter wereld, zijn met een ruime meerderheid goedgekeurd door de "Names", de ongeveer 32.000 welgestelden die met hun persoonlijke vermogen garant staan voor verzekeringsrisico's. Dat betekent dat voortaan naast individuen ook ondernemingen in Lloyd's kunnen investeren. Lloyd's heeft de afgelopen jaren enorme verliezen geleden door een reeks rampen.

MENSEN

Julio's dochter maakt debuut

Dit is de dochter van... Hij is Spaans, zingt en doet vrouwen in katzwijm vallen, zij is 21, staat op het punt van trouwen en op het punt haar entree te maken in de Amerikaanse Spaanstalige showbizz van Miami. Ze heet **Chabeli Iglesias**. In september start haar prime time praatprogramma waarin zij artiesten en personality's interviewt. De producers houden het liever nog geheim maar het zou iets van een Oprah Winfrey-Michael Jackson-special serie moeten worden. In dezelfde maand trouwt ze met de 28 jarige Ricardo Bofill en gaat ze in haar geboorteland Spanje wonen. "Ik vlieg op en neer eens per maand" zegt ze.

"Ze wilden me elke week een show laten opnemen. Dat doe ik niet, ik wil een familie hebben, en mannen vinden het nu eenmaal niet prettig dat hun vrouw constant reist vanwege haar werk."

Fotomodel Claudia Schiffer eist forse schadevergoeding

Het Duitse fotomodel **Claudia Schiffer** eist ruim 11 miljoen ~~mark~~ schadevergoeding van een van de drie Europese tijdschriften die foto's van haar gepubliceerd hebben waarop het topmodel 'topless' staat afgebeeld.

In het Duitse dagblad Bild zegt Schiffer vrijdag dat de foto's op Majorca zonder haar medeweten genomen zijn, waarschijnlijk met een telelens. Schiffer zegt: "Deze foto's zijn een aanslag op mijn privacy. Ik heb nooit gewild dat men mij naakt fotografeert en het is bovendien in mijn contracten verboden." Een van de contracten van Schiffer, die met de cosmeticafirma Revlon, stelt als voorwaarde dat er geen naaktfoto's van het model in omloop zijn. Schiffer kan bij Revlon ruim 110 miljoen gulden verdienen over een periode van 5 jaar.

Volgens de benadeelde heeft een onverlaat met camera haar zonnend op haar boot bij Valldemosa, in het noordwesten van Majorca, heimelijk gefotografeerd. Volgens Bild zijn deze opnames aan drie Europese tijdschriften verkocht die elk 80.000 mark zouden hebben betaald.

Het benadeelde model had eerder een klacht ingediend tegen een fotograaf in New York. De man had haar gefotografeerd toen ze zich verkleedde. Hier eist Claudia Schiffer 75 miljoen gulden schadevergoeding.

Vogels horen slecht

Ultrasoon geluid als middel om vogels te verjagen op vliegvelden bijvoorbeeld, helpt niet. Geluid van meer dan 20.000 hrz wordt beschouwd als ultrasoon, maar veel vogelsoorten, waaronder meeuwen, kraaiachtigen en duiven, kunnen het niet horen. Zij horen geluiden tussen 1000 en 4000 hrz het beste, blijkt uit onderzoek van de Amerikaanse luchtmacht.

Kim Basinger huwt acteur Alec Baldwin

De Amerikaanse ster **Kim Basinger** is donderdagavond in het huwelijk getreden met de acteur **Alec Baldwin** op het strand van Long Island in de staat New York.

De 39-jarige actrice en haar 35-jarige counterpart Baldwin hielden de plechtigheid bij de villa van modeontwerpster Josephine Chaus in gezelschap van een honderdtal genodigden waaronder de acteur Paul Newman en de zanger Billy Joel.

Het pasgetrouwde stel werkt aan een nieuwe versie van de film 'The Getaway' uit 1972. Kim Basinger vroeg in mei haar faillissement aan, nadat ze ongeveer 15 miljoen gulden werd gesommeerd te betalen als schadevergoeding voor een contractbreuk.

De film gezien? Koop nu de uitwerpselen

Zoonlief heeft de film Jurassic Park gezien, hij heeft het T-shirt en speelt al met de speelgoed-dinosaurussen. Koop daarom nu voor hem de **uitwerpselen**.

Een Brits veilinghuis maakte donderdag bekend dat het van plan is om op 15 september 23 stukken van versteende dinosaurus-uitwerpselen te koop aan te bieden. De restanten van een stegosauris, gevonden in de Amerikaanse staat Utah, zijn al tot agaat gekristaliseerd. Verwacht wordt dat ze zo'n 300 pond (850 gulden) zullen opbrengen.

Ook te koop bij de veiling van Bonham is een nest van 10 dinosaurus-eieren, gevonden in China. De eieren zien er uit als verpletterde tennisballen en zullen mogelijk 22.000 pond (60.000 gulden) opbrengen.

Schaapskudde op weg van Venlo naar Parijs

Om aandacht te vragen voor de bescherming van natuurgebieden organiseert de stichting Het Limburgs Landschap van 1 september tot en met 2 oktober een **spectaculaire tocht** voor schapen, die in Venlo begint en eindigt in Parijs. Er nemen rond honderd schapen deel aan de tocht. De kudde wordt begeleid door drie herders en twee honden. Zij moeten de kudde veilig langs omwegen rond grote steden loodsen. Parijs was eertijds een handelscentrum voor schapen afkomstig uit Zuid-Nederland. Daarom is deze stad het doel van de tocht. De stichting zal op de route geld inzamelen voor het beheer van zijn natuurgebieden. De schapen hoeven de 650 kilometer lange tocht maar een keer af te leggen, omdat zij in Parijs door vrachtauto's worden opgehaald voor de terugreis.

Zwanendoder krijgt cel op grond van 400 jaar oude wet

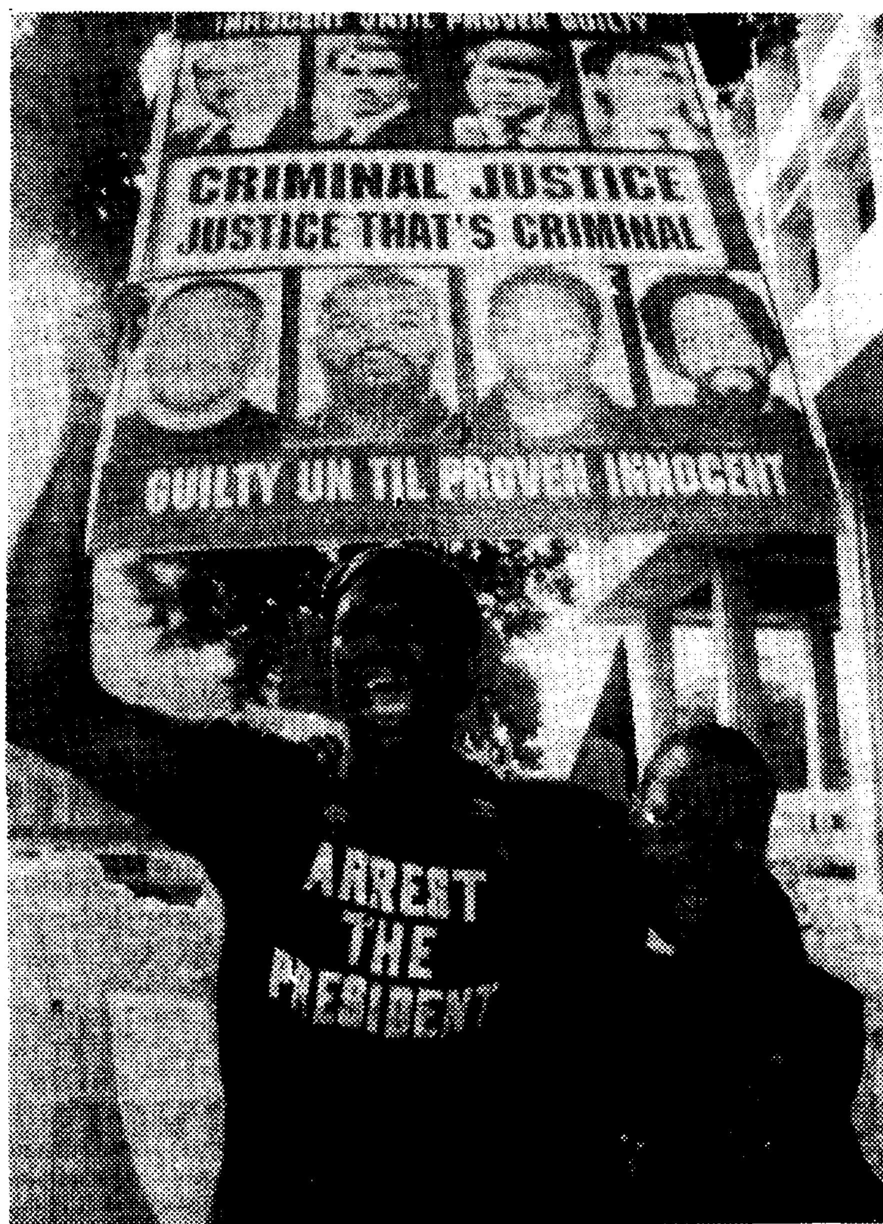
Een Brit die twee **zwanen doodgeschoten** heeft, is op grond van een 400 jaar oude wet door een rechtbank veroordeeld tot drie maanden gevangenisstraf. De uit 1592 daterende wet die door koning Hendrik VIII werd uitgevaardigd, bepaalt dat zwanen die niet zijn gemerkt door hun eigenaars automatisch aan de kroon toebehoren. De 20-jarige Alfred Dines is de eerste die in deze eeuw op grond van deze wet gestraft is. Hij werd ervan beschuldigd vorig jaar in Ryeford twee zwanen te hebben doodgeschoten met een windbuks. In elk van de vogels werden tien kogels gevonden. Een functionaris van een nabijgelegen natuurreservaat juichte de beslissing van de rechter toe. Hierdoor wordt dit soort zinloos vandalisme ontmoedigd, zei hij.

Advocaten op bezoek voelen zich uitgekleed

Zonder schoen! Zonder broekriem! Zonder knopen! Zonder bh! Een aantal advocaten heeft er schoon genoeg van dat zij in het Huis van bewaring in Rotterdam worden **uitgekleed** voordat ze op bezoek mogen bij hun cliënten

De detectiepoortjes van de penitentiaire inrichting De Schie slaan genadeloos aan bij bh-beugels, ijzeren schoenlabeltjes, jarretelhaakjes en ander verborgen metaal dat de raadslieden nietsvermoedend op het lichaam meedragen. Reden voor een hoofd geding bij de Rotterdamse rechtbank. Want niet elke strafpleiter is bereid slippers mee te nemen of een bh zonder beugel aan te trekken. Volgens de gevangenis moeten de juristen niet zeuren over al jaren bestaande afspraken. Volgens de advocaten slaan de veiligheidsmaatregelen nergens op nu er ook rekening gehouden moet worden dat gevangenen via bewakers aan ijzeren voorwerpen komen waarmee de gedetineerden een ontsnappingspoging kunnen ondernemen. Het is niet duidelijk wanneer er uitspraak is of wordt gedaan door rechter Boot.

Zwart protest tegen justitieel rassisme

■ *Dominee Andrew Gaither ondersteunt een niet bekende man die protesteert voor het gerechtsgebouw van Los Angeles waar het proces is gestart tegen de vier verdachten in de Reginald Denny-zaak. De protesterende man houdt een bord omhoog met daarop de vier politiemannen die betrokken waren bij het inelkaarslaan van Rodney King en de vier mannen die verantwoordelijk zijn voor de mishandeling van Reginald Denny tijdens de rellen op 29 april van het vorig jaar.*

Tweehonderd herdenken moord op Duinmeijer

Naar schatting tweehonderd mensen hebben vrijdagavond op de Dam herdacht dat tien jaar geleden in Amsterdam de 15-jarige **Kerwin Duinmeijer** werd neergestoken door een skinhead die eerst een paar opmerkingen had gemaakt over de huidkleur van het slachtoffer. De demonstranten hadden zich niet laten weerhouden door het druilerige weer. Diverse sprekers hadden het over mensenrechten, gelijke kansen en Nederland als migratieland. In het Vondelpark werden bij het beeld 'Moeder aarde' kransen gelegd en droeg dichter Maurice Dee 'The last poem' voor. Een Antilliaanse priester droeg een herdenkingsdienst op. Daarna volgden een avondwake en de vertoning van een anti-racisme-film.

Chinese muizen plegen zelfmoord

Honderdduizenden muizen in het noordwesten van China hebben zichzelf verdronken in meren en rivieren, vermoedelijk als maatregel tegen overpopulatie, zo heeft het Chinese persbureau Xinhua gemeld. Verbaasde wetenschappers hebben in de **dode muizen** niets kunnen vinden dat wijst op een ziekte. Begin mei vonden herders de eerste dode muizen in de weidegebieden van Altay in de autonome regio Xinjuang Uygyr. Het werden er steeds meer. Bij een inlaatsluis bij een rivier werden meer dan 300.000 dode muizen aangetroffen.

Irma lach weer

Kleine Irma heeft voor het eerst gelachen. Naar haar vader en haar driejarige zusje Medina die aan haar bed zaten. De toestand van het vijf-jarige Bosnische meisje, dat elf dagen geleden voor het oog van de wereldpers naar Groot-Brittannië gehaald werd, is niet langer kritiek, zeiden haar artsen. Irma ligt nog steeds op de intensive care, maar zij wordt zich langzaam weer bewust van haar omgeving. Het meisje raakte eind juli zwaargewond aan haar hoofd en rug bij een bombardement in Sarajevo, dat haar moeder het leven kostte. Premier John Major gaf na schokkende televisiebeelden toestemming om haar in Groot-Brittannië te behandelen dat leidde tot een grootscheepse operatie voor de evacuatie van Bosnische gewonden. Opeens boden veel meer landen aan oorlogsslachtoffers op te nemen. Zaterdag komen voor het eerst Bosnische gewonden in Nederland aan.

Roker stapt over kauwgumversla

Van de regen in de drup. Een sigarettenroker wilde van zijn verslaving af en startte een **kuur met nicotinekauwgum**. Het mocht niet baten, want de man raakte opnieuw verslaafd. Dit maal aan de kauwgum. Dat meldt in Nederland het Bureau Bijwerkingen Geneesmiddelen in het Geneesmiddelenbulletin van augustus. De nicotineverslaafde meldde zich bij een arts, omdat hij al gedurende een lange periode per dag zo'n veertien *nicorettes* vermaalde. Sigaretten hoefde hij niet meer te roken.

Overigens zijn er volgens het bureau bijwerkingen geneesmiddelen nog andere opmerkelijke verslavingen. Zo kreeg het bureau een melding over een 42-jarige vrouw die drie tot vier maal per dag een dosis van 200 milliliter rami hoestsiroop gebruikte. Omdat dit middel vrij verkrijgbaar is, duurde het enige tijd voordat de huisarts de verslaving opmerkte. Rami hoestsiroop bevat 0,5 milligram codeïne per gram siroop. Bij fors gebruik leidt dit tot psychische effecten.

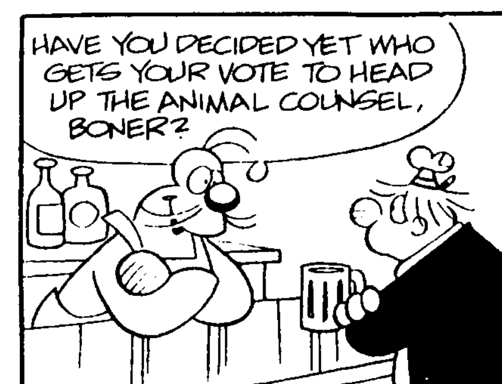
HENRY ® By Dick Hodgins

BONER'S ARK ® By Addison & Frank Johnson

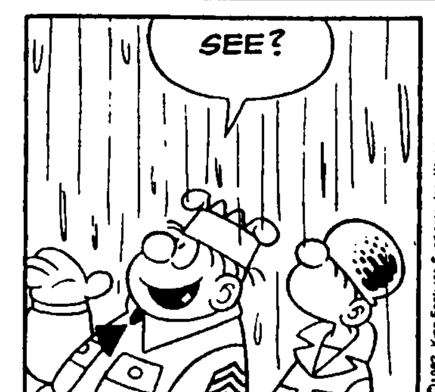

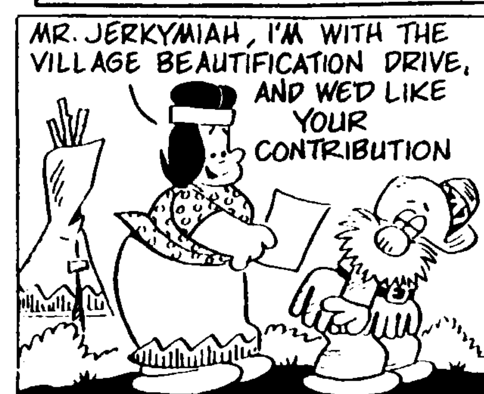
BEETLE BAILEY ® By Mort Walker

REDEYE ® By Bill Yates & Mel Casson

Heer Bommel en de Hachelbouten

door Marten Toonder

4025 — Een tijd lang liepen heer Ollie en Hobbel zwijgend voort, zo nu en dan opschrikkend door het rammelen van heer Bommels maag.

"Hoe lang moeten we nog verder gaan?" vroeg deze tenslotte met zwakke stem. "Dit houd ik niet vol".

"Het zal moeten", verklaarde de heer Hachelbout. "Uw martelgang neemt misschien een einde wanneer u een klavervier vindt die door een hoefijzer groeit, eerder niet".

"Maar hoe kan ik die vinden wanneer we steeds maar door hollen?" riep heer Ollie haast schreiend. Toen hield hij echter de pas in en zette grote ogen op. Wie stond daar op de weg? Tom Poes!

"Heer Bommel!" riep hij reeds van verre. "U moet eens in dit dal gaan zoeken. Daar vindt u vast een klavertje vier dat u zoekt".

"Zou het?" vroeg heer Ollie oplevend. "Het zou best kunnen! Toevallig zei ik net tegen meneer hier, dat ik eens rustig in deze laagte wilde gaan kijken".

"Neen", zei Hobbel berispend. "Dat zei u niet. Wanneer u daar nu gaat zoeken, zou het zijn omdat de jongeheer het gezegd heeft. En als u dan een geluksklaver zou vinden, zou dat voor u waardeloos zijn".

Hij schudde peinzend het hoofd en vervolgde: "De kans, dat u een hoefijzer vindt is trouwens zo klein, zo uiterst klein, dat u beter alle hoop kunt laten varen. U moet berusten in uw droevig lot en gaan waarheen de wind u drijft".

Zo sprekende voerde hij heer Bommel mee en Tom Poes keek hen na totdat het geluid van hun stemmen verstorven was. Toen liep hij het dal in, regelrecht naar een plek waar een hoefijzer lag. In een der gaten groeide een klaverplantje, dat vier blaadjes had.

"Ik zal het dus anders moeten aanpakken", mompelde Tom Poes.

GENDA

EDISCHE DIENSTEN

ARTSEN

HTDIENST ARTSEN
van de artsen van Bandabou rict) kunnen in spoedgevallen 641658 bellen en dan het pparaat afluisteren. De van de andere districten kunnen dgevallen de artsenpraktijk van en huisarts bellen en het pparaat zal dan mededelen wie doende arts is.

KINDERARTS
rticuliere patienten)
dienstdoende arts belt U tel.: 25100.

VERENIGING AN TANDARTSEN
dienstdoende arts gedu- weekeinde en op feestdagen l.: 682222 op te bellen.

O MEDICO STA ROSA
weg 327. Tel.: 672300/
den zaterdag en zondag van 0 uur.

ER E.A. WINKLAAR
rticuliere patiënten)
weg 130. Tel.: 371418
t op zaterdag en zondag 0-12.00/17.00-18.00 uur.

KVERPLEGING

T GELE KRUIS KVERPLEGING
a 17. Tel.: 682344, 682947, n 682574. Fax: 681000. re dienst tel.: 603661 vanaf 0 uur. Spreekuur wijkgebouw .371865): iedere dinsdag van 0 uur.
l.: 687707; Montagne Abao: 1; Kaya Fensu: tel.: 618577; g: tel.: 657508; Schrijnwerkers- l.: 628268; Barber: tel.: 641677; 71828; Brievengat: tel.: 373584 zuigelingen- en peuterbureaus)
chtzuster gelieve tel.: 603661

G VAN HET WIT GELE VOOR GEZINSVERZOR- WIDO PA FAMIA'
17. Tel.: 680222; spreekuren woensdag en vrijdag van 08.00- r; dinsdag en donderdag van uur.

NEUTRALE WIJKVERPLEGING
Gosieweg 15. Tel.: 692251/ geopend van 07.00-17.00 uur. ster van de wacht gelieve tel.: Pagenummer 669-0368, te
dabao, Groot Sta Martha 141. 55; geopend van 14.00-17.00 de wachtzuster gelieve tel.: genummer 669-0368 te bellen.

KRAAMKLINIEK RIO CANARIO
weg Noord 43, tel.: 44610, 691683 en 691838; voor over prenatale zorg en zorg en na de bevalling.
ureau zuigelingen: iedere donde- n 13.30-16.00 uur.
u peuters: iedere dins- n 12.30-14.45 uur.

STICHTING WIJKVERPLEGING BANDABOU
n 36, tel.: 648077/648387; open andag t/m vrijdag van 07.00-17.00 na 17.00 uur bereikbaar: zuster Mar- Tel.: 642686 b.g.g. 601760.
tatiebureau: iedere dinsdag van 11.00/16.00-20.00 uur.

AMIGOE
Colofon

FUNDASHON LECHI DI MAMA KORSOU
Voor informatie tel.: 672289, 375023 of 375542.

GENEESK. DIENST

STADS- EN 2DE DISTRICT OOST
20 augustus 1993 vanaf 08.00 uur tot 23 augustus 1993 om 07.00 uur:
Dokter Der Meer, Spreekkamer: Centro Medico Sta. Rosa, tel.:676666; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.:601950 b.g.g. 689266/689337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy-Tseng, Nassy, Tseng, Mercelina, Braakman, Doran, Guerrero-Bakmeyer en Ayubi)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST
20 augustus 1993 vanaf 17.00 uur tot 23 augustus 1993 om 07.00 uur:
Dokter De Vos, Spreekkamer: Seru Fortuna, tel.:684122; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.:678245 b.g.g. 689266/689337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Goilo-Henry, Roose, Braakman-Bonder, De Rouw-Picus, Davelaar, Elhage, Pablo, Heerenveen, Nivillac en Rosales-Concession)

DERDE DISTRICT BANDABAO
20 augustus 1993 vanaf 17.00 uur tot 23 augustus 1993 om 07.00 uur:
Dokter Lucasius, Spreekkamer: Soto, tel.:641790/641690; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.:641356 b.g.g. 689266/689337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Lucasius, Spong en Tweed).

■ Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in spoedgevallen de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST
ZATERDAG
Otrobanda:
Goede Hoop, Jan Noorduynweg 15. Tel.:682857.
Punda:
Juliana, Julianaplein 6. Tel.:654500.
ZONDAG
Otrobanda:
Groot Piscadera, Jan Noorduynweg z/n. Tel.:685022/685023.
Punda:
Vredenberg, Socratesstraat 8. Tel.:613300/654492.

DIVERSEN

BELANGRIJKE NUMMERS (voor noodgevallen)

Ambulance:	112
Politie:	114
Brandweer:	114
Hospitaal:	624900
Aldelijn:	128
Kodela:	158

VERLOF BEGRAFENIS
(van 10.00-14.00 uur)
21 augustus: E.F. Cannister, Schottegatweg-Oost 25.
22 augustus: R.A. de Windt, Uteweg 53.

POSTZEGELVERENIGING
09.30-11.30 uur bijeenkomst van "De Zegelzoekers" in "de Tamarijn" op Mahaai.

HEEFT U HULP NODIG?
Bel SOS-lijn 127!

NOODGEVALLEN/ VERMISSING OP ZEE
Telefoon: 637911 (RCC)
24 uur per dag bereikbaar!

LUCHTPOSTSLUITING
POSTKANTOOR GROOT KWARTIER
Nederland: voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.
De Verenigde Staten en Europa (op zaterdag): voor aangetekende en gewone poststukken om 14.45 en 15.45 uur.
Het zegelloket is op zaterdag van 07.00-15.00 uur open.

THORAX CENTRUM
(Jan Noorduynweg naast UNA. Tel.: 685544
openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor spoedgevallen tel.: 685917.

DIERENARTS
voor spoedgevallen gelieve te bellen: 614000 (Veterinaire Dienst) voor de dienstdoende arts.

STICHTING DIERENBESCHERMING CURAÇAO
Het Dierenasiel is open van maandag t/m vrijdag 10.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-13.00/16.00-18.00 uur; zondag gesloten.

ZATERDAG
TOERISTENSCHIP
08.00-22.00 'Ocean Breeze' (AUA)

MAANDAG
TOERISTENSCHIP
11.00-20.00 'Seawind Crown' (AUA)

KERKDIENSTEN

KLOUSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned) en 16.00 uur Papiamentu.
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat.: 18.30 uur; zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00, 17.00 (Spaans) en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes); zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur; zon.: 11.00 en 18.00 uur.
MONASTERIO 'MAMA DI DIOS' (Scherpenheuvel 3): maan. t/m zat.: 08.00 uur; zon.: 10.30 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zon.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30. 09.00 en 18.30 uur.
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur.
SOTO; zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): zat.: 07.00 en 19.00 uur; zon.: 08.00, 10.00 (charismatica) en 18.00 uur.
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): zat.: 18.00 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
SERU FORTUNA: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 uur.
TERA CORA: zon.: 16.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Teresita): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.30 uur.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE
MORAVIAN CHURCH
(Goeroeboeroeweg, Mundo Nobo)
zaterdagavond 19.00 uur zangdienst.
zondagmorgen 09.30 uur preekdienst.
(Emmy Berthold kleuterschool, Suffisant)
zondagavond 18.00 uur Papiamentse dienst.

GEREFORMEERDE KERK
Groot Kwartier
08.30 uur dienst
16.30 uur dienst
Muizenberg/Stenenkoraal
10.00 uur dienst
Buena Vista
10.15 uur dienst
Santa Rosa
10.00 uur dienst
19.00 uur samenkomst

VERENIGDE PROT. GEMEENTE VAN CURAÇAO
Ebenezer Church
(Oranjestraat 111)
09.30 uur ds H. Eggink
Fortkerk
(Fort Amsterdam)
09.30 uur ds B. van Dijken.
Emmakerk
(Rio Canario)
09.30 uur ds P. van der Waal.

NOACH-KAPEL
EERSTE EN DERDE zaterdag om 19.00 uur kerkdienst (Ned.) - Marinebasis Parera.

VOLLE EVANGELIE GEMEENTE YUBIA BENDITA
zondag om 10.00 uur dienst (tevens crèche en zondagsschool) - Weg naar Bullenbaai z/n. (tel.: 681922).
****

TELECURAÇAO (kanaal 8/6)

ZATERDAG
16.30 Telefiesta met tante Irma
18.00 Studio Sport
19.00 Cocktail Turístiko met Captain Sterling
20.00 Wega di Number Kòrsou
20.10 WKRP in Cincinnati
20.30 Perspectiva nobo den trabow di Hubentud
21.00 Telenoticia
21.30 Telecuraçao Special
22.30 Estreno: 'Sexual Advances'
23.30 Sluiting.

ZONDAG
15.00 Muchi Ben
16.00 Cena di Señor
17.00 Voetbal: Brazil vs Ecuador
17.50 Wega di Number Kòrsow
18.00 Vervolg: Voetbal.
19.00 Tele Suerte
20.00 Di Bishita.... ku
20.30 Cocktail Special
21.00 Telenotisia
21.30 Shete Dia
22.00 Sunday Night Movie: 'Jail Birds'
23.30 Superstars of Wrestling
(wijzigingen voorbehouden!)

ABC (kanaal 77)

ZATERDAG
15.30 Taekwondo
16.30 Wide World of Sports
18.00 News
18.30 ABC World News Saturday
19.00 News
19.30 New York Views
20.00 Movie **Summer Dreams: The Story of the Beach Boys** (1990)
22.00 Commish
23.00 News
23.30 Movie: **Spike of Bensonhurst** (1988)
01.30 News
02.00 Movie: **Shout at the Devil** (1976)
04.30 Topper
05.00 Travel Travel
05.30 Ebony/Jet Showcase

ZONDAG
12.30 News
13.00 Like It Is
14.00 America's Black Forum
14.30 New York Giants: Challenges and Changes
15.30 Track and Field
18.00 News
18.30 ABC World News Sunday
19.00 Life Goes On
20.00 America's Funniest Home Videos
20.30 America's Funniest Home Videos
21.00 Movie: **Bull Durham** (1988)
23.16 News
23.46 Movie: **Home to Stay** (1978)
01.16 News
01.46 ABC World News Now
04.30 Oprah Winfrey

WEGA DI NUMBER
3963
9604
1613

AE (kanaal 73)

ZATERDAG
17.00 Comedy on the Road
18.00 Evening at the Improv
19.00 Home Again
20.00 Movie: **A Summer Place** (1959)
22.30 Comedy on the Road
23.30 Caroline's Comedy Half Hour
24.00 Movie: **A Summer Place** (1959)
02.30 Comedy on the Road
03.30 Caroline's Comedy Half Hour
04.00 Movie: **The List of Adrian Messenger** (1963)

ZONDAG
13.00 Movie: **Hitler** (1962)
15.00 Movie: **Fireball Forward** (1972)
17.00 In Search Of....
18.00 Real West
19.00 Jewel in the Crown
20.00 Movie: **Brian's Song** (1971)
21.30 Carnivorel
22.00 Miss Marple
23.00 Caroline's Comedy Hour
24.00 Movie: **Brian's Song** (1971)
01.30 Carnivorel
02.00 Miss Marple
03.00 Caroline's Comedy Hour
04.00 Movie: **Long John Silver** (1954)

TBS (kanaal 89)

ZATERDAG
17.15 Andy Griffith
17.45 All in the Family
18.05 WCW Saturday Night
20.05 Movie: **The Stone Killer** (1973)
22.05 Movie: **Assassination** (1987)
24.05 Movie: **Escape from New York** (1981)
02.05 Movie: **Massacre at Central High** (1976)
03.50 Movie: **Defiance** (1979)
05.50 Three Stooges

ZONDAG
12.35 Movie: **Kinjite: Forbidden Subjects** (1989)
14.35 Movie: **The Family** (1970)
16.35 Happy Days
17.05 Tom & Jerry's Funhouse
17.35 Captain Planet and the Planeteers
18.05 WCW Main Event Wrestling
19.00 Movie: **Perry Mason: The Case of the All-Star Assassin** (1989)
21.00 National Geographic Explorer
23.00 Network Earth
23.30 Hidden Keys to a Loving Relationship
24.00 Personal Power
24.30 World Tomorrow
01.00 Cher Presents Lori Davis Hair Care
01.30 Perfect Smile
02.00 Personal Power
02.30 Feed the Children
03.00 Beauty Breakthrough
03.30 Rolling Stone Music
04.00 Sterling Air & Water
04.30 I Love Lucy

LIFE (kanaal 91)

ZATERDAG
16.00 Movie: **Getting Up and Going Home** (1992)
18.00 Movie: **Stop at Nothing** (1991)
20.00 Movie: **Settle the Score** (1989)
22.00 Hidden Room
22.30 Hidden Room
23.00 Unsolved Mysteries
24.00 China Beach
01.00 Paid Program

ZONDAG
12.00 Shop 'Til You Drop
12.30 Born Lucky
13.00 L.A. Law
14.00 Moonlighting
15.00 Unsolved Mysteries
16.00 Movie: **Cast the First Stone** (1989)
18.00 Movie: **Night Owl** (1993)
20.00 Movie: **Fire in the Dark** (1991)
22.00 Elayne Boosler: Live Nude Girls
23.00 Paid Program

NBC (kanaal 85)

ZATERDAG
16.00 Tennis
18.00 News
18.30 NBC Nightly News
19.00 Saturday Sports Live
19.30 Roggin's Heroes
20.00 Super Bloopers & New Practical Jokes
21.00 Empty Nest
21.30 Nurses
22.00 Sisters
23.00 News
23.30 Saturday Night Live
01.00 Comedy Showcase
02.00 Secret Treasures
02.30 Movie: **Spike of Bensonhurst** (1988)
04.30 Movie: **North of Arizona** (1935)
05.30 Mama's Family

ZONDAG
12.00 Ebony/Jet Showcase
12.30 Biogime Skin Care
13.00 Movie: **Second Thoughts** (1983)
15.00 Julio Cesar Chavez vs Pernell Whitaker Preview
15.30 ACC Football: The Seasons Ahead
16.00 Tennis
18.00 News
18.30 NBC Nightly News
19.00 Top Secret Television
20.00 I Witness Video
21.00 Movie: **Fatal Memories** (1992)
23.00 News
23.30 Mama's Family
24.05 New WKRP in Cincinnati
24.35 Alf
01.05 Beauty and the Beast
02.05 Mellinger
02.35 NBC News Nightside

CBS (kanaal 75)

ZATERDAG
16.00 PGA Golf
18.00 News
18.30 CBS Evening News
19.00 Inside Edition Weekend
19.30 Family Feud
20.00 Dr. Quinn, Medicine Woman
21.00 Elvis: His Life and Times
23.30 Roseanne
24.00 Movie: **Rooster Cogburn** (1975)
02.00 Movie: **The Island** (1980)
04.00 Headline News

ZONDAG
12.00 Little House on the Prairie
13.00 Movie: **First to Fight** (1967)
15.00 PGA Golf
18.00 News
18.30 CBS Evening News
19.00 60 Minutes
20.00 Murder, She Wrote
21.00 Movie: **Highway Heartbraker** (1992)
23.00 News
23.15 CBS Sunday Night News
23.30 Amen
24.00 Entertainment Tonight

Corsica: Bos brand aangestoken

BASTIA/ROME - Het Franse Middellandse Zee-eiland Corsica wordt geteisterd door bosbranden die bewust zijn aangestoken.
Brandweerlieden beschuldigden vrijdag criminelen ervan branden weer te laten oplaaien die in eerdere instantie waren bedwongen.
Vooral het noordwesten van Corsica (het departement Haute-Corse) heeft te lijden onder het vuur. Vrijdagmorgen maakten blusvliegtuigen nog een einde aan een brand die ongeveer duizend hectare met olijfbomen in de as had gelegd. Enkele uren later laaide op enkele meters afstand van de oude brand het vuur weer op, volgens de brandweer het resultaat van brandstichting. Ook in Italie en Spanje doen zich enorme bosbranden voor.

HET WEER

WEERSVERWACHTING geldig tot morgenavond 12:00 uur:
Vandaag licht tot half bewolkt en droog. Voornamelijk morgenochtend half tot zwaar bewolkt met kans op een plaatselijke bui.
Zwakke tot matige af en toe vrij krachtige voornamelijk oostelijke wind (tussen vijf en 25 knopen)

WEEROVERZICHT:
De "tropical wave" die in de [illegible] voor enkele verspreide buien zorgde, trekt [illegible] richting weg en is niet meer van [illegible] de Benedenwindse Eilanden. [illegible] echter voldoende vochtig en [illegible] selijke bui in de komende 24 uur niet wordt uitgesloten.

OVERZICHT WEERSGESTELDHEID

Vanmorgen 08.00 L.T. — **Afgelopen 24 uur**

Station	Het weer	Max	Min	Neerslag mm
Aruba	zwaar bewolkt	33	27	0.0
Curaçao	half bewolkt	34	26	0.0
St Eustatius	licht bewolkt	33	27	0.0
St Maarten	licht bewolkt	32	28	0.0
Amsterdam	zwaar bewolkt	19	14	0.0
Atlanta	nevel	34	24	0.0
Kingston	licht bewolkt	34	26	0.0
New York	licht bewolkt	28	22	0.5
Miami	licht bewolkt	35	27	0.0
Port-of-Spain	licht bewolkt	29	23	11.5
San Juan	licht bewolkt	33	26	0.0
Santo Domingo	licht bewolkt	32	24	0.0

Ku honda pena nos ta partisipa fayesimentu di nos inolvidabel

Sra. Vda. MARY STERENTAL

Su rumanan	**Martin i Rossy Merbaum** **Ria Gold**
Su subrinonan	**Gabi Weissmann** **Wolfi Kleinberger** **Armi i Ruthi Kleinberger**
Su fiel trahadoman	**Tama Joseph** **Martina Alvares i yiu**

Akto di entiero lo tuma lugar diadomingo 22 di augustus 1993 pa 3 or di atardi na cementerio Israelita na Berg Altena.

Ta risibi bishita di kondolensia for di 1 or na Schottegatweg Oost # 18.
Despues di Entiero no ta risibi bishita di kondolensia na kas.
Por fabor no manda flor.

"De Heer heeft gegeven
De Heer heeft genomen
Gezegend is Zijn Naam".

Met grote droefenis geven wij kennis van het rustig inslapen, gesterkt door de H. Sacramenten, van onze geliefde

JACOBA ANDREA SALSBACH-MARTIJN

Namens haar:

Echtgenoot:	**Hilarion Salsbach**
Kinderen:	**Angel en Aida Salsbach-Dongen** **Dionisio en Jeanette Salsbach-Berlauwt** **Roberto en Marie Salsbach-Welman**
Pleegdochter:	**Lelia en Primo Bernabela-Salsbach**
Kleinkinderen:	**Danny, Lennart, Tamara, Eric, Robert en Angelique**
Achterkleinkind:	**Daniel**
Families:	**Salsbach, Martijn, Cecilia, Dongen, Berlauwt, Welman, Bernabela, Alves, Evertsz, Boezem, Pinedo, Anthony, Melaan, Antoin, Maynard en Lewis op Bonaire, Curaçao, Aruba en Nederland.**

De teraarde bestelling vindt plaats op zondag, 22 augustus 1993, om 17.00 uur op de R.K. Begraafplaats te Kralendijk. Gelegenheid tot condoleren vanaf 14.00 uur in de Coromoto Kerk te Antriol, alwaar voor de begrafenis een Heilige Mis zal worden opgedragen voor haar zielerust.

Na de begrafenis, gelieve geen bezoek aan huis.
Condoleance adres; Kaya Otomac 4, Noord di Saliña, Bonaire.

Funeraria Zepp Wever

Bedroefd doch dankbaar voor alles wat zij voor ons gedaan en betekend heeft, maken wij het overlijden bekend van:

LUISA ISABELITA BOEKHOUDER - SOLIANA
beter bekend als "Lita"
op de leeftijd van 76 jaar

Namens:

haar echtgenoot:	**Martilius (Boeki) Boekhouder**
haar kinderen	**Lies en Robby Sampat-Boekhouder** **Wim Boekhouder en kinderen** **Henk en Iris Boekhouder-Hernix en kinderen** **Jopi en Patty Boekhouder-De Cuba en kinderen** **Cornelis Boekhouder**
haar zus	**Rosa Soliana**
haar tantes	**Johanna Thielman en familie** **Anna Winklaar en familie**
haar ooms	**Laurens Felida** **Cola Felida** **Cornes Felida** **Julio Martis en familie** **Augusto Martis en familie**
haar nichten	**Carmen Soliana** **Louisa Madura-Soliana en familie** **Baby Celestina-Soliana en familie**
haar zwager	**Nicolas Boekhouder en familie**
haar vriendin	**Catharina Paula en familie**
haar familie	**Pauline Nicastia-Winklaar en families** **Judith Frasl en familie** **Noelina Anthony en familie** **Petra Teppenberg**
Overige familie leden	**Boekhouder, Soliana, Sampat, Hernix, De Cuba, Girigorie, Thode, Madura, Celestina, Carlo, Goeloe, Frasl, Felida, Martijn, Davelaar, Koeiman, Winklaar, Thielman, Josefa, Cleofa, Balz, Daal, Janga, Martis, Cameron, Leocadia, Teppenberg**

Op zondag 22 augustus vanaf 10 uur t/m 11 uur is er gelegenheid om afscheid te nemen van "Lita" bij het mortuarium van Funeraria Zepp Wever Caya G.F. Betico Croes #218

De teraarde bestelling zal plaatsvinden op zondag 22 augustus te Bonaire, vertrekkende vanuit Caya Irena #2 om 4 uur 's middags naar de katholieke kerk van San Bernardo en dan naar de begraafplaats te Kralendijk

Fabrieksdirecteur nieuwe premier van Georgië

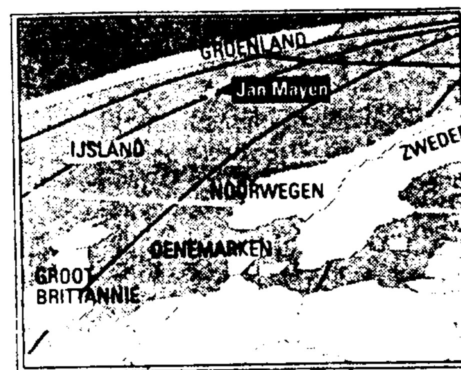
MOSKOU - Otar Pazazija (64) is vrijdag in het Georgische parlement met grote meerderheid tot nieuwe premier gekozen. Daarmee volgden de afgevaardigden het voorstel van president Edoeard Sjevardnadze, zo meldde het persbureau Itar-Tass vanuit Tbilisi.
In totaal stemden 124 afgevaardigden voor Pazazija en zeventien tegen. De nieuwe premier is directeur van een papierfabriek en staat bekend als een economische deskundige. Hij zei in zijn eerste officiele rede dat hij boven alles de politieke stabiliteit in Georgië wil herstellen. "Zonder dat is het onmogelijk economische hervormingen op gang te brengen", aldus Pazazija. De voormalige Sovjetrepubliek wordt al een jaar verscheurd door de burgeroorlog in de separatistische provincie Abchazie. Pazazija wil de economie met kleine stappen veranderen. Een schoktherapie wees hij af. Sinds het aftreden van de vorige premier Tengiz Sigua op 6 augustus nam Sjevardnadze ook het premierschap waar.

ÑAPA

Weekend Bijlage Amigoe

ZATERDAG 21 AUGUSTUS 1993

AMIGOE

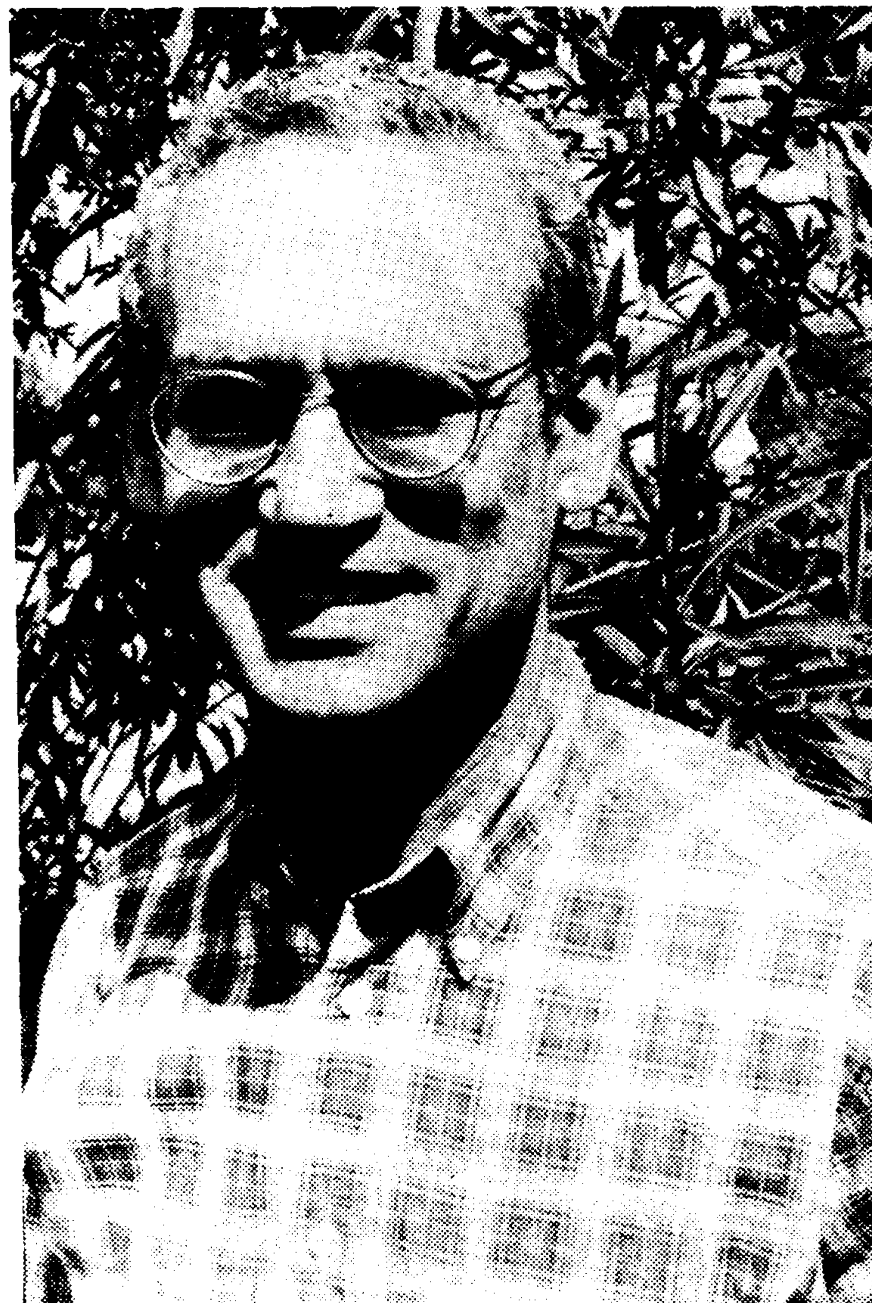

Winnaar 'Chapi di Plata' geïnspireerd door Lauffer

Sidney Joubert:

= door Norbert Hendrikse =

Zijn leven lang is hij bezig met taal. Hij studeerde in de jaren zestig eerst Spaanse taal en letterkunde in Nederland, waar hij in Amsterdam de colleges Papiamentu volgde van dr. Raul Römer. Keerde terug op Curaçao en was als jonge docent aan het Peter Stuyvesant College al snel opgenomen in het kleine kringetje van deskundigen dat zich bezig hield met het samenstellen van een nieuwe ortografie voor het Papiamentu. Maakte de aanzet voor een Papiaments-Nederlands woordenboek van Antoine Maduro af en verzorgde vervolgens de uitgave van een eigen handwoordenboek Papiaments-Nederlands. Was een aantal jaren werkzaam bij de Sede di Papiamentu. En houdt zich sinds hij op wachtgeld afscheid nam van de overheidsdienst, misschien nog wel intensiever bezig met het Papiamentu, de taal waar hij zo veel van houdt, maar waar hij ook, naar eigen zeggen "een beetje bang voor is". Een interview met Sidney Joubert, die morgen van de Fundashon Pierre Lauffer de 'Chapi di plata' krijgt uitgereikt.

SIDNEY JOUBERT

...teveel tijd besteed aan ortografie...

Liefde voor een taal die kampt met onze kleinschaligheid

Een mooiere onderscheiding kan Sidney Joubert zich niet voorstellen. Als vriend en bewonderaar van wijlen Pierre Lauffer, die jarenlang heeft gestreden om het Papiamentu de plaats te geven die het in onze gemeenschap verdient, beschouwt Joubert het als een hele eer 'de chapi te mogen overnemen'.

"De 'chapi'(schoffel), is ons toegeworpen door Pierre Lauffer, die er in een van zijn prachtige gedichten over schrijft, met de boodschap om zijn werk voort te zetten en dat doe ik graag. Uiteraard ben ik ook blij dat de jury na vijf keer vergaderen, besloten heeft mij die tweejaarlijkse prijs te geven. Ik had het eerlijk gezegd niet verwacht".

Pierre Lauffer heeft je ook daadwerkelijk geïnspireerd bij je werk?

"Ik leerde Pierre in 1970 kennen in de commissie Maduro die in de begin jaren zeventig aan de regering een aanbeveling moest doen, omtrent de door Raul Römer voorgestelde spelling voor het Papiamentu. Pierre was degene die in de commissie met zijn humor er op de juiste momenten voor zorgde dat de werksfeer aangenaam bleef. Het was trouwens voor mij een hele ervaring om als 'broekie' tussen mannen als Maduro, Enrique Goilo en Lauffer mee te mogen denken en discussiëren over het Papiamentu. Pierre zorgde altijd wel voor een vrolijke noot. Dat betekent niet dat hij daar ook altijd reden voor had. Hij heeft moeilijke tijden doorgemaakt, vooral in de laatste periode van zijn leven en in zijn gedichten is dat ook te merken".

Ya no falta muchu mas.
E sombranan di atardi
ta drumi tur largu 'i kurpa;
paranan ta buska nan lugá
den mondi
i kabritunan ta baha na
kurá.

Mi mes ta sinti
tera di santana
sprengu den mi kara
Djis akí ta or' i yama ayó.

Ma un deseo mi ta benta
den bosonan ku keda 'tras
kaminda chap kai foi di mi
man,
lant'e
i sigui bòltu tera gordo,
planta, kuida, kosechá
e lenga dardu di nos
mama.

Esta dushi mester ta,
despues, pará un kantu
seka Tata grandi,
di por tende trup'i yu di
tera
basha bin
wapando último seú
n'e lenga bibu di nos tur.

Uit: 'Lágrima i sanger' van Pierre Lauffer 1973.

NIET GELUKKIG

"Hij was bijvoorbeeld niet erg gelukkig met zijn werk als leraar. Hij klaagde over gebrek aan belangstelling bij zijn leerlingen voor de taal. En hij vond dat de overheid te weinig aandacht had voor het Papiamentu.

Is er bij onze bestuurders nu wel meer belangstelling voor de taal?

Joubert: "Wat dat betreft heeft de overheid twee gezichten. Men toont aan de ene kant interesse. De Landsoverheid financiert het Instituto Lingwístiko Antiano (ILA) en de eilandsoverheid de Sede di Papiamentu.

Daarnaast heeft het eilandgebied een belangrijke financiële bijdrage geleverd voor de actualisering en de herdruk van de Antologie van Pierre Lauffer uit 1977, onder de redactie van Aart G. Broek. Aan de andere kant bestaat er een zekere vrees voor de invoering van het Papiamentu als officiële taal. En ik heb daar alle begrip voor. Die vrees is gebaseerd op de kritiek van alle kanten en de waarschuwing dat 'Papiamentu ons achteruit kan brengen' inplaats van vooruit. En niet alleen bij het onderwijs. Stel bijvoorbeeld dat Papiamentu onze officiële taal zou worden. Dat zou op dit moment een ramp betekenen. Want wat doe je dan bijvoorbeeld met een rechter die pas uit Holland is overgekomen en in het Papiamentu moet gaan rechtspreken? Hoe moeten al die technische termen uit onze (in het Nederlands gestelde) wetboeken vertaald worden, zonder dat er aan de precieze inhoud ervan tekort wordt gedaan? Ik zie, voor Curaçao, Aruba en Bonaire, meer mogelijkheden in het officialiseren van het Papiamentu op bepaalde afgebakende terreinen, naast het Nederlands".

Is die vrees voor het Papiamentu niet voornamelijk gebaseerd op de enorme kosten verbonden aan het vertalen van allerlei Nederlandse boeken en het samenstellen van leermethodes in het Papiamentu?

"Natuurlijk is dat zo, al wordt dat niet graag gezegd. Neem de onderwijsmethode die zes jaar geleden is ontworpen. Daar was vanaf het begin kritiek op onder andere door mijzelf. Bij de Sede di Papiamentu waar ik gewerkt heb werd dan gezegd, dat Papiamentu zo gauw mogelijk in het onderwijs moest worden ingevoerd en dat wij niet op alle slakken zout moesten leggen. Maar ik vond dat wij juist wel kritisch moesten zijn. Anders zou je een situatie krijgen, waarin de kinderen op een bepaald moment zouden ontdekken dat er grove fouten stonden in hun leerboekjes en er hun docenten mee confronteren. Wat moest zo'n schooljuf of meneer dan doen? Bekennen dat het zo was, maar dat het nu eenmaal zo in het boekje staat?".

"Vorig jaar heeft de Sede di Papiamentu zelf moeten vaststellen dat de geïntroduceerde taalmethode eigenlijk niet geschikt is. Maar wat nu? Er is voor honderdduizend gulden uitgegeven om deze methode uit te geven en er is in de komende jaren geen geld voor een nieuwe versie".

Een ander belangrijk aspect, naast het ontbreken van leerboeken, is het gebrek aan voldoende termen om deze taal als instructietaal te gebruiken". *Het geraken tot een officiële schrijfwijze van het Papiamentu was een lange en moeizame weg. En alle discussies daarom heen zullen ongetwijfeld als nuttig effect hebben gehad dat meer mensen zich gingen bezig houden met onze taal...*

"Dat is wel zo, maar van de andere kant zijn wij te lang bezig geweest met de ortografie en is het een hete aardappel gebleven. Dat is ook logisch, want als je vertrouwd bent geraakt met een bepaalde spelling en je moet die plotseling gaan veranderen, dan wekt dat weerstanden op. Als je gewend bent *airconditioning* te schrijven en je moet er nu *èrkòndeshen* van maken, dan wil je wel mopperen. Maar er moeten nu eenmaal regels verbonden zijn aan een spelling. Uiteraard zijn daar uitzondering op mogelijk. Je zou bijvoorbeeld kunnen vaststellen dat je alle woorden uit een vreemde taal onveranderd laat, zoals bijvoorbeeld *airconditioning*, of *windshield*. Maar wat doe je dan met *stoel* wat in het Papiamentu *stul* is of met *wijs* dat wij schrijven als *weis*?

Dan zit je nog met het verschil in ortografie van het Papiamentu op Curaçao en Bonaire (fonologisch) met dat van Aruba (etymologisch)...

"Dat is een van de meest belachelijke dingen. Je hebt papiamentstalige kranten die op de 'Curaçaose pagina's' de fonologische schrijfwijze hanteren en op de 'Arubaanse pagina's' de etymologische. De lezers begrijpen er niets meer van. Je kunt je voorstellen tot wat voor problemen dit heeft geleid in de standaardisatie commissie. Aruba levert ook een bijdrage in deze commissie. Neem dan het project voor een 'Verklarend woordenboek Papiamentu', dat 8,5 miljoen gulden moet gaan kosten. Welke ortografie moet men daarbij gaan gebruiken, de fonologische die wij hanteren? De Arubaan zegt dan meteen: kom nou, dat is niet onze schrijfwijze. En wat doe je dan ? Toch niet twee woordenboeken uitgeven in de spelling van het betreffende gebied ?

ACCENTEN

De nieuwe schrijfwijze levert voor velen problemen op vanwege al die accenten die er worden gebruikt. Dat geldt zowel voor de jongeren die op school de taal moeten leren, als voor ouderen die niet gewend zijn accenten te gebruiken bij het Papiamentu".

"Om met de laatste categorie te beginnen: inderdaad is de nieuwe ortografie voor hen ontzettend ingewikkeld. Als je altijd gewend bent geweest *auto* te schrijven met *au*, ben je niet gauw geneigd over te stappen op *outo* met *ou*. Alle didactici en iedereen die in de diverse spellingscommissies hebben gezeten, zijn het er echter over eens dat voor degenen die voor het eerst Papiamentu leren, het veel eenvoudiger is als je aanhoudt dat de klank *auw* als *ou* geschreven wordt. Als je het woord *Korsou* hoort of *blauw* of *rouw* je schrijft altijd *ou*.

Accenten zijn ook nodig om onderscheid te maken tussen woorden die op dezelfde manier geschreven worden, maar die een verschillende betekenis hebben. Zoas bijvoorbeeld partido (partij) en partidó (brievenbesteller). Je hebt ook accenten die gebruikt worden om de klank van een woord te veranderen. Bijvoorbeeld bij skèrpi (scherp). Dit soort accenten bezorgt in de praktijk kennelijk vele hoofdbrekens. Er is ergens op Gaito een boutique waar buiten een bord staat met het woord bùtik inplaats van butik. De eigenaar heeft waarschijnlijk eens een accent grave op een u zien staan, bijvoorbeeld bij bùs en gebruikt die in dit geval ten onrechte".

Er is daarnaast ook een technisch probleem, bij het gebruik van computers en schrijfmachines waar geen letters met accenten op staan. "Inderdaad. Maar dat probleem had je vroeger ook met talen als Spaans en Italiaans. Ik kan me herinneren dat Raul Römer indertijd een schrijfmachine van een Italiaans merk had aangeschaft omdat daarop wel accenten voorkwamen. Dat raadde hij ook de schrijvers van het Papiamentu aan. Maar dat is wel veel gevraagd. De spellingscommissie heeft met dit soort problemen nooit rekening gehouden. Er zijn drie verschillende commissies geweest die zich met de fonologische spelling hebben bezig gehouden: die van Maduro, van Jonis en van Jean Pierre. In laatstgenoemde commissie zaten wel vertegenwoordigers van de pers die op dit soort problemen hadden kunnen wijzen, omdat ze ermee te maken hebben in de dagelijkse praktijk. Maar het probleem met persmensen is dat ze bijna nooit tijd hebben om werkvergaderingen bij te wonen, omdat ze het te druk hebben met hun eigen werk.

Dat is jammer, want de pers is een zeer belangrijke groep wanneer het gaat om de invoering van een nieuwe schrijfwijze. Trouwens in de vier jaar dat ik gewerkt heb bij de Sede di Papiamentu hadden we daar ook geen computer die op een eenvoudige manier accenten kon plaatsen. Die moest je dan achteraf stuk voor stuk met de hand aanbrengen".

"Ik begin te geloven dat onze spelling teveel aandacht opeist. In november komt er een symposium georganiseerd door het Instituto Raul Römer, de Fundashon Pierre Lauffer en de Universiteit van de Nederlandse Antillen. Men heeft mij gevraagd over dit onderwerp te spreken. Een lastig, maar wel interessant karwei moet ik zeggen, omdat je er alle kanten mee op kan. Je kan afhankelijk van je uitgangspunten zowel de fonologische als de etymologische spelling verdedigen".

VERWARRING

"Er zijn leerkrachten die zeggen dat wij de kinderen op school met onze accenten in het Papiamentu in verwarring brengen wanneer zij Spaans moeten leren. Wij schrijven bijvoorbeeld het woordje *ménos* (minder) met een accent en *mas* (meer) zonder accent, terwijl het in het Spaans precies omgekeerd is. Hetzelfde geldt voor het Nederlands. Als ze tijdens de Papiamentu les *rònt* leren schrijven met een t en het in het Nederlands met een d moeten schrijven en zonder accent grave, leidt dat bij hen tot verwarring. En de docent die zegt dat het belangrijker is dat ze het Nederlands goed leren schrijven omdat het cijfer voor dit vak veel zwaarder weegt, heeft gelijk. Ik weet zelf werkelijk niet wat de oplossing is voor dit probleem. Van de ene kant zeg je, het is onze taal en de jeugd moet leren er goed mee om te gaan. Van de andere kant levert het problemen op met het gebruik van het Nederlands, de officiële taal. Ik durf niet zover te gaan om te beweren dat het Nederlands dan maar moet wijken, want daarvan vrees ik de gevolgen, zoals ik reeds zei".

Je hebt een handwoordenboek Papiaments-Nederlands geschreven die zou kunnen bijdragen om de woordenschat te verruimen voor degenen die de moeite nemen deze te raadplegen.

"Dat klopt. Ik ben nu trouwens bezig met een Nederlands-Papiaments woordenboek. Overigens een hels karwei. Het idee voor mijn eerste woordenboek is ontstaan tijdens een gesprek met Frank Rozendal toen die nog gedeputeerde van Onderwijs was. Antoine Maduro was met een Papiaments-Nederlands woordenboek begonnen en was daarbij tot de letter M(azurka) gekomen. Ik wilde dat werk best afmaken en als docent aan het Peter Stuyvesant College kreeg ik per week een aantal uren vrij om mij daaraan te wijden. Ik begon bij Mazurka in de 'Dikke Van Dale' en ging woord voor woord vertalen in het Papiamentu en dat op kaarten vastleggen. Daarnaast raadpleegde ik het Spaans-Nederlandse woordenboek van Van Dam en zoveel mogelijk bestaande woordenboeken en vocabulaires van het Papiamentu zoals die van Gerrit Jansen, van Hoyer en van Maduro. Ik liet onder andere Antoine Maduro, May Henriquez en Pedro Maduro mij daarbij adviseren. Thuis werd dan woord voor woord door mijn echtgenote uitgetikt en later hielp een secretaresse op kantoor mij daarmee. Uiteindelijk bleek dat het gedeelte van M tot Z een veel uitgebreidere woordenlijst bevatte dan het gedeelte dat door Maduro was samengesteld. Ik wilde daarom ook het gedeelte van A tot M van Maduro doornemen en uitbreiden, zodat we uiteindelijk een heel degelijk Papiaments woordenboek zouden hebben. Maar door mijn drukke werkzaamheden bij de Sede di Papiamentu is dat er nooit van gekomen. Mij is toen gevraagd een vocabulaire van de meest gebruikte woorden samen te stellen en die verscheen in 1988. Dit handwoordenboek, met ruim 23.000 ingangen bevat lang niet alle woorden die in het project voor het grote woordenboek zouden worden opgenomen. Maar om zo'n groot woordenboek uit te geven heb je een kapitaal nodig en wie gaat dat financieren?"

GEEN SUBSIDIE

Voor mijn handwoordenboek heb ik geen financiële bijdrage ontvangen van Curaçao noch van de Antillen. Nederland was bereid 75 procent van de totale kosten van 32.000 te betalen en ik ben de Nederlandse regering daarvoor zeer dankbaar. Bij het Prinses Beatrix Fonds heb ik tienduizend gulden renteloos kunnen lenen die inmiddels zijn afbetaald uit de opbrengst van de verkoop van het woordenboek. Onze eigen overheid heeft dus geen cent gestoken in dit project.

En als je dan leest dat diezelfde overheid het lieve sommetje van 8,5 miljoen gulden wil investeren in een 'Verklarend woordenboek papiaments' dat amper 3000 woorden zal gaan bevatten, dan vraag ik mij af waar dat voor nodig is. Welke Curacaoënaar is geïnteresseerd in een woordenboek dat uitlegt dat: 'Kas ta un kos trahá pa hende biba aden. Tambe por traha kas pa bestia biba

vervolg op pag. 3

Eindredaktie: Norbert Hendrikse, opmaak: Solange Isselt

Nieuwe voorzitter van Amnesty Nederland:

"Jongeren tonen steeds meer interesse voor mensenrechten"

De laatste tijd melden zich relatief veel jongeren aan als lid van Amnesty. Dat is een verheugende ontwikkeling. Vermoedelijk is dit het gevolg van de wereldwijde publiciteit over mensenrechten. Situaties als in het voormalig Joegoslavië worden immers heel indringend in de media gebracht, vooral op televisie. Dat maakt veel emoties los. Wat doe je daarmee?"

"Jongeren vragen ons wat ze kunnen doen," zegt de kersverse directeur van Amnesty International Nederland, Adri Kemps (38). "Dat kenden we een paar jaar geleden niet. Er wordt op scholen veel meer gepraat over mensenrechten dan voorheen."

Amnesty stimuleert die ontwikkeling. Kemps: "Wij zijn niet alleen een informatie- en onderzoeksbureau, maar ook een actie-organisatie. Het actiegedeelte speelt zich enerzijds af op gespecialiseerd niveau, anderzijds op het gebied van promotie van mensenrechten. Dat is een groeiend onderdeel. Momenteel richt Amnesty zich op het ontwikkelen van materiaal dat vooral op middelbare scholen gebruikt kan worden. Soms in het reguliere lesprogramma, soms ook in activiteiten die de lokale vertegenwoordigers van Amnesty kunnen ontplooien, bij voorbeeld in het organiseren van een jongerenactie."

VERLEDEN

Volgens Kemps hadden mensen die zich in de jaren zeventig - een sterke groeiperiode voor de mensenrechtenorganisatie - als lid aanmeldden een sterke motivatie "vanuit het verleden", met name de Tweede Wereldoorlog "dat mocht niet opnieuw gebeuren. Voor de huidige generatie scholieren staat die specifieke oorlog natuurlijk veel verder weg.

Het is onze taak om voor die generatie materiaal te ontwikkelen. Het brengt onze zaak in een nieuw perspectief."

Het Nederlandse secretariaat - op dat van de Verenigde Staten na het grootste ter wereld - viert dit jaar het 25-jarig jubileum. Wat Kemps betreft wordt daar verder geen aandacht aan besteed, want de internationale organisatie werd in 1961 opgericht. "En daar maken wij deel van uit."

De Nederlandse poot telt momenteel 165.000 betalende leden, waarvan er circa 10.000 op een of andere manier actief zijn. In het kantoor aan de Amsterdamse Keizersgracht werken 180 mensen. Tweederde daarvan doet dat op vrijwillige basis. In 1992 ontving de organisatie 13 miljoen gulden, van leden en donateurs, op een totaal van 80 miljoen wereldwijd.

Kemps, van huis uit politicoloog, werkte al eerder in de Nederlandse Amnestyburelen. In de jaren zeventig was hij hoofd van de afdeling externe betrekkingen, waarna hij van 1980 tot 1982 deel uitmaakte van het bestuur. Van 1984 tot 1991 deed hij internationale ervaring op in Midden-Amerika, waar hij werkte voor de Stichting Nederlandse Vrijwilligers (SNV) en het directoraat-generaal internationale samenwerking van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

NICARAGUA

Kemps was gespecialiseerd in het onderhoud van ziekenhuizen en had Nicaragua als standplaats. De afgelopen twee jaar was hij in Zeeland zelfstandig projectleider op het gebied van milieutechnologie en internationale samenwerking.

Amnesty heeft met Kemps, ruim een week in dienst, een ervaren manager in huis gehaald. Er staat hem "heel veel praktisch werk" te wachten. "Zorgen dat het kantoor en de vereniging lopen. Amnesty heeft in elk uithoekje van Nederland wel een actief groepje, 450 in totaal."

Daarnaast is de directeur belast met de kwaliteitsbewaking van het door Amnesty verspreide informatiemateriaal en moet hij zorgen dat de ondernomen activiteiten in overeenstemming zijn met de internationale doelstellingen van de organisatie. "Dat is het vertrekpunt van de hele organisatie," aldus Kemps. "De activiteiten ten behoeve van slachtoffers van mensenrechtenschendingen moeten effectief zijn."

Als nieuwe directeur heeft Kemps de opdracht om Amnesty-activiteiten op gang te brengen in Oost-Europa en in een aantal ontwikkelingslanden. "Dat wil zeggen: mensenrechteneducatie en promotie van de universele verklaring van de rechten van de mens. Veel van die activiteiten hebben weer betrekking op jongeren."

In Oost-Europa zijn de laatste jaren veel nieuwe mogelijkheden ontstaan, zegt Kemps. "Nederland heeft veel kennis van Oost-Europa en ligt geografisch gunstig. Onze afdeling gaat samen met de Britse en Franse kantoren de educatieprojecten ondersteunen. Inmiddels heeft een onderwijsspecialist in Tsjechie een lerarencursus gegeven over de basisprincipes van het mensenrechtenonderwijs." Op Tadzjikistan na heeft Amnesty inmiddels leden in alle 25 voormalige Oostbloklanden.

Tevens houdt Amnesty Nederland zich bezig met voorbereidingen van een internationale campagne omtrent politieke moorden en verdwijningen. Kemps: "Dat zijn de uiterste vormen van repressie, het ergste wat iemand kan overkomen." Het Nederlandse kantoor heeft de voorbereidingen voor de campagne op zich genomen.

Kemps is redelijk optimistisch over de mate waarin wereldburgers zich de laatste jaren organiseren met het oog op waarborging van de mensenrechten. Een mondiaal opererende organisatie als Amnesty weet zich gesteund door een toenemend aantal actiegroepen ("niet-gouvernementele organisaties"). "Strategisch is dat heel belangrijk," zegt Kemps. "Mensenrechten zijn bepaald niet alleen een zaak van regeringen. Mensen moeten zelf initiatieven nemen."

PABLO ESCOBAR
...bezongen in narcomuziek...

'Narco-muziek' maakt furore in Colombia en Mexico

Drugsbaronnen nieuwe helden op 45-toerenplaat

= door Tjabel Daling, ANP =

Zijn familie is in bijna geen enkel Zuidamerikaans of Europees land welkom en hijzelf is al meer dan een jaar op de vlucht voor de Colombiaanse autoriteiten. Gezocht wegens moord en drugshandel. Maar de mythe van de koning van de *narcotraficantes* leeft nog steeds voort. Drugsbaron Pablo Escobar, staatsvijand nummer één in Colombia, is het voorwerp van heldenverering op 45-toerenplaten. Correspondenten van het Spaanse dagblad *El Pais* in Latijns-Amerika meldden maandag de opkomst van een nieuw muzikaal fenomeen: De *narcomusica* of te wel latijnsamerikaanse liederen, gegoten in Mexicaanse traditionele ballades, in een salsaritme of vermengd met lokale liederen uit de Andes, waarin drugsbaronnen als helden en sociale weldoeners worden bezongen. Als moderne Robin Hoods die opkomen voor de armen.

CLANDESTIEN

De narcomuziek is in delen van Colombia en Mexico inmiddels een nieuwe rage. In de meeste gevallen gaat het om clandestiene opnamen die in kleine oplagen door mond-op-mond reclame kopers vinden. De platen zijn niet of nauwelijks in het commerciële circuit verkrijgbaar. Maar soms gebeurt het ook dat narcomuzikanten nummers van erkende musici *coveren* en daarop hun eigen teksten loslaten. Zo bezingt de Colombiaanse groep *Los Vecinos* een actie van een drugsbende die erin slaagt kilo's cocaine naar New York en Chicago te smokkelen. Politie en regeringsfunctionarissen zijn gewaarschuwd, maar kunnen de smokkelwaar niet te pakken krijgen. Zeven van hen komen om in een schietpartij met de drugsbaronnen.

De 45-toerenplaten bezingen de strijd die de Colombiaanse overheid tegen de drugshandelaars voert, maar de onderlinge *vendettas* tussen de kartels van Medellin en Cali krijgen in de *narcocomposities* eveneens ruime aandacht. Dat het eerste kartel, waarvan Escobar de onbetwiste leider was, haar machtspositie al lang is kwijtgeraakt en dat Don Pablo als een wilde hondvrienden en prijsjagers, doet aan zijn charisma niets af. Op het ritme van de *corrido*, een van oorsprong Mexicaanse muziek- en dansballade, en de Colombiaanse *cumbia*, wordt de loftrompet op Escobar gezongen. Het lied *El fugitivo* heeft zijn vlucht uit de luxueuze Envigado-gevangenis, in juli 1992, tot onderwerp. Het refrein van het lied luidt als volgt: "Vermomd als gevangenisbewaker begon de man aan zijn vlucht. Wat weet u van cocaine, vroegen ze hem. Hij kende de geheime sleutels van de gevangenis. En hij wist de deuren en in- en uitgangen van de gevangenis te openen".

GACHA

Escobar's voormalige rechterhand, Gonzalo Rodriguez Gacha, lange tijd leider van de militaire tak van het Medellin-kartel, wordt in zijn geboorteplaats door zijn volgelingen vereerd als een halve god. "El Mexicano", zoals zijn bijnaam luidde, sneuvelde eind 1990 in een vuurgevecht met de Colombiaanse politie, maar in de volksliederen leeft zijn stem en mythe voort. Als een onverschrokken held die wist om te gaan met zijn wapens. Als een vrouwenveroveraar pur sang. En als een man die ook liefde en genegenheid koesterde voor zijn paarden.

Groepen die de *narcomusica* vertolken treden regelmatig op in boerderijen of semi-openbare gelegenheden in veraf gelegen streken in Colombia. Vergeleken bij hun helden, de drugssmokkelaars en -handelaars, verdienen ze een schijntje. Maar voor Colombiaanse begrippen boeren ze niet slecht: 2000 tot 5000 dollar per optreden.

De onttroonde drugskoning Escobar is overigens ook in trek bij de filmwereld. Maar liefst drie Amerikaanse filmmaatschappijen hebben interesse getoond de geschiedenis van de Colombiaanse drugskartels te verfilmen. Bekendste regisseur die zich aan verfilming van de Colombiaanse cocaineoorlogen wil wagen is ongetwijfeld Oliver Stone. Hij maakte furore met films als *The doors* en *JFK*.

De Franse televisie is de Amerikaanse collega's al voorgegaan en op het filmfestival van Cannes was een film te zien over de jeugdige huurmoordenaars - de *sicarios* - van Medellin.

MEXICO

De autoriteiten in het Mexicaanse Chihuahua, een noordelijke deelstaat aan de grens met de Verenigde Staten, hebben inmiddels de *narcomusica* aan strenge banden gelegd. Radiostations mogen sinds drie weken geen *narcocorridos* meer laten horen, mexicaanse ballades, begeleid door gitaar en accordeon, waarin de onderwereldfiguren bezongen worden. De autoriteiten vinden verering van de 'antiwaarden' waar de drugsmafia voor staat, niet op zijn plaats.

De radiozenders houden zich aan het verbod, maar op straat gaat de verkoop van de narco-singles gewoon door. En ook op volksfeesten zijn de liederen overal te horen. Want de *corrido* is onderdeel van de Mexicaanse traditie. De Mexicaan is er dol op. De dagelijkse werkelijkheid staat centraal in de Mexicaanse *corrido*, die daarom een thema als de drugsmafia niet schuwt. Zo heeft de groep *Los Plebeyos* uit de noordoostelijke stad Monterrey een lied gemaakt over de recente moord op de aartsbisschop van Guadalajara, die het slachtoffer werd van een schietpartij tussen twee rivaliserende drugsbenden.

Ook in het begin van deze eeuw leefden belangrijke gebeurtenissen en personen voort in liederen, die toen overigens nog niet op schrift werden gesteld. Ze maakten verzetshelden uit de Mexicaanse revolutie als Pancho Villa en Emiliano Zapata tot mythische en bijna onsterfelijke figuren.

Trein koppelt Noord- en Zuidvietnam

De herenigingsexpress is het rijk der kleine luyden

Na 24 uur op de rails stapt Hoang Phu Binh in Danang uit zijn Roemeense locomotief. Hij wordt afgelost door een conducteur uit het noorden, terwijl twee Tsjechoslowaakse diesellocs worden aangekoppeld om de trein over de bergen te trekken. Over een half uur reist de Vietnamese 'herenigingsexpress', die het land van zuid naar noord doorkruist, weer verder.

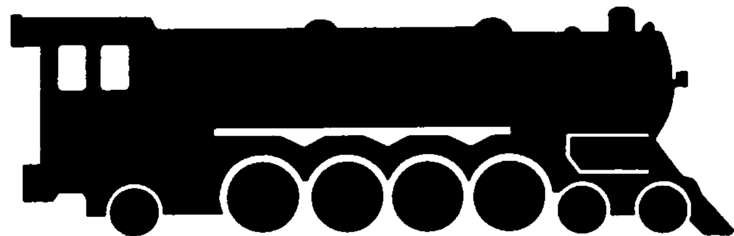
De trein, die een dag eerder uit Ho Chi Minhstad vertrok, het vroegere Saigon, heeft dan nog 22 uur voor de boeg voordat hij de hoofdstad Hanoi bereikt. Onderweg voert de reis nog langs de wolkenvallei, de keizerlijke stad Hue, de kale hoogvlakten van midden-Vietnam, die platgebrand zijn door de Amerikaanse bommenwerpers, en de zachtgroene delta van de Rode rivier.

SPOREN

"Ik rij liever met een Tsjechische locomotief, die haalt 60 kilometer per uur", zegt Binh. "Ze zijn bovendien makkelijk te besturen en te repareren." De Thong Nat, zoals de trein in het Vietnamees heet, voert over 1.334 bruggen, door 27 tunnels en langs 1.370 wissels. De sporen van 30 jaar oorlog zijn nog langs de rails te zien: Ondergelopen bomkraters, die nu gebruikt worden als viswaters of drenkplaatsen voor ossen. Kort na de Tweede Wereldoorlog werd de lijn regelmatig opgeblazen door de communistische Viet Minh die de Franse bezetter bestreed. Daarna werd het een favoriet doelwit van de Amerikaanse B52-bommenwerpers, die zo de toevoer van wapens naar de Viet Cong in het zuiden hoopten te stoppen.

De spoorwegen kampen niet alleen met de erfenis van de oorlog, maar ook met de problemen van een communistisch derde-wereldland. Vietnam kwam in 1975 volledig verwoest uit de oorlog, en viel terug op hulp uit de Sovjetunie en de Oostblokstaten. Maar met de brandstofleveranties en honderden Russische, Tsjechische en Roemeense locomotieven nam het ook de gecentraliseerde planeconomie over, en de bijbehorende verspilling en verwaarlozing.

Met de ineenstorting van het Oostblok viel in 1989 de communistische broederhulp ook weg. Drie jaar eerder was het regime in Hanoi al begonnen economische hervormingen in te voeren, maar dat bracht de spoorwegen geen soelaas. Het spoorwegpersoneel is met 40 procent ingekrompen terwijl het aantal passagiers, mede als gevolg van de gierende inflatie, met eenderde daalde.

Ondanks deze inkrimpingen kunnen de spoorwegen hun werk amper aan wegens de slechte staat van het materiaal en het spoornet. Zo'n 200 bruggen en viaducten moeten vernieuwd worden, en van de meer dan 400 locomotieven zijn er amper 150 rijwaardig.

Sinds 1991 richten de herstelwerkzaamheden zich voornamelijk op de as Hanoi-Ho Chi Minh-stad, een lijn uit de Franse koloniale tijd die met 1.730 kilometer zo'n 60 procent van het hele spoornet omvat. De verbinding tussen de vroegere hoofdsteden van Noord- en Zuid-Vietnam moest de hereniging van de twee landsdelen bezegelen. De duur van de rit is inmiddels teruggebracht van 60 tot 46 uur, waarmee de trein weer terug is op het peil van 1939...

De herenigingsexpress is het rijk van de kleine luyden: lage ambtenaren, soldaten, boeren of bejaarden, die zich niet 400.000 dong (75 gulden) kunnen veroorloven voor een vliegticket naar Hanoi. Dat geldt niet voor alle reizigers: een jonge *Hoa* (Chinees-Vietnamees) zegt maandelijks honderdduizenden dongs te verdienen aan de vishandel, maar hij kan geen vliegtuig nemen "omdat ik geen Vietnamees identiteitsbewijs heb".

Officieel zijn er 650 kaartjes verkocht, maar veel meer passagiers hebben zich op de houten en rieten banken geperst, tot aan de eerste klas toe. Toch gaat de kwaliteit vooruit, zeggen de vaste klanten. De olielampjes zijn vervangen door elektrische peertjes, er zijn ventilatoren geïnstalleerd en er worden drie maaltijden per dag geserveerd. Wie daar niet genoeg aan heeft, kan nog van alles kopen van de handelaartjes die bij elk station de trein bestormen met hun waar: Kranten en waaiers, Coca-Cola uit Singapore, elektronische spelletjes om de verveling te verdrijven. Een echtpaar uit Thanh Hoa, dat eens per maand in Ho Chi Minh-stad in onroerend goed handelt, heeft een lading mangoestans en pompelmoezen gekocht om door te verkopen. "Daarmee kunnen we onze slaapplaatsen afbetalen", zeggen ze.

Af en toe stappen bedelaars en muzikanten in die op antieke elektrische gitaren *gele muziek* ten gehore brengen, smartlappen van het vroegere pro-Amerikaanse bewind in Saigon. De zes agenten van de spoorwegpolitie, die meereizen om zakkenrollers te verjagen en ruzies onder de passagiers te sussen, doen de ogen - en de oren - toe.

Asociashon di Musiko bestaat kwart eeuw

Manfred 'Feco' Gomes:

"Het klonk niet altijd als muziek in mijn oren"

= door Dennis Pikero =

De inbreng van Curaçaose artiesten in de *hotel-showbusiness* was een kwart eeuw geleden vrijwel nihil. Geen hotel wilde een lokale artiest in een show opnemen. Terwijl er op het eiland toch genoeg musici stonden te springen om hun muzikale kundigheid te tonen aan de hotelgasten en Curaçaose bezoekers. Met de komst van de Asosiashon di Músiko i Artista, die maandag haar vijfde lustrum viert, kwam daar verandering in. De muziekvereniging drong aan op het contracteren van Curaçaose artiesten in de zeer geprezen, meestal Amerikaans getinte shows. En de 'Asosiashon' begon ook met het geven van een muziekopleiding aan de lokale artiesten. Manfred 'Feco' Gomes, nu alweer twaalf jaar voorzitter van de jubilerende muziekvereniging, doet een boekje open over de Curaçaose *showbizz*.

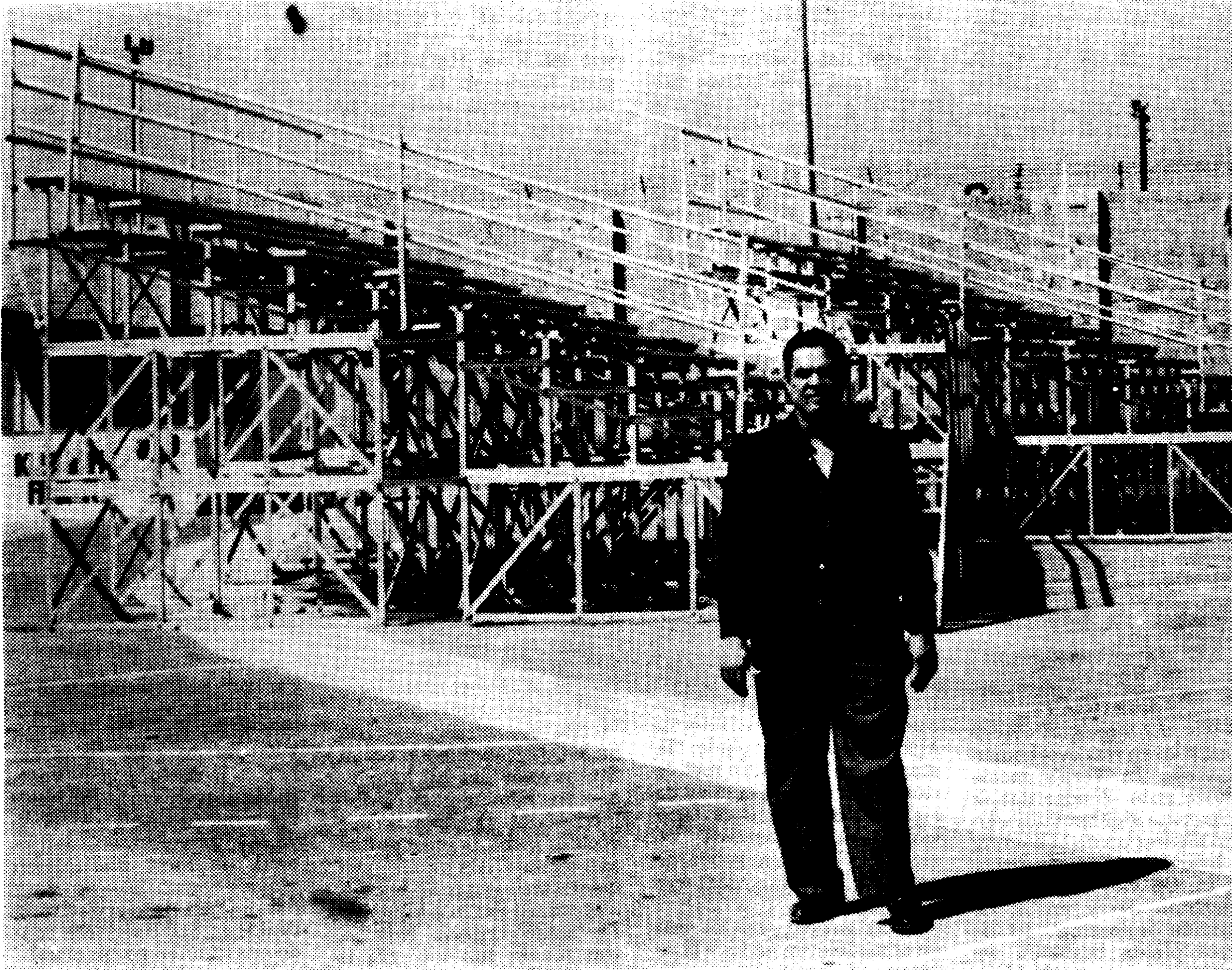

Foto: Ronnie Smiet

"Het klinkt als muziek in de oren," zegt de voormalige leerkracht en schoolhoofd van het Colegio San Michiel lachend. Hiermee refereert Feco Gomes naar de strijd en de daarop volgende positieve ontwikkeling van de Curaçaose muziekwereld ofte wel in het Papiaments *farandula*. Bij het grote publiek staat de Asosiashon di Músiko i Artista vooral bekend als de organisator van tumba-festivals en van het jaarlijks terugkerende salsa-evenement: Curaçao Salsa.

De 50-jarige Gomes, zelf oud-muzikant en ex- leider van het toenmalige Feco's Combo, zit in zijn kantoortje, twee hoog bij de ingang van het Curaçao Festival Center. Het ziet er in eerste instantie wat rommelig uit, rotan immitatie meubels naast een moderne fax-machine, maar dat valt achteraf wel mee.

Feco Gomes is, naar eigen zeggen, niet bij iedereen populair. Zijn werk als voorzitter van de muziekvereniging brengt dat met zich mee. Dat komt omdat hij het vaak moet opnemen voor de aangesloten leden en daarbij tot het uiterste gaat. Aan de andere kant wordt hij door vele musici gezien als dé stuwende kracht achter de muziekvereniging, die van deze organisatie een respectabele rechtspersoon heeft gemaakt. Maar ook in eigen kringen wordt hij vaak bekritiseerd.

"Dat is maar goed ook", zegt Gomes. "Want dan blijf je op je *qui vive*. Trouwens, als voorzitter van de vereniging heb ik alle vertrouwen in de andere bestuursleden. Het zijn bekwame en harde werkers, maar het werk dat je verricht word je niet altijd door iedereen in dank afgenomen. Erger nog je krijgt zelfs vijanden."

Het grootste conflict maakte Gomes mee in de beginjaren zeventig met het Carnavalscomité. Het ging er om welke van de twee organisaties het recht had om het tumbafestival te organiseren. Recentelijk ageerde hij tegen de maatregelen van de gezaghebber, die ook voor de leden van zijn vereniging gevolgen zouden hebben. "Ach, zo blijf je maar doorgaan", zegt hij laconiek.

Ooit was Gomes zeer goed bevriend met gezaghebber drs. Elmer Wilsoe en met de bekende Scharloose hotelbeheerder Jossy Rosales. Wat er mis ging tussen deze laatste en Gomes, komt niet duidelijk naar voren. Uit het gesprek met Gomes blijkt dat de oorzaak lag in de machtsstrijd om het voorzitterschap.

Gomes: "Ik moest het opnemen voor een van onze leden, de Caribbean Band. Deze wilde een buitenlandse zanger aantrekken om de groep internationaal op sleeptouw te nemen. Dat er fouten zijn gemaakt, is duidelijk! Maar bij de besprekingen met de gezaghebber over de desbetreffende werkvergunningen voor de Dominicaanse zanger Rafelin Hernandez ging het hard tegen hard. Met alle consequenties van dien voor de onderlinge persoonlijke relatie tussen Wilsoe en ik." Desondanks kwalificeert Gomes de relatie met de gezaghebber als 'goed, maar sindsdien zeer zakelijk'.

Terug naar het begin, naar de eindjaren zestig. Gomes noemt het een 'zeer merkwaardige strijd', die de Curaçaose musici en zangers moesten voeren om de hotels binnen te komen. "Ze meenden dat ze minstens even goed waren als de buitenlanders, maar werden wat dat betreft al snel met hun neus op de feiten gedrukt", zegt Gomes nu. Talent en de kundigheid waren niet voldoende. Kennis, opgedaan via muziekopleidingen, bleek een belangrijke vereiste. De getalenteerde Curaçaose artiesten gingen inzien dat scholing zonder meer noodzakelijk was, indien ze aan een professionele muziekcarrière wilden beginnen. Een muzikale loopbaan die voor velen toen in het hotel moest beginnen, want het optreden in een Curaçaos hotel gaf erkenning en diende als springplank.

In de eerste vijf jaren maakte 'Feco' Gomes nog geen deel uit van het bestuur van de muziekvereniging. "Peng de Windt, alhoewel secretaris, had het min of meer voor het zeggen. Door het vlotte manier waarop hij het woord kon voeren kwam hij goed over bij de leden".

Toen Gomes bij een vergadering in het Zeemanshuis een opmerking maakte over de noodzaak om lokale musici te gaan opleiden, kaatste De Windt onmiddellijk de bal terug: "Jij bent onderwijzer, ga jij het maar doen". Na hierover te hebben nagedacht, besloot Gomes er uiteindelijk werk van te maken. Hij nam contact op met de Dienst Arbeidszorg en besprak het een en ander met het hoofd. Deze vond het een goed idee, en was bereid een brief schrijven voor de overplaatsing van Gomes van de basisschool naar zijn Dienst. De opleiding kwam en bleek al spoedig een groot succes, door deelname van een groot aantal leden onder wie prominente musici als Errol 'El Toro' Colina en John Willekes.

Inmiddels werd ook de eerste overwinning behaald wat de optredens van lokale artiesten in hotels betrof. De toenmalige minister van Cultuur, gaf opdracht aan een plaatselijk hotel om een Curaçaose muziekformatie een *tryout* te laten doen. 'Feco' Gomes koestert nog steeds goede herinneringen aan dit gebeuren. "Een versterkt Feco's Combo nam de uitdaging aan. We kregen diverse partituren van de muziek, die onderdeel maakte van een show. Er heerste een onbeschrijfelijke sfeer bij het optreden in het hotel, want ruim honderd leden kwamen ons aanmoedigen..."

OVERWINNING

Door toedoen van wijlen gezaghebber Ronnie Casseres, boekte de muziekvereniging kort daarna een nieuwe overwinning. De organisatie kreeg het alleenrecht om, door het uitbrengen van advies, mede te bepalen welke buitenlandse muziekgroepen door de hotelmanagers mochten worden aangetrokken. Vanaf die tijd verminderde het aantal buitenlandse shows in de hotels en kwamen meer lokale en zangers aan bod.

De muziekvereniging blijft wat dat betreft voortdurend op haar hoede. Gomes noemde het geval, van een plaatselijk hotel dat nog geen drie jaar geleden een Curaçaose *entertainer* wilde passeren voor twee buitenlandse artiesten. Gomes en consorten gingen er meteen op af en slaagden er met de hulp van de Immigratiedienst in dat de buitenlanders moesten vertrekken en de lokale artiest nog een jaar mocht blijven optreden.

Een ander lofwaardig verschijnsel noemt Gomes het feit dat ook Curaçaose promotors en producers een kans krijgen om in de hotels te opereren. Met internationaal getinte shows, waarin ook Curaçaose artiesten de kans krijgen om uit te blinken.

Inmiddels is de Asosiashon di Músiko i Artista verhuisd van het oude clubgebouw in de San Mateowijk te Otrobanda, naar het Curaçao Festival Center in Brievengat. De voormalige Drive-in bioscoop van wijlen Angel Job, werd omgetoverd tot een modern muziekpaleis. Een onderkomen, dat volgens een dik projectdossier, een multifunctioneel cultureel centrum moet worden op Curaçao.

Tot nu toe is daar echter niet veel van terecht gekomen, hoewel Maduro & Curiel's Bank, Korpodeko en een aantal sponsors tegenwoordig een dikke vinger in de pap hebben. Voor 'Feco' Gomes is dit geen *issue*, want de leden hebben zelf besloten voor die beheersconstructie van het centrum. De tribunes, de tenten en de verplaatsbare toiletten staan er nog steeds losjes bij. Het centrum is niet overdekt met alle gevolgen van dien voor bezoekers en musici als het gaat regenen.

Niettemin begint het er eindelijk op te lijken dat bepaalde lokale instanties het centrum willen gaan gebruiken. Zo bijvoorbeeld het Curaçao Tourism Development Bureau (CTDB). Het laatst gehouden salsa-festival en het daaraan voorafgaand merengue- en carnavalstumba-festival, hebben veel bezoekers uit het buitenland getrokken. "Reden genoeg voor het CTDB om ons te benaderen voor een nauwere samenwerking. Eventueel kan daarbij ook worden nagegaan hoe wij met behulp van EG-fondsen grotere projecten kunnen opzetten," aldus 'Feco' Gomes.

PRIORITEIT

Voor hem blijft de muzikale opleiding van de leden echter de grootste prioriteit genieten. Hij heeft dan ook veel respect voor het werk dat Stanley Cornelia verricht met zijn muziekschool. in tegenstelling tot wat bijvoorbeeld het muziekcentrum van het Cultureel Centrum Curaçao (CCC) in Emmastad doet. "Je kunt gerust stellen dat het CCC tot nu toe geen musici heeft geproduceerd voor de Curaçaose muziekgroepen. Ze passen niet in onze doelstelling, daar kan ik kort over zijn. Dit ondanks de grote subsidie die ze krijgen".

"Met Cornelia daarentegen, heb ik geen enkel probleem, hoewel buitenstaanders anders denken over onze onderlinge relatie. Onlangs heb ik nog gezegd dat ik een samenwerkingsverband tussen de school van Cornelia en onze vereniging best zie zitten, bijvoorbeeld in een nog te vormen volwaardige afdeling Muziekopleiding".

De muziekvereniging viert zijn vijfde lustrum op de 'Dag van de Musici' op 22 november en dus niet aanstaande maandag, hoewel maandag de eerste aflevering gepland is van een tweedelige zangcursus verzorgd door Edit Martina, die studeerde aan de Universidad del Valle in Colombia.

Op 20 en 21 november wordt er een symposium gehouden over de rol van de Curaçaose musici in de samenleving en in het buitenland. Daarnaast zal een commissie de bevindingen bekendmaken van een onderzoek over de historie van de musici op het eiland. Voor kinderen van de aangesloten leden wordt ook een speciale middag gehouden. Of die viering bewust aangehouden werd tot na oktober is niet duidelijk.

Niet duidelijk is nog of Manfred 'Feco' Gomes zich eind oktober tijdens de algemene ledenvergadering van de Asosiashon di Músiko i Artista weer herkiesbaar zal stellen voor de functie van voorzitter. "Daar moet ik nog over nadenken. Jarenlang heb ik mijn familie verwaarloosd. Bovendien wil ik geen slaaf worden van de vereniging, zeker niet wanneer je als dank een trap na krijgt en het werk geen plezier meer oplevert. Het moet dan om leuk te blijven, als muziek in de oren blijven klinken".

Sidney Joubert: *vervolg van pag. 1*

vervolg van pag. 1

aden' ('Een huis is iets dat gebouwd wordt voor mensen om in te wonen. Men kan ook huizen bouwen voor dieren').

Welk woord komt er na kas, kèns? Joubert lachend: "Je begrijpt wat ik bedoel. Wie gaat er in Godsnaam zo'n dictionaire aanschaffen? Niemand toch! Hij wordt immers ook nog onbetaalbaar, want het zal een kanjer van een woordenboek worden".

Wie is er dan op dit idee gekomen?

"De commissie voor standaardisatie van het Papiamentu, een groep van zestig mensen. De coördinatie is in handen van Eithel Martis van de Instituto Lingwístiko Antiano (ILA) voor Curaçao en Ramon Todd Dandare van de Arubaanse IDILA. Ze hebben inmiddels een aantal professoren uit Nederland laten overkomen om workshops te geven zoals je weet. Ik heb er niet aan meegedaan, want ik zie gewoonweg het nut er niet van in. Als er een meerjarenplan was uitgestippeld, voor tien, twintig, pakweg dertig jaar, voor wat betreft ons taalbeleid in de Nederlandse Antillen of op Curaçao, dan zou ik daar vrede mee kunnen hebben. En als daarbij prioriteiten waren vastgesteld zoals het uitgeven van een verklarend woordenboek van 8,5 miljoen gulden, het herscholen van onze docenten voor het geven van Papiamentu voor een bedrag van 10 miljoen en ga zo maar door, dan zou ik er misschien mee kunnen leven. Maar om zo maar in het wilde weg 8,5 miljoen uit te geven aan een woordenboek waar ik het nut niet van inzie, inplaats van bijvoorbeeld de verouderde methodes op de lagere school te vernieuwen, gaat er bij mij niet in.

En wie zou dit uiteindelijk allemaal moeten gaan bekostigen? Nederland, het land waar wij voortdurend kritiek op hebben. May Henriquez en Tip Marugg hebben elk op zeer divers gebied een uitstekend verklarend woordenboek uitgegeven (May Henriquez zelfs twee) die heus geen miljoen hebben gekost. Met een beetje goede wil en liefde voor je werk kun je zonder veel geld heus wat bereiken op dit gebied. Maar het moeten geen prestige-objecten worden".

VOORUITGANG

Vind je dat het Papiamentu vooruitgang heeft geboekt in de meest recente jaren?

"Zeker wel, een enorme vooruitgang zelfs. Je merkt het misschien niet aan het taalgebruik van de gewone man.

Maar dat is een wereldwijd verschijnsel. De televisie en de nieuwe media hebben ertoe geleid dat mensen meer visueel zijn ingesteld. Kinderen zien op t.v. filmpjes waar geen woorden aan te pas komen en kunnen die toch en misschien wel zelfs beter volgen. Er wordt in gezinnen minder gecommuniceerd. De ouders werken en als ze 's avonds thuis komen is er geen of nauwelijks tijd om gesprekken te voeren met de kinderen. De kinderen missen bovendien woordenkennis omdat ze niet lezen".

Nu je het over lezen hebt, is het ontbreken van literatuur in het Papiamentu geen belemmering voor de ontwikkeling van deze taal en de sprekers ervan? Vind je het niet jammer dat onze grote schrijvers zoals Boeli van Leeuwen, Frank Martinus Arion en Tip Marugg geen literatuur produceren in het Papiamentu?

"Het is waar dat er praktisch geen romans zijn geschreven in het Papiamentu. Guillermo Rosario is zowat de enige die dat doet. Als je naar de Openbare Bibliotheek gaat beslaat de plank met papiamentstalige literatuur amper 60 centimeter. En er zijn boeken bij die nauwelijks die naam waard zijn, het zijn eigenlijk stencils. Voor wat betreft de inhoud moet ik zeggen dat er naast heel goede korte verhalen er ook verschrikkelijk slechte zijn. En de jeugd kan nauwelijks selecteren, want als ze de goede verhalen hebben gelezen, kunnen zij alleen maar kiezen voor de slechte of helemaal niets".

"De Fundashon Pierre Lauffer heeft zich tot taak gesteld het werk van Pierre te verbreiden. Deze schrijver heeft n.l. korte verhalen van wereldformaat geschreven. Elis Juliana eveneens. Luis Daal is onze koning der metaforen. Er zijn nog enkele goede dichters en korte verhalen schrijvers, zoals Henry Habibe, Nydia Ecury en Guillermo Rosario, maar hun aantal is zeer beperkt. Het aanbod van goede lectuur in het Papiamentu is navenant".

Je leest soms dat boeken van Boeli van Leeuwen of van Frank Martinus Arion in allerlei vreemde talen zijn verschenen. Waarom zijn deze boeken nooit in het Papiamentu vertaald?

"Eigenlijk moet je dat aan die schrijvers zelf vragen. Ik denk dat het te maken heeft met onze kleinschaligheid. De afzetmarkt is te klein om een in het Papiamentu vertaalde roman voor een redelijke prijs in de boekhandel te verkopen. Het zou alleen mogelijk zijn met subsidies".

Zou er wel vraag naar zijn als je bijvoorbeeld een boek als 'Dubbelspel' van Martinus in het Papiamentu op de markt zou brengen?

"Ik denk niet dat je er meer dan duizend zou verkopen. En dat is veel te weinig om er een rendabele zaak van te maken. Door de hoge verkoopprijs zouden alleen de *happy few* een exemplaar aan kunnen schaffen, om het te lezen of zomaar om het te hebben. En bedenk dat ons volk niet graag leestr, met uitzondering van sensatie".

BEPERKT

Maar dat is toch niet de oorzaak dat onze grote auteurs in het Nederlands publiceren?

"Nee, dat komt omdat zij zich gemakkelijker en beter kunnen uitdrukken in de Nederlandse taal. Een man als Tip Marugg bijvoorbeeld heeft pas op late leeftijd zijn eerste boek in het Papiamentu uitgegeven, zijn '*Erotisch woordenboek*', dat trouwens in perfect Papiamentu is geschreven. Verder is er niets en ik maak me werkelijk zorgen over deze situatie indien inderdaad het Papiamentu op school de instructietaal moet worden. Er zijn in het Nederlands honderden boeken die een wereld kunnen doen open gaan voor de jeugd. Maar in het Papiamentu is het helaas maar een hele kleine en beperkte wereld. Sede di Papiamentu probeert via een cursus daar iets aan te doen. Maar het is niet zo eenvoudig om even schrijvers en een literatuur te creëren. Al met al geen rooskleurige toekomst voor een taal die zo welluidend is en die het bindende element is tussen Curaçao, Aruba en Bonaire: nos dushi papiamentu".

Liever heimwee dan Holland

Vera

= door Rene van Nie =

Vera is overleden. In Miami en na een langdurig ziekbed. Ze was de vrouw van mijn vriend Jerry. Samen verhuisden ze een aantal jaren geleden van Aruba naar Amerika. Daar zetten ze een soort expeditie-bedrijf op waarmee vandaag de dag de halve Antillen en Aruba worden voorzien van wasmachines, autobanden, televisies, stereo's, vrachtwagens, keukens en wat er verder aan gebruiksgoederen te bedenken is. Hun huis in Hollywood stond altijd open voor bevriende klanten die voor korte of langere tijd in Florida verbleven. En ondanks haar slepende ziekte was Vera een en al gastvrijheid. Ze zag haar niet lijden maar wist dat ze heel veel pijn had. Ik bewonderde haar zeer en het was een voorrecht deze fantastische, nog jonge vrouw, te kennen en onder haar dak te mogen verblijven.

Vera werd in Santa Cruz op Aruba begraven en de belangstelling was overweldigend. Na afloop vroeg Jerry me of ik een paar dagen mee wilde gaan naar Miami. "Ik beloof je dat ik het rustig aan zal doen", ondersteunde hij zijn vraag. "Ik hoef die dagen alleen maar negen auto's op de boot te zetten en een kleine twintig dozen verzendklaar te maken". Dit aantal zal een buitenstaander misschien toch nog wat veel voorkomen. Maar het valt in het niet bij zijn normale werk. Door de bank genomen vult hij in twee dagen ook nog drie containers waarvoor de spullen bij HOME DEPOT, OFFICE DEPOT en BRANDSMART moeten worden opgehaald met zijn truck die tegelijkertijd een rijdend kantoor is. Ik kan me dan ook niet herinneren hem ooit met twee handen aan het stuur te hebben gezien want één hand houdt voortdurend zijn telefoon vast waarmee hij soms vijf gesprekken tegelijkertijd voert.

Er wordt gebeld voor een partij diamanten, voor buitenboordmotoren, faxen, videorecorders, tuinmeubelen, duikpakken, heftrucks, t-shirts, eetserviezen, tot een bulk waspoeder aan toe. Je kunt het zo gek niet bedenken wat er vanuit Miami allemaal richting Antillen en Aruba komt. En gekocht, verpakt en verzonden door Jerry die altijd weer in staat blijkt op de toch al lage prijzen nog extra korting te bedingen.

"Als je me echt belooft dat het bij die auto's en een paar dozen blijft ga ik mee", besloot ik, want voor een vriend moet je wat over hebben. "Ik beloof het je", bevestigde Jerry en zo goed en zo kwaad als het ging hield hij zich ook aan zijn woord. Bij thuiskomst liet Jerry de post ongeopend, de ruim honderd faxen ongelezen en de boodschappen op het antwoordapparaat werden niet afgeluisterd. In plaats daarvan ontspanden we een beetje, reden in het rond, deden wat kleine boodschappen, bezochten het Indianenreservaat om de hoek van zijn huis om belastingvrije sigaretten te kopen, aten lekker bij de Cubaan, praatten wat en keken televisie. Ondertussen regelde hij de auto's en pakte 's nachts, toen ik al sliep, de dozen in. De volgende ochtend keutelde ik wat rond in het huis en kwam terecht in de garage waar ik Vera's auto zag staan. In de zitting van de voorbank aan de passagierskant zat een heel groot gat. Door alle omstandigheden tijdens de afgelopen weken was ze er blijkbaar niet meer aan toe gekomen om het gat te laten repareren. Ik streek met de hand over de bekleding en voelde me opeens weer heel erg schuldig omdat het gat door mij was veroorzaakt. Een maand geleden waren Jerry en ik met die auto heel luxe naar Palm Beach gereden om video-apparatuur op te halen. Onderweg hadden we een sigaretje opgestoken want in Vera's huis mocht heel terecht niet worden gerookt. En ook haar auto was eigenlijk verboden rookgebied. Maar zowel Jerry als ik braken als twee stoute jongetjes met die regel en puften er lustig op los.

BRANDGAT

En wat me nog nooit eerder in mijn leven was overkomen gebeurde. In Vera's mooie nieuwe auto. Zonder dat ik het merkte viel het vuur van mijn sigaret op de bekleding en brandde daar een groot gat in. Op van de zenuwen bedachten Jerry en ik de volgende 'oplossing'. In de eerste plaats beslisten we absoluut niet te hebben gerookt in de auto. Daarop moesten we de rest van ons verhaal baseren. Vervolgens kocht ik een grote bos rode rozen om Vera mild te stemmen. Daarna schaften we ons een 'spray' aan die het interieur van de auto een zalige dennengeur gaf. Toen zochten we een autobekleder, gaven hem een hoofdsteun als voorbeeld om de juiste stof te kunnen bestellen, betaalden de helft vooruit en deden de rest van het bedrag in een enveloppe voor Vera zodat ze het geld had als ze de auto liet repareren.

Na enig hoofdbreken verzonnen we toen dat ik met mijn armen vol videoapparatuur bij de auto was gekomen en een sigaret in de mond had. Tijdens het instappen had Jerry geroepen, "je sigaret, man!", waar ik zó van schrok dat de sigaret uit mijn mond viel. Op de bekleding. Met als gevolg een verschrikkelijk groot gat.

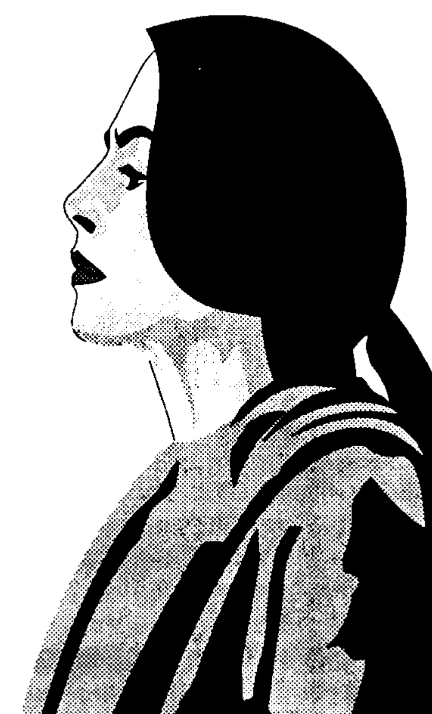
Nadat we dit verhaal een aantal keren goed hadden gerepeteerd kwamen we thuis waar Vera de bloemen in dank aannam. "Maar er is iets vreselijks gebeurd Vera", opende ik stotterend. "Wat dan?", vroeg ze bezorgd. "Nou, kijk, we hebben natuurlijk niet gerookt in de auto", loog ik. "Maar in Palm Beach was ik zó onder de indruk van mijn nieuwe camera dat ik de sigaret in mijn mond vergat". Het zweet stond inmiddels op mijn rug en ik durfde haar niet aan te kijken toen ik vervolgde: "Ik stapte dus in de auto met de camera in mijn armen en de sigaret in mijn mond en Jerry zag dat en schreeuwde: "Je sigaret!" En toen gebeurde het Vera...vreselijk, want wat denk je...?!"

Haar gezicht was nu een en al medeleven en terwijl ze troostend haar hand op mijn arm legde maakte ze mijn schuldgevoel nog ondragelijker door hevig geschrokken te roepen, "toen liet je de camera vallen!" Lieve Vera, rust zacht.

Impressies

Rubia

Twee maanden geleden heb ik m'n laatste regels gehad, ik denk dat ik misschien zwanger ben. Kunt u een test voor me doen? Achttien jaar is Rubia. "Wil je een kind hebben?" Na een korte pauze zegt ze: "m'n vriend wil een kind. Hij heeft nog geen kinderen. Ik heb een nieuwe vriend, weet u. Met de vorige is het uit. Ik ben al een tijdje niet goed meer met hem". "Maar wil je zelf ook wel een kind?" Ze haalt haar schouders op. "Ach, ik weet het eigenlijk niet".

Rubia heeft een dochtertje van bijna twee jaar. "Weet je waar ik nieuwsgierig naar ben?" Rubia kijkt me vragend aan. "Waarom heeft je dochtertje jouw achternaam en niet die van haar vader? Waarom heeft hij haar niet erkend?" Als door een angel gestoken schuift ze achteruit op de stoel. "Dat wil ik niet. Nee hoor. Stel je voor. Als Noëmi zijn naam zou hebben kan hij haar zo mee nemen. Dan heeft hij zeggenschap over haar. Het is mijn dochter". Ze zegt het scherp.

"Hij zou misschien niet eens goed voor haar kunnen zorgen. Want het is een heleboel werk hoor om een meisje te verzorgen. Het baden, het aankleden en zo. Stel je voor dat hij haar zo mee zou nemen, naar Nederland of zo, dan ben ik m'n dochter kwijt. Ik moet er niet aan denken. Als hij niet met me wil trouwen is hij het ook niet waard dat m'n kinderen z'n naam krijgen. Nou ja, wat maakt het uit? Hij is toch weg".

"En deze vriend wil die z'n kind erkennen?" Dat weet ik nog niet. Maar hij moet eerst bewijzen dat ie een goeie vader is, dan wil ik wel eens nadenken over trouwen". Dat het niet alleen maar aan de mannen ligt of er wel of niet getrouwd wordt merkte ik vorige week ook, toen Zelia met haar dochtertje van zestien bij me kwam. Die zit op de huishoudschool, in de tweede klas. Het meisje bleek zwanger te zijn. "Waarom heb je je dochter geen voorlichting over voorbehoedmiddelen gegeven? Als ouder heb je ook je verantwoordelijkheid. Je kunt niet alleen maar zeggen: "pas op, zorg dat je niet in verwachting raakt. Je had haar toch condooms kunnen geven of zo?

Of je had haar hier naar toe kunnen sturen voor de pil". "Ze had de pil, maar ze heeft hem niet goed gedronken. Ik heb ze laten vrijen, want het is een goeie jongen. Maar ik wil niet dat ze gaat trouwen. Ik heb er wel over nagedacht en er met haar over gesproken, en ook met haar vader, die woont ergens anders. Ik ben toch gescheiden vorig jaar. Ik wil niet dat ze trouwt. Als ze trouwt ben ik haar kwijt. Ik moet er niet aan denken dat er iets met haar zou kunnen gebeuren, dat ze iets met haar zouden uit halen. En abortus wil ik niet, dat vind ik niet goed". "Wat vind je dochter er zelf van?" "Ze wil zelf ook niet trouwen, maar het kind wil ze dolgraag krijgen. Ik zal er voor zorgen, dan kan ze haar school afmaken. Ze is nog maar jong, zestien pas. Dat is veel te jong om te trouwen. Mijn jongste is pas vier, dus het kan er zo bij. Het maakt mij niet uit of ik voor vijf of zes kinderen moet zorgen".

"Rubia, je zwangerschapstest is positief". Ze hoort de uitslag aan met een gezicht dat gemengde gevoelens uitstraalt. "Laat me je even onderzoeken. Is alles goed gegaan tijdens de eerste zwangerschap?" Ze knikt. "De bevalling ook?" Ze knikt weer. "Oké, kom over een maand maar weer terug voor kontrole, dan hebben we alle uitslagen en zal ik je naar de vroedvrouw verwijzen. Hier heb je een brief voor het laboratorium. Laat de zuster je naam er even opschrijven". Rubia pakt de papieren aan, neemt Noëmi die intussen de hele spreekkamer verkend heeft, bij de hand, spreekt een groet uit, en verlaat de kamer. Echt vrolijk kijkt ze niet. Noëmie zwaait met haar handje naar me. Het is een snoepje. Ze ziet er grappig uit met de vlechtjes met gekleurde kraaltjes die haar hoofd bedekken. Over acht maanden heeft Rubia weer zo'n Noëmi. Misschien.

Dieet-tips

Olivia Wong Loi Sing

Colitis ulcerosa

door Olivia Wong Loi Sing

Deze week op verzoek een stuk over Colitis Ulcerosa. Colitis Ulcerosa is kort gezegd een ernstige ontsteking van de dikke darm waarbij zweren optreden. De patiënt heeft last van bloederige ontlasting met water, slijm en pus. Voordat de bloederige diarree begint heeft de patiënt eerst een periode last van obstipatie.

Een van de functies van de dikke darm is het resorberen van water en electrolyten. Dit vindt bij Colitis Ulcerosa niet of onvoldoende plaats. De oorzaak van deze ziekte is tot nu toe niet bekend. Men veronderstelt dat het een auto-immunziekte is, waarbij psychische factoren een belangrijke rol spelen.

De symptomen waarvan de patiënt last krijgt zijn: buikpijn, koorts, diarree met verlies van bloed. De patiënt heeft weinig eetlust en het gewichtsverlies kan heel snel gaan. De patiënt verliest veel vocht, natrium, kalium en chloor door de ernstige diarree en kan hierdoor uitdrogen.

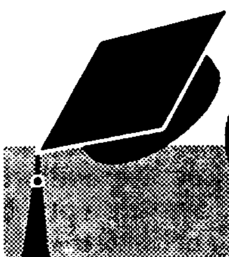
In de acute fase wordt de patiënt behandeld met parenterale voeding om de electrolyten en de vochthuishouding weer op peil te brengen. Door de slechte toestand van de darmen kan het vet in de voeding niet goed wordt verteerd en opgenomen waardoor de patiënt last krijgt van vettige diarree. Door het vele bloedverlies via de diarree, kan het ijzer-gehalte in het bloed te laag worden. Dit kan op peil worden gebracht door een combinatie van ijzertabletten en met een voeding die rijk is aan ijzer.

Sommige Colitis patiënten kunnen een allergie ontwikkelen voor koemelkeiwit. Er worden bij deze patiënten meer antilichamen tegen koemelkeiwit aangetroffen. Het is goed om enige tijd een koemelkeiwitvrij dieet te volgen. Het koemelkeiwitvrij dieet heeft een gunstige invloed op de diarree. Het vermindert de diarree en de tolerantie voor verschillende voedingsmiddelen neemt toe zoals voor fruit en groenten. Bij deze ziekte speelt de voeding een belangrijke rol. De patiënt moet in een goede voedingstoestand worden gebracht.

Het dieet is altijd individueel. Sommige Colitis patiënten kunnen bijvoorbeeld geen bruinbrood verdragen, omdat daardoor de diarree weer wordt aangewakkerd en sommige kunnen bruinbrood wel verdragen. Hete kruiden (b.v. kerrie) kan men beter vermijden, maar nogmaals het gebruik van bepaalde kruiden is ook individueel gebonden.

De patiënt krijgt vaak ontstekingsremmende medicijnen die invloed op de botten hebben en botontkalking veroorzaken. Het is aan te raden om in het dieet calciumrijke voedingsmiddelen te gebruiken zoals melk, donkere bladgroenten etc. Bij lactose intolerantie kan de patiënt natuurlijk geen melk gebruiken. Yoghurt wordt in dit geval wel goed verdragen en bevat ook veel calcium. Calciumtabletten worden meestal ook door de internist gegeven.

Bij vettige diarree krijgt de patiënt een vetbeperkt dieet of een dieet met korte keten vetzuren om beter en sneller te kunnen worden opgenomen. Het dieet moet over het algemeen energierijk, eiwitrijk en licht verteerbaar zijn voor de patiënt. Verder is het zeer belangrijk dat het dieet voldoende vocht, vitaminen en mineralen bevat.

Onderwijs anders bekeken

Paternalisme

= door Elisabeth Hollander =

Paus Johannes Paulus II kreeg de hele wereld over zich heen toen hij zich keerde tegen het aborteren van de door verkrachting zwanger geworden vrouwen in het voormalige Joegoslavië. Hem werd o.a. gebrek aan pastorale bewogenheid en menselijk invoelingsvermogen verweten. Toch had de paus en niet alleen vanuit zijn religieuze optiek volkomen gelijk. Abortus is de oplossing niet, eerder een lapmiddel. Immers, deze verkrachtingen, als primitief wapen gebruikt in een al even primitieve stammenoorlog, gebaseerd op etnische verschillen, deden weliswaar een golf van afschuw door de wereld gaan, maar niemand is er tot nu toe in geslaagd het etnisch geweld een halt toe te roepen. Abortus kan in dit geval ook geen echte oplossing zijn omdat het alleen maar "meer van hetzelfde" is: meer geweld, opnieuw uiting geven aan stammenhaat en nog meer onschuldige slachtoffers.

Wanneer deze vrouwen echter in staat zouden zijn, om deze etnisch gemengde, hen op onwaardige en brute wijze opgedrongen kinderen het leven te schenken en hen liefdevol op te voeden, dan zou hierdoor de angel uit het etnisch geweld getrokken worden en zou er werkelijk een omkering naar vrede plaats kunnen vinden. De steen des aanstoots zou hoeksteen geworden zijn. Nu is dit in de praktijk natuurlijk buitengewoon moeilijk, maar de omslag in het denken zou gigantisch geweest zijn. Niet alleen vanuit religieus oogpunt, ook vanuit politiek en menselijk standpunt bezien een nieuw en hoopvol perspectief.

— Werd de paus nu voorgedragen voor de Nobelprijs voor de vrede?

— Schaarden de 945 miljoen katholieken over de hele wereld zich als één man achter de paus om zo het morele en financiële draagvlak te vormen, waarop deze misbruikte en beschadigde vrouwen boven zichzelf zouden kunnen uitgroeien, om een wezenlijke, geheel eigen bijdrage te leveren aan een nieuwe wereldorde?

Niets van dit alles. Het bestuur van de S.N.V.R., de Samenwerkende Nederlandse Vrouwelijke Religieuzen schrijft in een brief aan de pauselijke nuntius in Den Haag: "... erg veel moeite te hebben met de patriarchale toon in de verklaringen van het Vaticaan. Uitsluitend mannelijke gezagdragers nemen beslissingen over diep in het leven van de betrokken vrouwen ingrijpende gebeurtenissen zonder dat naar deze vrouwen geluisterd wordt..."

SLEUTELWOORD

'Luisteren' zou in deze hele commotie wel eens het sleutelwoord kunnen zijn. Door een andere invalshoek te kiezen, door bijvoorbeeld de denkwereld, de angsten en de problemen van deze vrouwen als uitgangspunt te nemen zou de problematiek een kwartslag kunnen draaien en in een geheel nieuw licht komen te staan. Maar de paus keerde zich tegen; hij reikte niets aan. Hij verbood; hij opende geen nieuw perspectief.

Nu is dat op zich natuurlijk niets nieuws. De vrouw en met haar heel het vrouwelijke worden al eeuwenlang door de Kerk teruggebracht tot een ondergeschikte rol in het begrijpen van het mens-zijn en in het organiseren van de samenleving en omdat het vrouwelijke niet bewust geïntegreerd wordt, blijven we allemaal armer. En zolang wij in deze paternalistische lijn blijven doordenken en geloven dat bepaalde mensen de macht en de mogelijkheden moeten bezitten om iets over de hoofden van de betrokkenen heen door te drukken, snijden wij een groot aantal verrijkende ervaringen de pas af en ontnemen wij anderen de kans om aan persoonsvorming te doen en te groeien, hetgeen vooral binnen het onderwijs dodelijk is gebleken.

Hoe sterk geconditioneerd de man-vrouw verhouding anno 1993 nog steeds is bleek weer eens toen de Directeur van het R.K. Centraal Schoolbestuur zijn bezorgdheid uitsprak over het gebrek aan mannelijke onderwijzers voor de klas. Dat vrouwen schitteren door afwezigheid in de kringen van functionarissen en inspecteurs (het kleuteronderwijs uitgezonderd) en dat alle posten bij het Secretariaat, het Projectmanagement, de Task-Force, op de departementen en bij de vakbond *"bemand"* worden was hem blijkbaar volkomen ontgaan en gaf althans zeker geen reden tot enige bezorgdheid.

Nu hoeft dit op zichzelf ook geen ramp te zijn. Aan de in Nederlandse advertenties vaak voorkomende zinsnede dat vrouwen, gehandicapten en etnische minderheden uitgenodigd worden om toch vooral ook te solliciteren zijn we hier nog lang niet toe. Vele malen erger is echter dat binnen onze mannen-hiërarchieën alleen maar die mannen opgenomen worden die bereid zijn zich slaafs te conformeren of, dat is nog gemakkelijker, die mannen die daarvoor geen enkele moeite hoeven te doen: de conservatieve en paternalistische types dus.

Dit nu is één van de belangrijkste oorzaken van het verstarren en het verzanden van ons onderwijs geweest. Nooit eerder in de geschiedenis van ons onderwijs is het beleid zo exclusief in handen van alleen maar mannen geweest.

In 1842 maakte Mgr. Niewindt zelfs een duidelijke keuze voor de vrouw en de rol van het vrouwelijke, toen hij voorrang gaf aan de opvoeding en het onderwijs voor de meisjes en het zou nog tot 1886 duren voordat de Fraters van Tilburg zich over het onderwijs aan de jongens kwamen ontfermen. Bijna 100 jaar lang werkten de zusters en de fraters schouder aan schouder en brachten het onderwijs op de Antillen tot een ongekende bloei. En juist omdat de Zusters, de Fraters en later ook de Broeders tot aan 1 januari 1970 over een eigen schoolstructuur beschikten, konden vele generaties prominente onderwijsvrouwen een eigen stempel op het onderwijs drukken.

LUISTEREN

Deze lijn lijkt nu weer opgepakt te worden door onze vrouwelijke gedeputeerde van onderwijs, die reeds bewezen heeft haar mannetje te kunnen staan. Groot geworden in de vrouwenbeweging zowel op lokaal als internationaal niveau, heeft zij geleerd te luisteren, het kennismodel bij uitstek binnen de internationale vrouwenbeweging van de jaren '70. En er zijn tekenen die er op wijzen dat zij daardoor in staat zal zijn het verwerpelijke paternalisme van de laatste 20 jaar te doorbreken. Niet omdat vrouwen het beter weten, maar omdat zij *ook* weten.

In de Kabbala, de speciale mystieke Joodse leer, staat dat de vrouw de wereld begrijpt op een eigen niet te vervangen wijze. Daar gaat het om.

Een sprekend voorbeeld hiervan deed zich onlangs voor toen bij de invoering van het nieuwe onderwijstype, B.V.O. de problemen ieder boven het hoofd dreigden te groeien. De onderwijsvakbond die toch zoveel emancipatie in zijn "lucha" doet, drong er uit een kennelijk vaderlijke bezorgdheid op aan er dan maar mee te stoppen.

Echter, elke moeder weet dat een geboorteproces, wanneer het eenmaal op gang is gebracht, weliswaar heel pijnlijk kan zijn, erg veel energie kan kosten, er zich alle mogelijke complicaties kunnen voordoen, maar één ding is zeker; er mee stoppen kun je niet.

Michael Jackson op Russisch podium

Michael Jackson wordt op 15 september in Moskou verwacht voor een groot concert. Hij zal in het Loezjnikistadion optreden aan de voet van de Moskouse universiteit in het zuidwesten van de stad. De 80.149 kaartjes, die in het westen worden gedrukt om vervalsingen te voorkomen, zullen tussen elf en 111 dollar kosten, aldus de organisatoren. De zanger zal vier uur lang optreden. Het showspektakel met alle bijbehorende laser- en speciale effecten zal in het stadion op twee reuzeschermen te volgen zijn, en rechtstreeks worden uitgezonden naar een aantal zalen in Moskou. Jackson, die met een ploeg van 180 mensen komt, blijft wellicht drie dagen in Moskou.

Triomftocht van middenklasse in Trinidad en Bahamas

Carnaval en Junkanoo: Bevestiging van gevestigde orde

= door Aart G. Broek =

De Trinidese auteur Earl Lovelace wist met de publikatie van The Dragon Can't Dance in 1979 een eervolle plaats te bemachtigen binnen de gelederen van de Westindische literatuur. De roman verhaalt op dikwijls zeer poëtische wijze van de vermeende teloorgang van het carnaval op zijn eiland. De geschiedenis van het Trinidese carnaval is zo'n tweehonderd jaar oud en bevat elementen van de leefwereld van de toenmalige blanke élite en die van de (vrije) slaven. Na de afschaffing van de slavernij werd het feest in de eerste plaats een aangelegenheid van de Afro-Caraïbische bevolkingsgroep, in het bijzonder van hen die tot de laagste sociaal-economische groep behoorden. De carnavalsmaskerades, de stok- en verbale gevechten tussen rivaliserende bands, de muziek en de bijkomende liederen werden een bijzonder belangrijk middel om ongenoegens tot uitdrukking te brengen. Of, zoals dat in de roman heet, '*once upon a time the entire Carnival was expressions of rebellion*'.

PROTEST

Na de Tweede Wereldoorlog komen juist de functies van protest, rebellie, onderlinge rivaliteit en krachtmeting steeds meer in het gedrang. In de roman van Lovelace zijn het vooral commerciële belangen die het traditionele carnaval ondermijnen. Sponsoring, bij voorbeeld, zorgt ervoor dat de scherpe en obscene kantjes van de liedteksten verdwijnen en dat de meer of minder symbolische stokgevechten worden opgeheven. Voor Aldrick, de hoofdpersoon die altijd als 'dragon' aan het driedaagse carnaval meedoet, vormen dergelijke veranderingen onoverkomelijke obstakels voor verdere deelname. Zijn integriteit en bovenal zijn persoonlijk verworven reputatie als een aan niets en niemand gebonden 'draak' zijn in het geding. Hij besluit dan ook om voortaan niet meer aan het carnaval mee te doen. Hiermee verpersoonlijkt Aldrick een stellingname die heldhaftig bedoelt te zijn: hij corrumpeert zich niet. Het carnaval gaat echter verder op de ingeslagen weg en Aldrick heeft het nakijken. Over de vraag hoe hij dan verder door het leven gaat zonder vuile handen te maken, doet de roman er het zwijgen toe.

CARNAVAL

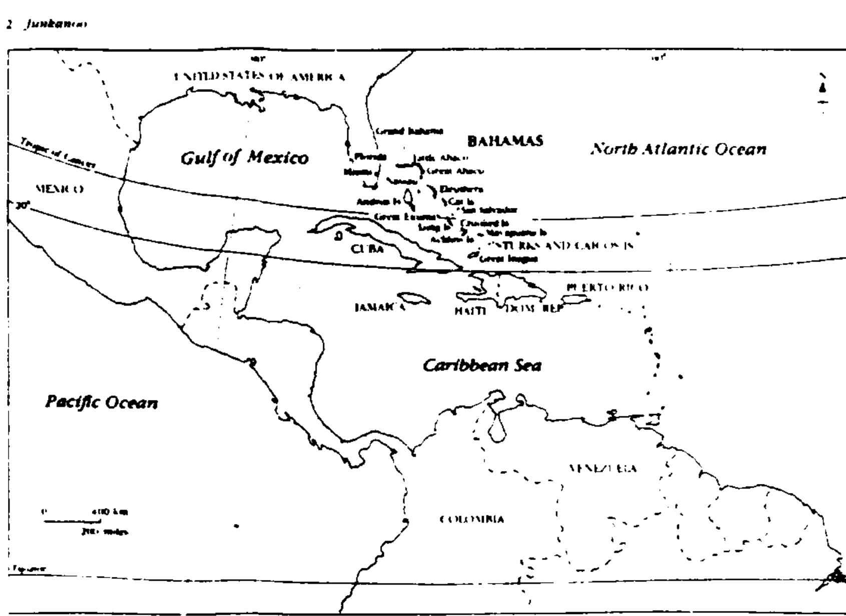
In het op 26 februari jl. verdedigde proefschrift van Peter van Koningsbruggen, dat geheel gewijd is aan het Trinidese carnaval, krijgt de vraag in hoeverre dat carnaval nog 'expressions of rebellion' in zich draagt, ruim aandacht. Van Koningsbruggens antwoord is minder pessimistisch dan dat van Lovelace. Het Trinidese carnaval zou nog steeds 'hachelijk [balanceren] tussen de bekrachtiging van gevestigde waarden en ideeën en hun afwijzing' [blz. 257]. Voordat Van Koningsbruggen tot deze conclusie met betrekking tot het huidige carnaval komt, geeft hij allereerst een vrij gedetailleerd historisch overzicht van het grootse festijn.

In de eerste honderd bladzijden verwerkt hij de kennis die hieromtrent de afgelopen decennia is vergaard. Eigen bronnenonderzoek bleef hier achterwege. De eerste hoofdstukken vormen als het ware een grote samenvatting van studies over de Trinidese maskerades, de straatbendes van 'Bad Johns', steelbands, de picong, de calypsozangers en dergelijke. Speciale aandacht krijgt de geleidelijke overgang van het carnaval als exclusief cultureel verschijnsel van de 'lower class' naar de relatieve beheersing ervan door de '*middle class*' (het proces waaraan Lovelace zijn roman wijdde). Voor de typering van deze creoolse middenklasse maakt Van Koningsbruggen bij voorkeur gebruik van de inzichten van literatoren en wetenschappers uit Trinidad zelf, waaronder V.S. Naipaul en C.L.R. James. Van laatstgenoemde autoriteit citeert hij onder meer: '*Their [d.i. van gekleurde middenklassers] own struggle for posts and pay, their ceaseless promising of jobs, their sole idea of a national development as one where everybody can aim at getting something more, the gross and vulgar materialism, the absence of any ideas or elementary originality of thought; the tiresome repetition of commonplaces aimed chiefly at impressing the British, this is the outstanding characteristic of the West Indian middleclass. The politicians they produce only reproduce politically the thin substance of the class.*'

Van Koningsbruggen haalt verder met instemming onder meer Braithwaite binnen om psychologische kenmerken van de gekleurde middenklasse te verwoorden.

Gevangen tussen een ambivalente achting voor de blanke élite (onbereikbaar) en een even ambivalente afkeer van de zwarte werkende klasse (hun afkomst), ontstond bij de middenklassers een autoritaire persoonlijkheid. Deze manifesteert zich in een overdreven onderdanige houding ten opzichte van superieuren en een despotische opstelling tegenover ondergeschikten. Het beeld dat Van Koningsbruggen van de Trinidese middenklasse schetst moet een ieder die geïnteresseerd is in de Curaçaose sociale stratificatie -en die tegen een stootje kan -aanspreken (ook al laat dit beeld zich slecht op wetenschappelijke wijze toetsen). De twee samenlevingen liggen niet alleen geografisch zeer dicht bij elkaar! De 'acceptatie' van het carnaval door de middenklasse gaat onvermijdelijk gepaard met het wegwerken, c.q. onderdrukken van zo veel mogelijk 'uitwassen' van agressiviteit en obsceniteit, van '*expressions of rebellion*'. Er vindt in toenemende mate een regulering en institutionalisering van carnavalshandelingen plaats. Het resultaat gaat voor de middenklasse meer en meer fungeren als een eigen nationale en respectabele expressievorm, als magistrale pijler en kleurrijk symbool van een eigen identiteit. (Het een en ander lijkt de nodige overeenkomsten te vertonen met het lokale bestempelen van specifieke sociaal-culturele fenomenen - dikwijls ook van 'lower-class' herkomst -als di-nos-e-ta). Met nadruk stelt Van Koningsbruggen echter, dat 'het feest niet op alle onderdelen het domein is geworden van deze klasse, maar dat 'tegenkrachten' ervoor hebben gezorgd, dat de oorspronkelijke 'rebelse' ziel van het carnaval is blijven voortbestaan. 'Carnaval is (nog) niet verworden tot een gladjes verpakte show naar Amerikaans model, een door de keurige burgerij gewenste en getemde culturele attractie' [blz. 98] Vanzelfsprekend geeft Van Koningsbruggen hiervan voorbeelden. De teksten van de calypso bij voorbeeld brengen tot op de dag van vandaag de nodige beroering teweeg. Wat er zich afspeelt in de panyards - de erven in de achterbuurten waar de steelbands oefenen -en in de calypso-tents - de gelegenheden waar de calypso's worden gezongen waaruit een keuze wordt gemaakt voor het officiële carnavalsfestijn - blijft een vrij oncontroleerbaar gebeuren. Maar ook gedurende bepaalde officiële onderdelen van het carnavalsfestijn is de greep van de organiserende instanties beperkt, zoals de luidruchtige opening van het carnaval op zondagnacht vanaf ca. drie uur tot het ochtengloren van de maandag (Jouvert Morning). Hiermee zou zijn aangetoond dat de middenklasse het carnaval nog niet volledig 'politiekcultureel [heeft] geannexeerd of gevormd tot forum van louter haar eigen ideeën' [blz. 256]. Het carnaval zou een 'arena' zijn gebleven waarin met elkaar botsende waarden en normen bij elkaar worden gebracht, gecultiveerd, verwerkt, verhuld en onthuld, bestendigd en verworpen. Een symbolische strijd om de macht, of wel, een kruitvat van tegenstellingen, maar dan wel met nat kruit (anders ontploft de boel daadwerkelijk).

Van Koningsbruggen heeft mij in dezen toch niet echt kunnen overtuigen. Hiertoe zou de rol van de Hindoestaanse bevolkingsgroep in de Trinidese samenleving toch meer toegelicht moeten worden dan feitelijk gebeurt.

Die rol is mijns inziens hedentendage veel minder marginaal dan Van Koningsbruggen doet voorkomen.

Maar ook: in het licht van wat het carnaval zou zijn geweest in de decennia na de afschaffing van de slavernij -zoals ook Van Koningsbruggen dat zelf tekent - is het huidige carnaval nauwelijks meer dan als een vage herinnering daaraan te beschouwen. Of wel, 'een stoffelijk overschot van wat eens een waardevol seculier ritueel was' (in de woorden van een wetenschapper wiens visie Van Koningsbruggen niet deelt). Het tegenwicht, het protest, de rebellie, de symbolische strijd om de macht of hoe dan ook benoemd is verhoudingsgewijs toch wel erg beperkt, en wat meer is, het is beheersbaar gebleken en er gaat nauwelijks nog enige dreiging vanuit.

JUNKANOO

In vergelijking met het karnaval op Antigua (dat dateert uit de jaren vijftig) of met dat van Curaçao (van nog latere datum) is het Trinidese carnaval ongetwijfeld nog een stuk weerbarstiger. Ook de maskerades in de Bahamas die bekend staan onder de naam Junkanoo (John Cannoe) vallen in dezen geheel in het niet bij het Trinidese carnaval. De genoemde carnavals- en Junkanoofeesten zijn in sterkere mate een promotiemachine voor politiek-cultureel nationalisme van een middenklasse signatuur en een bevestiging van haar sociaal-economische macht. Ook al ontleent die klasse, of beter nog, juist ook omdat die klasse veel van haar creatieve impulsen aan de lagere sociale klassen ontleent en structureert.

Het Junkanoo-feest op de Bahamas, i.c. op het eiland Nassau, is het onderwerp van een kleurrijke publikatie van Macmillan. Clement Bethel begon aan het manuscript ervan en dat werd, na diens dood, voltooid door zijn dochter Nicolette. Evenals deze auteurs komt ook de kunstenaar wiens schilderijen het boek sieren uit de Bahamas. Het Junkanoo is een carnavaleske maskerade die op tweede Kerstdag en op Nieuwjaarsdag wordt opgevoerd. Ritmische ondersteuning wordt verkregen door met name drums, koebellen en fluiten. De bijkomende zang is niet bijzonder ontwikkeld en heeft nooit het niveau van bij voorbeeld de calypso bereikt. Ook het Junkanoo stamt uit de tijd van de slavernij en was een feestelijk, parodiërend gebeuren van de slaven, zonder religieuze ondertoon. Het ontstaan is verder echter een veel onduidelijker gebeuren dan dat van het Trinidese carnaval. De benaming voor de maskerade is al evenzeer in duister gehuld. Bethel geeft een half dozijn aan mogelijke verklaring voor de benaming, waarvan geen echt kan overtuigen en de andere geheel opzij duwt.

Junkanoo werd niet alleen in Nassau gevierd maar ook in Jamaica, Bermuda, Belize en op enkele andere kleine Westindische eilanden. De Britse koloniale macht lijkt in dezen dan ook op de een of andere wijze een 'verbindende' uitwerking te hebben gehad. Het is inderdaad aantoonbaar dat het Engelse volksfeest Guy Fawkes' Day enige impulsen aan Junkanoo heeft gegeven, in ieder geval in Nassau. (Guy Fawkes was de man die in 1605 in Londen werd gevangen genomen en vervolgens gedood daar hij betrokken was bij een poging de Houses of Parliament op te blazen; ter nagedachtenis wordt in november op luidruchtige wijze Guy Fawkes verbrand, wat gepaard gaat met maskerades en vuurwerk. Ook in de koloniën werd het gevierd.) Maar Afrikaanse invloeden lijken toch het fundament te vormen van de Junkanoo, in het bijzonder de groteske maskers die aanvankelijk werden gebruikt wijzen hierop.

In de slaventijd was het Junkanoo-feest in Nassau uitsluitend een aangelegenheid van de slaven en de laagste orde van vrijen. Essentieel onderdeel was het '*rushing*' van '*gangs*' en individuen door de straten van het gelijknamige stadje: het heen en weer rennen, dat op specifieke ritmische wijzen gebeurde en met veel kabaal gepaard ging. Bethel presenteert vervolgens op zeer leesbare wijze de ontwikkeling van de Junkanoo op Nassau en verbindt deze, zonder wetenschappelijke pretenties, aan de sociaal-economische ontwikkeling van de Bahamas. Van een feest met duidelijk aanwijsbare elementen van rebellie werd het in de handen van de opkomende middenklasse in de loop van deze eeuw een uitgesproken toeristische en zeer kleurrijke attractie. Bethel windt daar geen doekjes omheen.

'*In recent years, however, it seems that Junkanoo, while growing in beauty and cost, has been losing its distinctive [i.e. rebellious] character. The development of tourism and the zeal for cultural advancement have resulted in an imposition of numerous rules on the parade, and have thus led to its distancing from the ordinary Bahamian. More and more, Junkanoo is becoming a spectacle, a show in which only the few can take part; more and more, it is becoming a commodity to be mass-produced and sold to audiences*' [blz. ix]

De hedendaagse weelde en kleurenrijkdom die het feest uitstraalt - waarvan de schilderijen van Malone een tastbare indruk geven - getuigen van een ongebreideld materialisme en zijn ongetwijfeld typerend voor de middenklasse die het feest draagt. Het is een respectabel en uiterst kostbaar gebeuren geworden, waaraan, in tegenstelling tot vroeger, nu ook volop vrouwen en kinderen meedoen. In dit opzicht is ook het Trinidese carnaval al een eind op weg naar een respectabel 'orderliness', daar het aantal participerende vrouwen in de parades dat van de mannen ver overstijgt. Once upon a time the entire Carnival was expressions of rebellion and so was Junkanoo, en daarmee vooral een mannenaangelegenheid. De bakens zijn verzet.

Peter van Koningsbruggen, Het carnaval van Trinidad. Voertuig in de speurtocht naar nationale identiteit. Utrecht: ISOR, 1993. 285 blz. ISBN 90.5187.131.7 E. Clement Bethel, red. Nicolette Bethel, Junkanoo. Festival of the Bahamas. Londen: Macmillan, 1991. X en 96 blz. ISBN 0.333.55469.8 [Met afbeeldingen van Brent Malone, waarvan er hierbij een is opgenomen]. De roman The Dragon can't Dance van Earl Lovelace is verkrijgbaar in een editie van Longman, Londen, maar ook in een vertaling naar het Nederlands, die werd uitgegeven door In de Knipscheer, Amsterdam.

President Aristide in abdij Benedictijnen op Trinidad:

"Wil in praktijk brengen wat ik van de kerk leerde"

OP DEZELFDE MANIER dat Jezus tijd nam voor gebed, voelen we ons als zijn volgelingen nu, hier, vandaag bij U, op Mount St Benedict: biddend met U, Uw brood delend, Uw liefde delend; genietend van een mooi ogenblik. Dank U daarvoor. Ik wil U danken, ik wil God danken omdat we Hem ontmoeten via U.

Wat we hier nu delen is een genade voor mij. U hielp mij de wortels te vinden van mijn spiritualiteit. U hielp mij mijn geloof te voeden. Ik dank U en ik loof de naam van God. Wat ik met U kan delen is dit: de rest van mijn leven zal U tonen, zal mijn broeders en zusters tonen, zal God tonen, of ik nu in de praktijk wil brengen wat ik van de kerk leerde, waar ik lid van ben. Moge de rest van mijn leven mijn broeders en zusters tonen dat er geen gespletenheid bestaat tussen de manier om president te zijn en de manier waarop men christen is. Christen zijn is God beminnen, de mensen beminnen: God te dienen, de mensen te dienen.

JEZUS VOLGEN

President zijn is politieke macht gebruiken om de mensen te beschermen, om de mensenrechten te beschermen, om het leven te beschermen; zo beminnen is dienen. Wanneer ik weer eens president ben, wil ik mijn leven blijven geven voor Haïti, mijn leven voor de mensen. Op die manier zal ik Jezus blijven volgen omdat Hij dit deed en wij het op dezelfde manier moeten doen.

Wat U vandaag met mij deelt, zoals ik zei, is genade, genade van God. God zij gedankt en U bent bedankt. We zullen Trinidad en Tobago nooit vergeten. Natuurlijk zullen we nooit meer dit ogenblik vergeten. Als een bijzonder ogenblik voor ons, waar we U ontmoetten om in gemeenschap met God te leven: de God van Jezus, de God van de armen, de God van de rijken, de God van de mannen en de vrouwen - de God van liefde. Moge heel ons leven liefde voor God zijn en voor onze broeders en zusters.

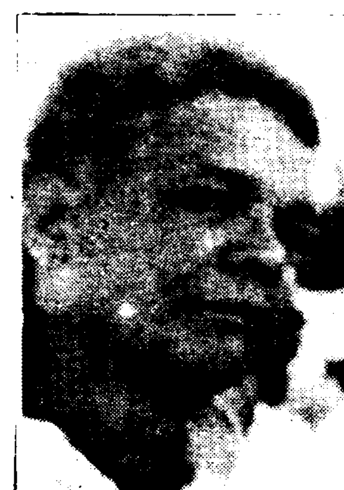
Namens de Haïtiaanse delegatie zeg ik U heel hartelijk dank.

Het bovenstaande was een dankwoord van Jean Bertrand Aristide aan het slot van zijn bezoek aan de abdy van de paters Benedictijnen op Trinidad, op Mount St Benedict. Daar deelde hij de maaltijd met de monniken. Abt Hildebrand verwelkomde daarbij de Haïtiaanse delegatie en ging ook voor in een korte gebedsdienst.

Overste paters Spiritijnen over zijn vaderland Haïti:

"We staan ten dienste van armen kunnen politiek dus niet mijden"

PORT OF SPAIN - Haïti is volledig gegrondvest op exploitatie en uitbuiting. Sociaal gezien bestaat Haïti uit degenen die tot de bezittende klasse behoren en degenen die niets hebben. De bezitters beschikken over alle productiemiddelen. In feite gaat het om vijf tot zeven families, die over een groot deel van de macht beschikken. Zij zijn de baas over de fabrieken en over de verkooppunten en winkelhuizen; zij komen op legale en illegale wijze aan hun geld. In deze families komt men blanken tegen, kleurlingen en zwarten. Zij wonen in de rijkeluisbuurten van Haïti en de hoofdstad zoals Pertionville, Kinscoff, La Boule, in de bergen, waar zij prachtige arrogante villa's bouwden, onverschillig voor het lijden en de misere van degenen die onder hen in ellende leven. Er bestaat een cultuur van het verachten van de armen.

MAX DOMINIQUE
...hoop op democratie...

Aan het woord is Max Dominique, de overste van de Priesters van de Heilige Geest van Haïti. Hij is Haïtiaan van geboorte en luchtte zijn hart tijdens een recent verblijf op Trinidad en Tobago. Over zijn land, de immense problemen en over Aristide. In de korte tijd dat hij aan de macht was werd er voor het eerst serieus gewerkt aan een eerlijker landbouwbeleid, getuigt de pater Spiritijn. Voor hem is het een logische zaak dat men zich als lid van de kerk inzet voor de vooruitgang van de onderdrukten en de armen. Dan krijgt men automatisch te maken met de politiek. Een man als Aristide lustte men dan ook niet in die hogere kringen. Hij is dan ook in een gezamenlijke actie van leger en corrupte politici verdreven.

Tegenover het blad Catholic News van het bisdom Port of Spain ging de overste op verschillende zaken in. Het is die hogere klasse, zo legde hij uit, welke samen met het leger en de Amerikanen het verdrijven van Jean Bertrand Aristide als president hebben bewerkstelligd, aldus pater Max, die in 1940 geboren werd in de Haïtiaanse hoofdstad in een middenklasse gezin, waarvan de vader onderwijzer was, nota bene ook van de latere Baby Doc, de dictator Duvalier. Op achttienjarige leeftijd trad Jean-Bertrand in bij de Spiritijnen en ging daartoe naar Parijs en Rome. In 1967 keerde hij terug naar Haïti. Hij was toen priester en werd belast met onder meer de lessen in het Grieks, Frans, de rhetorica en de Haïtiaanse literatuur aan het hoog aangeschreven college van zijn congregatie. Tot 1969. Toen zette Duvalier een leek en tien paters Spiritijnen uit Haïti. Omdat zij te maken zouden hebben gehad met de verboden Communistische partij.

DERDE MAAL

Pater Max Dominique werd overgeplaatst naar de Centraal Afrikaanse Republiek en kreeg daar te maken met een andere dictatuur, die van generaal Bokassa. Hij kwam als hoofd van het klein seminarie al gauw in aanvaring met de dictatuur en moest ook dat land verlaten. Alle goede dingen gaan in drieën, zo luidt het spreekwoord. Hij ging daarna naar de Bahamas. Daar zette hij zich in voor de Haïtiaanse gemeenschap, grotendeels bestaande uit mensen die gevlucht waren voor de dictatuur van Duvalier. Op een gegeven ogenblik leverde hij kritiek op Buitenlandse zaken van de Bahamas en verweet dit ministerie dat men slechts lippendienst bewees aan de Haïtianen.

In het geheim namelijk werden Haïtianen van het eiland gezet en terugverwezen naar Haïti waar hen mogelijk de dood wachtte. De reactie van de Bahamasregering kwam snel en was afdoende. Voor de derde keer moest Max Dominique als priester zijn spullen pakken. Ditmaal kwam de bisschop van de Bahamas tussenbeiden: Mgr Lawrence Burke stelde vast dat het optreden van pater Max door de kerk gedekt werd. Hij stond achter Max en deze kon onder zijn verantwoordelijkheid blijven. Met de val van Duvalier kon hij met andere priesters terugkeren naar Haïti. Daar heeft hij zich sindsdien ingezet voor de armen en verdrukten en daarnaast jongelui begeleid die priester wilden worden.

GRONDCONFLICTEN

Onder meer kreeg hij te maken met conflicten op het platteland over grondkwesties. Dit zijn diepgaande en vaak hoogopplopende conflicten, zo heeft hij ervaren. De grondeigenaren die beschikten over enorme lappen grond die men niet gebruikt verzetten zich met hand en tand tegen iedereen die van hun grond wilden gaan leven. Men had daarbij het leger aan zijn zijde. Hele dorpen werden dan ook plat gebrand door leger en landeigenaren.

Alleen onder de regeringsperiode van Aristide als president werd de eerste stap gezet in de richting van een landbouwhervorming. De regering zag kans de mensen op het platteland te overtuigen van de noodzaak de grond te gaan bewerken. Al het land waarover conflicten waren gerezen rekende de overheid als zijn eigendom. Onder Aristide verdwenen de grondconflicten, aldus pater Max.

Wij als priesters van de Heilige Geest geloven in onze zending ten dienste van de armen en dat je daarom ook betrokken moet geraken in de politiek, waar het de geringen en de armen aangaat. De vorige overste van de Spiritijnen is nu bijvoorbeeld voorzitter van de commissie welke zich bezig houdt met de terugkeer van Aristide. (Dit verklaarde Max geruime tijd voordat in New York hieromtrent een officiële overeenkomst werd bereikt. red Amigoe).

CREOOLSE KRANT

Vanuit deze opvatting hebben de paters Spiritijnen zich ingezet voor een dagblad in het Creools. Alle kranten waren in het Frans, de taal van de bovenlaag der maatschappij. In 1987 begon men met Liberte. In 1989 moest deze zijn verschijning staken. Onder Aristide begon men weer opnieuw, diens verdrijving betekende ook weer het voorlopige einde van Liberte. Tegen het einde van 1992 begon men weer opnieuw. De oplage nam toe van tweeduizend exemplaren tot veertienduizend.

Pater Max erkent dat de Haïtiaanse kerk evenals de hele Haïtiaanse maatschappij ernstig verdeeld is. Tussen degenen die de regering steunen welke na Aristide in het zadel is geholpen en degenen die Aristide zijn blijven steunen. Zo'n zestig priesters die aan de kant van de democratie staan hebben dat pijnlijk moeten ervaren door het optreden van het leger met zijn intimidatie, zijn martelen en gevangen zetten. Zelfs een bisschop, die van Jeremie, ontkwam er niet aan toen hij voorging in een misviering voor de Haïtianen die door de Amerikaanse kustwacht waren teruggestuurd naar Haïti. Aan het einde van de mis omsingelde men zijn kathedraal en werd de bisschop geslagen. Zo gaat dat in Haïti. Aldus pater Max.

ARMEN DODEN

Ondanks alle ellende en al het angstwekkende ziet pater Max iets nieuws ontstaan. De armen gaan zich organiseren. Zij gaan hun woordje meespreken in de politiek, ook al probeert de Haïtiaanse bourgoisie hen te dwarsbomen. De élite kan zich niet voorstellen dat hun stem even belangrijk is als die van mensen van het platteland die niet kunnen lezen en schrijven. Deze mensen hebben geen andere ervaring dan die van hen zelf. De bezitters roepen om democratie, maar dan is het wel een democratie waarin zij het recht hebben de armen te doden.

Maar voorlopig heeft Max te maken met de onderdrukking en dus ook met de beweging van diegenen die proberen naar het buitenland te ontkomen. Duizenden mensen houden zich schuil, gaan van stad naar stad en duiken onder. De onderdrukking is namelijk stelselmatig.

MARTELEN

Je kunt opgepakt worden als je een foto van Aristide bij je hebt. Dan kan het leger je martelen. Veel soldaten zijn gevangen gezet en weer anderen zijn vermoord omdat zij pro-Aristide waren. Veel mensen zijn ook verdwenen of zij keerden terug als stoffelijk overschot. Aldus pater Max.

Volgens hem heerst er een geest van geweld in Haïti, welke elk ogenblik kan uitbarsten. Haïti is atijd een land geweest van geweld. Maar wat nu gebeurt is erger nog dan ten tijde van Papa Doc Duvalier. Het komt zelfs vaak voor dat mensen die in een ziekenhuis liggen worden doodgeschoten.

IEDERE MENS

Ondanks alles is pater Max hoopvol. We moeten de droom van de democratie koesteren. Als we die niet hebben, wat voor zin heeft het leven dan nog?'. Hij acht het van vitaal belang voor Haïti terug te keren tot de democratie. Wanneer de democratische regering niet terugkeert zal de democratie in het Caribisch gebied in het algemeen in gevaar komen te verkeren. Met de hulp van de regering Clinton in de VS, van Canada, Venezuela, het Caribisch gebied en van elders is de terugkeer van de democratie, zo hoopt hij, een kwestie van tijd, een kwestie van wachten.

Wat hemzelf als priester betreft verklaart Max Dominique, dat hij zijn leven heeft gewijd aan de dienst voor de armen. Hij zegt voorbereid te zijn op het kruis en ook op de Verrijzenis. Catholic News: Met de directheid en de rustige kracht dat de echte kracht van deze eenvoudige man aantoont concludeert hij: De titel van het laatste boek van Aristide zegt het zo: Tout Mon Se Mon: Iedere mens is een mens. Dat is het waarvoor we strijden: dat iedereen in ons land ook als een menselijk wezen wordt beschouwd'.

Wegens Franciscaanse inzet voor milieu

Hondurese priester met dood bedreigd

TEGUCIGALPA - Drie Hondurese priesters zijn door een doodseskader bedreigd. Hen werd duidelijk gemaakt dat zij in het departement Olancho hun inzet voor het natuurlijk milieu moesten laten varen.

De pastor van de stad Catacamas, Francisco Valdez, vertelde aan de pers dat hij anonieme telefoontjes had gekregen van mensen die hem zeiden dat hij met zijn leven speelde. Evenzo overkwam de pastores van San Francisco de la Paz en Gualaco, welke ook in hetzelfde departement Olancho. Pater Valdez, die behoort tot de orde van de Franciscanen bevestigde dat hij en de beide andere pastores zich inzetten voor de verdediging van de natuur. Hun voorbeeld daarbij is Franciscus van Assisi, die patroon is van de ecologie. Vanuit deze spiritualiteit moeten we de hele schepping verdedigen, de schepping, het vegetarische leven en het menselijke leven, aldus de Franciscaan.

De katholieke kerk van het departement Olancho had eerder de 'irreële exploitatie' aangeklaagd van het bomenbestand door de regionale politici van de Nationale (regerings) partij.

Evenzo heeft de organisatie voor Hondurese houtbewerkers onder leiding van het lid van de Liberale partij, Manuel Zelaya, aan de autoriteiten gevraagd en wel met name aan president Rafael Callejas om een klacht te onderzoeken dat enige militairen bomen omhakken in het stadje Jano, in Olancho. Deze klacht was gedeponeerd door een bosbouw-cooperatie uit Jano en Zelaya. Zij vroegen om vervolging van de schuldigen, ongeacht of het nu gaat om militairen of burgers.

Abt Hildebrand begeleidt president Jean Bertrand Aristide in de Benedictus-abdij van Trinidad en Tobago.

Mensenrechten-ombudsman Zielinski in Polen:

'RK Kerk bemoeit zich te veel met bestuur van land'

De rooms-katholieke kerk in Polen mengt zich teveel in overheidszaken en wakkert controverses aan tussen kerkelijke en wereldlijke leiders.

Deze beschuldiging komt van Tadeusz Zielinski, die door het Poolse parlement is aangewezen om de rechten van burgers te verdedigen. De kerk bemoeit zich volgens Zielinksi te veel met het bestuur van het land, de wetgeving en de justitie. "Ik vrees dat we op de drempel van een religieuze staat staan", zei hij tegen verslaggevers. Hij deed een dringende oproep tot wettelijke scheiding van kerk en staat.

Zielinski's waarschuwing past in een reeks protesten van liberale Polen die moeite hebben met de rol van de rooms-katholieke kerk sinds de ondergang van het communistisch bewind in 1989 (waaraan de kerk een belangrijke bijdrage heeft geleverd). Ongeveer negentig procent van de Polen noemt zich weliswaar katholiek, maar velen voelen niets voor recente pogingen van de kerk om aan politieke invloed te winnen. Zo proberen rechtse katholieke partijen 'christelijke waarden' in het onderwijs en de media te introduceren. Vorig jaar werd gepoogd abortus helemaal te verbieden.

Ombudsman Zielinski reageerde op kardinaal Glemp, die scherpe kritiek uitte op een gerechtelijk onderzoek naar nieuwe regels voor het godsdienstonderwijs op scholen. Een van de regels is dat ouders moeten verklaren of hun kinderen van dit onderwijs gebruik maken of niet. Volgens Zielinski geeft de Poolse wet niemand het recht om naar andermans religieuze overtuigingen te vragen. Volgens Glemp daarentegen plaatst het onderzoek de godsdienst zelf in de beklaagdenbank. "Het is droevig dat godsdienst en het kruis terechtstaan", zei hij. "Onder de nazi's en de communisten was het kruis verboden, nu zien we een poging om het in een tijd van vrijheid opnieuw te verbieden".

Aartsbisschop gaat voor in herdenking

Chileense links politiek-aktieve priester overleden

SANTIAGO - De Chileense priester Rafael Marotto, die deel uitmaakte van de Linkse revolutionaire beweging (MIR) is in de leeftijd van tachtig jaar overleden in de Chileense hoofdstad.

Dit werd meegedeeld door het Tehuis van de Zusters van de armen, waar hij de laatste tijd werd verzorgd. Hij overleed aan totale verzwakking. Als een uitdagende criticus van het voorbije militaire bewind onder president generaal Augusto Pinochet werd Marotto de leider en woordvoerder van de MIR in de periode dat de MIR nog ondergronds werkte. Hij was ere-voorzitter van het Verenigde strijdverbond waarin links overheerste.

Wegens zijn politieke inzet ondervond hij van officiële zijde veel overlast maar ook moest hij afstand doen van zijn pastorale werk. Een paar jaar geleden echter herriep zijn aartsbisschop deze sancties en werd hij als kerkelijke bedienaar weer in ere hersteld.

Voor zijn begrafenis ging de aartsbisschop van Santiago, mgr Carlos Oviedo, voor in een misviering om zijn nagedachtenis te eren. Zijn strijdmakker uit zijn politieke periode, Jaime Durán, herinnerde eraan dat pastor Marotto steeds heeft gestreden tegen de armoede en daarom gaf hij zich volledig om de sociale en christelijke krachten hun plaats te geven binnen het linkse geheel.

Schending van mensenrechten

Celam: in Latijns Amerika ook door extreme ellende

MEXICOSTAD - In Latijns Amerika worden de mensenrechten geschonden door moordaanslagen, onderdrukking en martelingen maar ook door de extreme ellende waarin de mensen moeten leven en de economische structuren welke ongelijkheid bevorderen. Zo stelde mgr Oscar Rodríguez vast als voorzitter van de Economische commissie van de Latijnsamerikaanse bisschoppenconferentie (CELAM).

De ondervoeding waarmee kinderen te maken krijgen, het schoolverzuim, het lage vormingsniveau, het grote probleem voor de jongeren om aan werk te komen en de desintegratie van de gezinnen zijn een dramatische bedreiging voor de bevolking van Latijns Amerika. De ellende is volgens deze Mexicaanse bisschop een van de meest belangrijke zaken welke onze zwakke democratieën aantasten en die ook de mensenrechten aantasten van miljoenen Latijnsamerikanen aan wie de toegang tot de meest elementaire goederen zoals voedsel, huisvesting, onderwijs en sociale zekerheid wordt geweigerd.

De bisschoppen van Latijns Amerika leggen er de nadruk op dat een van de aanslagen op de mensenrechten, welke ook de toekomstige generaties omvat, is de teruggang van het natuurlijk milieu; op het Amerikaanse continent worden de natuurlijke hulpbronnen verkwist om snel voordeel er uit te putten voor een kleine groep.

Amerikaanse steun voor ziekenhuis in Georgetown

GEORGETOWN - Bij de leiding van het St Joseph's Mercy hospital in Guyana heeft men officieel bericht ontvangen uit Washington dat men kan beginnen met de werkzaamheden aan de uitbreiding en verbetering van dit ziekenhuis in de hoofdstad van Guyana.

Dit ziekenhuis werd indertijd gebouwd door een afdeling van de Amerikaanse officiele hulpinstantie USAID.

Zuster Teresa Finnegal zei dat men zo snel mogelijk met de uitvoering zou beginnen. In de eerste fase ervan komen er faciliteiten bij voor 45 extra bedden met een nieuwe centrale keuken en een kantine voor het verplegend personeel

Later gaat men een nieuwe EHBO-post bouwen met daarbij twee zalen met telkens veertien bedden evenals een zaal met zes bedden. In de nieuwe Eerste hulp kunnen steeds vijf patienten tegelijk geholpen worden. De laatste fase omvat een afdeling voor het steriliseren van medische gereedschappen.

Vladimir Komarov eerste dodelijke slachtoffer

Toedracht Sojoez-drama werd pas na kwart eeuw duidelijk

Meer dan 26 jaar geleden sloeg in Kazachstan een bemande Soejoez op de grond te pletter. Het was, wordt nu duidelijk, het eerste dodelijke ruimte-ongeval in de Sovjetunie. Enkele maanden eerder waren in de VS drie astronauten om het leven gekomen, toen er tijdens een oefening brand uitbrak in hun Apollo-cabine. Pas in de laatste jaren is bij stukjes en beetjes bekend geworden wat de oorzaken van deze Sojoez-ramp waren en vooral ook wat er aan voorafging. Het voorspel van het drama begon al in november 1967, toen een eerste onbemande Sojoez in een lage baan om de aarde werd geschoten. Zoals te doen gebruikelijk werd het toestel niet als Sojoez (Eenheid) aangeduid, maar als nummer 133 opgenomen in de Kosmos-kunstmanenserie, die voor alle mogelijke doeleinden dienst deed en dat zelfs nu nog doet. Jarenlang is de benaming 'Kosmos' in wezen een vlag geweest die alle mogelijke ladingen moest dekken. Vanzelfsprekend wordt bij het uitproberen van nieuwe technologieen als de ruimtevaart, rekening gehouden met mislukkingen. Daar ontkwam ook Kosmos-133 niet aan, maar het duurde wel tot een paar maanden geleden voordat de details over de testvlucht van de '133' werden ontbuld.

NAAR CHINA

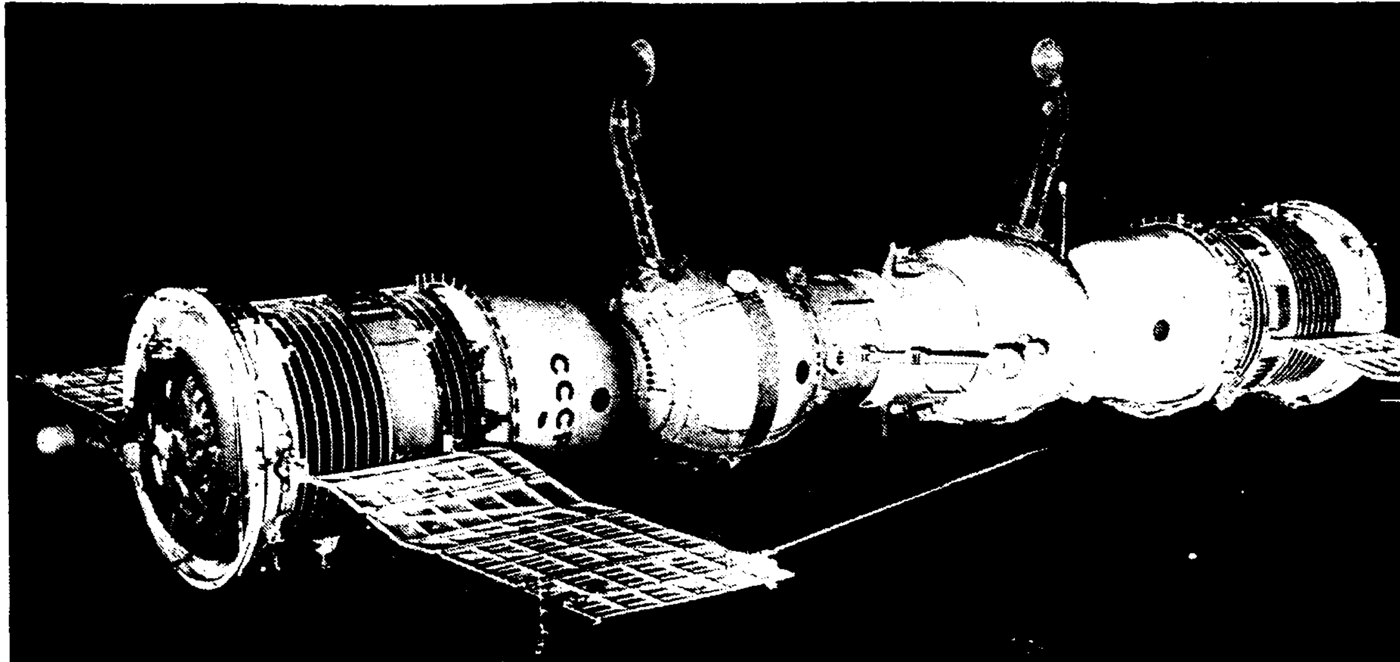
De ruim 6,5 wegende Kosmos-133 was (op 28 november 1966) nog maar net in zijn aardse omloopbaan tussen 181 en 232 km gedirigeerd of de vluchtleiding kwam tot de ontdekking dat het toestel niet stabiel kon worden gehouden bij het afvuren van de remraketten die het voertuig naar de aarde moesten laten terugkeren. Toen de vluchtleiders er na twee etmalen ten slotte toch in slaagden de satelliet af te remmen, moesten ze tot hun afgrijzen vaststellen, dat de terugkeercapsule een koers volgde die tot een landing op Chinees grondgebied zou leiden. China was op dat moment een politieke vijand. Daarop werd via een radiocommando een explosieve lading tot ontploffing gebracht. Aanzienlijk beroerder verliep een tweede proefneming, eind 1966. Slechts enkele seconden voor de lancering werd de startprocedure plotseling afgebroken. Leden van de staatscommissie die de start zouden bijwonen, begaven zich naar het lanceercomplex, maar moesten halsoverkop een goed heenkomen zoeken toen de raketmotoren van het zogeheten ontsnappingsysteem onverwacht in werking traden. Een dergelijk systeem zorgt ervoor dat het ruimteschip van de draagraket wordt losgerukt, naar veilige hoogte wordt geschoten en vervolgens aan zijn parachute naar de aarde terugvalt.

Maar dit maal ging het geheel fout. De brandstoftanks aan boord van de onbemande Sojoez ontploften, even later gevolgd door de complete bovenste trap van de draagraket. Ten slotte verdween de complete combinatie in een gigantische vuurzee, die ook het startplatform volledig verzwolg.

Op 7 februari 1967 ging er opnieuw een onbemande Sojoez - met de aanduiding Kosmos-140 - van start. De test leek aanvankelijk goed te verlopen. Tijdens de terugkeer brandde bij het binnendringen van de dampkring een speciale plug voor onderhoudswerk door in het hitteschild van de landingscapsule.

Daardoor raakte het toestel zodanig uit zijn koers, dat het een wak sloeg in het met een dikke ijslaag bedekte Aral Meer. Daar bleef de capsule nog even drijven, totdat er water naar binnen drong. Duikers wisten de fiks gehavende cabine later vanaf een diepte van tien meter te bergen. Er waren toen dus drie proefnemingen geweest, die alle drie waren mislukt.

En dus mocht worden verwacht dat er nog wel wat extra testvluchten zouden worden uitgevoerd. Maar zo bleek dat niet te werken in de toenmalige Sovjetunie. Het Kremlin wilde maar één ding: zo spoedig mogelijk alles overtreffen wat de Amerikanen in 1965 en '66 met het Gemini-project hadden uitgevoerd. Sovjetleider Brezjnjev gaf daartoe de definitieve opdracht. In april moest het gebeuren, met maar liefst twee bemande Soejozi tegelijk. De experts sputterden tegen. Vasili Misjin, het nieuwe hoofd van de Sovjetruimtevaart, weigerde zelfs zijn handtekening te zetten onder het vluchtdocument. Het was de bedoeling dat eerst de Sojoez-1 zou worden gelanceerd, met aan boord de ervaren kosmonaut Vladimir Komarov, een dag later gevolgd door de Sojoez-2 met de kosmonauten Valeri Bikovski, Alexei Jelisejev en Jevgeni Chroenov. Na een rendezvous en koppeling van beide toestellen zouden Jelisejev en Chroenov een ruimtewandeling maken teneinde ('buitenom') naast Komarov in de Sojoez-1 te kunnen plaatsnemen en met hem naar de aarde terug te keren. Bikovski zou vervolgens op zijn beurt de missie van de Sojoez-2 in zijn eentje beëindigen. Een dergelijk spektakelstuk zou niet alleen alles overtreffen wat de Amerikanen via hun Gemini-project al hadden vertoond, maar ook nog eens een waardevolle eerste training zijn voor procedures die de Russen bij hun programma voor bemande maanlandingen, het N-1/L3 project, wilden volgen. Daarbij zou een van de twee bemanningsleden in een baan om de maan vanuit een aangepaste Sojoez buitenom overstappen in het eigenlijke landingsvaartuig.

Het was de bedoeling dat Sojoez-1 op deze manier in de ruimte zou worden gekoppeld aan de een dag later te lanceren Sojoez-2, waarna twee van de drie Soljoez-2 kosmonauten zouden overstappen naar het eerst gelanceerde toestel. Sojoez-2 bleef echter aan de grond en het spectaculaire experiment zou pas bijna twee jaar later (januari 1969) werkelijkheid worden.

AFGELAST

De lancering van de Sojoez-1 met Komarov vond plaats op zondag 23 april om 03.35 Moskouse tijd. Meteen nadat het toestel in zijn baan (201 bij 224 km) was gekomen, openbaarden zich al de eerste ernstige problemen. Een van de twee 'vleugels' met zonnecellen voor de opwekking van elektrische energie, het bakboord-exemplaar, weigerde zich te ontvouwen. Omdat de Sojoez-1 een actieve rol moest spelen bij de rendezvous- en koppelingsmanoeuvres, zat er voor de vluchtleiding niets anders op dan de lancering van de startklare Sojoez-2 af te gelasten. Sojoez-1 kreeg intussen nog meer problemen zoals met de kortegolfverbindingen en in het standregelingssysteem. Tot overmaat van ramp bereikte ook een door het controlestation op de Krim uitgezonden signaal voor het afvuren van de remraketten het toestel niet, wat betekende dat Komarov dat karwei zelf voor zijn rekening moest nemen. Kosmonaut Pavel Beljajev verzekerde minister Oestinov dat een dergelijke werkwijze ook voor de Sojoez-1 mogelijk was. Dat bleek inderdaad het geval. Na zijn Sojoez in de juiste stand te hebben gebracht - waarbij hij gebruik maakte van de mogelijkheid om zich op de volle maan te oriënteren - stelde Komarov de remraketten in werking en begon de bemanningscapsule van het ruimtevoertuig aan de thuisreis. "Ik ben kalm, alles is in orde, de remraket heeft prima gewerkt", zou Komarov hebben gezegd. Hij kon toen - een half uur voor de geplande landing - nog niet weten dat Vasili Misjin gegronde redenen had toen hij weigerde om het officiële vluchtdocument te tekenen. Toen op een hoogte van zo'n zevenduizend meter het parachutesysteem naar buiten moest worden geschoten en zich ontplooien, kwam alleen maar de veel kleinere loodsparachute vrij, waarmee de hoofdparachute moest worden losgetrokken. Maar die opgevouwen grote parachute bleef waar hij zat: in zijn speciale container, compleet met constructiefout. De reserveparachute moest Sojoez-1 redden, maar die raakte totaal verward in de loodsparachute van het primaire systeem. Op dat moment moet Komarov hebben beseft dat hij ten dode was opgeschreven. De *Pravda* schreef naderhand dat Komarovs laatste meldingen "een voorbeeld van verstandige en energie informatie, zelfbeheersing en kalmte" waren geweest. En dat hij "tot de laatste ademtocht" had gevochten "om zijn ruimteschip behouden terug te brengen". Maar een voormalig personeelslid van een Amerikaanse luisterpost bij het Turkse Istanbul kwam naderhand met heel andere mededelingen. Zoals het emotionele afscheid dat Komarov had genomen van zijn vrouw. Vlak voor het definitieve einde werden volgens het NSA (National Security Agency) in Turkije wanhopige hulpkreten uit de cabine opgevangen.

Op 24 april, tegen 06.23 Moskouse tijd, sloeg Sojoez-1 na een vlucht van slechts 26 uur, 47 minuten en 52 seconden met een snelheid van rond de vijfhonderd kilometer per uur te pletter in het licht golvende steppengebied bij Orenburg, in de buurt van de oostelijke uitlopers van de Oeral. De geblakerde capsule barstte open en vloog in brand toen de brandstof voor de valvertragingsraketjes in de bodem van de capsule vlam vatte. Vladimir Michailovitsj Komarov - 40 jaar oud, getrouwd en vader van twee kinderen - was op slag dood. Zijn reserve, Joeri Gagarin (de eerste Russische kosmonaut), maakte deel uit van de bergingsploeg, die tot taak had de stoffelijke resten bijeen te zoeken. Na de crematie zou de as van Komarovs stoffelijk overschot in de muur van het Kremlin worden geplaatst. maar later werden rond de door de Sojoez geslagen krater - waar nu een granieten monument staat - nog meer overblijfselen van de ruimtevaarder gevonden. Die werden in de steppe begraven, waardoor hij in feite zelfs twee laatste rustplaatsen kreeg.

De verwarring rond de afloop van Komarovs ruimtevlucht was zo groot, dat minister Oestinov er pas vier uur na het te pletter slaan van Sojoez-1 door kosmonautenleider luitenant-generaal Nikolaj Kamanin van op de hoogte werd gesteld. Daarna duurde het nog weer bijna twee uren voordat Sovjetleider Brezjnev - op bezoek in Tsjechoslowakije - het schokkende nieuws te horen kreeg. Om precies 17.27 uur (Moskouse tijd) werd de muur van stilzwijgen definitief doorbroken en kwamen het persbureau Tass en Radio Moskou met een volkomen eensluidend communiqué: "Kosmonaut Vladimir Komarov is om het leven gekomen tijdens het voltooien van zijn testvlucht met het ruimteschip Sojoez-1".

Kosmonaut Vladimir Michailovitsj Komarov, het eerste dodelijke slachtoffer van de Russische zucht naar ruimtevaartprimeurs en prestigewinst.

HERVATTING

Een half jaar later zouden de Sovjets er in slagen twee onbemande enigszins aangepaste Sojoez-toestellen, Kosmos-186 en -188, in een baan om de aarde aan elkaar te koppelen en vervolgens weer afzonderlijk behouden naar de aarde terug te brengen. Een soortgelijk experiment werd uitgevoerd met de Kosmos-212 en -213 in april 1968. Pas na een geslaagde proefvlucht met de als Kosmos-238 aangeduide onbemande Sojoez, werd het groene licht gegeven voor de hervatting van ruimtevluchten met kosmonauten.

Het zou nog tot januari 1969 duren voordat het Sojoez-spektakel dat in 1967 moest worden afgelast (koppeling van twee bemande Sojoezi en een overstapje in de ruimte door twee kosmonauten) alsnog zijn beslag kreeg.

Sindsdien hebben Sojoez-ruimtevoertuigen af en aan gevlogen. Voor het overgrote deel met succes, al konden de beoogde doelen (vaak als gevolg van rendezvous- en koppelingsproblemen) niet altijd worden bereikt en zou er in juni 1971 opnieuw een ramp plaatsvinden: de drie bemanningsleden van Sojoez-11 kwamen om het leven toen tijdens de terugkeer naar de aarde de druk in hun cabine wegviel. In totaal heeft de Sojoez nu 66 keer bemand gevlogen, maar als je daar dan ook nog eens de onbemande versies bij telt die werden gelanceerd onder de aanduidingen 'Kosmos', 'Zond' (voor vluchten achter de maan langs) en 'Progress' (uitsluitend bestemd voor vrachtvervoer naar ruimtestations), dan zitten we al op een totaal van rond de 150.

Hoogte Mount Everest bij expeditie opgemeten

De breed lachende, uit de Savoie afkomstige Benoit Chamoux is pas 31 jaar en heeft al negen van de veertien hoogste toppen in de wereld beklommen, alle boven de achtduizend meter. In zijn geboorteland staat de kampioen solo snelklimmen bekend als de beste Himalaya-specialist. Opnieuw ging de ervaren bergbeklimmer naar de Mount Everest, maar nu voor een hele speciale missie: Hij moest een nauwkeurige meting van 's werelds hoogste top maken en dat bleek geen eenvoudig karwei te zijn.

Terug in Europa vertelt Chamoux over zijn wetenschappelijke expeditie, waarvan het slagen van tal van factoren afhankelijk was. "Het is gelukt", zegt de bergbeklimmer die met vele tegenslagen rekening had gehouden, vol trots. "Er waren onderweg grote problemen en het was lang niet zeker of het ons in verband met de harde weersomstandigheden op het dak van de wereld zou lukken alle metingen te verrichten". Normaal gesproken is het weer op de top van de Himalaya voor een mens zo bar en ondragelijk dat hij daar slechts korte tijd kan verblijven. "Gemiddeld blijft een bergbeklimmer die de top heeft weten te bereiken, daar niet langer dan een paar minuten. Hij plant zijn vlag en begint zo snel mogelijk aan de afdaling. Als de omstandigheden naar verhouding goed zijn, kun je daar hoogstens een uurtje blijven. Het is ons gelukt twee uur lang op de top van de berg aanwezig te zijn, zodat we alle metingen die nodig waren konden verrichten. De wetenschappelijke expeditie, de eerste in zijn soort, kunnen we geslaagd noemen".

Benoit werd op zijn tocht vergezeld door Agostino da Polenza, 37 jaar geleden geboren in het Italiaanse plaatsje Bergamo. Hij is niet onbekend in het Himalaya-gebergte en beklom ook eens de Andes. Samen met zijn Franse collega sleepte hij 15 kilogram apparatuur naar boven, die voor de metingen nodig was. "Je weet het natuurlijk nooit in dergelijke omstandigheden, maar er deden zich geen problemen voor met de apparatuur. De instrumenten deden het perfect. We hadden geluk", aldus Chamoux.

Voor de ruim een miljoen gulden kostende expeditie, gefinancierd door de Zwitserse onderneming voor precisie-instrumenten Baume + Mercier, namen de twee bergbeklimmers een baken mee die verbinding had met een satelliet. Voorts installeerden zij op de top van de berg een statief met een reflector waarmee laserstralen werden opgevangen.

Voor het verrichten van de metingen waren Chamoux en Polenza afhankelijk van een veertigtal technici en wetenschappers aan de Nepalese zijde van de Himalaya en honderd aan de Chinese kant. Vanuit drie observatiepunten in Nepal en drie in Tibet zorgden zij voor de laserstralen, die op de top van de Mount Everest opgevangen werden.

"Dit vergt een optimale coördinatie tussen bergbeklimmers en wetenschappelijke teams, een zeer efficiënte logistiek, een groep van bekwame mensen die goed op elkaar zijn ingespeeld, en de nodige deskundigheid. Een goede discipline en de grootste nauwkeurigheid zijn in deze omstandigheden een absolute vereiste", zegt de Franse expeditieleider, die zichtbaar genoten heeft van deze nieuwe uitdaging.

Ofschoon hij vele besneeuwde toppen heeft weten te bedwingen, het uitvoeren van een uiterst nauwkeurig wetenschappelijk onderzoek onder zeer extreme omstandigheden op een hoogte van meer dan achtduizend meter had hij nog niet eerder gedaan.

Daarbij moest hij samenwerken met elf andere alpinisten en negen wetenschappelijk medewerkers. De totale expeditie - de reis naar Nepal, het acclimatiseren, de bevoorrading, het vestigen van een basiskamp, het opzetten van de andere kampen, het transport van het wetenschappelijk materiaal en de uiteindelijke beklimming - nam twee maanden in beslag. Vorige week keerde de ploeg terug naar Europa.

Nieuwsgierig zoals iedereen vroegen we Benoit naar de resultaten van de metingen. We moeten echter geduld hebben, want "het is een zeer complexe aangelegenheid. We beschikken over allerlei gegevens die nu moeten worden verwerkt door de wetenschappers. Zij maken de berekeningen. Ik verwacht de eerste uitkomsten pas in de loop van december. De definitieve resultaten zullen pas in het voorjaar van 1993 bekend zijn".

Het is erg moeilijk de juiste hoogte van een berg vast te stellen. De Mount Everest werd voor het eerst in 1949 officieel gemeten. Men kwam toen tot de conclusie dat de berg 8.882 meter hoog moest zijn, met een afwijking van ongeveer 3 meter. Dit bleek later enkele tientallen meters te hoog te zijn. In 1974 werd de Mount Everest opnieuw de maat genomen, nu iets preciezer. De onderzoekers kwamen toen uit op 8.848,13 meter met een afwijking van 35 centimeter.

Het is volgens de Franse bergbeklimmer niet onmogelijk dat er nu een ander getal uit komt rollen. "De methode die we nu gebruikt hebben, is veel nauwkeuriger dan voorheen mogelijk was. Bovendien groeien bergen nog enkele centimeters per jaar. Voorts hebben we te maken met de bewegingen van de aardkorst en de continenten, waardoor telkens verschuivingen optreden".

Behalve het verrichten van metingen heeft de expeditieploeg tijdens de beklimming en afdaling op geregelde afstanden sneeuwmonsters genomen. Analyse daarvan door deskundigen moet informatie verschaffen over de verspreiding van allerlei luchtverontreinigingen. Daarmee kan inzicht verkregen worden in de kwaliteit van het mondiale milieu.

Marga Bosch: '...bevorderen van Nederlandse taal en cultuur...' Ruud Bosch: '...geen Nederlands onderonsje...'

= door Elisabeth de Montsouris =

Nederlandse literatuur op het witte doek. Anderhalf jaar geleden werden Curaçao en Aruba verblijd met een heus boeken- en filmfestival. De eilanden liepen uit en men genoot. Leerlingen van de middelbare scholen keken massaal naar de film, spraken met schrijvers of acteurs en stelden vragen. De stichting Culturele Manifestaties Nederlandse Antillen, Nederland en Aruba, kortweg N.A.N.A. genoemd, vertrok na twee weken en liet de bovenbouwleerling achter met een frisse blik op de vermaledijde boekenlijst Nederlands.

Docenten en leerlingen die stiekem hoopten dat er een vervolg zou komen, worden niet teleurgesteld. In september en november is de N.A.N.A. weer actief. Met films, lezingen en een kinderboekenfestival probeert zij de vier- tot zestienjarigen in contact te brengen met de Nederlandse taal en cultuur. Vader Ruud en dochter Marga Bosch, beiden van de stichting, waren de afgelopen weken op de eilanden om scholen en instanties voor het nieuwe project te interesseren.

Karlsson Duimpje.

Tijdens het Kinderboekenfestival worden voor scholen de volgende vijf films vertoond:
- *Karlsson Duimpje* (Zweden, 1990). Leeftijd: 4-8 jaar.
- *Het Zakmes* (Nederland, 1991). Leeftijd 4-8 jaar.
- *Mama Mia* (Denemarken, 1989). Leeftijd 8-12 jaar.
- *Vincent en Ik* (Canada/Frankrijk, 1990). Leeftijd 10-14 jaar.
- *Grampire* (Nieuw Zeeland, 1992). Leeftijd 8-12 jaar.

N.A.N.A. is voorts van plan om gedurende het festival in het auditorium van de openbare bibliotheek Curaçao de volgende videofilms te vertonen:
- *Kunst en Vliegwerk*
- *Thomas en Senior*
- *Het Zakmes*
- *Mijn vader woont in Rio*
- *Beertje Sebastiaan*
- *De kleine blonde dood*
- *De huismus*
- *Vinaya*
- *Als je begrijpt wat ik bedoel*
- *Ciske de Rat*
- *Hoogvlieger*
- *Martijn en de Magiër*
- *Pinkeltje*.

Het Kinderboekenfestival op Curaçao duurt van 1 - 10 november.
Daarna gaat het festival naar de andere eilanden. Het programma daar is niet hetzelfde, maar wel vergelijkbaar met dat van Curaçao.

Van 12 - 19 november	: Aruba
Van 22 - 24 november	: Bonaire
Van 29 nov.-2 december	: St. Maarten
Van 6 - 7 december	: St. Eustatius
Van 9 - 10 december	: Saba

Culturele activiteiten voor de jeugd in september en november

N.A.N.A. illustreert kinderboeken met film

En interesse ıs er. Zeker bij de docenten die het film- en boekenfestival van mei 1992 nog vers in het geheugen hebben zitten. "Niet alleen de leerlingen, ook wij leerkrachten worden gemotiveerd", vindt docente Nederlands aan het Peter Stuyvesant College, Liesbeth Kraetzer. Haar collega Joyce van Dal heeft het festival eveneens als positief ervaren: "Eigenlijk zouden we zoiets elk jaar moeten hebben. Anders heeft het geen blijvend effect".

"Continuïteit is inderdaad belangrijk bij een dergelijk project", erkent Bosch. "Daarom komt er in de komende maanden een vervolg op mei 1992". Toen gaf onder anderen Yvonne Keuls, schrijfster van het bekende *Jan Rap en z'n maat*, *acte de présence* op de middelbare scholen. In september komt ze weer, en geeft ze zowel op Curaçao als op Aruba lezingen aan de middelbare scholen en de pedagogische academies.

Een vierde klas vwo van het Peter Stuyvesant College reageerde al enthousiast op het nieuws van haar komst. Iedereen wil haar boeken lezen en dank zij een gift van N.A.N.A. zal dat wel lukken. Elke middelbare school ontving van de stichting een pakket boeken van de populaire schrijfster en in de schoolbibliotheek liggen ook altijd wel een paar exemplaren van haar bekendste boeken. Daarnaast kunnen de scholen de boeken tegen gereduceerde prijzen bestellen.

"De lezing kan dus goed worden voorbereid", zegt Marga. En dat is ook precies de bedoeling. N.A.N.A. wordt immers niet voor niets voor het belangrijkste deel gesubsidieerd door het KabNA. Ook het Nederlandse ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur heeft een aanzienlijke subsidie toegekend, terwijl de ministeries van Onderwijs van de Antillen en Aruba zich evenmin onbetuigd lieten.

Marga: "Onze doelstelling is het bevorderen van de Nederlandse taal en cultuur op de Nederlandse Antillen en Aruba".

"Kunst in het kader van een sociaal en/of educatief doel", vult vader Ruud aan. "De leesbevordering staat centraal, maar dan op een speelse wijze".

De beide Bosch-en zijn net op B naire geweest. "Daar hunke en ze naar cultuur", ze Bosch. "Ons is gevraagd om ook daar iets voor de mavo- en havo-leerlingen te doen. We proberen nu in elk geval Yvonne Keuls een dag naar Bonaire te halen. "Want het stimuleert. Een leerkracht zei ons: Als ze maar een schrijver zien en eventueel een handje mogen drukken, dat maakt indruk"

Bonaire krijgt in elk geval wel het kinderboekenfestival. Naast de lezingen van Yvonne Keuls organiseert N.A.N.A. in november en december namelijk een dergelijk festival op alle eilanden. Bosch: "De Nederlandse kinderboekenweek die medio oktober in Nederland wordt gehouden, verplaatsen we als het ware naar de Antillen en Aruba. Het thema van dit jaar is 'Vriendjes, Maatjes, Kameraadjes'. Dat sluit heel goed aan bij de belevingswereld van de kinderen hier. En het Nederlandse materiaal is uitstekend te gebruiken".

Tijdens het festival komen diverse schrijvers en illustratoren naar de eilanden. Max Velthuijs bij voorbeeld, een schrijver die zijn eigen werk illustreert. Voor zijn prestaties kreeg hij zowel de Gouden Griffel als het Zilveren Penseel '92. Ook de schrijfster van het kinderboekenweek-geschenk 1993, Joke van Leeuwen, illustreert haar boeken zelf. Verder komt Evert Hartman. Hij kreeg vorig jaar de prijs van de Curaçaose kinderjury in de categorie dertien tot en met zestien jaar.

"Maar het is geen Nederlands onderonsje hoor", zegt Bosch. "De Curaçaoënaars Diana Lebacs en Roland Colastica en de Arubaanse Olga Orman zijn ook van de partij".

"Dezer dagen krijgen de scholen een brief met alle informatie over het festival", vertelt Marga. "De leerkrachten kunnen zich dan inschrijven voor een voordracht door een van de schrijvers en/of een film. Want in die tijd vertonen we ook een aantal bekende kinderfilms (zie kader, red.). Voor zowel de boeken als de films richten we ons op de leeftijd van vier tot zestien jaar, dus lagere school en onderbouw van de middelbare school".

N.A.N.A. zorgt voor ondersteunend lesmateriaal. De leerkrachten kunnen een en ander voorbereiden en achteraf evalueren. "Nee, het is dus niet geheel vrijblijvend", zegt Bosch lachend. "Het heeft wel een educatief tintje".

Voor de films is een selectie gemaakt uit het beste van het jaarlijks in Nederland gehouden internationale *Cinekid* Kinderfilmfestival. Dat heeft volgens Bosch internationale vermaardheid. "Op die manier kan de Antilliaanse en Arubaanse jeugd kennis nemen van het internationale circuit. Dat verruimt de blik".

Maar de stichting wilde toch ook de puur Nederlandse film niet verwaarlozen. Daarom werd het idee opgevat om tijdens het festival in het auditorium van de openbare bibliotheek Nederlandse kinderfilms op video (zie kader, red.) te vertonen. "Dat zal een geweldige trekker zijn", vermoedt Bosch. "Een extra brok Nederlandse cultuur".

"Op Curaçao organiseren we dit festival eigenlijk in een soort *joint venture* met de openbare bibliotheek", zegt Marga. "Die moet het centrum van de activiteiten worden. Vandaar dat we de videofilms daar vertonen". In de bibliotheek zal in die tijd ook een tentoonstelling over (prenten)boeken worden gehouden.

Of ze, zoals velen hopen, volgend jaar weer een boeken- en filmfestival voor de oudere jeugd organiseren, weten ze nog niet. "De komende maand buigen we ons over de plannen voor 1994. Concrete ideeën hebben we nog niet, maar we streven wel naar continuïteit".

Beeld uit de film 'Vincent en Ik'.

Symposium over jeugdliteratuur

Leesplezier is de titel van een symposium dat in het weekend van 6-7 december op de UNA wordt gehouden. N.A.N.A. organiseert dit in samenwerking met het Nederlandse LOKV (Landelijk Ondersteuningsinstituut Kunstzinnige Vorming).

Het symposium besteedt veel aandacht aan kinderliteratuur. Er komen gasten uit Nederland, Aruba en Curaçao. 'Leesplezier' (*Mi gusta lesa*) is bedoeld voor leerkrachten, bibliotheekfunctionarissen, studenten, ouders, ambtenaren en andere belangstellenden.

Op de eerste avond van het symposium vindt de première plaats van de videofilm *De indiaan baarde een neger*. Dit drieluik over de drie Antilliaanse schrijvers Boelie van Leeuwen, Frank Martinus Arion en Tip Marugg is geregisseerd en geproduceerd door Sherman de Jesus.

Orman vertelt over vertellen

Tijdens het Kinderboekenfestival op Curaçao zal de in Nederland woonachtige Olga Orman een vertelsessie houden op de pedagogische academie. De bedoeling is dat zij toekomstige leerkrachten verteltechnieken aan de hand doet als opstapje naar het lezen.

De op Aruba geboren Orman is coördinatrice van een communicatie- ouderparticipatie-project voor allochtonen in Amsterdam en Rotterdam. Daarnaast is zij een begenadigd vertelster, die regelmatig voorstellingen geeft op scholen, bibliotheken, festivals en symposia, ze deelt N.A.N.A. mee.

'Meer dan de moeite waard'

"Een boeken- en filmfestival stimuleert heel erg", zegt Gonnie Jonkergouw, docente Nederlands aan het Radulphus College. "Het is meer dan de moeite waard. Een zo'n lezing van Yvonne Keuls doet meer dan een half jaar les. Nou ja, bij wijze van spreken dan", voegt zij er gauw aan toe. "Het heeft echt veel effect, *dan* gaan ze de boeken lezen".

Haar collega André van Klinken bevestigt dit. "Plotseling staan de leerlingen oog in oog met de echte mensen die de boeken schrijven. Dat is heel bijzonder, zeker voor de leerlingen hier. Die hebben nauwelijks contact met schrijvers, ook niet via de televisie. En Yvonne Keuls weet ze te boeien. Ze hangen aan haar lippen. Voor mijn part mogen ze het vijf keer per jaar organiseren".

Jonkergouw is erg onder de indruk van de manier waarop Yvonne Keuls de vorige keer de leerlingen meekreeg. "Ze had ook zo'n mooie boodschap. Hoe ze het precies zei, weet ik niet meer. Maar het kwam erop neer dat de kinderen hier het maar goed hebben met zoveel culturen. 'Jullie kunnen van alle culturen het goede meepikken. Wat ben je toch rijk', zei ze".

Het Walvisgat op Jan Mayen, met in het zand een recht overheid staand bot van een walvis.

■ *Luchtmachtmajoor Arne Nyland hakt in het ijs om te zien of het sterk genoeg is.*

Scheurbuik en dramatische mislukking van kolonisatie

Het Godverlaten Jan Mayen

Jan Mayen 21 april 1634: *Het is heel stil weer, met moye Sonneschijn, maar wy konden niet veel uitgaen, door oorsaecke dat ons het Scheurbuyck hoe langer hoe verder overlag...*

21 April 1993: het is heel stil weer, met mooie zonneschijn, hoewel de oren ons van het hoofd vriezen. We staan op het zware lavastrand van Jan Mayen en staren naar de plaats waar een volwassen man, die net had leren schrijven, drieëneenhalve eeuw geleden bovenstaande regels neerkrabbelde.

Er is weinig fantasie nodig om het drama zich voor je ogen te zien afspelen. Hoe de eerste — en enige — poging om op dit godverlaten pooleiland een Nederlandse kolonie te vestigen, na acht maanden in een tragedie eindigde:

Wy worden hoe langer hoe meer sieck, want nu wy geen verversinghe meer hebben, soo dat wy buyten hoop ende troost zijn.

Het winterse decor is overweldigend. Aan de ene kant de branding van de Noordelijke IJszee die steeds nieuwe ijsschotsen op het strand werpt. Aan de andere kant rauwe, steile rotspieken met daarop ontelbare krijsende zeevogels. Boven alles uit torent de besneeuwde Beerenberg, een 2277 meter hoge vulkaan die enkele jaren geleden nog tot uitbarsting kwam.

Wij zijn vijfhonderd kilometer boven de poolcirkel, op een eiland zo groot als Texel. Het dichtstbijzijnde Europese vasteland, de kust van Noorwegen, ligt duizend kilometer verderop. Jan Mayen heet het eiland en iedereen is het vergeten, hoewel het lange tijd Nederlands was, en belangrijker dan Spitsbergen of Nova Zembla.

ONTDEKT

Het werd in 1614 ontdekt door Jan Jacobsz May, een Nederlandse zeeman die in deze poolzee tevergeefs zocht naar een noordelijke zeeweg naar Indië. Nooit eerder waren Nederlandse zeevaarders zo hoog geweest. Rond dit eilandje zagen May en zijn mannen ontelbare walvissen. Tien jaar later was Jan Mayen het belangrijkste en drukst bevaren walvisstation van Nederland. Honderden schepen voeren hier elke zomer heen en ze keerden terug, beladen met walvistraan: dé grondstof voor verlichting in die dagen.

Op het verlaten strand waar we nu staan, verrezen traankokerijen, huizen, winkels, een herberg — en natuurlijk een kerk. Het werd een echt Nederlands dorp. Maar Jan Mayen is 's winters niet leefbaar; de poolnacht duurt er twee maanden, de temperaturen zakken dan tot veertig graden onder nul, ijzige stormen brengen sneeuw, drie meter dik. Dus pakten alle Nederlandse walvisvaarders, alle winkeliers plus de kroegbaas en de dominee tegen eind augustus hun biezen en keerden ze terug naar hun warme kachel in Nederland. Pas in mei weer voeren ze terug naar Jan Mayen.

BASKEN

En daarmee begonnen de problemen: jaar in, jaar uit bezochten concurrerende Baskische walvisvaarders het eiland in het voorjaar, enkele weken vóór de terugkerende Nederlanders. Ze roofden alles wat los en vast zat en staken de huizen in brand. Dus besloot de Noordsche Compagnie dat er een permanente Nederlandse kolonie op Jan Mayen moest komen. Zeven vrijwilligers boden zich aan voor de eerste winter op het eiland. Ze kregen twee kanonnen om zich de Basken van het lijf te houden.

Uit de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag hebben we de journalen meegekregen die de zeven hier, in die winter van 1633 op 1634, bijhielden. Het is droeve lectuur, maar opwindend tegelijk. Met vingers blauw van de kou bladeren we er door heen:

...ende wy hebben onsen Hont ghedoot om te eten tot onse verversinghe; snachts hadde wy veel sneeu ende kout weder...

VITAMINE C

Boekhouder Adriaen Hermansen is dan al dood. De zes anderen liggen in hun kooi, lijdend aan de beruchtste van alle zeemansziekten, veroorzaakt door gebrek aan vitamine C: scheurbuik. Het tandvlees is opgezwollen en sponzig, tanden en kiezen zitten los, waardoor ze nauwelijks meer kunnen eten, ze hebben bloeduitstortingen en stekende pijnen in de gewrichten, maagbloedingen, darmbloedingen, blaasbloedingen.

Na de dood van de boekhouder wordt het journaal bijgehouden door de enige die nog op z'n benen kan staan, de man die nota bene pas deze winter, bij wijze van tijdverdrijf, van zijn kameraden heeft leren schrijven. In onbeholpen letters noteert hij op de 24ste:

Wy legghen hier soo ellendigh, daar is niemandt als ick alleen die syn selven helpen kan. En ick bedien se met groote pijne allemael. Ik hebbe van daegh onsen commandeur Outger Jacobszoon in een andere koy geholpen, maar hij worstelt al met de doot, na myn duncken.

We staren naar de enorme ijsschotsen op het strand. Jan Mayen — wat een vreselijk oord om te sterven.

RAADSEL

Hoe die honderden Nederlandse walvisvaarders destijds dit kleine vlekje in de oceaan hebben weten te vinden, is ons een raadsel. Ook vandaag de dag is een reis naar Jan Mayen een hele onderneming, zelfs al heeft de Noorse luchtmacht aangeboden om ons er vanuit Noorwegen met een Hercules C-130 transportvliegtuig heen te brengen.

Tweemaal achtereen mislukken de pogingen, vanwege de razende sneeuwstormen die het kleine eiland teisteren, de valwinden vlak boven de grond en de ijsgladde ondergrond. Bij de derde poging, vier dagen later, nieuwe problemen: ijsafzetting op de vleugels. Maar alles gaat goed. Als de deur openzwaait, prikt de kou als naaldjes in de keel.

Jan Mayen blijkt koud, heel koud, klein, boomloos en onbewoond, op 25 mannen en vrouwen van een klein Noors radio- en weerstation na die er overwinteren (en iedere dag vitaminepillen slikken). Ze bieden ons gul onderdak. De sneeuw ligt tot over de dakrand van de gebouwtjes heen.

KANONNEN

De Noren openden dit station in 1921; in dat jaar annexeerden zij het kleine vulkaaneiland. Niemand maakte bezwaar. Ook Nederland niet. Den Haag liet in een nota fijntjes weten het op prijs te stellen als de Noren de naam Jan Mayen zouden handhaven 'ter herinnering aan ondernemingsgeest en dapperheid' van de Nederlandse ontdekkers.

Dat hebben de Noren gedaan. Meer nog: nu flankeren bij de ingang van het station twee zeventiende eeuwse Nederlandse kanonnen de Noorse vlag. Die kanonnen zijn gevonden bij het Walrusgat, de plaats waar zich drieëneenhalve eeuw geleden dat Nederlandse drama afspeelde. Misschien zijn het wel dezelfde kanonnen waarmee die zeven overwinteraars de Basken moesten verjagen.

Als we naar dat Walrusgat toe willen, blijkt dat het Noorse station aane verkeerde kant van het eiland ligt. We moeten eerst een immens bergmassief doorsteken, met steile afgronden en verraderlijke ijsspleten. Luchtmachtmajoor Arne Nyland, die hier de baas is, brengt ons in een speciaal rupsbandenvoertuig. Nyland gordt eerst een revolver om; er bestaat een kans dat we ijsberen ontmoeten. De laatste jaren zijn er minder, maar ze zijn er nog wel. Niemand mag zonder geweer en radio de omgeving van het station verlaten.

De overwinteraars van 1634 schreven: *Wy staen in groot peryckel, om by avont of by nacht uyt te gaen, door oorsaecke dat de Beeren ons soo kort op het lijf zijn, ja eer wy het weten.*

STORMEN

We vorderen maar langzaam. Het begint te sneeuwen. Wie hier de weg kwijtraakt, is reddeloos verloren. Op Jan Mayen zijn kompassen waardeloos: er zit zo veel ijzererts in de grond dat de naald gewoon ronddraait. Maar dan breekt ineens de zon door en waaien de mistsluiers uiteen. Het terrein wordt ruw dat zelfs het rupswagentje niet verder kan. Tussen sneeuw en ijs klauteren we berg op, berg af. Met de grootste moeite steken we ijzingwekkend schuine ijsvlakten over, spiegelglad, met een helling van zeker vijftig graden.

En dan dalen we af naar een kleine komvormig baai, verscholen tussen bergtoppen. Walrusgat: een prachtige ankerplaats, die beschutting biedt tegen de stormen die bij Jan Mayen geboren worden. Het zeegebied rond dit eiland is er berucht om. Hier lag het Nederlandse dorp. Met enige moeite ontwaren we de restanten van bebouwing: een paar heuveltjes, rode baksteentjes, wat half vergane planken die uit het zand omhoog steken. In de grond stukjes van een oer-Hollandse stenen pijpje. We staan er wat verdwaasd bij.

Wy deelden een half pont Taback voor ons seven; dit was een een gheheelde weekcke.

Wy deelden ons rantsoen of portie van de Brandenwijnen uyt, te weten elcken Man een kanne; dit was zijn portie voor elf daghen.

Wy gingen wat ververssinghe van Slaet halen, alsoo dat voor ons seer aenghenaem was, ende seer garen aten.

Die eerste weken van hun overwintering brachten de mannen door met het verzamelen en invriezen van dit *slaet* — lepelblad, een klein plantje dat vitamine C bevat — en met jagen op ijsberen en walvissen in de baai. Het was augustus, de warmste maand, en dan is het op het eiland gemiddeld +5° Celcius, vertellen de Noorse meteorologen. Drie maanden later, rond 20 november, gaat Jan Mayen de tunnel in. Dan gaat de zon onder en keert pas twee maanden later terug.

Tijdens die donkere en bitter koude poolnacht vervеelden de zeven overwinteraars zich kapot en werden zij depressief — een bekend verschijnsel bij scheurbuik. De boekhouder noteerde tweemaal daags de weersgesteldheid en bijzonderheden:

Den heelen dagh dedet niet als sneeuwen. Des snachts hadden wy harden storm soo dattet ons al te samen wacker maeckte, dat ons het slapen verginck. Ende op zijnde verleenden malkanderen een praetjen, om de Melancolijckheyt wat te vergeten.

Wy leyden somwylen een discoeren, ende elck verhaalde vast zijn avontuer, dat hy soo te Lande als te Water wel van syn leven ghedaen hadde, of hem bejeghent was. Zoo brachten wy somwylen onsen tijt toe, want de tijt viel ons lanck en wy hadden gheen gelt te tellen.

In het voorjaar werden de dagen weer lang, maar toen eiste ook de scheurbuik haar tol. Begin april:

Wy hebben so veel Walvisschen ghesien, soo in de Bay als in de Zee, datse ontelbaer waren, met sulcken meenichte laghense versspreydt, maer wy en konden se niet krijghen...

En wij staan op dat strand en turen door een verrekijker. De baai en de zee zijn leeg, geen walvis meer te zien. Dat was trouwens al in 1650 het geval. Tegen die tijd hadden de Nederlanders de walvissen in deze Noordelijke IJszee weggevangen (Nederlands is dus wel het laatste land dat Noorwegen mag kapittelen over de hervatting van de walvisvangst). Daarmee verloor Jan Mayen zijn nut en werd de Nederlandse kolonie er opgeheven. Nu zijn er alleen nog vogels.

Als we zo over het stille strand banjeren, tussen enorme ijsschotsen en een gebleekt walvisbot door, is het moeilijk te geloven dat hier eens een heel Nederlands dorp stond. In het dagboek van de overwinteraars lezen we de laatste dagen. Het zijn simpele mededelingen:

28 april: *Het ijs is vandaegh soo ver van de wal afghedreven dat wy het qualijck meer sien konden.*

29 april: *Die nacht kreghen wy harde Noordoosten wint, ende wy hebben het ys weder aen de wal gekreeghen.*

30 april: *"Den windt als voren, klare Sonneschijnweer die...*

Daar breekt de zin af. Wat er toen is gebeurd, weet niemand. Stierf de journaalschijver dezelfde dag? Wanneer overleed de laatste? Begin mei? Hebben ze elkaar nog bijgestaan? Aan het einde van de baai steekt een klip in zee. Vlak erbij een hoge heuvel met daarop een kruis. Er zijn letters in het hout gesneden. In het Noors staat er: 'Hollander Terp - Hier liggen dappere Hollanders.'

Het kruis werd in de jaren dertig geplaatst door een Noorse visser die op deze heuvel acht graven aantrof. Somigen denken dat zich hierbij de resten van de zeven overwinteraars bevonden. Toen na die winter de eerste walvisvaarders uit Nederland het Walrusgat weer binnenzeilden, op 4 juni van het jaar 1634, zagen de zeelieden geen beweging op het strand. Ze vonden de overwinteraars stijfbevroren en *seer desolaet in haer Koy doodt legghen.*

Nauwkeurig noteerden zij wat zij in het hutje aantroffen: *Den eenen hadden noch het Kasenbroodt by hem legghen. De tweede hadde de drinckenskanne noch by hem inde Koy staen. Den darden hadde een Salfdoos by hem staende, waeruyt hy eenighe salve hadde gebruyckt om syn Tantvleysch mede te smeeren, alsoo hy noch de handt na de mondt toe gheboghen hadden. De vierde hadde het Boeck noch by hem leggen, alsoo hy noch legghen lesen hadde. Voorts de resterende syn so mede in haer Koyen doot gevonden. Alsoo hebben de seven Matroosen soo droevigh haer leven gheeyndight.*

Wat hebben de zeven fout gedaan? Waarom mislukte deze kolonisatie? Hebben zij voortijdig hun voorraad limoensap opgedronken? Hebben zij onvoldoende lepelblad gezocht of bewaard? Of hebben zij hun reserves te vroeg aangesproken? Hun journaal geeft geen antwoord op die vragen.

Snachts hadde wy veel sneeu ende kout weder.

Onder de Loupe

Hedendaagse kunst op zegels

= door Victor Hafkamp =

Ruim dertig jaar al geven de landen die zijn aangesloten bij de CEPT, de Europese conferentie voor post en telecommunicatie, zegels uit die de Europese gedachte moeten uitdragen. In de beginjaren van de gemeenschappelijke uitgiften hadden de zegels doorgaans vaag-symbolische identieke ontwerpen die niet alle lidstaten van de CEPT

konden bekoren. Vandaar dat de posterijen van de CEPT-landen later overschakelden op gemeenschappelijke thema's. Voor 1993 werd als gemeenschappelijk thema "hedendaagse kunst" gekozen. De liefhebbers van de traditionele Europazegels hebben de afgelopen weken kunnen vergelijken hoe de diverse landen het thema hebben uitgewerkt.

Nederland is dit jaar laat met zijn Europa-uitgifte. Hij staat voor 6 juli op het programma. De serie bestaat uit drie zegels in de waarden 70, 80 en 160 cent. De ontwerpen zijn van prof. R.D.E. Oxenaar en J. Vermeulen die tot de concernstaf "kunst en vormgeving" van PTT Post behoren. De foto's die voor de zegels zijn gebruikt zijn gemaakt door Victor Nieuwenhuys uit Amsterdam en Leo van Velzen uit Rotterdam. PTT Post liet haar keuze vallen op monumentale kunstwerken die naar haar mening de hedendaagse kunst in Nederland waardig vertegenwoordigen. Op de zegel van 70 cent staat de expressionistische sculptuur "Belichaamde eenheid" van Wessel Couzijn die in Rotterdam te zien is.

Op de zegel van 80 cent een Gronings architectonisch beeld, een baksteen sculptuur van de Deense kunstenaar Per Kirkeby. Het derde exemplaar laat een monumentaal plastiek zien van de Russisch-Amerikaanse beeldhouwer Naum Gabo, ook in Rotterdam. De beide Rotterdamse kunstwerken staan voor de hoofdkantoren van Unilever en de Bijenkorf. De zegels worden 6 juli dan ook officieel aangeboden in de Maasstad aan de hoogste bestuurders van beide concerns, resp. de heren F.A. Maljers en dr ir A. Maas.

Zonder twijfel zullen de Britse Europazegels van dit jaar weer veel lof oogsten. Op de eerste zegel van een serie van vier staat het bronzen beeld "Family Group" van de bekende beeldend kunstenaar Henry Moore. Het schilderij "Saint Francis and the birds" van sir Stanley Spencer uit de Londense Tate Gallery heeft een plaats gekregen op een zegel van 33 pence.

Schilder- en beeldhouwkunst en moderne architectuur wisselen elkaar af op de uitgiften van inmiddels meer dan veertig postadministraties. Sinds de omwenteling in Oost-Europa hebben zich diverse staten in dat deel van Europa ook bij de CEPT aangesloten. Er zit zo een forse groei in het aantal Europa-uitgiften en veel enthousiaste verzamelaars van deze uitgiften beginnen een beetje bedenkelijk te kijken vanwege de stijgende kosten van aanschaf.

NOORDSE LANDEN

Voor de verzamelaars van zegels rond het thema Europa kwam er trouwens nog veel meer nieuws bij. Ook de noordse landen — Denemarken, Zweden, Noorwegen, Finland, IJsland, Groenland, Aaland en de Fär Oer — zorgden voor uitgiften met ook een gemeenschappelijk thema, dit maal toerisme en bezienswaardigheden in de diverse Noordeuropese landen.

Verder zorgden Italië en San Marino nog voor complete velletjes, waarop de lof van het verenigde Europa wordt gezonden. Italië fabriceerde een velletje met twaalf zegels van 750 lire. Op de ontwerpen van de twaalf zegels zijn de vlaggen van de diverse lidstaten van de EG verwerkt in een bouwwerkje dat de vesting Europa moet uitbeelden. En elke zegel heeft aan de bovenrand de wens "Welkom Europa" in een van de talen van de Gemeenschap.

Omdat België tweetalig is komt het Nederlandse "Welkom Europa" in totaal twee maal op het velletje voor. Het Franse "Bienvenue l'Europe" zelfs drie maal. Frans is immers zowel de taal van Frankrijk als van Luxemburg en een deel van België. Het verschil tussen het Luxemburgse en het Franse welkom wordt gemarkeerd door het lidwoord. In Frankrijk is het "Bienvenue l'Europe", in Luxemburg "Bienvenue Europe" zonder lidwoord.

San Marino wilde niet achterblijven en heeft een velletje met twaalf zegels — ook elk 750 lire — laten drukken, waarop het Europese dorp is uitgebeeld. De diverse talen van de Gemeenschap zijn daar te vinden op de velranden.

ARUBA

De posterijen van Aruba hebben voor 1994 zes data vastgelegd voor de uitgifte van nieuwe zegels. Het programma voor volgend jaar wordt 28 januari geopend met een serie van vier zegels met het logo van het Wereldnatuurfonds (World Wildlife Fund) en de Arubaanse uil als onderwerp. De zegels krijgen een frankeerwaarde van resp. 5, 10, 35 en 40 cent.

Voor de sportliefhebbers hebben de Arubaanse posterijen een serie op het programma staan ter gelegenheid van 100 jaar Olympisch Comité en het wereldkampioenschap voetbal in de Verenigde Staten.

Het volledige programma is als volgt:

28 januari: Arubaanse uil. Zegels van 5, 10, 35 en 40 cent.

29 maart: 100 jaar Internationaal Olympisch Comité: 50 en 90 cent.

30 mei: Solidariteitszegels 1994. Jaar van het gezin: 50+35, 100+50c.

29 juli: FTA-wereldkampioenschap voetbal: 65 en 150 cent.

28 september: Arubaanse wilde vruchten: 40, 70, 85 en 150 cent.

27 oktober: Kinderzegels 1994 (kind en gezin): 50+30, 80+35, 100+50c.

Op 28 mei gaf Aruba een folkloristische serie uit, met als thema de "Dera Gai", een onderdeel van het San Juan-feest, een bekende folkloristische traditie.

Op de zegel van 40 cent staan traditionele muziekinstrumenten die tijdens de Dera Gai op het feest van San Juan worden bespeeld. Het zijn de cuarta, de wiri, de fiyo, de tambor, de gitara. Tenslotte is er ook nog de hoofdzanger met een koor van musici. Op de zegel van 70c. een afbeelding van de Dera Gai, ontleend aan een olieverfschilderij van de schilder Leo Kuiperi. Op het laatste exemplaar (80c.) staat de volledige tekst die tijdens de Dera Gai in het papiaments wordt gezongen.

Op de Nederlandse Antillen kwam 26 mei een aardige serie voor de hondenliefhebbers uit. Op de exemplaren van 65, 90, 100 en 175 cents staan een Pekinees, een poedel, een Pommerse oftewel keeshond en een papillon afgebeeld.

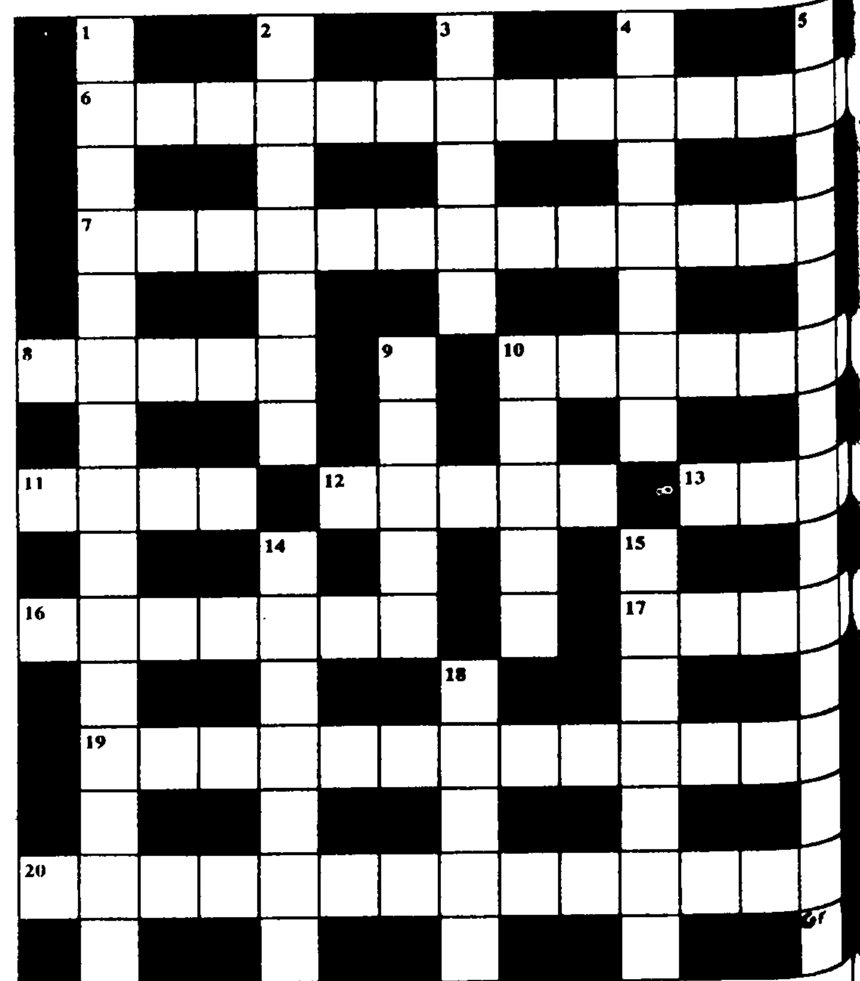

Cryptogram

HORIZONTAAL:
6. mal kantoor waar ze alles voor de show doen (14)
7. met precisie stellen dat corpulentie eng is (13)
8. deze Franse jongen verkoopt stof (5)
10. dit dier deelt steken onder water uit (7)
11. veel bijen hebben het land (4)
12. scherpe natie (5)
13. dit orgaan hoort zacht te zijn (4)
16. na twee borrels herkent u het geslacht (7)
17. zo is het schoon; daarom (5)
19. tip voor loontrekkers? (13)
20. soort kringdans tegen de vervuiling (14)

VERTICAAL
1. leidt zo'n noot-ing[...] tot verandering [...] spijs?(15)
2. het exotisch kli[...] kan een excuus zijn [...]
3. campagne tegen [...] voornaamwoorden [...]
4. schijnt de kroon bij [...]
5. herstelt hij zagen [...] een boor ?(15)
9. populair broodbeleg [...] bocht (5)
10. langs het speelveld [...] haar figuur te zien [...]
14. ochtendvruchten (7)
15. na de verlenging is veel cafebezoek (7)
18. iemand bestormen [...] Leidse kaas (5)

Winnaar vorige week

UIT HET GROTE aantal inzendingen van de Amigoe Puzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

M.R. Lucas - Emerciana
Jandoret Kaya H-7
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe: Curaçao - Scherpenheuvel z/n, tot drie uur n.m.; Aruba - Kaya G.F. Betico Croes 110 tijdens kantooruren.
Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdag middag vijf uur.
Gelieve duidelijk op de envelòppe te vermelden:

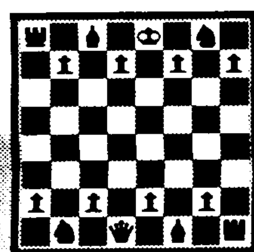
AMIGOE PUZZEL

Curaçao: POB 577, Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110 en Bonaire: Kaya Gobernador Debrot 152 t.n.v. Hubert Linkels.

Oplossing vorige week

HORIZONTAAL: 1. Parijs; 5. Pen; 8. Sonde; 13. Raak; 14. Bijbel; 16. Fair; 17. Els; 18. Map; 19. Per; 21. Nat; 22. Tour; 25. Bord; 27. Wens; 28. Set; 30. Toom; 32. Lord; 33. Vloot; 35. Leek; 37. Id.; 38. Aloë; 39. Eelt; 40. La; 41. Karn; 43. Suite; 45. Roef; 47. Nike; 49. Ros; 50. Cape; 52. Esla; 54. Dupe; 56. Bed; 58. Sap; 60. Nop; 61. Nee; 63. Item; 65. Kelim; 67. Recu; 68. Salet; 69. Tas; 70. Terug.

VERTIKAAL: 1. Prei; 2. Aal; 3. Raster; 4. IJk; 5. Pijp; 6. Eb; 7. Nep; 9. Of; 10. Nandoe; 11. Dia; 12. Erts; 14. Bar; 15. Leb; 18. Mus; 20. Rot; 23. Ondanks; 24. Leo; 26. Roltrap; 27. Wodan; 28. Sleur; 29. Toets; 31. Melee; 32. Lik; 33. Vos; 34. Tee; 36. Kaf; 42. Riedel; 44. Ion; 46. Opener; 48. Els; 50. Cup; 51. Ibis; 53. Aak; 54. Dom; 55. Teug; 57. Eta; 59. Pet; 60. Nis; 62. Ecu; 64. Me; 66. La; 67. Re.

Schaken

Jules Welling

Computers rukken op

= door Jules Welling =

In de schaakwereld is altijd wat lacherig gesproken over de schaakcompetities. De "beesten", zoals wijlen grootmeester Jan Hein Donner de computers stelselmatig noemde, begrepen niets van het spel en toen hij zijn stelling verkondigde (1980) had hij ongetwijfeld gelijk, maar de programmeurs hebben sindsdien niet stil gezeten. Hun programma's zijn aanzienlijk verfijnd. Meer dan 90 procent van de menselijke spelers is kansloos tegen het beste rekentuig; alleen de topspelers — en heb ik het over meesterniveau en hoger — zien nog kans hun mechanische tegenstanders om de tuin te leiden.

Het AEGON-toernooi in Den Haag is al jaren lang de belangrijkste confrontatie tussen Mens en Machine. In de voorgaande zeven afleveringen was de Mens de Machine altijd de baas. Vorig jaar werd het (in 6 ronden aan 24 borden) 84-60 voor het vlees en bloed en was de algemene opinie, dat het onderzoek vastgelopen was: de superioriteit van de mens stond buiten kijf. Na het achtste AEGON-toernooi (weer 6 ronden, maar nu aan 32 borden) dient die mening bijgesteld te worden. De mensen verloren vijf van de zes ronden met als eindstand 98½-93½ voor de computers.

Het menselijke team was een doorsnede van clubspeler tot wereldtop, in cijfers (Elo-rating) uitgedrukt van 1.600 tot 2.600. Met vier grootmeesters — John Nunn (Eng.), David Bronstein (Rus.), Vlastinil Hort (Dui.) en Roberto Cifuentes Parada — één vrouwengrootmeester — Nana Ioseliani (Geo), de toekomstige uitdaagster van wereldkampioene Xie Yun (China) in september/oktober, Monaco —, twee meesters — Gert Ligterink (Ned) en Herman Grooten (Ned) — en twee vrouwenmeesters — Jessica Harmsen (Ned) en Helen de Greef (Ned) — was het menselijke team aan de topborden bepaald niet zwak bezet, maar niemand bleef zonder kleerscheuren.

De grootmeesters Nunn en Bronstein wonnen het toernooi met 5½ uit 6 (ieder 1 remise), terwijl de derde plaats gedeeld werd door Herman Grooten (+5,-1), Vlastinil Hort (+4,=2) en de computer Chess Machine The Knig AEGON (+4,=2), remises tegen Bronstein en Nunn!). De grootmeesters Cifuentes en Ioseliani kregen twee nederlagen te slikken! In de lagere regionen toonde de computer zich duidelijk de sterkste. De top hield zich goed, maar mensen met plusminus 2.000 ratingspunten kwamen stuk voor stuk op vijftig procent of (veel) minder uit. De gewone (club) schaker verliest dik van de betere computers, en kan alleen maar iets van de apparaten opsteken. Het is niet anders.

Hier een selectie van partijen uit het laatste AEGON-toernooi in Den Haag:

Chessmachine The King AEGON — Jessica Harmsen 1-0.
1.d4 f5 2.g4 fxg4 3.h3 d5 4.Lg2 Pf6 5.Pc3 Dd6 6.e4 dxe4 7.Pxe4 Pxe4 8.Lxe4 g3 9.Pe2 gxf2+ 10.Kxf2 Pd7 11.Dd3 Pf6 12.Lf3 c6 13.Lf4 Db4 14.b3 g6 15.a3 Da5 16.Dc4 Db5 17.Dxb5 cxb5 18.Pc3 a6 19.Tae1 Kf7 20.Te2 Lg7 21.The1 Te8 22.Kg2 Lf8 23.Td2 Td8 24.Lc7 Td7 25.Lf4 Td8 26.Kh2 e6 27.Tf2 Lg7 28.Lg2 en opgegeven door zwart.

B*Hitech — David Bronstein 0-1.
1.e4 e6 2.d4 d5 3.Pc3 Lb4 4.e5 c5 5.a3 Lxc3+ 6.bxc3 Pe7 7.Dg4 Pf5 8.Ld3 h5 9.Dh3 c4 10.Lxf5 exf5 11.Pe2 f4 12.Df3 g5 13.Lxf4 Lg4 14.Lxg5 Dxg5 15.Dxd5 Pc6 16.Pg3 Le6 17.Df3 0-0-0 18.0-0 Dg4 19.Df6 h4 20.f3 Dg6 21.Dxg6 fxg6 22.Pe4 Kc7 23.Tab1 b6 24.Tfe1 Pe7 25.Tb4 Thf8 26.Pg5 Ld5 27.Ph7 Tf5 28.Pf6 h3 29.Pxd5+ Pxd5 30.Txc4+ Kd7 31.f4 Txf4 32.e6+ Kd6 33.gxh3 a5 34.e7 Pxe7 35.Kg2 Tdf8 36.Tb1 Pd5 37.Te1 Tf2+ 38.Kg1 T2f3 39.h4 Pe3 40.Txe3 Txe3 en opgegeven door wit.

B*Hitech — Nana Ioseliani ½-½ AEGON 4e ronde.
1.e4 c5 2.c3 d6 3.d4 Pf6 4.Ld3 g6 5.f4 Lg7 6.e5 Pd5 7.Le4 Pc7 8.dxc5 dxe5 9.Dxd8+ Kxd8 10.fxe5 Pe6 11.Le3 Pd7 12.c6 bxc6 13.Lxc6 Tb8 14.Lxd7 Lxd7 15.b3 Lc6 16.Pf3 Lxf3 17.gxf3 Lxe5 18.Lxa7 Tb7 19.Lf2 Kd7 20.Kd2 Ta8 21.Kc2 Tc8 22.Te1 Lxh2 23.Pd2 Ke8 24.Th1 Lf4 25.Txh7 Txc3+ 26.Kxc3 Le5+ 27.Kc4 Lxa1 28.Pe4 Td7 29.Le3 Td1 30.b4 f5 31.Pc3 Lxc3 Tf1 33.Th3 f4 34.Ld4 Pg5 35.Th8+ Kd7 36.Tg8 Tc1+ 37.kb2 Tc4 38.Lc5 Pxf3 39.Txg6 Pe5 40.Tg5 Te4 41.Kc3 f3 42.Tg7 Tc4+ 43.Kd2 Pc6 44.a3 Ke6 45.Th7 Tf4 46.Ke1 Kd5 47.Kf2 Pe5 48.Th1 Tf7 49.Th5 Tg7 50.Kf1 Ke4 51.Th4+ Kf5 52.Ld4 Tg5 53.Lxe5 Kxe5 54.Kf2 Tg2+ 55.Kxf3 Ta2 en remise overeengekomen.

Rebell — Gert Ligterink ½-½ AEGON 4e ronde.
1.Pf3 Pf6 2.c4 g6 3.Pc3 Lg7 4.e4 d6 5.d4 0-0 6.Le2 Pbd7 7.0-0 e5 8.Te1 c6 9.Lf1 a5 10.Tb1 exd4 11.Pxd4 Pc5 12.Lg5 h6 13.Lh4 Db6 14.Dd2 Te8 15.Lxf6 Lxf6 16.Pf3 Lg4 17.Dxh6 Lxf3 18.gxf3 Pe6 19.Ted1 Lg5 20.Dh3 Kg7 21.Pe2 Th8 22.Dg3 Lh4 23.Dg2 Th5 24.Pg3 Lxg3 25.hxg3 Tah8 26.f4 g5 27.Txd6 gxf4 28.gxf4+ Kf8 29.Df3 Th1+ 30.Dxh1 Txh1+ 31.Kxh1 Dxf2 32.Tbd1 Pxf4 33.Td8+ en remise overeengekomen.